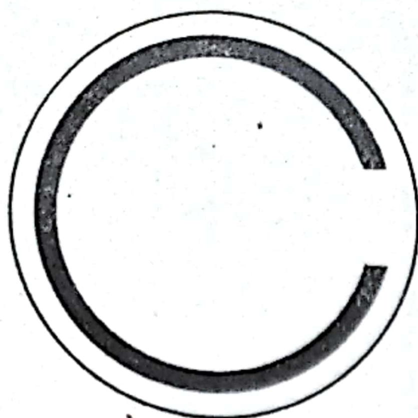
XI

VIRGIL CĂRBUNESCU
OCTAVIAN DĂESCU
DIMITRIE TOMA

CONTABILITATE ȘI MECANIZAREA LUCRĂRILOR DE EVIDENȚĂ ȘI CALCUL

Manual pentru licee economice de contabilitate și comerț, clasa a XI-a

EDITURA
DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ — BUCUREȘTI, 1977

VIRGIL CĂRBUNESCU
OCTAVIAN DĂESCU
DIMITRIE TOMA

CONTABILITATE ȘI MECANIZAREA LUCRĂRILOR DE EVIDENȚĂ ȘI CALCUL

Manual pentru licee economice
de contabilitate și comerț, clasa a XI-a

Editura
Didactică și Pedagogică, București—1977

Contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costurilor efective

A. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR DE PRODUCŢIE ŞI CALCULAŢIA COSTURILOR EFECTIVE ÎN UNITĂŢILE INDUSTRIALE

1. FACTORII CARE DETERMINĂ ORGANIZAREA CONTABILITĂŢII CHELTUIELILOR DE PRODUCŢIE ŞI CALCULAŢIA COSTULUI

Procesul de producere şi desfacere a produselor şi de prestare a serviciilor necesită consumuri de mijloace de producţie şi de forţă de muncă. La nivelul unei întreprinderi, expresia bănească a consumurilor de mijloace de producţie (muncă materializată) şi a retribuţiei pentru munca vie prestată în activitatea de producţie constituie *cheltuielile de producţie*. Totalitatea cheltuielilor de producţie necesitate de producerea unui anumit produs sau serviciu formează costul acestuia.

Factorii de bază care determină organizarea contabilităţii cheltuielilor de producţie şi calculaţiei costului sînt: tehnologia şi organizarea producţiei.

a. **Tehnologia producţiei.** Procesul tehnologic reprezintă totalitatea operaţiilor succesive de transformare a materiei prime în produs finit sau de efectuare a unor lucrări şi servicii. În industrie se întîlnesc diferite tehnologii, în funcţie de natura produsului sau serviciului şi a mijloacelor de producţie utilizate.

După caracterul tehnologiei lor, se disting două tipuri de procese de producţie (producţii): producţie simplă şi producţie complexă.

Producţia simplă cuprinde procesele de producţie a căror tehnologie constă în extragerea din natură sau prelucrarea succesivă a materiei prime, pe faze sau etape, produsul finit obţinîndu-se în ultima fază (de exemplu, produsele de extracţie: minereuri, petrol etc. sau de prelucrare: ciment, cărămizi, fire şi fibre textile, zahăr, bere, ulei, vopsele etc.).

În unităţile cu producţie simplă se organizează linii tehnologice tip pentru o serie mare de produse sau pentru întreaga producţie a unităţii. Se obţin

astfel produse de serie mare (încălţăminte, confecţii, unelte de lucru simple etc.) şi, respectiv, produse de masă (ciment, cărămizi, zahăr, ulei etc.).

Producţia complexă include în sfera sa procesele de producţie în care produsul finit se obţine prin asamblarea unor piese sau agregate relativ independente, care pot fi fabricate în acelaşi timp, în locuri diferite. Acest tip de producţie se întîlneşte mai ales în întreprinderile producătoare de maşini şi aparate complexe (motoare, automobile, tractoare, locomotive, maşini de calcul etc.). Piesele şi subansamblele din care se compune produsul finit complex pot fi confecţionate în întreprinderi diferite (specializate) care încheie între ele contracte de cooperare.

În unităţile industriale cu producţie complexă se organizează tehnologii speciale pentru produse unicate sau individuale, cum este cazul maşinilor grele (turbine, vapoare etc.), sau pentru produse de serie mică sau mijlociei în vederea fabricării diferitelor tipuri de maşini şi utilaje care au tehnologi, distincte.

Particularităţile tehnologice ale producţiei influenţează *contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costului* principale sub următoarele aspecte:

- determinarea felului şi mărimii cheltuielilor de producţie pe operaţiuni şi faze de prelucrare şi, ca urmare, a documentelor şi conturilor în care se înregistrează;
- organizarea controlului cheltuielilor pe fiecare fază a fluxului tehnologic;
- folosirea metodei de calculaţie a costului care corespunde tipului de producţie, simplă sau complexă.

Astfel, în întreprinderile cu producţie simplă cheltuielile se reflectă în evidenţă global sau pe faze ale procesului de producţie, iar la întreprinderile cu producţie complexă cheltuielile sînt urmărite pe subansamble şi pe produse sau comenzi.

b. **Organizarea producţiei**. Structura organizatorică a procesului de producţie este strîns legată de tehnologia acestuia. Astfel, în funcţie de specificul tehnologic producţia se organizează în secţii, ateliere şi locuri de muncă specializate în executarea anumitor operaţii, faze sau părţi ale produsului. În acest cadru se organizează şi procesul de muncă, constituindu-se brigăzi, echipe sau alte formaţiuni de muncă, precum şi servicii, birouri sau alte structuri ale activităţii de conducere şi administraţie.

După importanţa şi destinaţia producţiei obţinute, secţiile de producţie se grupează în: secţii de bază sau principale, secţii auxiliare şi secţii anexe.

Organizarea producţiei influenţează contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costului mai ales sub aspectul localizării cheltuielilor şi al eşalonării lucrărilor de calculaţie. Astfel, cheltuielile de producţie se grupează şi se înregistrează în conturi distincte pe secţii de producţie principale, auxiliare şi anexe.

2. PRINCIPIILE CALCULAŢIEI ŞI CLASIFICAREA CHELTUIELILOR DE PRODUCŢIE

Costul producţiei trebuie să cuprindă numai cheltuielile care sînt ocazionate de producerea şi realizarea producţiei obţinute într-o anumită perioadă de timp. De aceea, cu prilejul orga-

nizării evidenței cheltuielilor de producție și calculației costului, trebuie să se țină seama în primul rînd de principiile calculației și de structura cheltuielilor de producție.

Cele mai importante *principii ale calculației* privesc separarea, localizarea și delimitarea în timp a cheltuielilor de producție.

Principiul separării cheltuielilor de producție de cheltuielile altor activități impune includerea în costul producției obținute numai a cheltuielilor necesitate de procesul de producție și de realizare. Alte cheltuieli, cum sînt: cheltuielile pentru investiții, cheltuielile pentru acțiuni social-culturale, cheltuielile secțiilor anexe etc., nu se includ în costul producției.

Principiul localizării cheltuielilor de producție presupune delimitarea acestora, atît pe sfere mari de activitate (aprovizionare, producție, desfacere), cît și pe secții, ateliere, locuri de muncă și, în final, pe feluri sau grupe de produse. Localizarea cheltuielilor este în directă legătură cu tehnologia și organizarea producției.

Principiul delimitării în timp impune determinarea cheltuielilor de producție pe perioada de gestiune (cheltuielile perioadei curente, cheltuieli anticipate, cheltuieli preliminate etc.). Această delimitare este necesară atît pentru calculul corect al costului cît și pentru stabilirea unor rezultate financiare reale.

Pentru aplicarea principiilor menționate, este necesară mai întîi *clasificarea cheltuielilor de producție*.

Cele mai importante *criterii de clasificare* sînt prezentate în continuare.

După *structura lor*, cheltuielile de producție se clasifică astfel:

— cheltuieli simple, elementare, sau feluri de cheltuieli care nu se pot descompune în alte elemente, ca de exemplu: retribuțiile, consumul de materiale, amortizarea etc.;

— cheltuieli complexe sau categorii de cheltuieli care au conținut eterogen, cum sînt: cheltuielile cu reparațiile mijloacelor fixe, cheltuielile cu protecția muncii, cheltuielile de conducere și administrație etc., care se compun din mai multe feluri de cheltuieli.

După *modul de includere în cost*, cheltuielile de producție se grupează în două categorii:

— cheltuieli directe, care se identifică în momentul efectuării pe obiecte de calculație (produse, comenzi, faze etc.), cum sînt consumurile de materie primă, retribuția muncitorilor direct productivi etc.;

— cheltuieli indirecte, care se colectează separat în conturi și se repartizează după anumite criterii pe obiecte de calculație. Așa sînt cheltuielile de conducere și administrație a secțiilor de producție și a întreprinderii, numite și cheltuieli de regie.

Elementele de cheltuieli, prevăzute în *actele legale**, adaptate industriei, sînt următoarele:

Cheltuieli materiale:

— materii prime, materiale de bază (din afară), din care se scad produsele și semifabricatele prin cooperare;

— deșeuri recuperabile (se scad);

— combustibil (din afară);

— energie și apă (din afară);

* Legea nr. 19 din 1971 cu privire la regimul prețurilor și tarifelor și „Norme de bază pentru planificarea, evidența și calcularea costurilor producției industriale".

— amortizarea mijloacelor fixe;
— alte cheltuieli materiale.

Cheltuieli cu munca vie:

— retribuţii;
— contribuţii la asigurările sociale;
— taxa asupra fondurilor de producţie;
— taxa asupra terenurilor;
— contribuţii la fondul de introducere a tehnicii noi;
— alte cheltuieli cu munca vie.

Conţinutul elementelor se poate adapta specificului fiecărei ramuri şi subramuri.

Această grupare reflectă structura costului producţiei globale a întreprinderii şi stă la baza tuturor celorlalte grupări. În această structură, cheltuielile se prezintă după natura lor la nivelul întregii întreprinderi. Se pot astfel cunoaşte consumurile totale de materiale, totalul amortizării mijloacelor fixe, totalul retribuţiilor etc.

Pentru a se determina cheltuielile, respectiv costul producţiei, pe subdiviziunile procesului de producţie (faze, secţii, ateliere etc.) şi, în ultima instanţă, pe unitate de produs, elementele menţionate trebuie regrupate potrivit principiilor localizării şi delimitării în timp. Această regrupare se reflectă în *articolele de calculaţie* care — după nomenclatura generală reglementată — se prezintă astfel:

— materii prime şi materiale directe;
— deşeuri recuperabile (se scad);
— retribuţii directe;
— cheltuieli cu întreţinerea şi funcţionarea utilajelor;
— cheltuieli generale ale secţiei de producţie;
— cheltuieli generale ale întreprinderii;
— taxa asupra fondurilor de producţie;
— pierderi din rebuturi (articol folosit în calculaţia efectivă, iar în cea de plan în mod excepţional);
— total cost de întreprindere;
— cheltuieli de desfacere;
— total cost complet.

Această structură se adaptează particularităţilor tehnico-organizatorice din fiecare ramură şi subramură de producţie şi metodei de calculaţie aplicate. De exemplu, în unele subramuri industriale se pot crea articole specifice, cum sînt: „semifabricate din producţie proprie", „energie tehnologică", „uzura sculelor, dispozitivelor şi verificatoarelor (S.D.V.)", „cheltuieli cu activitatea de service", „cheltuieli de transport-aprovizionare" etc.

3. ORGANIZAREA CONTABILITĂŢII CHELTUIELILOR DE PRODUCŢIE ŞI A CALCULAŢIEI COSTURILOR EFECTIVE

Metode de evidenţă a cheltuielilor de producţie şi de calculaţie a costurilor. Totalitatea regulilor şi procedeelor de lucru privind gruparea cheltuielilor de producţie, modul de înregistrare

a lor în evidență și calculul costului unitar al producției finite constituie *metoda de calculație* (care include și organizarea contabilității cheltuielilor).

Din practica întreprinderilor industriale se cunosc trei metode principale de calculație, determinate de particularitățile tehnico-organizatorice ale producției, și anume: metoda calculației globale, metoda calculației pe faze și metoda calculației pe comenzi. La acestea se adaugă: metoda costurilor standard sau normative și metoda costului pe oră-mașină, utilizate în ultimul timp în unele unități industriale.

Metoda calculației globale se utilizează în întreprinderile cu producție simplă (omogenă), unde procesul de producție nu este secționat pe faze sau pe locuri cu tehnologii specifice și cu semifabricate, ca, de exemplu: producția de extracție (minereu, petrol etc.), producția de energie electrică sau de aburi, producția de oxigen etc.

Caracteristicile principale ale acestei metode sînt următoarele:

— cheltuielile sînt, în totalitatea lor, directe pe produs și, în final, se colectează global în conturile de calculație (500 „*Cheltuielile producției de bază*" sau 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*") care, de regulă, nu se subdivid în analitice (se țin analitice numai în condițiile secționării procesului de producție pe subunități administrative);

— cheltuielile de regie, înregistrate separat, privesc, de regulă, conducerea și administrarea secțiilor de producție și a întreprinderii, repartizarea lor efectuîndu-se pe sectoare de activitate;

— calculul costului unitar se efectuează prin simpla împărțire a totalului cheltuielilor colectate în conturile de calculație la cantitatea de produse sau servicii exprimată în unități naturale (bucăți, kg, tone etc.) sau convenționale (to/km, kw-ore etc.);

— în situațiile în care produsul de masă obținut este de mai multe sorturi, totalul cheltuielilor se divide întîi pe sorturi în baza unor coeficienți.

Metoda calculației pe faze se aplică în întreprinderile cu producție de masă în care procesul de producție se eșalonează pe faze cu tehnologie specifică. Această situație se întîlnește, mai ales, în întreprinderile integrate în care o anumită fază de prelucrare echivalează cu o producție distinctă. Așa sînt, de exemplu, combinatele siderurgice, chimice, textile etc. în care după fiecare fază de prelucrare se obțin semifabricate din care unele sînt producție-marfă.

Cerința de bază a acestei metode este determinarea cheltuielilor de producție și a costului pe fazele procesului de producție.

Înainte de organizarea evidenței și calculației este necesară determinarea fazelor și a structurii cheltuielilor pe fiecare fază. Fazele procesului tehnologic pot să coincidă sau nu cu secțiile de producție.

Contabilizarea cheltuielilor directe se realizează cu ajutorul contului 500 „*Cheltuielile producției de bază*", care se dezvoltă în analitice pe faze de producție și, în cadrul lor, pe feluri de produse (dacă se obțin mai multe produse). Cheltuielile indirecte se colectează în conturile 520 „*Cheltuieli comune ale secției*" și 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*" și se repartizează pe faze și, eventual, pe produse după anumite criterii.

Calculul costului efectiv pe produs se poate efectua în două variante: fără semifabricate și cu semifabricate.

Varianta fără semifabricate, în care nu se transferă cheltuielile de la o fază la alta pe măsură ce sînt parcurse, se utilizează cel mai mult, mai ales

dacă nu rezultă semifabricate depozitabile. În această variantă, costul (C) produsului finit se stabilește la sfîrșitul ciclului de producție, prin adăugarea cheltuielilor colectate pe faze la consumul de materie primă și împărțirea totalului obținut la cantitatea produsului:

$$C = \frac{c_{mp} + cf_1 + cf_2 + \dots cf_n}{q},$$

în care:

c_{mp} reprezintă consumul de materie primă;
cf — cheltuielile fazelor de producție;
q — cantitatea produsului.

Varianta cu semifabricate presupune translocarea cheltuielilor de la o fază la alta. Costul pe produs rezultă prin raportarea cheltuielilor cumulate în ultima fază, la cantitatea de produse finite.

În ambele variante, suma cheltuielilor înregistrate pe faze se diminuează în prealabil cu cheltuielile aferente producției neterminate și, eventual, cu valoarea la preț convențional a producției secundare.

— *Metoda calculației pe comenzi* se aplică pe scară largă în întreprinderile cu producție complexă, îndeosebi, în cele constructoare de mașini.

Cerința de bază a acestei metode este individualizarea cheltuielilor și calculul costului pe comenzi. Comanda constituie obiectul de calculație. O comandă poate fi constituită dintr-un singur produs (agregat complex) sau dintr-o serie de produse sau repere de același tip.

Cheltuielile directe se colectează în contul 500 „*Cheltuielile producției de bază*" subdivizat în analitice pe comenzi.

Cheltuielile indirecte se colectează în conturile 520 „*Cheltuieli comune ale secției*" și 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*" și se raportează periodic în baza unor criterii, pe comenzi.

Costul pe comandă se calculează după terminarea ei, prin cumularea tuturor cheltuielilor ocazionate. Cînd comanda constă dintr-o serie de produse, totalul cheltuielilor se raportează la numărul produselor pentru aflarea costului pe produs.

— *Metoda costurilor standard sau normate* se poate aplica în unitățile industriale cu producție de serie sau de masă. Principalele particularități ale metodei costurilor standard sau normate sînt următoarele:

— stabilirea, înaintea începerii producției, a cheltuielilor standard directe (consum de materiale, manoperă etc.), a planurilor de cheltuieli indirecte și, pe baza acestora, a costului standard sau normat pe unitate de produs;

— organizarea sistemului de urmărire zilnică sau la perioade scurte a abaterilor de la costurile standard sau normate, precum și a modificărilor standardelor sau normelor, în scopul luării deciziilor necesare;

— înregistrarea curentă a cheltuielilor de producție, pe articole și pe obiecte de calculație (fază, reper, produs, etc.) la nivelul standardelor sau normelor stabilite și separat a abaterilor;

— decontarea producției finite la costul standard sau normat și determinarea prin diferență a producției neterminate;

— determinarea lunară a costului efectiv al întregii producții obținute;

— costul standard sau normat pe produs poate fi considerat cost real, în cazul în care activitatea se desfășoară potrivit normelor stabilite sau cu abateri minime care nu influențează mult costul pe unitate de produs.

În caz contrariu, el se calculează prin adăugarea sau scăderea abaterilor înregistrate la costul standard sau normat.

— *Metoda costului pe oră-mașină* se poate aplica în unitățile industriale cu proces complex de mecanizare și automatizare. În esență, această metodă constă în calcularea costului unei ore de funcționare a mașinilor grupate în „centre de producție". Costul pe oră-mașină cuprinde toate cheltuielile de producție, cu excepția materiilor prime și a materialelor. El servește atît pentru calculul costului produselor cît și pentru compararea costurilor pe oră-mașină de la diferite centre de producție. Aplicarea acestei metode presupune efectuarea următoarelor lucrări:

— delimitarea centrelor de producție (gruparea mașinilor);

— stabilirea sarcinilor de producție și a efectivului de muncitori;

— stabilirea cheltuielilor indirecte și gruparea lor pe criterii de repartizare;

— repartizarea cheltuielilor indirecte pe centre de producție și determinarea costului pe oră-mașină;

— calculul costului pe produs.

4. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR DIRECTE ȘI INDIRECTE PRIVIND PRODUCȚIA DE BAZĂ

Cheltuielile producției de bază ale unei întreprinderi industriale aferente unei perioade de gestiune se reflectă în următoarele conturi sintetice principale:

— 500 *„Cheltuielile producției de bază"*;

— 520 *„Cheltuieli comune ale secției"*;

— 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*.

Aceste conturi de procese economice au funcția contabilă proprie conturilor de activ. Ele au menirea să colecteze toate cheltuielile ocazionate de activitatea de producție într-o anumită perioadă de gestiune, furnizînd date pentru calculul costului efectiv.

a. **Reflectarea în contabilitate a cheltuielilor directe.** *Cheltuielile de producție directe* sînt acelea care se pot identifica din momentul efectuării lor, pe obiectele calculației (produse, comenzi, faze etc). În întreprinderile cu producție simplă, de masă, în afară de cheltuielile generale, toate celelalte sînt directe (dacă procesul de producție nu este divizat pe faze). În întreprinderile cu producție complexă sau simplă subdivizată pe secții, cheltuielile directe sînt, de regulă, consumurile directe de materiale (materie primă, materii auxiliare etc.) și retribuția personalului direct productiv. Avînd în vedere că majoritatea întreprinderilor au producție complexă, exemplificările privesc acest tip de producție.

Contabilizarea (colectarea) cheltuielilor directe se efectuează, nemijlocit, în contul 500 *„Cheltuielile producției de bază"*. În debitul său se colectează, în cursul perioadei de gestiune, cheltuielile directe, iar la sfîrșitul perioadei, cheltuielile indirecte și cele provenite din perioadele precedente. În creditul acestui cont se înregistrează: în cursul perioadei de gestiune, eventualele deșeuri și rebuturi recuperabile, precum și semifabricatele din producție proprie, evaluate la costuri efective sau de plan; iar la sfîrșitul perioa-

dei, chletuielile efective privind produsele finite obţinute. Soldul contului 500 „*Cheltuielile producţiei de bază*" este totdeauna debitor şi reprezintă costul efectiv al producţiei neterminate stabilită la sfîrşitul perioadei de gestiune.

Dezvoltarea în conturi analitice a acestui cont se realizează potrivit specificului producţiei şi metodei de calculaţie aplicate. De exemplu, în întreprinderile constructoare de maşini (în care se utilizează metoda calculaţiei pe comenzi) se ţin conturi analitice pe comenzi. În situaţia în care la realizarea unei comenzi iau parte mai multe secţii se ţin analitice şi pe secţii.

De exemplu, pentru comanda nr. 121 executată în 2 secţii de producţie se ţin următoarele fişe analitice: 500 — 121 — Secţia I, 500 — 121 — Secţia II şi 500 — 121 fişă centralizatoare pe produs. În fişele analitice, cheltuielile sînt grupate pe articole de calculaţie.

Înregistrările contabile privind cheltuielile directe se fac pe baza situaţiilor de repartizare a consumurilor de materiale şi a situaţiilor de repartizare a retribuţiilor. Aceste situaţii de sinteză sau recapitulaţii se întocmesc în baza centralizatoarelor privind consumurile de materiale şi manoperă şi a documentelor primare, înaintate de secţii (bonuri de materiale, bonuri de lucru etc.). Centralizatoarele privind consumurile de materiale şi de manoperă se întocmesc la secţii sau la biroul de postcalcul pe baza documentelor primare şi cuprind date amănunţite referitoare de exemplu, la felul, simbolul cifric, cantitatea şi preţul unitar al materialelor, operaţiile, timpul lucrat etc. Înregistrarea acestor cheltuieli se efectuează direct în debitul contului 500 „*Cheltuielile producţiei de bază*" şi în creditul conturilor de materiale, de cheltuieli de transport-aprovizionare şi de decontări privind retribuţiile şi contribuţiile la asigurările sociale de stat.

De exemplu, la întreprinderea constructoare de maşini „Timpuri Noi", pentru secţia de prelucrare mecanică, s-a întocmit următoarea situaţie de repartizare a consumurilor de materiale directe pentru producţia de bază:

Situaţia de repartizare pe comenzi a consumurilor directe de materiale şi a cheltuielilor de aprovizionare pe luna martie

(date convenţionale)

Nr. crt.	Simbol comandă	Denumirea comenzii	Nr. bon materiale	Materii prime: Preţ de facturare	Materii prime: Cheltuieli de transport-aprovizionare	Materiale auxiliare: Preţ de facturare	Materiale auxiliare: Cheltuieli de transport-aprovizionare
1	500/101	Motor electric tip *A*	1 001	10 450			
			1 002	—		8 550	
			1 005	24 200			
		Total		34 650	2 079	8 550	513
2	500/102	Motor electric tip *B*	1 003	9 540		1 250	
			1 004	12 360		—	
			1 008	15 400		2 850	
		Total		37 300	2 238	3 100	196
TOTAL GENERAL			×	71 950	4 317	11 650	709

Recapitulaţie:

Categorii de materiale	Preţul de facturare	Cheltuieli de transport-aprovizionare
Materii prime	71 950	4 317
Materiale auxiliare	11 650	709
TOTAL LEI	83 600	5 026

Materialele cuprinse în situaţia prezentată sînt înregistrate în contabilitate cu preţul din factura furnizorului. Cheltuielile de transport-aprovizionare reprezintă 6% din preţul de înregistrare.

Pe baza situaţiei de mai sus se efectuează următoarea înregistrare contabilă:

88 626	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*, analitice:		=	%	
	Secţia de prelucrare:			200 *„Materiale"*	83 600
	— comanda 500/101	45 792		204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	5 026
	— comanda 500/102	42 834			

Operaţii asemănătoare se efectuează pentru toate secţiile şi pentru toate consumurile de materiale.

Pentru determinarea consumurilor efective de materiale care se includ în cost, se scad din contul de cheltuieli deşeurile recuperabile şi materialele economisite sau neconsumate aflate în secţiile de producţie.

În unele întreprinderi industriale se consideră cheltuieli directe şi alte consumuri de materiale, ca, de exemplu: combustibilul tehnologic, energia, apa, uzura sculelor, dispozitivelor şi verificatoarelor (S.D.V.).

Combustibilul tehnologic gazos, energia electrică sau termică şi apa sînt furnizate de întreprinderi specializate sau de secţiile auxiliare ale unităţii. Aceste consumuri se reflectă în facturile unităţilor furnizoare sau în deconturile (facturi interne) secţiilor auxiliare. Secţiile producţiei de bază consemnează în rapoartele de producţie sau în alte situaţii operative cantităţile consumate pe fiecare comandă, determinate cu ajutorul aparatelor de măsurat (contoarelor) sau a normelor prevăzute în fişa tehnologică. Pe baza centralizatoarelor lunare se înregistrează în debitul contului 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*, analitice pe secţii şi pe comenzi, şi în creditul conturilor 410 *„Furnizori"* sau 510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"*. Dacă nu se pot individualiza pe obiecte de calculaţie, aceste consumuri se înregistrează ca cheltuieli indirecte.

Uzura sculelor, dispozitivelor şi verificatoarelor (SDV) constituie în unele întreprinderi articol distinct de calculaţie, cu pondere între 6 şi 12% în costul producţiei. Calculul cotei de uzură pentru fiecare produs se efectuează anual pentru întreaga producţie planificată, în baza următoarelor elemente:

— cantitatea produsului prevăzut a se fabrica în perioada de utilizare a SDV (Q);

— valoarea iniţială a SDV existente la începutul anului (V_0);

— uzura SDV existente în stoc la începutul anului (U_0);

— valoarea la preţ de cost planificat a SDV care urmează a fi confecţionate în anul de plan (V_1);

— suma cheltuielilor de reparare şi întreţinere a SDV (r).

În baza acestor elemente se calculează cota de recuperare (C), pentru fiecare produs, utilizîndu-se formula:

$$C = \frac{V_0 - U_0 + V_1 + r}{Q}.$$

Cota de uzură astfel calculată şi considerată la suma de 5 600 lei se înregistrează:

5 600	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"* (analitic pe produs)	=	203 *„Uzura obiectelor de inventar"*	5 600

Retribuţia directă se înregistrează în baza unei situaţii de repartizare care cuprinde retribuţiile, premiile şi contribuţiile la asigurările sociale de stat (CAS) pentru tot personalul unităţii. De *exemplu*, pentru retribuţia directă repartizată pe cele două comenzi din secţia de prelucrare a întreprinderii „Timpuri Noi", exemplificate mai înainte, adică: comanda 500/101 — 25 800 lei şi comanda 500/102—22 500 lei, se efectuează următoarea înregistrare contabilă:

48 300	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*, analitice: Secţia de prelucrare: — comanda 500/101 25 800 — comanda 500/102 22 500	=	420 *„Decontări cu personalul unităţii"*	48 300

Retribuţia suplimentară (sporuri, premii etc.) şi contribuţiile la asigurările sociale de stat (15%), aferente retribuţiilor directe înregistrate, sînt considerate cheltuieli indirecte şi se înregistrează în conturile 520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"* şi 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*, pe baza aceleiaşi situaţii de repartizare.

b) Reflectarea în contabilitate a cheltuielilor indirecte (de regie). Cheltuielile indirecte sau de regie sînt cele care nu se pot individualiza pe obiecte de calculaţie. Aceste cheltuieli sînt ocazionate de activitatea de conducere şi administrare a secţiilor de producţie şi a întreprinderii. După sfera activităţii la care se referă se disting două categorii de cheltuieli indirecte, şi anume: cheltuieli comune ale secţiei şi cheltuieli generale ale întreprinderii.

— *Conţinutul şi reflectarea contabilă a cheltuielilor comune ale secţiei.* Aceste cheltuieli se subdivid în următoarele grupe, după caracterul lor: cheltuieli cu întreţinerea şi funcţionarea utilajului şi cheltuieli generale ale secţiei* .

Cheltuielile menţionate se înregistrează în contul 520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"*.

Contul 520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"* este de colectare şi repartizare, cu funcţie contabilă de activ. Se debitează cu cheltuielile comune ale secţiilor de producţie, pe măsură ce au loc. Se creditează la sfîrşitul lunii, cu prilejul

* „Norme de bază pentru planificarea, evidenţa şi calcularea costurilor producţiei industriale".

repartizării cheltuielilor comune asupra produselor în vederea calculării costului efectiv. După repartizarea cheltuielilor, acest cont rămîne fără sold (se închide).

Pentru urmărirea cheltuielilor comune pe structura lor, contul 520 *„Cheltuieli comune ale secției"* se dezvoltă în analitice pe articolele de cheltuieli potrivit Normelor de bază pentru planificarea, evidența și calcularea costurilor producției industriale. Conturile analitice sînt grupate și simbolizate în ordinea menționată. Astfel, se țin următoarele analitice de grupaj:

— 520.1 *„Cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajelor"*;

— 520.2 *„Cheltuieli generale ale secției"*, care se subdivide în trei analitice de gradul al doilea: 520.20 *„Cheltuieli de interes general"*, 520.21 *„Cheltuieli administrativ-gospodărești"* și 520.22 *„Cheltuieli neproductive"* (neimputabile). Conturile analitice operative, adică în care se înregistrează în mod curent cheltuielile, se țin pe structura fiecărui analitic de grupaj și se simbolizează cu trei grupuri de cifre, de exemplu: **520.10.01** *„Cheltuieli cu reviziile tehnice, reparațiile curente și întreținerea utilajelor și mijloacelor de transport ale secției"* în cadrul primului analitic de grupaj. Fișele conturilor analitice operative au coloane dezvoltate pentru debit în vederea dezvoltării pe elementele componente a cheltuielilor care au conținut complex (cum este cazul analiticului **520.10.01**).

Contabilizarea cheltuielilor comune ocazionează debitarea contului 520 *„Cheltuieli comune ale secției"* și creditarea conturilor de mijloace economice sau de decontări cu terții.

De *exemplu*, din documentele lunare de cheltuieli ale secției nr. 1 rezultă că s-au efectuat următoarele cheltuieli: combustibil și alte materiale în scopuri tehnologice 12 500 lei; rechizite de birou 1 000 lei; retribuția personalului t.e.s.a., 14 000 lei; contribuții la asigurări sociale 2 100 lei; cheltuieli de transport-aprovizionare 6%.

30 410	520 *„Cheltuieli comune ale secției"*, analitice operative:		=	%	
	520.10.05 *„Energie, combustibil și alte materiale pentru scopuri tehnologice și motrice"*	13 250		**200** *„Materiale"*	13 500
	520.20.01 *„Retribuțiile personalului t.e.s.a. și c.a.s."*	16 100		**204** *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	810
	520.21.01 *„Rechizite de birou"*	1 060		**420** *„Decontări cu personalul unității"*	14 000
				431 *„Decontări privind asigurările sociale"*	2 100

— *Conținutul și reflectarea contabilă a cheltuielilor generale ale întreprinderii.* Acestea sînt ocazionate de activitatea de conducere și administrare a întregii întreprinderi. Structura lor în plan și în evidență este stabilită și difuzată unităților sub formă de nomenclatură-tip, valabilă pentru toate întreprinderile de stat.

În general, aceste cheltuieli se grupează în trei mari categorii: cheltuieli de interes general, cheltuieli administrativ-gospodărești și cheltuieli neproductive (neimputabile), ca și cheltuielile generale ale secției. Structura acestor categorii de cheltuieli este, de asemenea, similară cu aceea a cheltuielilor

comune, conținutul referindu-se desigur la întreaga unitate. O structură relativ deosebită are prima categorie — *cheltuieli de interes general**.

Pentru contabilizarea acestor cheltuieli se folosește contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*.

Contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* are conținutul economic și funcția contabilă asemănătoare cu ale contului 520 *„Cheltuieli comune ale secției"*.

În debit se colectează toate cheltuielile generale efectuate, în corespondență cu conturile care reflectă consumurile de mijloace materiale și bănești sau obligațiile față de terți.

În credit se înregistrează cheltuielile repartizate, la sfîrșitul lunii, cu prilejul postcalculației.

După repartizarea cheltuielilor generale pe destinații, contul respectiv nu are sold și, ca urmare, nu apare în bilanț.

Desfășurarea pe conturi analitice a contului 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* se efectuează potrivit structurii cheltuielilor. Se țin trei conturi analitice de gradul I, astfel:

— **521.20** *„Cheltuielile de interes general"*, cu analitice operative simbolizate cu trei grupuri de cifre ca în cazul cheltuielilor comune (de la **521.20.01** la **521.20.29**);

— **521.21** *„Cheltuieli administrativ-gospodărești"*, cu analitice simbolizate în mod asemănător (de la **521.21.01** la **521.21.21**);

— **521.22** *„Cheltuieli neproductive (neimputabile)"* cu 5 analitice (simbolizate de la **521.22.01** la **521.22.09**).

Colectarea cheltuielilor generale ale întreprinderii în contul prezentat presupune o corespondență largă a acestuia cu conturile de mijloace economice, obligații față de terți etc. Astfel, se debitează contul **521** *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* și se creditează conturile: **200** *„Materiale"*, **203** *„Uzura obiectelor de inventar"*, **204** *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*, **420** *„Decontări cu personalul unității"*, **431** *„Decontări privind asigurările sociale"*, **432** *„Decontări privind amortizările"*, **440** *„Decontări între unitate și organul ierarhic superior"* (pentru cota centralei), **410** *„Furnizori"*, **300** *„Casa"* și alte conturi potrivit naturii cheltuielilor, asemănător cu exemplul prezentat pentru contul **520** *„Cheltuieli comune ale secției"*.

O atenție deosebită se acordă cheltuielilor neproductive atît la nivelul secțiilor cît și la nivelul unității. Aceste cheltuieli se reflectă în evidența operativă detaliat și, înainte de contabilizarea lor, se analizează sub aspectul cauzelor care le-au generat. Astfel de măsuri se justifică prin faptul că cheltuielile neproductive reflectă lipsuri în gospodărirea fondurilor și ele trebuie, pe cît posibil, eliminate.

De asemenea, se urmăresc și se reflectă în evidență în mod deosebit unele cheltuieli indirecte cu caracter complex cum sînt: cheltuielile privind reparațiile mijloacelor fixe; cheltuielile cu protecția muncii; cheltuielile anticipate și preliminate.

* „Norme de bază pentru planificarea, evidența și calcularea costurilor producției industriale"

5. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR PRIVIND PRODUCŢIA AUXILIARĂ

Producţia auxiliară constă din lucrările sau serviciile executate de subunităţile organizate de întreprindere pentru servirea producţiei de bază. Principalele secţii auxiliare ale unei întreprinderi sînt: atelierul mecanic, centrala de apă, centrala de aburi, centrala electrică, serviciul sau secţia de transporturi-auto.

Contul sintetic în care se înregistrează cheltuielile producţiei auxiliare este 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*".

În debitul acestui cont se înregistrează, în cursul lunii, cheltuielile ocazionate de activităţile auxiliare.

În creditul său se înregistrează: în cursul lunii, eventualele deşeuri recuperabile şi rebuturi, iar la sfîrşitul lunii, cheltuielile efective aferente lucrărilor sau serviciilor prestate, cu prilejul decontării acestora.

Acest cont poate prezenta sold debitor la sfîrşitul lunii, care reprezintă cheltuielile aferente producţiei neterminate din atelierul mecanic (comenzi în curs de execuţie). Celelalte secţii auxiliare nu prezintă producţie neterminată.

Contul 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" se desfăşoară în conturi analitice pe secţii auxiliare. Pentru cheltuielile atelierului mecanic se ţin conturi analitice pe comenzi şi categorii de reparaţii şi întreţinere.

Decontarea lunară a producţiei auxiliare se efectuează costuri planificate sau efective din perioada anterioară.

Pentru producţia auxiliară prestată altor întreprinderi, costul trebuie să cuprindă şi cota corespunzătoare din cheltuielile generale ale întreprinderii.

În contul 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" se înregistrează şi cheltuielile privind activităţile anexe, ca: gospodărirea de locuinţe, casarea mijloacelor fixe etc. Pentru aceste secţii sau activităţi se ţin conturi analitice distincte.

Colectarea cheltuielilor în contul 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" se efectuează în mod curent, pe baza documentelor primare şi centralizatoare specifice fiecărei activităţi. De exemplu, principalele cheltuieli ale secţiei de transporturi-auto se reflectă în foile de parcurs emise pe autovehicule pentru fiecare transport. La atelierul mecanic de întreţineri şi reparaţii, care are producţie eterogenă, se întocmesc documente de cheltuieli asemănătoare cu cele din secţiile producţiei de bază (bonuri de materiale, bonuri de lucru etc.). Datorită caracterului eterogen al producţiei (comenzi diferite), cheltuielile atelierului mecanic sînt directe şi indirecte. Cheltuielile directe se colectează nemijlocit în analiticele ţinute pe comenzi ale contului 510 „*Cheltuielile producţiei auxiliare*". Cheltuielile indirecte sau de regie ale atelierului se colectează într-un cont analitic distinct din cadrul aceluiaşi cont sintetic, intitulat „*Cheltuieli comune ale atelierului mecanic*".

Exemplu. În atelierul de întreţineri şi reparaţii al întreprinderii „Timpuri Noi" s-au executat în luna ianuarie două comenzi simbolizate 510.010 şi 510.011 pentru care s-au efectuat următoarele cheltuieli:

— piese de schimb şi materiale, 28 000 lei, din care 11 000 lei pentru comanda 510 010 şi 17 000 lei pentru comanda 510.011;

— retribuţii directe 12 000 lei, din care 5 000 lei pentru comanda 510.010 şi 7 000 lei pentru comanda 510.011;
— retribuţiile personalului tehnic şi de conducere pe luna respectivă, 6 000 lei;
— contribuţii la asigurări sociale de stat (15% din 18 000 lei) 2 700 lei;
— energie electrică şi termică furnizată de terţi 3 500 lei.

Înregistrarea cheltuielilor directe:

40 000	510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*", analitice:		=		%	
	510.010	16 000		200	„*Materiale*"	28 000
	510.011	24 000		420	„*Decontări cu personalul unităţii*"	12 000

Înregistrarea cheltuielilor de regie:

12 200	510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*", analitic: 510.012 „*Cheltuieli comune*"	=		%	
			420	„*Decontări cu personalul unităţii*"	6 000
			431	„*Decontări privind asigurările sociale*"	2 700
			410	„*Furnizori*"	3 500

Cheltuielile indirecte ale atelierului de întreţineri şi reparaţii se repartizează cu prilejul calculului costului efectiv al comenzilor terminate. Aceasta se efectuează proporţional cu retribuţiile directe şi ocazionează înregistrarea contabilă în analiticele contului 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*".

Colectarea în conturi a cheltuielilor celorlalte secţii auxiliare se realizează global în analitice pe secţii deschise în cadrul contului 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*".

6. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR ANTICIPATE ŞI A REZERVELOR PENTRU CHELTUIELI PRELIMINATE

a. **Conţinutul şi reflectarea contabilă a cheltuielilor anticipate.** *Cheltuielile anticipate* se efectuează în perioada curentă, dar privesc producţia din perioada viitoare de gestiune. Potrivit principiului delimitării în timp, aceste cheltuieli se contabilizează separat în contul 530 „*Cheltuieli anticipate*".

Acesta este un cont de activ care se debitează cu cheltuielile anticipate pe măsură ce se determină şi se creditează cu cotele repartizate pe obiectele calculaţie din fiecare perioadă de gestiune.

Spre deosebire de celelalte conturi colectoare şi de repartizare, are sold la sfîrşitul perioadei de gestiune (debitor), care reprezintă cheltuielile anticipate nerepartizate.

În întreprinderile industriale, din categoria cheltuielilor anticipate fac parte, de exemplu: cheltuielile pentru executarea lucrărilor pregătitoare în exploatările miniere, reparaţiile la mijloacele fixe aferente perioadelor viitoare de gestiune, chiriile, abonamentele, impozitele etc. plătite anticipat.

Această structură se reflectă în conturile analitice ale contului 530 „*Cheltuieli anticipate*".

Se pot distinge două modalităţi de contabilizare a cheltuielilor anticipate.

Prima modalitate constă în delimitarea de la început a cheltuielilor anticipate şi colectarea lor direct în contul 530 *„Cheltuieli anticipate"*. Aşa este cazul abonamentelor, chiriilor etc. plătite anticipat.

A doua modalitate presupune colectarea tuturor cheltuielilor efectuate într-un cont de cheltuieli obişnuit (500, 510, 520 etc.), iar la terminarea lucrării sau la sfîrşitul perioadei de gestiune — delimitarea cheltuielilor cuvenite perioadelor viitoare şi înregistrarea lor în contul 530 *„Cheltuieli anticipate"*. Aşa este situaţia cheltuielilor cu reparaţiile capitale eşalonate pe mai multe perioade. Criteriile de eşalonare a cheltuielilor anticipate pot fi diferite. De exemplu, pentru eşalonarea cheltuielilor cu lucrările miniere pregătitoare se utilizează volumul producţiei anuale estimată a se obţine.

Repartizarea cheltuielilor anticipate pe perioade de gestiune ocazionează creditarea contului 530 *„Cheltuieli anticipate"* şi debitarea conturilor: 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*, în cazul că se pot localiza pe obiecte de calculaţie; 520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"*, sau 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*, dacă sînt indirecte.

Exemplu. La întreprinderea „Muntenia" s-a executat o reparaţie capitală la o maşină din secţia de prelucrare mecanică în sumă totală de 12 000 lei. Reparaţia s-a efectuat de atelierul mecanic al unităţii în luna iulie. Producţia fiind sezonieră (ulei) costul reparaţiei se repartizează în costul lunilor de producţie în cote egale.

— Se înregistrează decontarea reparaţiei:

12 000	530 *„Cheltuieli anticipate"*, analitic *„Reparaţii capitale"*	=	510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"*, analitic *„Atelierul mecanic"*	12 000

Pentru asigurarea unor repartizări judicioase a cheltuielilor anticipate în cheltuielile curente de producţie, se ţine un registru sau o situaţie operativă în care se înscriu sumele repartizate pe fiecare perioadă de gestiune. Partida cheltuielilor cu reparaţiile capitale exemplificate se poate ţine în următoarea formă:

Cheltuieli cu reparaţii capitale

Data reparaţiei	Suma totală	Cotele repartizate								
		anul 1977			anul 1978					
		oct.	noemb.	dec.	ian.	febr.	mart.	apr.	mai	etc.
5.VII. 1977	12 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	—	—	—

— Se înregistrează repartizarea în cheltuielile curente ale secţiei principale de producţie a primei cote lunare (în baza datelor din registrul exemplificat):

2 000	520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"*, analitic **520.10.02** *„Cheltuieli cu reparaţiile capitale la utilajele şi mijloacele de transport ale secţiei"*	=	530 *„Cheltuieli anticipate"*, analitic *„Reparaţii capitale"*	2 000

După fiecare operație de repartizare se stabilește soldul contului 530 *„Cheltuieli anticipate"*, care reprezintă cheltuielile anticipate de repartizat.

b. **Conținutul și reflectarea contabilă a rezervelor pentru cheltuieli preliminate.** În activitatea economică a întreprinderilor se întîlnesc unele cheltuieli cu sens opus celor anticipate, adică acelea care se includ în prețul de cost al perioadei curente, dar se efectuează în perioadele următoare de gestiune. Acestea sînt așa numitele *cheltuieli preliminate*.

Necesitatea preliminării unor cheltuieli decurge din principiul delimitării în timp a cheltuielilor, care asigură proporționarea costurilor pe perioadele de gestiune. De exemplu, se preliminà cheltuieli pentru produsele vîndute cu garanție, pentru reparațiile capitale planificate, pentru indemnizațiile de concediu etc. Sînt deci cheltuieli care se efectuează în viitor, dar care sînt determinate de activitatea curentă. Cheltuielile ocazionate de repararea produselor vîndute cu garanție, de exemplu, se efectuează după vînzarea produselor (la sesizarea clienților), dar ele aparțin perioadei de producție cînd s-au produs mărfuri cu defecte. Tot așa indemnizațiile pe timpul concediului, deși se plătesc în perioada concediului, ele aparțin perioadelor de activitate a personalului unității, activitate care justifică concediul și așa mai departe.

Preliminarea (calculul prealabil) se efectuează pe baza graficelor de concedii, a planurilor de reparații, a planului de realizări și a volumului cheltuielilor efectuate cu produsele vîndute cu garanție în perioadele precedente etc. În felul acesta se determină cuantumul cheltuielilor preliminate. În legătură cu indemnizațiile pe perioada concediilor, acestea nu se preliminà dacă concediile sînt eșalonate relativ egal (valoric) pe toate lunile anului.

Odată cu preliminarea cheltuielilor menționate și includerea lor în cheltuielile perioadei curente se creează rezervele necesare pentru plățile viitoare. Reflectarea contabilă a rezervelor se realizează cu ajutorul contului 730 *„Rezerve pentru cheltuieli preliminate"*. Acesta este un cont de pasiv care se creditează pe măsura constituirii rezervelor prin debitarea conturilor: 500 *„Cheltuielile producției de bază"*, pentru preliminările privind produsele vîndute în garanție; 520 *„Cheltuielile comune ale secției"* sau 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*, pentru celelalte cheltuieli preliminate. Debitarea acestui cont are loc atunci cînd se efectuează cheltuielile (se consumă rezervele) prin creditarea conturilor: 510 *„Cheltuielile activităților auxiliare"* („Service"), 420 *„Decontări cu personalul unității"*, 410 *„Furnizori"*, 340 *„Cont curent"* etc., potrivit naturii cheltuielilor și modalității de efectuare a lor.

Contul 730 *„Rezerve pentru cheltuieli preliminate"* are sold creditor care reprezintă rezervele necheltuite. Evidența analitică se ține pe feluri de rezerve, corespunzătoare cheltuielilor preliminate.

Exemplu. Întreprinderea „Electronica" constituie rezerve pentru cheltuieli preliminate în sumă de 25 000 lei în vederea efectuării reparațiilor la produsele (aparate de radio și televiziune) vîndute cu garanție:

25 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitice pe comenzi	=	730 *„Rezerve pentru cheltuieli preliminate"*

În aceeași perioadă de gestiune întreprinderea menționată plătește unei unități a cooperației meșteșugărești suma de 14 000 lei, reprezentînd costul

reparațiilor efectuate la produsele vîndute cu garanție (în contul întreprinderii producătoare):

14 000	730 „*Rezerve pentru cheltuieli preliminate*"	=	340 „*Cont curent*"	14 000

În cazul în care reparațiile la produsele vîndute cu garanție se efectuează de secția auxiliară „Service" a întreprinderii producătoare, cheltuielile ocazionate se colectează în contul 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*", analitic „*Cheltuieli cu activitatea de Service*".

În această situație, contul 730 „*Rezerve pentru cheltuieli preliminate*" se debitează prin creditarea contului 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*", cu prilejul decontării costului reparațiilor de către secția auxiliară de „Service".

7. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR PRIVIND REPARAȚIILE MIJLOACELOR FIXE

Pentru funcționarea normală în toată perioada folosirii lor, mijloacele fixe sînt revizuite periodic și reparate. Operațiile ocazionate se grupează, după caracterul lor, în: reparații capitale, reparații curente și revizii tehnice periodice.

Cheltuielile ocazionate de reparațiile mijloacelor fixe se contabilizează în final în conturile 520 „*Cheltuieli comune ale secției*" sau în contul 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*", analiticele corespunzătoare.

Modul de determinare și de înregistrare a cheltuielilor diferă în funcție de locul executării reparațiilor: în secțiile de producție, în atelierul mecanic al unității sau la întreprinderi de specialitate.

În situația în care reparațiile se execută în secțiile de producție, cum este cazul întreținerilor și reparațiilor curente ale utilajului, cheltuielile se colectează direct în conturile de cheltuieli comune sau generale.

De exemplu, din documentele unei secții de producție rezultă următoarele cheltuieli de întreținere a utilajului: materiale, 2 500 lei; manoperă, 3 000 lei; contribuții la asigurări sociale, 450 lei (15%); cheltuieli de transport-aprovizionare aferente materialelor, 130 lei (6%).

Înregistrarea contabilă este următoarea:

6 080	520 „*Cheltuieli comune ale secției*", analitic 520.10.01 „*Cheltuieli cu reviziile tehnice, reparațiile curente și întreținerea utilajelor și mijloacelor de transport ale secției*"	=	%	
			200 „*Materiale*"	2 500
			204 „*Cheltuieli de transport-aprovizionare*"	130
			420 „*Decontări cu personalul unității*"	3 000
			431 „*Decontări privind asigurările sociale*"	450

Cînd reparațiile se execută în atelierul de întrețineri și reparații — organizat ca secție auxiliară — cheltuielile se colectează în contul 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*". Lunar, acest cont se creditează pentru comenzile terminate și se debitează conturile: 520 „*Cheltuieli comune ale secției*" sau

521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*, în funcție de sfera activității în care au funcționat mijloacele fixe.

Unele reparații capitale mai dificile se execută de către unități specializate (întreprinderi de reparații). În aceste condiții, pe baza actelor de recepție și a facturilor, costul reparațiilor se înregistrează în debitul conturilor de cheltuieli indirecte și în creditul contului 410 *„Furnizori"*.

În cazul în care costul reparațiilor capitale dintr-o anumită perioadă este mult mai mare decît cel obișnuit, acesta se include în costurile din mai multe perioade. Pentru cheltuielile care urmează să se includă în costurile perioadelor următoare se debitează contul 530 *„Cheltuieli anticipate"*.

În situația în care reparațiile capitale sînt planificate a se executa după terminarea unui sezon de producție, cheltuielile aferente pot fi incluse în costurile înainte de efectuare, constituindu-se rezerve pentru cheltuieli preliminate.

Exemplu. Întreprinderea „Grivița Roșie" contractează cu o unitate specializată reparația capitală a halei de producție de la secția de asamblare, în sumă totală de 35 000 lei, din care cota de 1 500 lei se include în cheltuielile curente, iar restul în cheltuielile anticipate. După executarea reparației, în baza procesului-verbal de recepție și a facturii se înregistrează:

	%	=	410 *„Furnizori"*	35 000
1 500	520 *„Cheltuieli comune ale secției"*, analitic **520.21.13** *„Reparații capitale la clădiri"*			
33 500	530 *„Cheltuieli anticipate"*			

Se înregistrează plata facturii din contul curent:

35 000	410 *„Furnizori"*	=	340 *„Cont curent"*	35 000

În luna următoare se repartizează în cheltuielile curente cota din cheltuielile anticipate de 1 500 lei:

1 500	520 *„Cheltuieli comune ale secției"*, analitic **520.21.13** *„Reparații capitale la clădiri"*	=	530 *„Cheltuieli anticipate"*	1 500

Aceeași unitate comandă la Întreprinderea de reparații nr. 1 București o reparație capitală la un strung cu funcțiune programată în sumă totală de 22 500 lei. Reparația se plătește din fondul special constituit din amortizarea mijloacelor fixe. În baza actelor de recepție se înregistrează:

22 500	719 *„Alte fonduri"*, analitic **719.03** *„Fond pentru modernizări, îmbunătățirea tehnologiilor și reparații capitale"*	=	410 *„Furnizori"*	22 500

Se plătește factura și se înregistrează plata în baza extrasului de cont:

22 500	410 „*Furnizori*“	=	339 „*Disponibil la bancă pentru alte activități*“	22 500

Cheltuielile privind reparațiile executate în atelierul mecanic al întreprinderii se colectează în contul 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*“, analitic „*Atelierul mecanic*“ și se decontează, potrivit regulilor arătate la subcapitolul privind contabilitatea cheltuielilor producției auxiliare.

8. CONTABILITATEA DEȘEURILOR, A REBUTURILOR ȘI A CHELTUIELILOR DE REMANIERE A REBUTURILOR

Cheltuielile producției de bază au ca efect util producția obținută, materializată în produse finite, semifabricate și servicii sau lucrări executate.

În unele întreprinderi, odată cu obținerea producției normale, mai rezultă din producție deșeuri și rebuturi.

Deșeurile sînt resturi sau reziduuri de materii prime și materiale obținute în urma prelucrării acestora, ca, de exemplu: șpan, rumeguș, așchii, borhoturi etc.

Se pot obține deșeuri utilizabile sau recuperabile și deșeuri nerecuperabile. Cele care constituie obiectul evidenței și controlului contabil sînt *deșeurile recuperabile*. Acestea pot fi introduse în procesul de producție din aceeași întreprindere sau livrate altor unități. De exemplu, șpanul metalic obținut din secțiile de prelucrare ale unei unități metalurgice poate fi utilizat la secțiile de turnătorie din aceeași unitate sau livrat întreprinderilor care au asemenea secții. Tot așa șpanurile (așchiile) lemnoase și rumegușul rezultate în secțiile de prelucrare a cherestelei pot fi utilizate în secția de plăci aglomerate din aceeași unitate (în cazul combinatelor de industrializare a lemnului) sau livrate altor unități specializate.

Evaluarea deșeurilor recuperabile se face la prețul de înregistrare al materiei prime din care au rezultat, în cazul reutilizării în aceeași secție de producție, sau la prețuri de valorificare stabilite pentru materialele de aceeași natură.

Reflectarea în contabilitate a deșeurilor se realizează cu ajutorul contului 200 „*Materiale*“, în cadrul căruia se deschide un analitic „*Deșeuri recuperabile*“.

Exemplu. Secția 1 de prelucrare a întreprinderii „Grivița Roșie“, a predat depozitului de materiale deșeuri recuperabile evaluate la 7 000 lei. Conform bonului de predare, transfer și restituire se înregistrează:

7 000	200 „*Materiale*“, analitic „*Deșeuri recuperabile*“	=	500 „*Cheltuielile producției de bază*“	7 000

În cazul livrării deșeurilor, se înregistrează operațiunile de realizare, așa cum se va arăta în capitolul următor.

Rebuturile sînt produsele, semifabricatele sau lucrările care nu corespund calitativ standardelor sau condițiilor tehnice și contractuale stabilite.

După gradul defecţiunilor se disting:

— rebuturi definitive, care nu se mai pot remedia şi sînt scoase din fluxul tehnologic şi

— rebuturi parţiale sau remaniabile, care se reintroduc în procesul de producţie pentru remediere, urmînd să se obţină produse cu aceeaşi destinaţie sau cu altă utilizare.

După locul şi momentul constatării sînt:

— rebuturi interne — constatate în cadrul unităţii şi

— rebuturi externe — constatate de cumpărători.

Cheltuielile ocazionate de producerea rebuturilor definitive, precum şi de remedierea celor parţiale constituie o categorie distinctă care se înregistrează în contul 541 *„Rebuturi şi remanieri"*. Este un cont de activ cu rol de colectare şi repartizare.

În debitul acestui cont se înregistrează suma cheltuielilor privind rebuturile pe măsură ce se produc.

În creditul său se înregistrează aceleaşi cheltuieli cu prilejul repartizării lor pe destinaţii, la sfîrşitul lunii.

Repartizarea cheltuielilor cu rebuturile înseamnă recuperarea acestora de la muncitorii vinovaţi de producerea rebuturilor sau includerea lor în cheltuielile de producţie, în cazul în care se produc din cauze obiective.

După repartizare, contul rămîne fără sold, deci nu apare în bilanţ.

Preţul de înregistrare al rebuturilor definitive poate fi costul planificat, efectiv sau normat.

Cheltuielile de remaniere a rebuturilor se înregistrează pe măsură ce au loc (în baza „Notei de remaniere") în debitul contului 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"* într-un cont analitic distinct. La sfîrşitul perioadei, cu ocazia calculării costului efectiv aceste cheltuieli se virează în debitul contului 541 *„Rebuturi şi remanieri"*.

Exemplu privind înregistrarea *rebuturilor interne definitive*. Din secţiile principale de producţie ale întreprinderii „Timpuri Noi" s-au obţinut rebuturi definitive în valoare, la cost planificat, de 6 000 lei. Rezultă materiale în sumă de 800 lei, iar restul cheltuielilor cu rebuturile se repartizează astfel:

— imputate vinovaţilor 2 000 lei;
— neimputabile 3 200 lei.

Se înregistrează rebuturile definitive constatate:

6 000	541 *„Rebuturi şi remanieri"*	=	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*	6 000

— Înregistrarea materialelor recuperate de la rebuturile obţinute conform Bonului de predare, transfer, restituire:

800	200 *„Materiale"*	=	541 *„Rebuturi şi remanieri"*	800

— Înregistrarea repartizării cheltuielilor privind rebuturile:

	%	=	541 *„Rebuturi şi remanieri"*	5 200
2 000	498 *„Debitori"*			
3 200	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*			

În cazul *rebuturilor externe* (constatate după livrarea produselor), înainte de operațiunile prezentate mai sus, se înregistrează stornarea operațiunilor de livrare și, ca urmare, readucerea costurilor lor în contul 500 *„Cheltuielile producției de bază"*.

9. ETAPELE DETERMINĂRII COSTULUI EFECTIV ȘI REFLECTAREA LOR ÎN CONTABILITATE

Calculul efectiv al producției obținute se efectuează lunar pentru întreaga producție și trimestrial pe unitate de produs, după ce s-au colectat în conturi toate cheltuielile de producție.

Pentru obținerea unui cost cît mai exact cu prilejul postcalculului sînt necesare anumite operațiuni de determinare și înregistrare a cheltuielilor pe obiecte de calculație (comenzi, produse, faze etc.). Aceste operațiuni se efectuează în următoarea ordine:

— determinarea și înregistrarea cheltuielilor anticipate și a rezervelor pentru cheltuieli preliminate;
— calculul costului efectiv al producției auxiliare și decontarea acesteia;
— repartizarea cheltuielilor de producție indirecte pe obiecte de calculație;
— determinarea producției neterminate;
— calculul costului unitar al producției de bază;
— decontarea cheltuielilor efective privind producția obținută și determinarea diferențelor între costul planificat și cel efectiv.

a. **Determinarea și înregistrarea în contabilitate a cheltuielilor anticipate și a rezervelor pentru cheltuieli preliminate.** Această lucrare este impusă de principiul delimitării în timp a cheltuielilor de producție (pe perioade de gestiune), și se efectuează așa cum s-a exemplificat mai înainte.

b. **Calculul costului efectiv și decontarea producției auxiliare.** Calculul costului efectiv al producției auxiliare și decontarea acesteia se efectuează potrivit regulilor impuse de caracterul și destinația acestei producții.

Datorită faptului că cheltuielile activităților auxiliare se concretizează într-o anumită producție fizică (reparații, energie, apă etc.) repartizarea (decontarea) acestora se face în raport de volumul și destinația producției. De aceea este necesar să se determine mai întîi volumul producției pe fiecare destinație și, pe această bază, cheltuielile aferente, pe unitate și în total.

Destinațiile producției auxiliare pot fi următoarele:

— producția consumată pentru nevoile aceleiași secții auxiliare;
— producția furnizată altor secții auxiliare din cadrul întreprinderii (livrări reciproce);
— producția furnizată secțiilor și serviciilor activității de bază;
— producția livrată altor întreprinderi sau sectorului propriu de investiții.

Operațiunile de calcul și de înregistrare, fiind proprii fiecărei destinații, se tratează în ordinea acestora.

— *Determinarea și decontarea producției consumate pentru nevoile proprii ale secției auxiliare.* În condițiile producției omogene (energie, apă, aburi etc). consumul intern se scade cantitativ din producția totală înregistrată înainte de

calcularea costurilor efective. În felul acesta, cheltuielile secției se decontează numai pentru producția livrată în afara secției.

În cazul producției eterogene, cum este producția atelierului de întreținere și reparații, înainte de calculul prețului de cost pe comenzi, se determină și se includ în cheltuielile comune cheltuielile directe ale comenzilor sau lucrărilor pentru uzul propriu. Contabil, această includere presupune înregistrarea în negru în debitul contului analitic „*Cheltuieli comune*" și în roșu în debitul conturilor analitice pe comenzi, din cadrul contului **510** „*Cheltuielile activităților auxiliare*" („*Atelierul de reparații*").

Exemplu. Atelierul de reparații a executat o reparație pentru utilajul propriu, care a ocazionat cheltuieli directe de 5 000 lei. Contul analitic al comenzii este simbolizat **510.01.1**, iar contul analitic al cheltuielilor comune **510.01.2.** Înregistrarea se face astfel:

D	510.01.1	C	D	510.01.2	C
5 000			Sold 23 000		
[5 000]			5 000		

Prin această înregistrare (debit-negru = debit-roșu) se evită alterarea rulajelor în contul sintetic **510** „*Cheltuielile activităților auxiliare*".

— *Decontarea serviciilor reciproce dintre secțiile auxiliare.* Aceasta se efectuează, de regulă, la costuri planificate sau efective din perioada precedentă. Costul efectiv curent nu se poate stabili pentru aceste servicii reciproce decît prin aplicarea unor metode matematice (sisteme de ecuații liniare).

La întreprinderile cu secții auxiliare puține și cu servicii reciproce în volum redus se poate calcula, cu o anumită aproximație, costul efectiv pentru livrările reciproce. În acest caz se începe decontarea cu secția care a primit cele mai puține servicii sau nu a beneficiat de nici un serviciu de la alte secții auxiliare. Astfel, dacă într-o întreprindere care are atelier de reparații și secție de transport-auto, atelierul efectuează reparații secției de transport în valoare de 80 000 lei, iar aceasta prestează servicii atelierului de 5 000 lei, se calculează costul și se decontează mai întîi producția atelierului. Se procedează în acest fel fiindcă atelierul de reparații a primit de la secția de transport-auto servicii în volum redus care nu influențează mult costul efectiv al reparațiilor.

Contabilizarea decontărilor reciproce se efectuează numai în analiticele contului 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*", după modelul prezentat mai înainte (debit-negru = debit-roșu).

— *Calculul prețului de cost și decontarea producției auxiliare livrată producției de bază și terților.* După decontarea consumurilor interne și a serviciilor reciproce, se calculează prețul de cost efectiv al producției livrată producției de bază și terților și se decontează cheltuielile aferente.

Calculul costului efectiv se efectuează după regulile metodei de calculație aplicată în funcție de caracterul producției.

Calculul costului al producției omogene se realizează printr-o simplă diviziune, proprie metodei globale.

Exemplu. O centrală de aburi a furnizat 100 000 m³ de abur pentru care a efectuat cheltuieli totale de 80 000 lei. Prețul de cost unitar se calculează astfel: $\frac{80\,000 \text{ lei}}{100\,000 \text{ m}^3} = 0{,}80$ lei m³

Calculul costului efectiv pentru producția auxiliară eterogenă, cum este cazul producției atelierului de întrețineri și reparații, se efectuează potrivit regulilor metodei de calculație pe comenzi. Astfel, mai întîi se repartizează cheltuielile comune (de regie) ale atelierului pe comenzi, proprțional cu retribuția directă.

Exemplu. În atelierul de întrețineri și reparații s-au executat două comenzi (510.010 și 510.011). Retribuțiile directe înregistrate sînt: 12 000 lei, din care 5 000 lei pentru comanda I și 7 000 lei pentru comanda II; cheltuielile comune însumează 18 000 lei.

Pentru repartizare se fac următoarele calcule și înregistrări contabile:

— Calculul cotelor de cheltuieli comune pe comenzi:

$\frac{18\,000 \text{ lei}}{12\,000 \text{ lei}} = 1{,}5$ coeficient de repartizare.

Cota pentru comanda I — 5 000 × 1,5 = 7 500 lei

Cota pentru comanda II — 7 000 × 1,5 = 10 500 lei

— Înregistrarea în conturile analitice ale contului 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*" a repartizării cheltuielilor comune:

D	510.010 (c-da I)	C	D	510.011 (c-da II)	C	D	510.012 (ch. com)	C
Ch. directe	12 000		Ch. directe	21 000			18 000	
Ch. comune	7 500 ↑		Ch. comune	10 500 ↑		Total	18 000 ↑	

După ce s-au colectat toate cheltuielile pe comenzi sau feluri de lucrări prin simpla totalizare se determină costul comenzilor finite.

Decontarea costurilor producției auxiliare livrată producției de bază și terților presupune, mai întîi, determinarea volumului fizic al acesteia pe beneficiari (secții de producție, servicii administrative, sector de investiții, alte unități etc.). Datele necesare se găsesc înscrise în documentele primare întocmite cu prilejul recepționării lucrărilor și serviciilor de către beneficiarii respectivi (facturi interne, facturi, procese-verbale de recepție etc.).

Cu prilejul decontării se întocmesc situații de repartizare în care volumul lucrărilor și serviciilor se înmulțește cu costul unitar efectiv și se determină sumele cuvenite fiecărei destinații. În baza situațiilor de repartizare se înregistrează în debitul conturilor care indică destinațiile producției și în creditul contului 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*".

Exemplu. În întreprinderea industrială „Timpuri Noi", la sfîrșitul lunii februarie s-a întocmit situația decontării producției auxiliare.

Situaţia repartizării cheltuielilor privind activităţile auxiliare

Beneficiarul serviciilor	Conturi debitoare		Conturi creditoare (pe secţii)				TOTAL
	Sintetice	Analitice	510.01 *„Atelierul mecanic"*	510.02 *„Centrala termică"*	510.03 *„Centrala de apă"*	510.04 *„Staţia de compresoare"*	
Secţia I	520	10.01	15 200	—	—	—	15 200
		10.02	6 800	—	—	—	6 800
		10.05	—	2 450	4 650	1 680	8 780
		21.16	—	5 250	—	—	5 250
		21.18	—	—	2 350	—	2 350
Secţia II	520	10.01	12 400	—	—	—	12 400
		10.02	4 600	—	—	—	4 600
		10.05	—	1 300	3 300	2 320	6 920
		21.16	—	2 700	—	—	2 700
		21.18	—	—	1 700	—	1 700
Total	520		39 000	11 700	12 000	4 000	66 700
Sector de admin. şi conducere	521	21.16	—	3 500	—	—	3 500
		21.18	—	—	1 500	—	1 500
Total							5 000
Investiţii şi alte unităţi	540	—	18 100	—	—	—	18 100
TOTAL GENERAL	×	×	57 100	15 200	13 500	4 000	89 800

În baza acestei situaţii se face următoarea înregistrare în conturile sintetice:

	%	=	510	*„Cheltuielile activităţilor auxiliare"*	89 800
66 700	520 *„Cheltuieli comune ale secţiei"* (analiticele menţionate în situaţie)				
5 000	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*				
18 100	540 *„Decontarea producţiei"*				

În unele cazuri, costul producţiei auxiliare prestate pentru producţia de bază se individualizează pe obiecte de calculaţie. Înregistrarea acestor producţii se face direct în contul 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*.

c. **Repartizarea cheltuielilor de producţie indirecte (de regie).** Repartizarea cheltuielilor indirecte se efectuează după procedeul suplimentării sau al coeficientului de suplimentare. Acest procedeu constă în repartizarea cheltuielilor respective proporţional cu anumite elemente comune tuturor obiectelor de calculaţie, numite *criterii sau chei de repartizare*. Aceste criterii de repartizare se stabilesc în funcţie de caracterul procesului tehnologic, gradul de mecanizare etc. De exemplu, pot fi utilizate drept criterii de repartizare pentru cheltuielile comune ale secţiilor de producţie: retribuţiile directe, valoarea materiei prime, numărul de ore — funcţionare maşină, totalul cheltuielilor directe etc. Pentru repartizarea cheltuielilor generale, se utilizează ca bază totalul cheltuielilor din secţiile sau sectoarele în cauză (directe + comune).

— *Repartizarea cheltuielilor comune ale secției*. Cheltuielile comune ale secției de producție au o pondere însemnată în totalul cheltuielilor, mai ales în întreprinderile cu o tehnologie complexă, de o înaltă tehnicitate. De aceea, repartizarea acestor cheltuieli prezintă o deosebită importanță pentru exactitatea costului unitar.

O problemă deosebit de importantă, privind repartizarea cheltuielilor comune, o constituie alegerea criteriilor de repartizare cît mai corespunzătoare. De regulă, criteriile de repartizare se stabilesc prin actele normative emise de organele tutelare. Potrivit normelor actuale, pentru repartizarea cheltuielilor comune ale secțiilor de producție se utilizează următoarele criterii:

— cheltuielile cu întreținerea și funcționarea utilajului se repartizează proporțional cu timpul de funcționare a utilajului efectiv sau planificat, calculat în ore pe fiecare mașină, grupă de mașini, linie tehnologică etc.;

— cheltuielile generale ale secției se repartizează în raport cu retribuția directă sau cu retribuția directă plus cheltuielile cu întreținerea și funcționarea utilajului.

Calculul și înregistrarea repartizării cheltuielilor comune se efectuează pe baza unei situații centralizatoare în care se cuprind toate cheltuielile comune, pe secții și pe categorii, precum și repartizarea lor pe obiecte de calculație.

Exemplu. Se repartizează cheltuielile generale ale Secției I care totalizează 80 000 lei, pe două comenzi fabricate în această secție; retribuțiile directe care constituie baza de repartizare sînt: pentru comanda *A*, 20 000 lei iar pentru comanda *B*, 30 000 lei.

Se calculează coeficientul de suplimentare:

$$\frac{80\,000 \text{ lei (cheltuieli comune)}}{50\,000 \text{ lei (retribuții directe)}} = 1{,}6 \text{ sau } 160\%.$$

Se determină cotele de cheltuieli comune pe cele două comenzi:

— comanda *A*: 20 000 × 1,6 = 32 000 lei
— comanda *B*: 30 000 × 1,6 = 48 000 lei

Total cheltuieli de repartizat = 80 000 lei

Se înregistrează în conturi repartizarea cheltuielilor comune:

80 000	500 „*Cheltuielile producției de bază*", analitice		=	520 „*Cheltuieli comune ale secției*", analitic de grupaj	
	— comanda *A*	32 000		520.2 „*Cheltuieli generale ale secției*"	80 000
	— comanda *B*	48 000			

Repartizarea cheltuielilor cu întreținerea și funcționarea utilajului se efectuează și se înregistrează în conturi în același fel, cu deosebirea că se folosește drept criteriu de repartizare numărul de ore de funcționare a mașinilor.

— *Repartizarea cheltuielilor generale ale întreprinderii*. Datorită faptului că sînt ocazionate de întreaga activitate a întreprinderii, cheltuielile generale se repartizează pe mai multe destinații. Aceste destinații pot fi:

— producția de bază obținută: produse finite, lucrări și servicii executate de secțiile producției de bază, semifabricate din producție proprie destinate vînzării;

— producţia neterminată, în unităţile în care volumul acesteia are pondere mare şi diferă mult de la o perioadă la alta;

— producţia auxiliară livrată la terţi şi folosită la lucrările de investiţii proprii.

Baza de repartizare cea mai corespunzătoare pentru repartizarea cheltuielilor generale ale întreprinderii este totalul cheltuielilor secţiilor sau activităţilor beneficiare din care se scade valoarea, la preţ de înregistrare, a materiilor prime, a materialelor directe şi a semifabricatelor sau produselor din cooperare.

Calculul coeficientului de suplimentare şi stabilirea cotelor de cheltuieli generale pe destinaţii se efectuează la fel ca pentru cheltuielile comune.

Contabilizarea repartizării cheltuielilor generale ale întreprinderii se face prin articolul contabil:

%	=	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*
500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*		
510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"*		

Înainte de repartizarea acestor cheltuieli pe destinaţiile arătate, se stabilesc diferenţele favorabile sau nefavorabile (soldurile) la conturile analitice: **521.22.01.** *„Amenzi şi penalităţi"* şi **521.22.04** *„Lipsuri de inventar la mijloacele circulante din magaziile unităţii, peste normele legale de perisabilităţi"*, în care se înregistrează şi încasările de amenzi şi penalităţi, respectiv, plusuri de inventar. Se repartizează numai soldurile debitoare ale acestor conturi analitice. Dacă au solduri creditoare acestea se virează la contul 750 *„Beneficii şi pierderi"*.

d. Determinarea producţiei neterminate. După colectarea tuturor cheltuielilor de producţie pe obiectele de calculaţie, este necesară determinarea cheltuielilor privind producţia neterminată, aflată încă în fază de prelucrare.

Această operaţiune este necesară pentru a se calcula un cost corect al producţiei finite.

Pentru determinarea producţiei neterminate se pot utiliza două metode: metoda indirectă sau contabilă şi metoda directă sau prin inventariere.

Metoda contabilă (indirectă) constă în determinarea cheltuielilor privind producţia neterminată pe baza datelor din conturi fără inventariere. Din totalul cheltuielilor colectate în contul 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"* se deduce valoarea producţiei finite, stabilită pe baza costurilor efective din anul precedent sau convenţionale. Această metodă are caracter convenţional şi de aceea se utilizează rar.

Metoda inventarierii (directă), cea mai uzitată, constă în determinarea cantitativă şi evaluarea producţiei neterminate în funcţie de stadiul prelucrării. De exemplu, la o comandă de 1 000 bucăţi se constată că se găsesc în stare finită numai 900 bucăţi. Cele 100 bucăţi nefinite se află în diferite stadii de prelucrare, adică cu un anumit număr de operaţii executate din totalul operaţiilor necesare. Se inventariază produsele pe stadii de prelucrare şi pe secţii şi se evaluează după unul din următoarele procedee:

— se calculează cheltuielile efective pentru fiecare comandă, pornind de la costul materiei prime la care se adaugă cheltuielile de prelucrare pînă la stadiul în care se află (inclusiv cheltuielile de regie);

— se evaluează la costul planificat sau normativ (eventual efectiv din perioada precedentă), suma totală fiind redusă la proporția stadiului de prelucrare (procentual, 50%, 70% etc.).

Cel mai indicat este primul procedeu care asigură o evaluare mai reală.

Datele cantitative și valorice privind producția neterminată, stabilite după metoda inventarierii, se centralizează în situații care se prezintă astfel:

Produsul	Faza I de producție					Faza a II-a de producție					Total sume	
	Cant. kg.	Materii și materiale		Manoperă		Cant. kg.	Materii și materiale		Manoperă		Materiale	Manoperă
		P/U	Total	P/U	Total		P/U	Total	P/U	Total		
A	2 500	5	12 500	0,70	1 750	1 000	2	2 000	1,50	1 500	14 500	3 250
B	6 000	4	24 000	1,60	3 600	—	—	—	—	—	24 000	3 600
Total	—	×	36 500	×	5 350	—	—	2 000	×	1 500	38 500	6 850

La aceste cheltuieli directe stabilite pe fiecare produs (materiale și manoperă) se adaugă, dacă este cazul, cheltuielile indirecte (de regie) și se determină costul total al producției neterminate care rămîne ca sold debitor al contului 500 „*Cheltuielile producției de bază*".

e. **Calculul costului unitar al producției finite.** După efectuarea scăderilor necesare din totalul cheltuielilor de producție colectate pe obiecte de calculație (rebuturi, deșeuri etc.) și după separarea cheltuielilor privind producția neterminată, se determină costului unitar al produselor finite.

Se utilizează în acest scop trei *procedee de calcul*.

Procedeul diviziunii simple, utilizat în condițiile producției omogene de masă (cînd se obține un singur produs) constă în împărțirea totalului cheltuielilor la cantitatea produsului.

Procedeul valorii rămase se poate aplica în situațiile în care din aceeași materie primă și același proces de producție se obțin produse de calitate diferită. Acest procedeu presupune calculul costului numai pentru un sort (calitate), iar celelalte se evaluează la prețuri convenționale și suma aflată se deduce din totalul cheltuielilor, după formula:

$$C.u. = \frac{Ch - P.S.}{q},$$

în care:

Ch reprezintă totalul cheltuielilor;
P.S. — producția secundară;
q — cantitatea produsului principal.

Acest procedeu se utilizează mai rar, deoarece sorturile sau calitățile produselor obținute constituie toate produse principale pentru care se calculează costul efectiv.

Procedeul coeficienților, care se folosește pe scară largă, își găsește aplicarea în cazul în care din același proces de producție și aceeași materie primă se obțin produse diferite (producție simultană).

De exemplu, în întreprinderile industriale de conserve produsul „conserve de mazăre" poate fi de mai multe calități: mazăre extrafină, mazăre foarte

fină, mazăre fină, mazăre mijlocie și mazăre boabe, în urma aceluiași proces de prelucrare. Cheltuielile de producție se colectează în contul 500 „*Cheltuielile producției de bază*" pe secții și pe produsul respectiv, dar nu se pot contabiliza și pe sorturile sau calitățile menționate. În această situație costurile se diferențiază în funcție de prețurile de livrare, calculîndu-se coeficientul de corelație.

Diferențierea se poate face, fie cu prilejul înregistrării consumurilor de materie primă, calculîndu-se cu ajutorul coeficienților prețuri diferite pentru materia primă rezultată după sortare (știindu-se că aceasta se cumpără nesortată cu un singur preț), fie cu prilejul calculului costului unitar.

În a doua ipoteză se poate rezolva astfel (luînd numai trei sorturi cu prețurile de vînzare rotunjite):

— mazăre fină 1 000 kg × 6 lei = 6 000 lei
— mazăre mijlocie 600 kg × 5 lei = 3 000 lei
— mazăre boabe 500 kg × 4 lei = 2 000 lei

Total preț de vînzare = 11 000 lei

Considerînd că suma cheltuielilor este de 9 900 lei se calculează coeficientul de corelație astfel:

$$K = \frac{9\,900}{11\,000} = 0{,}9$$

Costurile efective unitare se calculează în acest caz astfel:

$$\text{— mazăre fină} = \frac{6\,000 \text{ lei} \times 0{,}9}{1\,000 \text{ kg}} = \frac{5\,400}{1\,000} = 5{,}40 \text{ lei};$$

$$\text{— mazăre mijlocie} = \frac{3\,000 \text{ lei} \times 0{,}9}{600 \text{ kg}} = \frac{2\,700}{600} = 4{,}50 \text{ lei};$$

$$\text{— mazăre boabe} = \frac{2\,000 \text{ lei} \times 0{,}9}{500 \text{ kg}} = \frac{1\,800}{500} = 3{,}60 \text{ lei}.$$

Se mai pot utiliza și alți coeficienți pentru proporționarea cheltuielilor efective pe sorturile produsului obținut. De exemplu, în cazul de mai sus se pot utiliza, cu același rezultat, coeficienții de echivalență determinați tot pe baza prețurilor de livrare.

În acest caz se calculează mai întîi coeficienții de echivalență, luîndu-se prețul de livrare al unui produs ca bază de raportare căruia i se dă coeficientul 1, și cantitatea de produse în unități echivalente:

Denumirea produsului	Preț de vînzare	Coeficienți de echivalență	Cantitatea efectivă obținută (kg)	Caitit. în unități echivalente (3×4)
1	2	3	4	5
Mazăre boabe	4	$\frac{4}{4} = 1$	500	500
Mazăre mijlocie	5	$\frac{5}{4} = 1{,}25$	600	750
Mazăre fină	6	$\frac{6}{4} = 1{,}50$	1 000	1 500
Total	×	×	2 100	2 750

Se determină apoi coeficientul sau costul pe unitate de produs echivalentă (convențională):

$$\frac{\text{Total cheltuieli}}{\text{Cantit. echivalentă}} = \frac{9\,900}{2\,750} = 3{,}60 \text{ lei.}$$

În sfîrșit, se determină costul efectiv pe unitate de produs fizic (fabricat):

— mazăre boabe $= \frac{500 \times 3{,}6}{500} = 3{,}60$ lei;

— mazăre mijlocie $= \frac{750 \times 3{,}60}{600} = 4{,}50$ lei;

— mazăre fină $= \frac{1\,500 \times 3{,}60}{1\,000} = 5{,}40$ lei.

Acest calcul se poate face mai simplu prin înmulțirea coeficienților de echivalență cu prețul determinat pe o unitate convențională:

— $1 \times 3{,}60 = 3{,}60$ lei;

— $1{,}25 \times 3{,}60 = 4{,}50$ lei;

— $1{,}50 \times 3{,}60 = 5{,}40$ lei.

10. CONTROLUL ÎNDEPLINIRII PLANULUI COSTURILOR

În contabilitate, controlul îndeplinirii planului costurilor producției obținute se realizează cu ajutorul contului 540 „*Decontarea producției*".

După funcția contabilă, acest cont este bifuncțional, datorită faptului că poate să aibă sold debitor sau creditor.

Contul 540 „*Decontarea producției*" începe funcția contabilă prin a se credita. În creditul său se înregistrează costul planificat al producției obținute, iar în debit, costul efectiv al acesteia. Soldul contului respectiv reprezintă diferența între costul planificat și cel efectiv. Soldul creditor arată o diferență favorabilă, adică o reducere a costului efectiv în comparație cu cel planificat. Soldul debitor indică o diferență nefavorabilă, respectiv, depășirea costului planificat.

Soldul contului 540 „*Decontarea producției*" se preia în conturile de diferențe: 221 „*Diferențe de preț la produse finite*", 223 „*Diferențe de preț la semifabricate*" și 226 „*Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate*", potrivit naturii producției obținute. Aceste conturi rectificative se debitează cu sume în roșu, pentru diferențe favorabile, sau cu sume în negru, pentru diferențe nefavorabile, prin creditarea contului 540 „*Decontarea producției*" care se închide cu acest prilej.

Conturile de diferențe se dezvoltă în analitice pe feluri de produse, semifabricate sau servicii și lucrări ca și conturile în care se reflectă producția obținută la care se referă. În final, acestea servesc la analiza în detaliu a îndeplinirii planului costurilor.

Exemplu. Din secțiile principale de producție ale întreprinderii „Timpuri Noi" s-au obținut în cursul lunii două produse finite (*A* și *B*), înregistrate la cost planificat: produsul *A*—585 000 lei; produsul *B*—840 000 lei lei. La sfîrșitul lunii, în fișele de postcalcul ale celor două produse s-au colectat cheltuieli efective: la produsul *A*—582 000 lei, din care 15 000 lei reprezintă producția neterminată; la produsul *B*—860 000 lei, din care 16 000 producție neterminată.

Se înregistrează obținerea produselor finite:

1 425 000	**220** „*Produse finite*" analitice: **220.01** „*Produs A*" 585 000 **220.02** „*Produs B*" 840 000	=	**540** „*Decontarea producției*"	1 425 000

Se înregistrează — la sfîrșitul lunii după calculația costurilor — decontarea cheltuielilor privind produsele finite:

1 411 000	**540** „*Decontarea producției*".	=	**500** „*Cheltuielile producției de bază*", analitice: **500.01** „*Produs A*" 567 000 **500.02** „*Produs B*" 844 000	1 411 000

Se înregistrează diferențele de preț pentru produsele finite obținute:

14 000	**221** „*Diferențe de preț la produse finite*", analitice: „*Produs A*" 18 000 „*Produs B*" 4 000	=	**540** „*Decontarea producției*"	14 000

Se observă că la produsul *A* s-a realizat o reducere a costului, iar la produsul *B* o depășire.

B. PARTICULARITĂȚILE CONTABILITĂȚII CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE ȘI ALE CALCULAȚIEI COSTURILOR EFECTIVE ÎN ALTE RAMURI DE PRODUCȚIE

1. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE ȘI CALCULAȚIA COSTURILOR ÎN ÎNTREPRINDERILE DE CONSTRUCȚII-MONTAJ

a. **Particularitățile producției de construcții-montaj și influența lor asupra contabilității cheltuielilor de producție și calculației costurilor.** Activitatea de producție a unităților de construcții-montaj se caracterizează, în principal, prin diversitate și mobilitate.

Marea diversitate a producţiei de construcţii-montaj se explică prin faptul că are ca obiect diferite feluri de lucrări, necesare tuturor ramurilor şi sectoarelor de activitate economico-socială. Astfel, se execută: construcţii industriale, construcţii agrozootehnice, construcţii hidrotehnice (diguri, baraje), construcţii şi instalaţii pentru transporturi, construcţii civile (locuinţe, clădiri social-culturale) etc. Realizarea multiplelor obiective ale producţiei de bază necesită şi o producţie auxiliară variată: producţie cu caracter industrial (ateliere de prefabricate, cariere de nisip etc.); producţie de servicii (reparaţii, energie, transport etc.) şi anexe social-culturale. Această diversitate de obiective şi activităţi implică o mare varietate de tehnologii şi structuri organizatorice, care influenţează contabilitatea producţiei şi calculaţia costurilor

Mobilitatea producţiei de construcţii-montaj constă în schimbarea locului de producţie şi a condiţiilor de lucru după terminarea fiecărui obiectiv. Aceasta necesită lucrări specifice de pregătire a terenului şi de organizare a şantierelor (construcţii şi amenajări temporare de şantier).

Mobilitatea producţiei sporeşte diversitatea structurilor tehnico-organizatorice ale acesteia.

Particularităţile tehnico-organizatorice menţionate influenţează contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costurilor sub aceleaşi aspecte principale ca şi în industrie: metodologia calculaţiei, structura cheltuielilor de producţie şi modul de contabilizare a acestora.

Metodologia calculaţiei costurilor este complexă, dacă se are în vedere întreaga activitate de producţie a unităţii. Se utilizează toate metodele de calculaţie cunoscute, în funcţie de caracterul producţiei de bază şi auxiliare.

În domeniul producţiei de bază se utilizează metoda calculaţiei pe comenzi, adaptată specificului producţiei de construcţii-montaj. Obiectul de calculaţie în acest domeniu îl constituie obiectul construit (clădire, instalaţie etc.), iar în cadrul acestuia categoriile de lucrări pentru care se întocmesc devize separate.

În domeniul producţiei auxiliare, se folosesc toate metodele cunoscute: globală, pe faze şi pe comenzi. Metoda globală se utilizează în secţiile auxiliare cu producţie de masă (balastiere, betoane etc.). Metoda calculaţiei pe comenzi se utilizează în secţiile cu producţie complexă, cum sînt atelierele de reparaţii şi întreţineri.

Clasificarea cheltuielilor de producţie ale întreprinderilor de construcţii-montaj se efectuează după principiile şi criteriile aplicate în industrie. În această ramură structura cheltuielilor pe articole de calculaţie cuprinde următoarele componente:

- materiale (inclusiv prefabricate şi detalii de montat);
- manoperă (retribuţia directă);
- utilaje (cheltuieli cu utilajele închiriate prevăzute în deviz);
- cheltuieli indirecte (de regie);
- îndemnizaţii de şantier;
- spor unic pentru condiţii speciale de livrare;
- cheltuieli de urmărire şi recepţie la procurarea utilajului tehnologic;
- lucrări de organizare a şantierului.

Această structură constituie nomenclatura generală a articolelor de calculaţie, utilizată în calculaţiile de plan şi în cele de evidenţă. Nomenclatura menţionată se adaptează obiectivelor producţiei de construcţii. Astfel, unele articole pot lipsi, cum este cazul penultimului articol care apare în situaţii speciale, iar altele se pot desfăşura pe subarticole.

În faza de plan se întocmesc documentațiile tehnico-economice care conduc la stabilirea cheltuielilor necesare. Principalele documente de acest fel sînt: studiul tehnico-economic, în care se fundamentează investiția și se stabilește costul ei; proiectele de execuție — prin care se rezolvă în detaliu problemele tehnice — și devizele investiției. Dintre acestea cele mai importante, pentru organizarea evidenței cheltuielilor și calculației prețului de cost, sînt devizele, care cuprind cheltuielile antecalculate, potrivit proiectelor de execuție. Se întocmesc trei categorii de devize: devizul general, în care se prevăd cheltuielile întregii investiții; devizul pe obiect și devizul pe categorii de lucrări, ocazionate de realizarea fiecărui obiect, care reflectă cheltuielile pe aceste profile. Profilul devizelor reflectă obiectele calculației prețului de cost, atît în faza de plan cît și în aceea de evidență.

b. **Organizarea contabilității cheltuielilor de producție.** Contabilitatea cheltuielilor de producție se organizează în cadrul șantierelor de construcții-montaj, pe subdiviziunile activității de producție: producția de bază, producția auxiliară, sectorul exploatării utilajelor, sectorul lucrărilor de construcții interne, iar în cadrul acestora pe obiecte, lucrări, servicii etc. Pentru fiecare subdiviziune se utilizează cîte un cont sintetic care se dezvoltă în conturi analitice pe obiecte, lucrări, servicii etc. Pentru cheltuielile de conducere și administrație a șantierului se folosește contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*.

Conturile sintetice în care se colectează cheltuielile de producție ale șantierului sînt următoarele: 500 *„Cheltuielile producției de bază"*, 510 *„Cheltuielile activității auxiliare"*, 511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"*, 512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"* și 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*.

Reflectarea contabilă a cheltuielilor privind producția de bază. Cheltuielile producției de bază se colectează în debitul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"* care se desfășoară în conturi analitice pe obiecte de calculație și în cadrul acestora, pe categorii de lucrări.

Cheltuielile directe cu conținut omogen, cum sînt consumurile de materiale și retribuțiile, se înregistrează nemijlocit în debitul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"* și în creditul conturilor 200 *„Materiale"*, 204 *„Cheltuieli de transport aprovizionare"* și 420 *„Deconturi cu personalul unității"* potrivit regulilor generale. Pentru a se asigura comparabilitatea cu devizul, aceste articole se defalcă în fișele analitice pe subarticole ca, de exemplu: materiale cheltuieli de aprovizionare și depozitare, cheltuieli de transport etc.

Cheltuielile complexe, directe sau indirecte, se colectează, mai întîi, în conturile de cheltuieli privind activitățile auxiliare și funcționale (510, 511, 512 și 521). Din aceste conturi, la sfîrșitul perioadei de gestiune, cotele aferente producției de bază se virează în debitul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"*.

În creditul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"* se înregistrează cheltuielile privind lucrările terminate. Soldul debitor al acestui cont reprezintă costul producției neterminate, la preț de deviz.

Exemplu. În contabilitatea Șantierului nr. 1 al I.C.M. nr. 4 București se înregistrează într-o lună următoarele cheltuieli directe și indirecte (șantierul are contabilitate pînă la balanța de verificare, fără cont la bancă):

— Retribuții — 140 000 lei, din care: 50 000 lei pentru obiectivul *A*; 60 000 lei pentru obiectivul *B* și 30 000 lei, pentru personalul TESA:

	%		=	420 *„Decontări cu personalul unității"*	140 000
110 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitice:				
	— *„Obiectivul A"*	50 000			
	— *„Obiectivul B"*	60 000			
30 000	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*				

— Contribuțiile la asigurările sociale de stat — 15%, adică 21 000 lei, care se decontează prin contul unității:

21 000	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	21 000

— Consumurile de materiale directe — 250 000 lei, din care 130 000 lei pentru obiectivul *A* și 120 000 lei pentru obiectivul *B*; cheltuielile de transport-aprovizionare, 5%:

262 500	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitice:		=	%	
	— *„Obiectivul A"* —	136 500		200 *„Materiale"*	250 000
	— *„Obiectivul B"* —	126 000		204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	12 500

— Amortizarea clădirilor cu caracter adminstrativ 9 000 lei; iluminat, încălzit, apă și alte servicii prestate șantierului de alte unități și decontate prin întreprindere — 20 000 lei:

29 000	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	29 000

În această înregistrare se include și cota cheltuielilor generale ale întreprinderii de construcții, repartizată șantierului.

— La sfîrșitul lunii se repartizează asupra obiectivelor producției de bază cotele cuvenite din cheltuielile producției auxiliare și cheltuielile de regie și se înregistrează în conturi potrivit situațiilor de repartizare, astfel:

172 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitice:		=	%	
	— *„Obiectivul A"*	78 000		510 *„Cheltuielile activităților auxiliare"*	16 000
	— *„Obiectivul B"*	94 000		511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"*	54 000
				512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"*	22 000
				521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* (Șantierul nr. 1)	80 000

— Se decontează beneficiarilor lucrările terminate și recepționate în valoare de 240 000 lei (prin întreprindere):

240 000	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	=	500 *„Cheltuielile producției de bază"* (Șantierul nr. 1)	240 000

Soldul debitor al contului 500 „*Cheltuielile producției de bază*", analiticul șantierului nr. 1, în urma acestor operațiuni, reprezintă cheltuielile aferente lucrărilor neterminate.

Reflectarea contabilă a cheltuielilor cu exploatarea utilajului. Cheltuielile cu exploatarea utilajului sînt asemănătoare cheltuielilor cu întreținerea și funcționarea utilajului din unitățile industriale. Aceste cheltuieli sînt ocazionate de întreținerea și funcționarea utilajului propriu (cu care este dotat șantierul) sau închiriat de la bazele de utilaj-transport, organizate ca subunități autonome în cadrul întreprinderii de construcții-montaj (trust sau întreprindere). Cheltuielile cu exploatarea utilajului propriu constau din amortizare, întreținere și reparații, combustibil, energie electrică, retribuția muncitorilor care le utilizează etc. Cheltuielile cu exploatarea utilajului închiriat se compun din: chiria decontată bazelor respective, cheltuieli de transport și manipulare cu prilejul preluării și predării lor, precum și cele ocazionate de funcționarea și întreținerea lor pe timpul utilizării.

Modul de contabilizare a acestor cheltuieli variază în funcție de apartenența utilajului și de modul în care au fost prevăzute în deviz.

În cazul utilajelor luate cu chirie care sînt prevăzute în devizele categoriilor de lucrări, la articolul „utilaj", chiria și cheltuielile ocazionate (transport, montare, demontare) se contabilizează direct în contul 500 „*Cheltuielile producției de bază*". Dacă aceste cheltuieli nu au fost prevăzute în deviz la articolul „utilaj" se contabilizează în contul 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*" (în contabilitatea șantierelor). Cînd volumul acestor cheltuieli este prea mare se contabilizează în contul 530 „*Cheltuieli anticipate*" și se eșalonează pe mai multe perioade.

Cheltuielile cu exploatarea utilajelor proprii, precum și cele de exploatare curentă a utilajelor închiriate și suportate de șantier (carburanți, lubrifianți, energie etc.) se contabilizează în contul 511 „*Cheltuieli cu exploatarea utilajului*". Acest cont se desfășoară în analitice pe feluri sau grupe de utilaj.

Repartizarea cheltuielilor colectate în acest cont se efectuează, la sfîrșitul lunii, asupra conturilor de cheltuieli care arată locurile unde au fost folosite utilajele, rămînînd fără sold. Criteriile de repartizare utilizate sînt: numărul de ore-funcționare a utilajului sau volumul de lucrări executate cu utilajele respective (metri cubi de terasament, tone de pămînt excavat etc.) Cu prilejul repartizării se creditează contul 511 „*Cheltuieli cu exploatarea utilajului*" și se debitează conturile: 500 „*Cheltuielile producției de bază*", 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*", 512 „*Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne*" și 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*".

Exemplu. În contabilitatea Șantierului de construcții nr. 1 s-au înregistrat într-o lună următoarele operațiuni privind exploatarea utilajului:

— Retribuția muncitorilor și tehnicienilor care lucrează cu utilajele — 20 000 lei, C.A.S. — 15%, adică 3 000 lei:

23 000	511 „*Cheltuieli cu exploatarea utilajului*" (analitice pe feluri de utilaj)	=	%	
			420 „*Decontări cu personalul unității*"	20 000
			431 „*Decontări privind asigurările sociale*"	3 000

— Carburanți, lubrifianți și alte materiale — 12 000 lei; cheltuieli de aprovizionare — 800 lei:

12 800	511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"* (analitice pe feluri de utilaje)	=		%	
			200	*„Materiale"*	12 000
			204	*„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	800

— Amortizarea utilajului propriu folosit de șantier, 5 000 lei:

5 000	511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	5 000

— La sfîrșitul lunii se repartizează cheltuielile cu exploatarea utilajului proporțional cu numărul orelor de funcționare. Din situația de repartizare rezultă că se repartizează la producția de bază — 30 000 lei și la lucrările de amenajare a șantierului 10 800 lei:

	%	=	511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"*	40 800
30 000	500 *„Cheltuielile producției de bază* (analitice pe obiective)			
10 800	512 *„Cheltuieli pentru construcții interne"*			

— Se înregistrează chiria lunară datorată utilajelor închiriate prevăzută în deviz — 2 600 lei:

2 600	500 *„Cheltuielile producției de bază"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	2 600

Reflectarea contabilă a cheltuielilor privind lucrările de construcții interne. Procesul de producție în construcții-montaj necesită executarea unor lucrări de instalare și organizare a șantierelor și punctelor de lucru. Aceste lucrări, numite lucrări de construcții interne, se grupează în următoarele categorii:

— lucrări de organizare a șantierelor, ale căror cheltuieli se acoperă dintr-un fond special numit fondul pentru organizarea șantierelor, constituit la nivelul unității de construcții:

— lucrări de executare a schelelor și cofrajelor, care se cuprind în cheltuielile directe ale șantierelor;

— lucrări de amenajări provizorii mici, ale căror costuri se cuprind în cheltuielile indirecte ale șantierelor;

— alte lucrări interne, cum sînt: demolări, demontări de baracamente, montări și demontări de utilaje etc.

Cheltuielile ocazionate de aceste lucrări se înregistrează în contul 512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"*, care se dezvoltă în analitice pe categoriile de lucrări menționate. Este un cont de calculație. În debit se colectează cheltuielile efectuate, care constituie costurile obiectelor construite (baracamente, instalații, schele, cofraje etc.). În credit se înregistrează cheltuielile decontate periodic pentru lucrările terminate, precum și materialele

recuperate din demolări. Soldul debitor al acestui cont reprezintă cheltuielile pentru lucrările neterminate.

Decontarea cheltuielilor colectate în contul 512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"* se face diferit în raport de fondurile din care se acoperă.

Cheltuielile acoperite din fondul de organizare a șantierelor se decontează cu unitatea de construcții (trust, întreprindere), prin debitarea contului 441 *„Decontări între unitate și subunități"*. În contabilitatea unității de construcții aceeași operație ocazionează creditarea contului 441 *„Decontări între unitate și subunități"* și debitarea contului 712 *„Fond pentru organizarea șantierelor"*. Înregistrarea obiectelor construite se efectuează tot în contabilitatea unității (trust, întreprindere), în conturile: 290 *„Baracamente și amenajări provizorii"* și 701 *„Fondul mijloacelor circulante"*.

Exemplu. Șantierul nr. 1 construiește un dormitor pentru muncitori, construcție finanțată din fondul pentru organizarea șantierelor, în legătură cu care se înregistrează următoarele operațiuni economice:

— Cheltuielile cu construcția potrivit documentelor întocmite pentru materiale, manoperă, cheltuieli de regie etc., în sumă totală de 38 000 lei:

38 000	512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"* (dormitor pentru muncitori)	=	%	
			200 *„Materiale"*	20 000
			204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	1 000
			420 *„Decontări cu personalul unității"*	7 000
			511 *„Cheltuieli cu exploatarea utilajului"*	10 000

— Decontarea costului construcției executate pe seama unității de construcții (trust sau întreprindere):

38 000	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	=	512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne"*	38 000

În *contabilitatea unității de construcții* se înregistrează:

— Constituirea fondului de organizare a șantierelor din veniturile realizate, în sumă de 300 000 lei:

300 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	712 *„Fond pentru organizarea șantierelor"*	300 000

— Decontarea costului dormitorului construit pentru muncitori la Șantierul de construcții nr. 1, care este la nivelul costului efectiv fără beneficiu:

38 000	712 *„Fond pentru organizarea șantierelor"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*	38 000

— Concomitent se înregistrează recepția dormitorului respectiv la prețul de deviz fără beneficiu:

38 000	290 *„Baracamente și amenajări provizorii"*	=	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	38 000

La terminarea lucrărilor de construcţii ale şantierului, baracamentele se demontează şi se transferă sau se vînd. Scoaterea din evidenţă necesită o înregistrare inversă celei de recepţie, iar cheltuielile şi recuperările se reflectă în contul 512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcţii interne"*, soldul scăzîndu-se din fondul de organizare a şantierelor.

Cheltuielile pentru construcţii interne acoperite din fondurile circulante ale şantierului se decontează asupra producţiei de bază, prin debitarea contului 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"* (pentru cele directe) sau 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* (pentru cele indirecte) şi prin creditarea contului 512 *„Cheltuieli pentru lucrări de construcţii interne"*.

Reflectarea contabilă a cheltuielilor producţiei auxiliare. Cheltuielile de producţie în acest domeniu al activităţii se reflectă în contul 510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"*, după regulile de la întreprinderile industriale. Unele particularităţi prezintă contabilitatea secţiilor auxiliare de tipul unităţilor industriale, care au sarcini defalcate din planul de stat. Aceste secţii se organizează ca subunităţi cu contabilitate proprie şi cont la bancă. Producţia obţinută (prefabricate, schele, panouri etc.) se înregistrează ca aceea a întreprinderilor industriale. Cheltuielile de producţie se colectează în contul 510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"* şi, după calculul costului efectiv se decontează prin debitarea contului 540 *„Decontarea producţiei"*.

Cheltuielile generale ale întreprinderii se reflectă în contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*, după regulile comune. O particularitate o constituie faptul că acest cont se utilizează şi în contabilitatea şantierelor de construcţii-montaj, în care se reflectă toate cheltuielile indirecte. Structura cheltuielilor generale la unităţile de construcţii este asemănătoare cu aceea pentru industrie, cu excepţia primei grupe care conţine cheltuieli specifice. Această grupă se intitulează *„Cheltuieli de interes general şi de executare a lucrărilor"* şi conţine următoarele articole specifice: retribuţiile suplimentare ale muncitorilor direct productivi, contribuţia la asigurările sociale aferente retribuţiilor acestor muncitori; cheltuieli privind micul utilaj de construcţii, sculele şi celelalte obiecte de inventar în folosinţă cu caracter de producţie; cheltuieli cu amenajarea şi întreţinerea şantierului; cheltuieli în legătură cu predarea lucrărilor; cheltuieli cu transportul muncitorilor la locul de muncă; cheltuieli pentru efectuarea remedierilor şi completărilor de lucrări.

c. **Calculul costului efectiv.** Etapele calculaţiei costului efectiv al producţiei de bază sînt următoarele:

— Calculul costului efectiv al producţiei auxiliare şi decontarea ei care ocazionează calcule şi înregistrări contabile similare cu cele din întreprinderile industriale.

— Calculul şi decontarea cheltuielilor cu exploatarea utilajului şi cu lucrările de construcţii interne, potrivit regulilor prezentate în paragraful precedent.

— Includerea de cost a cheltuielilor anticipate cuvenite perioadei de gestiune curente şi a cheltuielilor preliminate, în cazul că nu au fost înregistrate încă.

— Repartizarea cheltuielilor generale ale întreprinderii, în baza retribuţiilor directe. Repartizarea se efectuează pe următoarele destinaţii:

— producţia de bază, pe obiectele de calculaţie ale acesteia;

— lucrările de construcţii interne, finanţate din fondul de organizarea şantierelor;

— producția auxiliară livrată terților sau utilizată în sectorul de investiții și la secțiile anexe.

— Determinarea producției neterminate pentru producția de bază. Producția neterminată în unitățile de construcții-montaj constă din lucrări neterminate în raport cu normele de deviz, lucrări terminate, dar nerecepționate de client și lucrări nedecontabile din diferite cauze (organizatorice, financiare etc.). Determinarea producției neterminate sub aspect fizic se efectuează prin inventariere, iar evaluarea se face la preț de deviz, mai puțin beneficiul.

— Determinarea costului efectiv pe obiecte de calculație, care rezultă din însumarea tuturor cheltuielilor în fișele analitice ale contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"*. Decontarea cheltuielilor efective privind producția de bază terminată ocazionează creditarea acestui cont și debitarea contului 441 *„Decontări între unitate și subunități"*, în cazul în care șantierele nu încheie bilanț, și contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"*, în cazul în care încheie bilanț contabil și au relații cu terții.

2. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE ȘI CALCULAȚIA COSTURILOR ÎN ÎNTREPRINDERILE DE TRANSPORTURI AUTO

Întreprinderile de transporturi auto au ca obiect transportul de mărfuri și persoane. Pe lîngă această activitate de bază, aceste unități organizează și activități auxiliare care au menirea să asigure buna funcționare a mijloacelor de transport auto.

Producția de bază este organizată în autobuze care funcționează potrivit principiului gestiunii economice, fără personalitate juridică, care au plan propriu de exploatare a parcului auto, cont la bancă și contabilitate proprie pînă la balanța de verificare.

Activitatea auxiliară se organizează în secții de întreținere și reparații curente auto (SIRCA), care au, de asemenea, gestiune economică fără personalitate juridică. Se pot organiza și alte secții auxiliare ca, de exemplu: centrală termică, atelier de vulcanizare etc.

Datorită caracterului relativ simplu al activității, contabilitatea cheltuielilor de producție și calculația costurilor în întreprinderile de transporturi auto ridică mai puține probleme, în comparație cu unitățile industriale și de construcții.

Metoda calculației costurilor utilizată în domeniul producției de bază, este metoda globală. Obiectul calculației îl constituie tona-kilometru, pentru transportul mărfurilor, și călător-kilometru pentru transportul de persoane. Pentru înlesnirea calculației se utilizează o singură unitate și anume tona-km convențională. Numărul de călători-km se transformă în tone-km convenționale în baza unor coeficienți. În secțiile auxiliare se aplică metodele de calculație adecvate caracterului producției ca și în unitățile industriale.

Structura cheltuielilor de producție (de exploatare a parcului auto) pe articole de calculație, care se planifică și se urmărește în cadrul autobazelor este următoarea: combustibil și lubrifianți, anvelope și camere, materiale directe, amortizarea autovehiculelor, reparații capitale la autovehicule (exe-

cutate de întreprinderi specializate), retribuţii directe şi contribuţii, cheltuieli de întreţinere şi reparaţii curente (executate de SIRCA) cheltuieli comune ale autobazei sau secţiei, cheltuielile generale ale întreprinderii (cota repartizată autobazei). Această structură reflectă specificul producţiei de bază în această ramură. În secţiile auxiliare structura cheltuielilor este aceea din secţiile similare ale unităţilor industriale.

Contabilitatea cheltuielilor producţiei de bază a întreprinderilor auto se realizează cu ajutorul contului 500 „*Cheltuielile activităţii de bază*". În debitul acestui cont se înregistrează toate cheltuielile ocazionate de transportul de mărfuri şi călători în corespondenţă cu diferite conturi potrivit naturii cheltuielilor. În credit se înregistrează, la sfîrşitul lunii, costul transporturilor efectuate, prin debitarea contului **600** „*Venituri din activitatea de bază*". Contul rămîne fără sold, după această operaţiune, deoarece în aceste unităţi nu există producţie neterminată.

Contul **500** „*Cheltuielile activităţii de bază*" se dezvoltă în conturi analitice pe categorii de prestaţii: **500.01** „*Cheltuieli pentru transportul de călători*" şi **500.02** „*Cheltuieli pentru transportul de mărfuri*". În aceste conturi analitice cheltuielile sînt reflectate pe articolele de calculaţie prezentate mai sus.

Principalele documente specifice, în baza cărora se contabilizează cheltuielile autobazelor, sînt următoarele:

— „Foia de parcurs" (document primar de bază);

— „Fişa individuală" de alimentare, în care se centralizează consumurile în carburanţi şi lubrifianţi pe o lună pentru fiecare autovehicul;

— „Fişa de activităţi zilnice" în care se centralizează pe fiecare autovehicul datele din foile de parcurs (pe timp de o lună) şi serveşte pentru calculul retribuţiilor, a amortizării etc.

Contabilitatea cheltuielilor producţiei auxiliare se realizează cu ajutorul contului 510 „*Cheltuielile activităţii auxiliare*". Acest cont funcţionează în general după regulile comune. Prezintă unele particularităţi la secţiile de întreţineri şi reparaţii curente — auto (SIRCA) subunităţi cu contabilitate proprie pînă la balanţa de verificare.

La aceste subunităţi contul 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" reflectă în debit cheltuielile directe colectate pe comenzi în cursul lunii, în mod obişnuit. La sfîrşitul lunii în debitul acestui cont se înregistrează şi cheltuielile comune ale secţiei (SIRCA) colectate în contul 520 „*Cheltuieli comune ale secţiei*". Creditarea contului 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" se efectuează la sfîrşitul lunii, după calculul costului efectiv al comenzilor terminate, în corespondenţă cu contul **601** „*Venituri din alte activităţi*".

O particularitate o constituie faptul că cheltuielile ocazionate de atelierele mici de reparaţii şi întreţinere din cadrul autobazelor se înregistrează direct în contul 500 „*Cheltuielile activităţii de bază*", la analiticul articolului „*Cheltuieli de întreţinere şi reparaţii curente*".

Contabilitatea cheltuielilor de regie se înfăptuieşte cu ajutorul conturilor: 520 „*Cheltuieli comune ale secţiei*" şi 521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*". În general, aceste conturi au conţinutul şi funcţia cunoscute. Se pot distinge totuşi unele particularităţi determinate de structura economico-organizatorică a întreprinderilor de transporturi auto.

Contul 520 „*Cheltuieli comune ale secţiei*" se utilizează numai în contabilitatea subunităţilor întreprinderii (autobaze şi SIRCA), pentru contabilizarea cheltuielilor de conducere şi administrare a acestora. Nomenclatura

cheltuielilor comune reflectate în acest cont prezintă unele particularități față de aceea din unitățile industriale. În primul rînd, aceasta nu cuprinde cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajului. În al doilea rînd, în structura acestor cheltuieli se cuprind unele cheltuieli care, în unitățile industriale, se includ în cheltuielile generale ale întreprinderii, ca de exemplu: cheltuieli cu delegații în interes de serviciu, detașări, cu întreținerea și funcționarea cantinei, cheltuieli cu pregătirea cadrelor, dobînzi, amenzi și penalizări plătite și încasate etc. Aceste particularități se explică atît prin modul specific de organizare a activității de reparații și întrețineri, cît și prin gradul mai mare de autonomie funcțională a subunităților (contabilitate proprie, cont la bancă etc.).

Colectarea cheltuielilor comune presupune debitarea contului 520 *„Cheltuieli comune ale secției"*, analitice potrivit nomenclaturii cheltuielilor, și creditarea diferitelor conturi care indică natura cheltuielilor. Pentru cheltuielile efectuate prin intermediul întreprinderii se folosește contul **441** *„Decontări între unitate și subunități"*.

Repartizarea cheltuielilor comune se efectuează lunar, după procedee specifice fiecărei activități (de bază și auxiliară).

Cheltuielile comune autobazelor care au un singur fel de prestații — transport de mărfuri sau transport de călători — se repartizează prin simpla virare a soldului contului 520 *„Cheltuieli comune ale secției"* în debitul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"*. În cazul autobazelor cu ambele feluri de prestații, repartizarea se face proporțional cu numărul de tone-km convenționale.

Cheltuielile comune secțiilor de întreținere și reparații (SIRCA) se repartizează global sau pe comenzi (în raport de retribuțiile directe), în debitul contului **510** *„Cheltuielile activităților auxiliare"*.

Contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* se utilizează în contabilitatea întreprinderii, pentru reflectarea cheltuielilor de conducere și administrație ale acesteia. Colectarea cheltuielilor în debitul contului se face în mod obișnuit. Repartizarea acestor cheltuieli se efectuează lunar, asupra autobazelor, în baza volumului de transporturi auto exprimat în tone-km convenționale.

Reflectarea în conturi a repartizării se face prin intermediul contului **441** *„Decontări între unitate și subunități"*, astfel:

În contabilitatea întreprinderii de transporturi auto:

441 *„Decontări între unitate și subunități"*	=	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*

În contabilitatea autobazei:

500 *„Cheltuielile activității de bază"*	=	441 *„Decontări între unitate și subunități"*

Calculul costului efectiv al producției de bază se efectuează lunar pe tonă-km convențională sau, separat, pe tona-km și călător-km de către fiecare autobază. Etapele calculației sînt cele cunoscute la întreprinderile

industriale, cu deosebirea că lipsește etapa determinării producției netermi-nate.

După colectarea tuturor cheltuielilor în contul **500** *„Cheltuielile activității de bază"*, pe analiticele respective, calculul costului unitar se află prin diviziunea simplă (raportarea sumei cheltuielilor la numărul de tone-km).

În baza calculațiilor prezentate de autobaze, se calculează costul mediu la nivelul întreprinderii.

3. CONTABILITATEA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE ȘI CALCULAȚIA COSTURILOR ÎN UNITĂȚILE AGRICOLE

Producția agricolă constă în cultura plantelor și creșterea animalelor. Particularitățile producției agricole decurg din faptul că este strîns legată de condițiile naturale de dezvoltare a plantelor și animalelor. Aceste particularități constau din următoarele: pămîntul și animalele constituie principalele mijloace de producție; ciclurile de producție — mai ales în sectorul vegetal — sînt relativ îndelungate, activitatea de producție are caracter sezonier, producția obținută este influențată de factorii naturali (în sens pozitiv sau negativ).

Particularitățile producției agricole determină structuri tehnologice și organizatorice specifice care influențează nemijlocit contabilitatea cheltuielilor de producție și calculația costurilor

Producția agricolă se realizează de unitățile socialiste din agricultură, adică: întreprinderile agricole de stat (IAS), stațiunile pentru mecanizarea agriculturii (SMA) și unitățile cooperației agricole de producție (C.A.P. și asociații economice intercooperatiste). Existența celor două forme de proprietate socialistă în agricultură — de stat și cooperatistă — constituie un factor de diferențiere a unor laturi ale metodologiei de evidență și de calculație, între unitățile de stat și cele cooperatiste. Acestea vizează, mai ales, modul de constituire și înregistrare a fondului de retribuire și a altor fonduri ale unității.

a. **Contabilitatea cheltuielilor de producție și calculația costurilor în I.A.S.** *Particularitățile metodologiei de evidență și de calculație a costurilor.* În I.A.S. se utilizează o metodologie complexă de evidență și de calculație a costurilor, care îmbină caracteristicile a două metode: calculația pe locuri, adică pe subunități autonome (centre de activități) și calculația pe culturi, categorii de animale și prelucrări de produse agricole (activități industriale). Această metodologie corespunde sistemului actual de organizare și conducere a I.A.S., care se bazează pe subunități (ferme și sectoare auxiliare) cu gestiune economică fără personalitate juridică. Sistemul impune descentralizarea activității de producție pe subunități și implicit calculul indicatorilor de bază ai producției pe două trepte de detaliere: pe subunități și, în cadrul acestora, pe feluri de activități.

Calculația pe locuri sau pe subunități, corespunde cerințelor de determinare a cheltuielilor de producție (costurilor), a producției obținute, a veniturilor și rezultatelor financiare pe fiecare fermă și sector auxiliar. Aceasta se realizează în evidența contabilă a unității prin conturi analitice, ținute pe

subunităţi în cadrul conturilor sintetice privind cheltuielile producţiei de bază şi auxiliare. Obiectele acestei calculaţii sînt fermele şi sectoarele auxiliare autonome.

Calculaţia pe culturi, categorii de animale şi pe activităţi de prelucrare se efectuează în cadrul fermelor de producţie, în baza evidenţei operative. Aceasta asigură indicatori de detaliu privind procesul producţiei de bază şi, îndeosebi, costul unitar al producţiei finite. Această calculaţie are ca obiecte: feluri sau grupe de culturi (grîu, porumb, orz, pomi, vii pe rod etc.); categorii de animale (viţei 0–6 luni, vaci pentru lapte, bovine la îngrăşat etc.) prelucrări industriale (vinificaţie, prelucrarea laptelui etc.).

Structura cheltuielilor de producţie pe articole de calculaţie este adaptată specificului producţiei agricole (vegetale şi zootehnice), precum şi metodologiei de calculaţie. Se pot distinge două structuri, corespunzătoare celor două metode de calculaţie menţionate.

Calculaţia pe locuri (subunităţi) necesită determinarea unei nomenclaturi a articolelor de calculaţie (numite şi elemente) care să cuprindă felurile şi categoriile de cheltuieli referitoare la activitatea unei subunităţi (fermă sau sector). Această nomenclatură este stabilită pe profile de activităţi (vegetal, zootehnic, industrial, conducere şi administrare etc.), şi cuprinde cheltuielile efectuate în cadrul subunităţii, precum şi pe cele care revin acestora prin repartizare (cheltuieli de aprovizionare, cheltuieli de regie generală etc.). În general, nomenclatura articolelor de calculaţie comună fermelor şi sectoarelor auxiliare este următoarea:

— „*Retribuţii*", adică fondul total de retribuţii al subunităţii;

— „*Materiale*", care conţine consumurile totale de materiale, obiecte de inventar şi echipament de protecţie şi de lucru. Nu se includ în acest articol consumurile de materiale pentru combaterea bolilor şi dăunătorilor la plante şi animale, finanţate din fonduri bugetare, precum şi consumurile de materiale din producţia proprie a aceleiaşi perioade de gestiune;

— „*Amortizare*" care corespunde fondului de amortizare al subunităţii;

— „*Lucrări şi servicii prestate de terţi*" care cuprinde valoarea, la preţurile legate, a lucrărilor şi serviciilor prestate subunităţii de alte întreprinderi sau de alte subunităţi din cadrul aceleiaşi unităţi;

— „*Alte cheltuieli*", care conţine alte cheltuieli inclusiv contribuţiile privind asigurările sociale (14% faţă de fondul de retribuire);

— „*Producţia neterminată şi cheltuieli anticipate*" cu conţinut diferit pe subunităţi şi profile de activitate;

— „*Cota cheltuielilor de aprovizionare cu materiale*", repartizată de compartimentul sau sectorul de transport-aprovizionare.

Această nomenclatură este completată, în cazul fermelor de producţie, cu articolul „*Cota cheltuielelor sectorulri economic*", adică cheltuielile generale ale întreprinderii [1].

La fermele cu profil zootehnic se mai adaugă două articole specifice:

— „Animale şi păsări adulte şi albine reformate" (animale de producţie) şi

— „Animale şi păsări tinere şi animale la îngrăşat cumpărate".

Calculaţia pe culturi, categorii de animale şi prelucrări industriale necesită structurarea articolelor prezentate mai sus pe obiectele calculaţiei şi pe

---

[1] În IAS se asimilează sectoarelor auxiliare (ajutătoare) şi activitatea de conducere şi administrare a unităţii.

felurile de activități. Astfel, pentru fiecare fermă se deosebesc cheltuielile directe (materiale directe, retribuția directă etc.) și cheltuieli indirecte. Cheltuielile indirecte se pot grupa în două categorii: efectuate în cadrul fermei, cum sînt: cheltuielile comune, cheltuielile cu tractoarele și mașinile agricole, cheltuielile cu irigațiile etc. și — primite prin repartizare de la sectoarele auxiliare, respectiv: cotele de amortizare, cotele cheltuielilor de aprovizionare și cotele cheltuielilor generale.

Organizarea evidenței operative a procesului de producție la ferme și sectoare. Pentru urmărirea planului de producție, venituri și cheltuieli al fermei sau sectorului se organizează o evidență operativă cu ajutorul unui registru numit: *„jurnalul pentru urmărirea planului de producție, venituri și cheltuieli"*. În acest registru, ținut de responsabilul economic al fermei sau sectorului, se deschid partizi pentru cheltuieli — pe articolele prezentate mai sus — și pentru producția obținută și venituri (pe feluri de produse).

Partizile de cheltuieli au coloane dezvoltătoare pentru subîmpărțirea articolelor pe obiectele de calculație și pe felurile de activități ale subunității, ca în modelul din anexa alăturată. Partizile deschise pentru producție și venituri cuprind volumul și valoarea produsului și destinațiile acestuia.

Înregistrarea cheltuielilor de producție în partizile registrului se efectuează, în mod curent, pe baza documentelor primare sau centralizatoare întocmite pe feluri și categorii de cheltuieli. Astfel, pentru retribuții documentele de bază sînt listele și statele de retribuții; pentru consumurile de materiale — bonurile de ieșire și procesele-verbale de consum, pentru servicii — actele de livrare, recepție, decontare (A.L.R.D.) etc. În baza acelorași documente se înregistrează și în conturile de cheltuieli ținute la centrul întreprinderii (compartimentul financiar-contabil).

Calculația costului unitar efectiv al producției de bază la (ferme). Potrivit metodologiei actuale, costul se calculează numai pentru producția de bază principală, la nivelul fermelor, în baza datelor din registrul-jurnal menționat. La nivelul întreprinderii se calculează costul mediu pentru principalele produse, în baza calculațiilor întocmite de ferme. Astfel, calculația nu are legătură cu evidența contabilă ca în alte unități.

Lucrările de postcalcul care au loc la o fermă agricolă cu producție complexă (mixtă) se efectuează într-o anumită ordine, cum se prezintă în continuare.

— *Centralizarea cheltuielilor de producție* și a producției obținute din registrul-jurnal este prima lucrare de postcalcul. În această fază, responsabilul economic al fermei întocmește o situație centralizatoare intitulată *„Recapitulația cheltuielilor și calculul costurilor"* după modelul din formularul alăturat, în care se înscriu cheltuielile de producție așa cum au fost înregistrate în partizi (în sumă totală cele indirecte sau detaliate pe obiecte de calculație, cele directe).

— *Repartizarea cheltuielilor indirecte* pe obiecte de calculație (culturi, categorii de animale etc.) în următoarea ordine obligatorie:

1 repartizarea cheltuielilor de aprovizionare cu materiale, primite lunar de la sectorul A.T., proporțional cu valoarea la preț de facturare a materialelor efectiv consumate;

2 repartizarea amortizării mijloacelor fixe, în funcție de destinațiile mijloacelor fixe, reflectate în registrul mijloacelor fixe al fermei (amortizarea se calculează și se repartizează pe ferme, lunar, la centrul unității);

— repartizarea cheltuielilor cu tractoarele și mașinile agricole, proporțional cu numărul de hectare-arătură normală (ha.a.n.), prestate pentru fiecare cultură (după ce s-a calculat costul unui ha.a.n.);

— repartizarea cheltuielilor cu irigațiile, asupra culturilor irigate, proporțional cu volumul apei exprimat în metri cubi (după determinarea costului unui m.c.);

— repartizarea cheltuielilor comune ale fermei, proporțional cu totalul cheltuielilor cumulate pe obiecte de calculație pînă în această fază;

— repartizarea cheltuielilor generale (cotele primite lunar de la centrul unității) proporțional cu totalul cheltuielilor cumulate pînă în această fază, adică directe plus comune.

— *Includerea în cost a următoarelor cheltuieli neînregistrate în partizile de cheltuieli:*

— valoarea, la preț de înregistrare, a materialelor din producție proprie consumate în perioada obținerii lor (lapte consumat de viței, iarba păscută de animale etc., care reintră în circuitul productiv al fermei, în aceeași perioadă);

— cheltuielile privind producția neterminată din perioada anterioară și cota de cheltuieli anticipate cuvenite perioadei curente.

— *Includerea în costul producției zootehnice* a cheltuielilor privind animalele tinere și la îngrășat cumpărate și costul (după scăderea recuperărilor) animalelor adulte reformate, adică cele două articole de calculație specifice zootehniei.

— *După efectuarea acestor operațiuni* se obține totalul cheltuielilor de producție pe fiecare cultură, categorie de animale sau prelucrare industrială. Din aceste totaluri, urmează să se scadă eventualele pierderi din calamități, producția neterminată stabilită la sfîrșitul perioadei și diferite recuperări de cheltuieli, iar restul cheltuielilor se raportează la producția obținută.

În sfîrșit, *se calculează costul unitar* pentru producția principală, aplicîndu-se unul din cele trei procedee: diviziunea simplă, valoarea rămasă sau coeficienții în raport de caracterul producției. De exemplu, pentru culturile vegetale de la care rezultă un singur produs, cum sînt: roșii, cartofi, ceapă, etc., se utilizează procedeul diviziunii simple. Pentru culturile, și mai ales categoriile de animale, de la care se obțin mai multe produse, se aplică: procedeul valorii rămase, dacă se calculează costuri pentru cîte un singur produs principal sau procedeul coeficienților, dacă se calculează pentru toate produsele principale.

Exemplu. Pentru cultura grîului de toamnă s-au înregistrat cheltuieli totale de 245 000 lei; produsele obținute constau din: grîu boabe în cantitate de 300 tone și paie — 500 tone. Paiele sînt considerate produs secundar și se evaluează la prețul convențional de 10 lei pe tonă (nebalotate). Calculul costului pentru o tonă de grîu-boabe se face după procedeul valorii rămase:

$$\text{Costul pe tonă} = \frac{245\,000 - 5\,000}{300} = 800 \text{ lei.}$$

În cazul producției animale complexe, ca de exemplu, lapte, viței și gunoi obținute de la categoria vaci pentru lapte, sau lînă, lapte, miei și gunoi obținute de la categoria ovine adulte de producție, se poate aplica procedeul valorii rămase dacă se calculează cost unitar pentru un singur produs — laptele, respectiv, lîna — restul produselor considerîndu-se secundare. Dacă se calcu-

lează costul unitar pentru două sau mai multe produse se utilizează procedeul coeficienţilor.

Organizarea evidenţei contabile a cheltuielilor de producţie se realizează cu ajutorul următoarelor conturi sintetice de cheltuieli:

— 500 „*Cheltuielile producţiei de bază*";
— 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*";
— 530 „*Cheltuieli anticipate*".

Se observă că din seria cunoscută a conturilor de cheltuieli lipsesc conturile de cheltuieli comune şi generale (520 şi 521). Absenţa acestor conturi este explicată de particularităţile metodologiei de evidenţă şi calculaţie din IAS. Potrivit cerinţelor calculaţiei pe locuri (subunităţi), cheltuielile comune ale fermelor şi sectoarelor se disting numai în evidenţa operativă a acestora. Cheltuielile generale ale întreprinderii se reflectă într-un analitic distinct al contului 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*", datorită faptului că activitatea de conducere şi administrare a unităţii este asimilată cu o activitate auxiliară obşnuită.

Contul 500 „*Cheltuielile producţiei de bază*" reflectă cheltuielile de producţie efectuate de ferme. În debit se înregistrează toate cheltuielile cuvenite perioadei de gestiune (cele din perioadele anterioare şi cele curente), iar în credit se înregistrează: recuperările de cheltuieli, pierderile din calamităţi, cheltuielile anticipate cuvenite perioadelor următoare şi cheltuielile aferente veniturilor (producţiei finite). Pentru cheltuielile aferente veniturilor, acest cont intră în legătură cu contul 600 „*Venituri din activitatea de bază*" ca şi în cazul unităţilor de construcţii şi transporturi. Soldul contului **500** „*Cheltuielile producţiei de bază*" este debitor şi reprezintă producţia neterminată. Conţinutul producţiei neterminate diferă pe profile de producţie, astfel:

— producţia neterminată vegetală constă în valoarea la preţ intern de decontare (cost planificat mediu pe ramură sau pe unitate) a lucrărilor de însămînţare a culturilor de toamnă şi de pregătire a ogoarelor;

— producţia neterminată zootehnică constă în valoarea, la preţ intern de decontare a animalelor tinere şi la îngrăşat aflate în stoc, precum şi cheltuielile de plan cu întreţinerea ovinelor de producţie pe trimestrul IV;

— producţia neterminată industrială constă în suma cheltuielilor planificate privind prelucrările aflate în curs.

Determinarea producţiei neterminate se face prin inventariere, la sfîrşitul anului, cu prilejul întocmirii bilanţului contabil.

Contul 500 „*Cheltuielile producţiei de bază*" se desfăşoară în analitice pe ferme. În fişele conturilor analitice există coloane dezvoltătoare pentru reflectarea structurii cheltuielilor după nomenclatura prezentată mai sus.

Contul 510 „*Cheltuielile activităţilor auxiliare*" reflectă cheltuielile tuturor sectoarelor auxiliare (ajutătoare), inclusiv sectorul funcţional privind administrarea şi conducerea unităţii (sectorul economic). În debit se reflectă toate cheltuielile din perioada precedentă şi cele din perioada curentă. În credit se înregistrează recuperările de cheltuieli, iar la sfîrşitul perioadei de gestiune, cheltuielile aferente veniturilor, în corespondenţă cu contul **601** „*Venituri din alte activităţi*". Acest cont poate avea sold debitor care reprezintă producţia neterminată la unele sectoare (mecanic şi A.T.). Se dezvoltă în analitice pe sectoare auxiliare. Fişele analitice au structură asemănătoare cu cele utilizate pentru producţia de bază.

Contul 530 *„Cheltuieli anticipate"* se utilizează, îndeosebi, pentru delimitarea pe perioade de gestiune a cheltuielilor de înființare a culturilor perene (lucernă, trifoi etc.) și a cheltuielilor de ameliorare a solului. Pe măsură ce se efectuează aceste cheltuieli se înregistrează în debitul contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"* (în conturile analitice). La sfîrșitul anului, pe baza inventarierii se separă cheltuielile cuvenite anilor următori și se înregistrează în debitul contului 530 *„Cheltuieli anticipate"*. În anii următori contul 530 *„Cheltuieli anticipate"* se creditează cu cotele cuvenite fiecărui an prin debitarea contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"*. Se mai poate credita în cursul perioadei de gestiune cu cheltuielile anticipate aferente culturilor perene care au fost calamitate, prin debitul contului 752 *„Pierderi din calamități naturale"*.

Soldul contului 530 *„Cheltuieli anticipate"* este totdeauna debitor și reprezintă cheltuielile nerepartizate. Analiticele acestui cont se țin pe ferme.

Exemplu privind contabilizarea cheltuielilor de producție în I.A.S. La IAS „Afumați" — ferma nr. 1 — s-au efectuat următoarele operații economice:

1. Cheltuieli de producție: retribuții — 400 000 lei; C.A.S. 14%; consumuri de materiale cumpărate — 800 000 lei; animale tinere cumpărate — 20 000 lei; amortizarea mijloacelor fixe — 200 000 lei; reparații și întrețineri efectuate de atelierul propriu — 120 000 lei; cheltuieli de aprovizionare primite de la sectorul A.T. — 25 000 lei și cheltuieli generale repartizate fermei — 35 000 lei.

În baza listelor și statelor de plată, a bonurilor de ieșire, A.L.R.D. etc. se înregistrează astfel:

1 656 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"* analitic: 500/F_1	=	%	
			420 *„Decontări cu personalul unității"*	400 000
			431 *„Decontări privind asigurările sociale"* (14%)	56 000
			200 *„Materiale"*	800 000
			410 *„Furnizori"*	20 000
			432 *„Decontări privind amortizările"*	200 000
			601 *„Venituri din alte activități"* analitice: sectorul mecanic, sectorul A.T. și sectorul economic	180 000

2. Pierderi din calamități naturale evaluate la suma de 60 000 lei:

60 000	752 *„Pierderi din calamități naturale"*	=	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitic: 500/F_1	60 000

3. Recuperări de cheltuieli: chirii încasate de la personalul cazat de fermă — 5 000 lei, recuperări din casarea obiectelor de inventar — 9 000 lei:

	%	=	500 *„Cheltuielile producției de bază"* analitic: 500/F_1	14 000
5 000	300 *„Casa"*			
9 000	200 *„Materiale"*			

La sfîrşitul anului, se determină producţie neterminată de 156 000 lei. Producţia neterminată iniţială este de 200 000 lei, care este înregistrată în cont (soldul iniţial).

4. Se determină şi se înregistrează cheltuielile aferente veniturilor: 1 856 000 — (156 000 + 60 000 + 14 000) = 1 626 000 lei):

1 626 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*, analitic $600/F_1$	=	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*, analitic: $500/F_1$	1 626 000

b. **Contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costurilor în SMA.** Staţiunile pentru mecanizarea agriculturii au ca obiect al activităţii de bază prestarea de lucrări şi servicii cu mijloace mecanice cooperativelor agricole de producţie. În acest scop, producţia de bază a acestora este organizată pe sectoare mecanice unic cîte unul pentru fiecare C.A.P. Aceste sectoare sînt constituite în baza contractului de cooperare şi funcţionează în cadrul C.A.P. Sectorul mecanic unic are în dotare maşini agricole şi tractoare, precum şi un atelier de reparaţii, aparţinînd atît SMA cît şi C.A.P. De aceea, acest sector funcţionează ca o subunitate cu autonomie gestionară şi cu dublă subordonare.

În cadrul SMA se organizează şi activităţi auxiliare cum sînt: ateliere sau centre de reparaţii şi sectoare de transport-aprovizionare.

Cheltuielile producţiei de bază au următoarea structură: carburanţi, lubrifianţi şi alte materiale, retribuţiile personalului de bază de la sectoarele mecanice unice şi contribuţiile aferente, reparaţii şi întreţinere la tractoare şi maşini agricole, amortizarea mijloacelor fixe, alte cheltuieli şi cota de cheltuieli generale.

Contabilizarea cheltuielilor se realizează cu ajutorul contului 500 *„Cheltuielile activităţii de bază"*, care funcţionează în mod asemănător cu acela din IAS. Se debitează cu cheltuielile efectuate; se creditează cu eventualele recuperări de cheltuieli şi cu cheltuielile aferente veniturilor realizate (încasate). Poate prezenta sold debitor la bilanţul anual care reprezintă cheltuielile aferente veniturilor neîncasate (amînate pentru perioada următoare). Acest cont se desfăşoară în analitice pe sectoare mecanice unice, iar în cadrul acestora se ţin două subanalitice: pentru lucrările agricole şi pentru lucrările de reparaţii şi întreţinere.

Cheltuielile producţiei auxiliare se contabilizează în contul 510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"* după regulile contului similar din IAS.

Cheltuielile de regie se reflectă în contul 521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"* care funcţionează după regulile unităţilor industriale.

Exemplu. Pentru contabilizarea cheltuielilor privind producţia de bază, se prezintă înregistrarea principalelor cheltuieli ocazionate de activitatea unui sector mecanic unic (SMU nr. 1).

— Consumurile de materiale pe perioada de o lună, potrivit documentelor centralizatoare prezentate de sector, sînt grupate astfel:

— carburanţi şi lubrifianţi pentru lucrări agricole .... 20 000 lei

— piese de schimb şi materiale diverse pentru reparaţii şi întreţineri în atelierul sectorului .... 30 000 lei

— cheltuieli de transport aprovizionare reprezentînd 6% din valoarea materialelor (la preț de evidență) .... 3 000 lei

53 000	500 *„Cheltuielile activității de bază"*, analitice: — 500.010 *„Lucrări agricole"* 21 200 — 500.011 *„Lucrări în atelier"* 31 800	=	%	
			207 *„Materiale și obiecte de inventar în transfer între gestiuni"*	50 000
			204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	3 000

— Darea în folosința sectorului mecanic unic a obiectelor de inventar necesare atelierului acestuia în valoare de 8 000 lei; cota cheltuielilor de transport-aprovizionare este de 400 lei:

8 400	500 *„Cheltuielile activității de bază"*, analitic 500.011 *„Lucrări în atelier"*	=	%	
			203 *„Uzura obiectelor de inventar"*	8 000
			204 *„Cheltuieli de transport aprovizionare"*	400

— Concomitent se înregistrează și transferul obiectelor de inventar în gestiunea sectorului:

8 000	207 *„Materiale și obiecte de inventar în transfer între gestiuni"*	=	201 *„Obiecte de inventar în depozit"*	8 000

Cu prilejul scoaterii din uz a obiectelor se debitează contul 203 *„Uzura obiectelor de inventar"* și se creditează contul 207 *„Materiale și obiecte de inventar în transfer între gestiuni"*.

— Retribuția personalului sectorului care aparține SMA, potrivit centralizatoarelor întocmite în baza fișelor de evidență, însumează 40 000 lei, din care pentru lucrătorii din atelierul mecanic al sectorului — 15 000 lei; procentul contribuțiilor la asigurările sociale de stat este de 15%, iar procentul mediu al garanțiilor reținute pentru îndeplinirea planului — 12%:

46 000	500 *„Cheltuielile activității de bază"*, analitice: 500.010 *„Lucrări agricole"* 28 750 500.011 *„Lucrări în atelier"* 17 250	=	%	
			420 *„Decontări cu personalul unității"*	35 200
			431 *„Decontări privind asigurările sociale"*	5 280
			730 *„Rezerve pentru cheltuielile preliminate"*	5 520

— Cheltuielile cu întreținerile și reparațiile la tractoare și mașini agricole efectuate în atelierul sectorului mecanic unic, potrivit devizelor și centralizatoarelor întocmite pe baza registrului de comenzi, însumează 28 000 lei. Aceste cheltuieli se înregistrează numai în conturile analitice ale contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"*, în negru și în roșu, astfel:

Debit 500.010 *„Lucrări agricole"* 28 000

Debit 500.011 *„Lucrări în atelier"* | 28 000 |

— Cheltuielile decontate de atelierul mecanic al întreprinderii pentru reparaţiile efectuate la tractoarele şi maşinile agricole ale sectorului mecanic unic — în sumă de 12 000 lei:

12 000	**500** *„Cheltuielile activităţii de bază"*, analitic **500.010** *„Lucrări agricole"*	=	**601** *„Venituri din alte activităţi,* **601.010** *„Veniturile sectorului de reparaţii din activitatea internă"*	12 000

— Cheltuielile privind reparaţiile capitale efectuate la tractoarele şi maşinile agricole ale sectorului de către un centru de reparaţii (aparţinînd altei staţiuni pentru mecanizarea agriculturii), însumează 18 000 lei. În baza facturii şi a procesului-verbal de recepţie se înregistrează:

18 000	**500** *„Cheltuielile activităţii de bază"*, analitic **500.010** *„Lucrări agricole"*	=	**410** *„Furnizori"*	18 000

— Amortizarea mijloacelor fixe ale sectorului mecanic unic care aparţin staţiunii pentru mecanizarea agriculturii, potrivit situaţiei de calculare a amortizării, totalizează 34 000 lei, din care — 25 000 lei reprezintă amortizarea tractoarelor şi maşinilor agricole:

34 000	**500** *„Cheltuielile activităţii de bază"*, analitice: **500.010** *„Lucrări agricole"* 25 000 **500.011** *„Lucrări în atelier"* 9 000	=	**432** *„Decontări privind amortizările"*	34 000

— Cota cheltuielilor generale ale staţiunii, repartizată sectorului, este în sumă de 15 000 lei, din care 4 000 lei — pentru lucrările prestate de atelierul sectorului cooperativei agricole de producţie de care aparţine sau altor beneficiari:

15 000	**500** *„Cheltuielile activităţii de bază"*, analitice: **500.010** *„Lucrări agricole"* 11 000 **500.011** *„Lucrări în atelier"* 4 000	=	**521** *„Cheltuieli generale ale staţiunii"*	15 000

— La sfîrşitul anului, se determină şi se înregistrează cheltuielile aferente veniturilor încasate în cursul perioadei (cu suma stabilită la nivelul anului):

	600 *„Venituri din activitatea de bază"*, analitic *„Sectorul mecanic unic nr. 1"*	=	**500** *„Cheltuielile activităţii de bază"*, analitic *„Sectorul mecanic unic nr. 1"*	

Calculul costului unitar în S.M.A. nu se efectuează în mod obligatoriu. Pentru necesităţile analizei economice acest cost se calculează la nivelul unităţii pe ha.a.n. (hectar-arătură-normală). Calculaţia este efectuată după metoda

globală, pe cale statistică (se împarte totalul cheltuielilor de producţie la numărul total de ha.a.n. în care se transformă toate lucrările agricole pe baza unor coeficienţi).

c. Contabilitatea cheltuielilor de producţie şi calculaţia costurilor în unităţile cooperatiste. *Particularităţile metodologiei de evidenţă şi calculaţie.* Organizarea contabilităţii cheltuielilor de producţie şi a calculaţiei costurilor în C.A.P. şi asociaţii economice intercooperatiste, în esenţă, este asemănătoare cu aceea din întreprinderile agricole de stat. Totuşi, datorită specificului financiar (autofinanţare) determinat de proprietatea socialistă cooperatistă, şi sistemului de organizare şi conducere, metodologia de evidenţă şi de calculaţie a costurilor prezintă unele particularităţi.

O particularitate a metodologiei de evidenţă şi calculaţie constă în faptul că se bazează exlucisv pe *metoda calculaţiei pe culturi, categorii de animale şi activităţi auxiliare şi anexe.* Aplicarea acestei metode, neîmbinată cu calculaţia pe locuri sau pe subunităţi ca în IAS, corespunde sistemului actual de organizare şi conducere a C.A.P., potrivit căruia subunităţile (ferme, brigăzi, sectoare etc.) au o autonomie funcţională limitată.

Cu toate că subunităţile au mijloace economice în gestiune şi sarcini de plan, indicatorii de sinteză — cum sînt: costurile unitare, producţia netă, cheltuieli la 1 000 lei venituri — se determină pe ansamblul unităţii şi nu pe subunităţi ca în IAS.

Altă particularitate a metodologiei de evidenţă şi calculaţie (valabilă numai pentru CAP) *o constituie structura cheltuielilor de producţie.* Această structură — este influenţată de metodologia autofinanţării care se bazează pe calculul şi repartizarea producţiei nete pentru fondul de dezvoltare şi fondurile de consum. Astfel, fondul de retribuire se stabileşte cu prilejul repartizării producţiei nete şi, ca urmare, se planifică şi se reflectă în evidenţă ca o alocare din producţia netă şi nu ca o cheltuială de producţie obişnuită. În structura cheltuielilor de producţie se cuprind numai cheltuielile materiale care se scad din producţia globală pentru determinarea producţiei nete. În costul producţiei — care se calculează pe cale statistică — se include şi retribuţia cooperatorilor.

Structura cheltuielilor pe articole de calculaţie corespunde cerinţelor metodei calculaţiei pe culturi, categorii de animale şi activităţi auxiliare şi anexe (obiecte de calculaţie). Criteriul de bază pentru clasificarea cheltuielilor este modul de includere în cost pe cale directă sau indirectă.

Nomenclatura articolelor de calculaţie directe este diferită pe profile de producţie.

Pentru producţia vegetală se practică următoarea structură: seminţe şi material de plantat; cheltuieli cu lucrările SMA; îngrăşăminte chimice şi naturale; cheltuieli cu animalele de muncă; cheltuieli cu irigaţiile; amortismentul specific şi alte cheltuieli directe.

Pentru producţia animală se întîlnesc articole specifice: consum de furaje, medicamente şi alte materiale de întreţinere; amortismentul specific; alte cheltuieli directe (obiecte de inventar şi echipament de protecţie, servicii, prime de asigurare etc.).

Cheltuielile indirecte se grupează în: cheltuieli comune — subdivizate pe subramuri (producţia vegetală, producţia zootehnică, activităţi industriale) şi cheltuieli generale. Aceste cheltuieli se planifică şi se reflectă în evidenţă,

potrivit unei nomenclaturi stabilite și se repartizează asupra obiectelor de calculație după criteriile utilizate în IAS.

Organizarea contabilității cheltuielilor de producție. Pentru *contabilizarea cheltuielilor materiale* se utilizează întreaga serie de conturi de cheltuieli aplicate și în alte întreprinderi.

Contul 500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"* se folosește pentru colectarea tuturor cheltuielilor (directe și indirecte) privind producția vegetală și zootehnică. În debit cuprinde cheltuielile curente și din perioadele anterioare — pe structura arătată —, iar în credit — eventualele recuperări și cheltuielile aferente veniturilor — determinate la sfîrșitul anului și virate în debitul contului 600 *„Venituri din activitatea de bază"*. Tot în credit se înregistrează eventualele cheltuieli anticipate și cele neacoperite din veniturile anului. Soldul contului este debitor și reprezintă producția neterminată vegetală și zootehnică, care are conținut asemănător cu cea din IAS (producția neterminată zootehnică are un conținut mai restrîns). Acest cont se dezvoltă în analitice pe feluri sau grupe de culturi și categorii de animale, potrivit cerințelor metodei de calculație. Pentru unele cheltuieli care au caracter direct, dar nu se pot individualiza pe culturi, cum sînt cele cu irigațiile sau cu răsadnițele, se deschid analitice speciale, din care se repartizează, pe bază de criterii, convenționale, asupra celorlalte analitice.

Contul 514 *„Cheltuielile activităților industriale și de prelucrare a produselor agricole"* funcționează după regulile prezentate la contul precedent. Acest cont se desfășoară în analitice pe feluri de prelucrări (prelucrarea roșiilor, prelucrarea fructelor, prelucrarea laptelui etc.).

Contul 510 *„Cheltuielile activității de prestări de servicii"* funcționează, în general, asemănător cu cel similar din IAS. O deosebire de conținut este determinată de faptul că oficial se prevede a se utiliza numai pentru cheltuielile cu serviciile prestate terților. Cele prestate activității de bază sînt prevăzute a se contabiliza în analitice speciale din cadrul conturilor respective.

Conturile de cheltuieli indirecte 520 *„Cheltuieli comune"* și 521 *„Cheltuieli generale"* se folosesc în aceste unități potrivit regulilor de funcționare aplicate la întreprinderile industriale (deosebirile se referă doar la conținutul acestor cheltuieli).

Contul 530 *„Cheltuieli anticipate"* are conținutul și funcția contabilă asemănătoare cu ale contului similar din IAS.

Contul 532 *„Cheltuieli neacoperite din venituri"* este un cont specific C.A.P., care are rolul să preia în debitul său, la sfîrșitul anului, cheltuielile care nu se pot acoperi din veniturile (producția globală) anului curent. Astfel, se debitează în corespondență cu celelalte conturi de cheltuieli curente și se creditează în anul următor — prentru închidere — prin debitarea contului 521 *„Cheltuieli generale"*.

Exemplu. Principalele înregistrări cronologice și sistematice privind cheltuielile producției de bază în coperativele agricole de producție se efectuează astfel:

— Înregistrarea la începutul anului a cotei de cheltuieli anticipate privind culturile perene și amendamentele, cuvenită anului de plan în sumă de 50 000 lei:

50 000	500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"*, analitice: pe culturi	=	530 *„Cheltuieli anticipate"*	50 000

— Înregistrarea consumurilor de materiale și obiecte de inventar, pe baza actelor de consum, după cum urmează:
— semințe și material de plantat 80 000
— furaje 120 000
— echipament de lucru 20 000
— cota cheltuielilor de aprovizionare (10%) 22 000

242 000	500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"*, analitice: pe culturi și categorii de animale	=	%	
			200 *„Materiale"*	200 000
			201 *„Obiecte de inventar în depozit"*	20 000
			204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	22 000

— Stabilirea obligațiilor față de SMA, pe baza borderourilor conturilor de lucrări, de 50 000 lei pentru plăți în natură și de 40 000 lei pentru plăți în bani:

90 000	500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"*, analitice: pe culturi	=	412 *„Decontări pentru prestații agricole"*	90 000

— Achitarea integrală a obligațiilor în bani față de SMA, iar a celor în natură în proporție de 80%, respectiv în sumă de 40 000 lei:

80 000	412 *„Decontări pentru prestații agricole"*	=	%	
			310 *„Disponibil la bancă pentru nevoile producției"*	40 000
			220 *„Produse finite"*	40 000

— Consumul de materiale și obiecte de inventar pentru nevoile gospodărești ale fermelor, de 30 000 lei, respectiv 15 000 lei:

45 000	520 *„Cheltuieli comune"*	=	%	
			200 *„Materiale"*	30 000
			202 *„Obiecte de inventar în folosință"*	15 000

— Efectuarea de cheltuieli materiale și bănești, pentru nevoile generale ale cooperativei:

100 500	521 *„Cheltuieli generale"*	=	%	
			200 *„Materiale"*	70 000
			202 *„Obiecte de inventar în folosință"*	17 000
			310 *„Disponibil la bancă pentru nevoile producției"*	12 500
			300 *„Casa"*	1 000

— Amortismentul mijloacelor fixe, care se repartizează astfel:

— amortisment specific	60 000 lei
— amortismentul mijloacelor fixe de uz comun	120 000 lei
— amortismentul mijloacelor fixe de uz general	150 000 lei
Total	330 000 lei

	%	=	432 *„Decontări privind amortizările"*	330 000
60 000	500 *„Cheltuielile producției" (activității) de bază"*, analitice: pe culturi etc.			
120 000	520 *„Cheltuieli comune"*			
150 000	521 *„Cheltuieli generale"*			

— Repartizarea la sfîrșitul anului a cheltuielilor indirecte și înregistrarea cotelor cuvenite culturilor și categoriilor de animale astfel:

— cote de cheltuieli comune	165 000 lei
— cote de cheltuieli generale	250 500 lei
Total	415 500 lei

415 500	500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"*, analitice: pe culturi și categorii de animale	=	%	
			520 *„Cheltuieli comune"*	165 000
			521 *„Cheltuieli generale"*	250 500

— Determinarea la sfîrșitul anului a cheltuielilor cu producția neterminată vegetală și zootehnică, în sumă de 250 000 lei, restul cheltuielilor fiind acoperit astfel:

— din fondul de rezervă pentru producție și retribuire	220 000 lei
— din veniturile anului următor	57 500 lei
— din veniturile activității de bază	330 000 lei
— din veniturile anului de plan (cheltuieli anticipate)	250 000 lei
Total	857 500 lei

	%	=	500 *„Cheltuielile producției (activității) de bază"*, analitice: pe culturi, categorii de animale	857 500
220 000	724 *„Fondul de rezervă pentru producție și retribuire muncii"*			
57 500	532 *„Cheltuieli neacoperite din venituri"*			
330 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*			
250 000	530 *„Cheltuieli anticipate"*			

Calculația costului unitar efectiv în C.A.P. se efectuează pe cale statistică (extracontabilă) ca și în I.A.S. Spre deosebire de calculația din IAS, în aceste unități se realizează la nivelul unității, iar datele sînt preluate, în majoritatea lor, din conturi. Calculul se realizează în situații centralizatoare speciale. Se deosebesc două etape: lucrări premergătoare și lucrări de calculație.

În etapa *lucrărilor premergătoare* se verifică cheltuielile înregistrate în conturi și se determină pe obiecte de calculație cheltuielile neînregistrate

în conturile de calculație (500 și 514). Cu acest prilej se calculează pe culturi, categorii de animale și activități industriale următoarele cheltuieli:

— retribuția cooperatorilor și a angajaților din afara unității, în baza situațiilor centralizatoare a normelor de categoria I și a tarifului efectiv pe normă — aflat prin raportarea fondului efectiv de retribuire la numărul total al normelor (pe unitate); retribuția stabilită astfel se înscrie în situația de calcul;

— contribuția la Casa de pensii și asigurări sociale, în baza procentului stabilit, care se aplică la suma producției globale de la fiecare obiect de calculație.

În etapa *lucrărilor de postcalcul* se efectuează următoarele lucrări:

— calculul și repartizarea cheltuielilor privind producția auxiliară prestată activității de bază;

— repartizarea cheltuielilor comune și generale (închizîndu-se conturile 520 și 521);

— calculul costului unitar al producției de bază finite (după scăderea producției neterminate și cheltuielilor anticipate), după unul din procedeele de calcul aplicate în IAS, în funcție de caracterul producției obținute;

— calculul costului complet pentru producția-marfă.

Probleme

Să se indice documentele justificative și să se intocmească articolele contabile pentru înregistrarea următoarelor operații:

1. Consumul de combustibil tehnologic la Secția turnătorie a întreprinderii „Grivița Roșie" este în valoare de 15 000 lei; procentul cheltuielilor de aprovizionare este 5%.

2. Consumul de energie electrică, gaze și apă, furnizate de întreprinderi specializate, întreprinderii „Grivița Roșie", servește:

— secțiilor de producție	35 000 lei;
— atelierului de întrețineri și reparații	28 000 lei;
— nevoilor administrative	6 500 lei.

3. Contribuția pentru tehnica nouă este 29 500 lei și cota pentru întreținerea centralei, 18 000 lei.

4. Reparația capitală efectuată de către o întreprindere specializată la instalații de programare electronică din Secția prelucrare-ansamblare este 32 000 lei, pentru care s-a constituit o rezervă.

5. Cheltuielile pentru pregătirea fabricației unui nou produs sînt de 58 000 lei, din care: manoperă — 20 000 lei; contribuții la asigurări sociale — 2 500 lei; materiale — 17 500 lei; lucrări decontate de atelierul mecanic al unității — 18 000 lei.

6. Amenzile și penalitățile plătite reprezintă 14 000 lei.

7. Plusurile de materiale în depozitul central al întreprinderii sînt de 16 000 lei.

8. Cheltuielile de recondiționare a unor rebuturi rezultate în Secția de prelucrare-mecanică însumează — 3 800 lei (1 000 lei manoperă și 2 800 lei cheltuieli de regie ale secției).

9. La sfîrșitul lunii, repartizarea cheltuielilor de recondiționare a rebuturilor se efectuează astfel: 1 600 lei se impută, iar 2 200 lei se includ în costuri.

10. Se obțin deșeuri din secțiile de producție evaluate la 1 200 lei.

11. Se decontează reparațiile efectuate de atelierul mecanic la mijloacele de transport ale secției de transporturi-auto în valoare de 24 000 lei.

12. Șantierul de construcții nr. 1 al I.C.M. nr. 2 din București calculează și decontează chiria cuvenită bazei de utilaj-transport pentru utilajele închiriate de la aceasta: 3 000 lei sumă prevăzută în deviz și 4 200 sumă neprevăzută în deviz.

13. Cheltuielile pentru montarea utilajelor închiriate prevăzute în deviz totalizează 3 500 lei.

14. Constituirea fondului de organizare a șantierelor în contabilitatea întreprinderii în sumă de 220 000 lei.

15. Se construiesc baracamente din fondul constituit pentru care se fac următoarele cheltuieli: materiale — 12 000 lei; retribuții — 8 000 lei; contribuții la asigurările sociale — 1 000 lei; amortizări — 500 lei; cota cheltuielilor generale 600 lei. Prețul de deviz este de 25 000 lei. La terminarea construcției se demolează și se obțin materiale de 5 000 lei.

16. Se construiesc din fondurile proprii ale șantierului 4 gherete de pază, care necesită următoarele cheltuieli: materiale — 1 200 lei, retribuții — 600 lei, contribuții — 70 lei. După 18 luni de folosire se demontează și rezultă materiale de 600 lei.

17. Șantierul nr. 1 decontează cu întreprinderea costul lucrărilor terminate în sumă de 420 000 lei.

18. Autobaza nr. 2 Giulești a efectuat într-o lună următoarele cheltuieli: benzină — 14 800 lei; anvelope pentru autobuze 18 200 lei; retribuții pentru șoferi și taxatori — 80 000 lei; contribuții la asigurări sociale — 12 000 lei; reparații și întrețineri decontate de atelierul propriu, 24 000 lei; cota cheltuielilor comune — 4 000 lei.

19. Să se calculeze costul efectiv al transporturilor de mărfuri și de călători, avînd în vedere cheltuielile înregistrate la operația precedentă și volumul transporturilor astfel: 60 000 tone-km și 80 000 călători-km, care se echivalează cu 10 000 tone-km.

20. Întreprinderea agricolă de stat „Afumați" efectuează într-o lună următoarele cheltuieli: retribuții — 120 000 lei, din care: 80 000 lei pentru ferme, 25 000 lei pentru sectorul mecanic, 5 000 lei pentru sectorul aprovizionări-transporturi și 10 000 pentru compartimentul economic-administrativ; contribuțiile la asigurări sociale — 14%, iar garanția pentru îndeplinirea planului — 12% (procent mediu).

21. Materialele consumate totalizează 65 000 lei, din care: 45 000 lei pentru ferme, 12 000 pentru sectorul mecanic, 5 000 lei pentru aprovizionări și 3 000 lei pentru administrație și conducere.

22. Se decontează lucrările de reparații executate în sectorul mecanic astfel: pentru ferme 18 000 lei și pentru transporturi-auto, 3 500 lei.

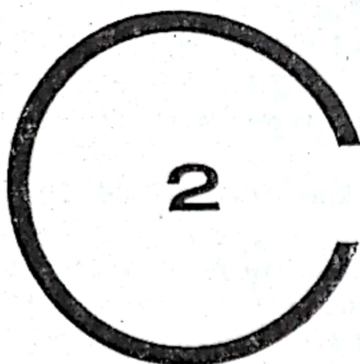
23. Se încasează chiria de la muncitori cazați la ferme în sumă de 1 100 lei.

24. Se aprobă pierderi din calamități naturale la efectivul de ovine adulte în sumă de 23 000 lei

25. Se decontează cheltuielile efective aferente veniturilor fermei nr. 1 în sumă totală de 470 000 lei (la sfîrșitul anului).

26. În cooperativa agricolă de producție Otopeni se efectuează următoarele cheltuieli materiale: consum de semințe și furaje din producție proprie 145 000 lei, lucrări SMA — 280 000 lei; obiecte de inventar scoase din uz la fermele zootehnice — 12 000 lei; prime de asigurare a animalelor la A.D.A.S. — 4 000 lei; materiale diverse consumate pentru nevoi gospodărești — 10 000 lei; cheltuieli de aprovizionare — 500 lei; impozite plătite — 25 000 lei

27. Din cheltuielile înregistrate pentru producția de bază într-o perioadă de gestiune, în sumă totală de 2 800 000 lei, rămîne neacoperită din veniturile peroadei respective, suma de 500 000 lei, restul cheltuielilor se scad din venituri. În anul următor, aceste cheltuieli se includ în cheltuielile perioadei curente.

Contabilitatea producției finite, a veniturilor și a rezultatelor financiare

A. CONTABILITATEA PRODUCȚIEI FINITE, A VENITURILOR ȘI A REZULTATELOR FINANCIARE ÎN INDUSTRIE

1. REFLECTAREA CONTABILĂ A PRINCIPALELOR OPERAȚIUNI PRIVIND PRODUCȚIA OBȚINUTĂ, LIVRAREA ȘI REALIZAREA PRODUCȚIEI-MARFĂ

a. Operațiunile de bază și conturile utilizate. Operațiunile privind obținerea produselor se reflectă în următoarele conturi sintetice, principale:

— 220 „*Produse finite*";
— 540 „*Decontarea producției*";
— 221 „*Diferențe de preț la produse finite*".

În contul 220 „*Produse finite*" se înregistrează intrările și ieșirile de produse. Este un cont de activ care se debitează cu intrările și se creditează cu ieșirile. Soldul său este numai debitor și reprezintă produsele aflate în stoc, evaluate la prețul de înregistrare.

Prețurile de înregistrare a produselor finite pot fi: costul planificat, prețul de producție sau prețul de livrare. De regulă, se folosește costul planificat.

Evidența contabilă analitică a produselor finite se ține, ca și în cazul materialelor, după una din metodele: metoda cantitativ-valorică și metoda operativ-contabilă sau pe solduri.

Contul 540 „*Decontarea producției*" este un cont secundar (complementar) care are rolul să ofere date pentru compararea prețului de cost planificat cu cel efectiv al producției obținute. El se creditează la obținerea produselor cu costul planificat și se debitează cu prilejul calculației costului efectiv, cu acest cost. Soldul poate fi creditor sau debitor și reprezintă diferența între costul planificat și cel efectiv al produselor.

Contul 221 *„Diferențe de preț la produse finite"* preia soldul contului 540 *„Decontarea producției"* și funcționează ca un cont de activ. În debit se înregistrează diferențele între costul planificat și cel efectiv, în roșu dacă sînt favorabile și în negru dacă sînt nefavorabile, adică costul planificat este mai mare decît cel efectiv. În credit se înregistrează aceleași diferențe cuvenite producției obținute, livrată sau folosită pentru consumul intern.

Suma diferențelor de repartizat se determină cu ajutorul unui coeficient calculat astfel:

$$\text{Coeficient de repartizare} = \frac{\text{Sold + intrări din contul 221}}{\text{Sold + intrări din contul 220}}.$$

Acest coeficient se înmulțește cu valoarea la preț de înregistrare a produselor ieșite din depozit (pe destinații).

Soldul acestui cont la sfîrșitul perioadei de gestiune reprezintă diferențele aferente produselor aflate în stoc. Aceste diferențe corectează prețul de înregistrare al produselor, cu prilejul trecerii lor în bilanț, astfel ca produsele să apară cu costul efectiv.

Ultimele două conturi se folosesc în condițiile formei de înregistrare contabilă „maestru-șah". În ipoteza utilizării formei de înregistrare pe jurnale aceste conturi nu se folosesc, deoarece sînt suplinite de coloane speciale rezervate în acest scop în jurnalele pentru cheltuielile de producție (jurnal nr. 9).

În ipoteza obținerii *semifabricatelor* se utilizează conturile 222 *„Semifabricate"* și 223 *„Diferențe de preț la semifabricate"*. Funcțiunea contabilă a acestor conturi este asmănătoare cu a conturilor corespunzătoare privind produsele. Singura deosebire constă în faptul că nu intervine contul 540 *„Decontarea producției"*.

Înregistrarea semifabricatelor ocazionează debitarea contului 222 *„Semifabricate* și creditarea contului 500 *„Cheltuielile producției de bază"* cu costul planificat sau convențional.

Pentru semifabricate, diferențele de cost se stabilesc în contul de cheltuieli, din care se virează în contul 223 *„Diferențe de preț la semifabricate"*.

Procesul de livrare și realizare a producției-marfă necesită operații economice ce se succed în următoarea ordine:

— expedierea produselor, a semifabricatelor sau prestarea serviciilor către clienți și depunerea facturilor la bancă;

— obținerea împrumutului pe documente în curs de încasare;

— încasarea prin bancă — după acceptarea facturilor de către clienți — a prețului de livrare și a altor sume prevăzute în facturi;

— stabilirea rezultatelor financiare obținute din realizarea producției, la sfîrșitul lunii.

Conturile principale, *specifice procesului de desfacere a producției-marfă,* sînt următoarele:

— 225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"*;

— 226 *„Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate"*;

— 660 *„Venituri din activitatea de bază"*;

— 341 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare"*.

Contul 225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"* este utilizat pentru reflectarea producției-marfă în perioada de timp scursă din momentul livrării (expedierii) și pînă în momentul încasării contravalorii facturate. Acest cont este necesar numai în condițiile decontării prin bancă (fără numerar). El nu se

utilizează pentru livrările încasate în numerar, adică atunci cînd momentul livrării se suprapune cu acela al realizării.

În debitul contului 225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"* se înregistrează produsele, lucrările sau serviciile livrate, cu prețul de înregistrare, în corespondență cu conturile 220 *„Produse finite"* și 540 *„Decontarea producției"* (în cazul lucrărilor și serviciilor). Se mai înregistrează și cheltuielile de transport efectuate în contul clienților.

În creditul contului respectiv se înregistrează prețul de înregistrare (cost planificat) al producției livrate și încasate, precum și cheltuielile efectuate în contul clienților și recuperate de la aceștia.

Soldul acestui cont este debitor și reprezintă producția livrată și încasată. Analiticele acestui cont se pot ține pe clienți și pe produse sau lucrări.

Contul 226 *„Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate"* are rolul să preia diferențele de preț aferente producției-marfă livrate, din contul 221 *„Diferențe de preț la produse finite"* sau direct din contul 540 *„Decontarea producției"* (în cazul serviciilor și lucrărilor). Este un cont de activ și funcționează asemănător cu contul 221 *„Diferențe de preț la produse finite"*.

Pentru repartizarea diferențelor de preț aferente producției-marfă încasate (realizate) se calculează un coeficient după formula:

$$\text{Coeficient} = \frac{\text{Sold + intrări din contul 226}}{\text{Sold + intrări din contul 225}}.$$

Coeficientul aflat se înmulțește cu suma producției livrate și încasate reflectată în creditul contului 225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"* și se află suma diferențelor de repartizat.

Contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* are rolul să reflecte, comparativ, încasările din realizarea producției-marfă și costul complet al acesteia, oferind posibilitatea stabilirii rezultatelor financiare.

În creditul contului se înregistrează prețul de livrare (producție) încasat, iar în debit prețul de înregistrare al producției realizate la care se adaugă diferențele de preț și cheltuielile de desfacere. De asemenea, în debit se înregistrează și impozitul pe circulație sau alte forme ale acumulării datorate bugetului de stat.

În felul acesta, soldul acestui cont reprezintă beneficiul, dacă este creditor, sau pierderea dacă este debitor. Este deci un cont bifuncțional.

Contul 341 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare"* este un cont bifuncțional ce reflectă împrumutul într-un analitic, care funcționează ca un cont de pasiv, iar acumulările compuse din beneficiu, impozitul pe circulația mărfurilor, alte acumulări, în celelalte analitice care funcționează ca toate conturile de activ.

Principalele conturi analitice ale contului 341 *„Cont de acumulare și de împrumut pe documente în curs de încasare"* sînt următoarele:

341.01. *„Împrumut pe documente în curs de încasare"*, care se creditează cu împrumuturile acordate de bancă și se debitează cu împrumuturile restituite din încasările efectuate (cont de pasiv);

341.02. *„Impozit pe circulația mărfurilor"*, care se debitează cu impozitul pe circulația mărfurilor aferent facturilor încasate și se creditează cu impozitul vărsat bugetului de stat (cont de activ);

341.03. *„Impozit de regularizare"*, care funcționează la fel cu analiticul precedent;

341.04. *„Beneficii și subvenții"*, care se debitează cu beneficiile aferente facturilor încasate și cu eventualele pierderi (în roșu), precum și cu împrumuturile sau subvențiile pentru acoperirea golurilor financiare în limitele prevăzute și se creditează cu beneficiile, respectiv economiile la subvenții vărsate sau virate în alt cont de decontare (cont de activ).

b. **Reflectarea în conturi a principalelor operațiuni economice privind livrarea și realizarea producției-marfă.** — *Livrări de produse cu facturi încasate prin bancă. Exemplu.* Se livrează produse finite obținute din producție în valoare de 40 000 lei, costul planificat de întreprindere; costul efectiv este de 38 000 lei. Prețul de facturare (de livrare) este de 50 000 lei; impozitul pe circulația mărfurilor este de 6 000 lei; costul complet este 42 000 lei.

— Înregistrarea livrării (expedierii produselor conform dispoziției de livrare și facturii):

40 000	225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"*	=	220 *„Produse finite"*	40 000

— Înregistrarea împrumutului pe documente în curs de încasare în sumă de 42 000 (cost planificat):

42 000	340 *„Cont curent"*	=	341 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitic **341.01**	42 000

— Încasarea prețului de livrare prevăzut în factură, 50 000 lei

50 000	341 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitice: **341.01** *„Împrumut pe document în curs de încasare"* 42 000 **341.03** *„Impozit pe circulația mărfurilor"* 6 000 **341.04** *Beneficii și subvenții"* 2 000	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	50 000

— Înregistrarea obligației față de bugetul de stat pentru impozitul pe circulația mărfurilor:

6 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	430 *„Decontări cu bugetul statului"*	6 000

— Plata efectivă a impozitului pe circulația mărfurilor:

6 000	430 *„Decontări cu bugetul statului"*	=	341 *„Cont de acumulare și de împrumut pe documente în curs de încasare"* analitic **340.02** *„Impozit pe circulația mărfurilor"*	6 000

— După încasarea facturii se scade gestiunea produselor livrate de 40 000 lei, cost planificat:

40 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"*	40 000

— La sfîrșitul lunii după calculul costului efectiv și a diferențelor față de costul planificat se calculează și se înregistrează diferențele aferente produselor livrate.

În exemplul luat, diferența înregistrată deja pentru producția obținută este de 2 000 lei (în roșu).

— Se înregistrează această diferență favorabilă (în roșu):

[2 000]	226 *„Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate"*	=	221 *„Diferențe de preț la produse finite"*	[2 000]

— Se virează la contul de venituri și diferența aferentă produselor realizate:

[2 000]	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	226 *„Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate"*	[2 000]

— În vederea stabilirii rezultatelor financiare se virează la contul de venituri și cheltuielile de desfacere aferente produselor vîndute care sînt de 800 lei:

800	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	501 *„Chelzuieli de desfacere"*	800

— Se calculează și înregistrează rezultatul financiar în baza datelor din contul de venituri:

5 200	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	750 *„Beneficii și pierderi"*	5 200

— *Livrări de produse încasate în numerar.* Această categorie de livrări ocupă o pondere redusă în activitatea întreprinderilor, deoarece ele se înscriu sub limita valorică de 5 000 lei. Ele au următoarele particularități:

— momentul livrării coincide cu cel al realizării (încasării) și, ca urmare, nu se utilizează conturile privind livrările (225 și 226);

— sumele încasate se reflectă în contul 300 *„Casa"*;

— nu se mai pune problema împrumutului pe documente în curs de încasare.

— *Obținerea, livrarea și realizarea semifabricatelor.* În general se fac înregistrări asemănătoare. Operațiunile contabile deosebite privesc obținerea semifabricatelor și determinarea și înregistrarea diferențelor de preț care se realizează direct în contul 500 *„Cheltuielile producției de bază"*.

Exemplu. Întreprinderea a obţinut semifabricate din secţiile de producţie în sumă de 50 000 lei, costul planificat; costul efectiv calculat la sfîrşitul lunii este de 49 000 lei. Semifabricatele obţinute se facturează clientului la preţul de livrare de 65 000 lei, din care 10 000 reprezintă impozitul pe circulaţie.

— Obţinerea semifabricatelor:

50 000	222 *„Semifabricate"*	=	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*	50 000

— Calculul şi înregistrarea diferenţei între costul planificat şi cel efectiv, la sfîrşitul lunii:

[1 000]	223 *„Diferenţe de preţ la semifabricate"*	=	500 *„Cheltuielile producţiei de bază"*	[1 000]

— Livrarea semifabricatelor (cost planificat):

50 000	225 *„Produse, lucrări şi servicii facturate"*	=	540 *„Decontarea producţiei"*	50 000

— Diferenţa de preţ calculată pentru semifabricatele livrate:

[1 000]	226 *„Diferenţa de preţ la produse, lucrări şi servicii facturate"*	=	540 *„Decontarea producţiei"*	[1 000]

— Descărcarea gestiunii de semifabricate obţinute din producţie:

49 000	540 *„Decontarea producţiei"*	=	%	
			222 *„Semifabricate"*	50 000
			223 *„Diferenţe de preţ la semifabricate"*	[1 000]

Operaţiunile următoare privind: obţinerea împrumutului pe documente în curs de încasare, încasarea preţului de livrare de la client, descărcarea gestiunii de semifabricatele facturate, calculul şi înregistrarea rezultatelor financiare etc. se înregistrează ca şi acelea privind produsele finite (exemplificate mai înainte).

— *Livrarea şi realizarea lucrărilor şi serviciilor.* Operaţiunile economice care intervin în această situaţie sînt, în general, cele prezentate mai înainte. Se semnalează totuşi unele particularităţi determinate de specificul producţiei de lucrări şi servicii.

Datorită faptului că lucrările şi serviciile constituie o producţie nedepozitabilă, se elimină din filiera înregistrărilor conturile 220 *„Produse finite"* şi 221 *„Diferenţe de preţ la produse finite"*.

Obţinerea producţiei coincide cu livrarea ei către beneficiari. Din această cauză înregistrarea lucrărilor şi serviciilor prestate terţilor se înregistrează

în debitul contului 225 „*Produse, lucrări și servicii facturate*" și în creditul contului 540 „*Decontarea producției*".

Exemplu. Atelierul mecanic al întreprinderii efectuează o reparație pentru altă unitate; costul planificat, 25 000 lei, costul efectiv, 23 000 lei, prețul de livrare, 30 000 lei, din care impozitul pe circulație, 2 500 lei.

— Facturarea lucrării recepționate:

25 000	225 „*Produse, lucrări și servicii facturate*"	=	540 „*Decontarea producției*"	25 000

— Decontarea costului efectiv:

23 000	540 „*Decontarea producției*"	=	510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*"	23 000

— Calculul și înregistrarea diferențelor de preț:

2 000	226 „*Diferențe de preț la produse, lucrări și servicii facturate*"	=	540 „*Decontarea producției*"	2 000

Celelalte operațiuni privind: obținerea împrumutului pe documente spre încasare, încasarea facturii, calculul și înregistrarea rezultatelor sînt asemănătoare cu cele privind produsele finite și semifabricatele.

2. REFLECTAREA CONTABILĂ A CHELTUIELILOR DE DESFACERE ȘI A CHELTUIELILOR EFECTUATE ÎN CONTUL CLIENȚILOR

În procesul de desfacere a producției-marfă intervin cheltuieli cu depozitarea, sortarea, ambalarea, transportul și manipularea etc. care se evidențiază în contabilitate în mod distinct. Aceste cheltuieli se adaugă la costul de întreprindere al produselor livrate, formîndu-se astfel prețul costul complet. Cheltuielile de desfacere constau în consumuri de materiale, retribuții și contribuții la asigurările sociale de stat, amortizări de mijloace fixe, diferite cheltuieli bănești etc., care se reflectă în actele primare cunoscute.

Contabilizarea cheltuielilor de desfacere se realizează cu ajutorul contului 501 „*Cheltuieli de desfacere*", care este un cont de activ. În debitul acestui cont se colectează cheltuielile pe măsură ce se efectuează. În credit se reflectă, lunar, cheltuielile de desfacere aferente produselor vîndute și încasate, repartizate asupra conturilor de venituri.

Repartizarea cheltuielilor de desfacere se face, de regulă, proporțional cu volumul sau valoarea produselor realizate, la prețul de realizare. Cu suma calculată se face înregistrarea:

	600 „*Venituri din activitatea de bază*"	=	501 „*Cheltuieli de desfacere*"	

Soldul contului 501 „*Cheltuieli de desfacere*" este totdeauna debitor și reprezintă cheltuielile aferente soldului de produse livrate și neîncasate.

În acest cont se înregistrează și cheltuielile de circulație ale magazinului de desfacere cu amănuntul al întreprinderii.

Cheltuielile efectuate în contul clienților constau, de regulă, în plățile sau serviciile cu mijloace proprii efectuate de furnizor pentru transportul și manipularea mărfurilor livrate care, potrivit contractului (clauza „franco"), se suportă de client. Aceste cheltuieli se prevăd în factura mărfurilor livrate sau într-o factură distinctă și se încasează de către furnizor odată cu prețul mărfurilor.

Contabilizarea cheltuielilor efectuate în contul clientului se efectuează cu ajutorul contului 225 „*Produse, lucrări și servicii facturate*". Așa cum rezultă din exemplul prezentat, acest cont se debitează cu chetuielile efectuate în corespondență cu conturile de mijloace bănești (300 „*Casa*" și 340 „*Cont curent*") sau cu contul 510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*", în raport de natura cheltuielilor.

Creditarea contului are loc cu prilejul încasării contravalorii facturii în corespondență cu contul 341 „*Cont de acumulare și împrumut pe documente în curs de încasare*" sau 340 „*Cont curent*". Pentru aceste cheltuieli se ține un analitic distinct.

Exemplu. Se prevăd în factura produselor livrate cheltuieli de transport efectuate în contul clientului cu mijloace proprii în sumă de 2 600 lei, care se încasează odată cu prețul de livrare al produselor.

— Efectuarea cheltuielilor se înregistrează:

2 600	225 „*Produse, lucrări și servicii facturate*"	=	510 „*Cheltuielile activităților auxiliare*"	2 600

— Recuperarea cheltuielilor efectuate în contul clienților:

2 600	341 „*Cont de acumulare și de împrumut pe documente în curs de încasare*", analitic „*Alte încasări*"	=	225 „*Produse, lucrări, servicii facturate*"	2 600

3. REFLECTAREA CONTABILĂ A VENITURILOR DIN ALTE ACTIVITĂȚI

Întreprinderea industrială poate realiza venituri și din alte activități decît cea de bază, cum sînt: vînzarea materialelor și ambalajelor de prisos și din stocuri supranormative, vînzarea mărfurilor prin magazine proprii de desfacere cu amănuntul, realizarea lucrărilor și serviciilor din activitățile neindustriale, chirii încasate pentru mijloacele fixe închiriate și altele.

Reflectarea contabilă a veniturilor din alte activități se realizează cu ajutorul contului 601 „*Venituri din alte activități*". Acest cont funcționează după regulile contului 600 „*Venituri din activitatea de bază*". Se desfășoară în conturi

analitice pe feluri de venituri. Soldul poate fi creditor sau debitor (cont bifuncţional) şi reprezintă beneficiul sau pierderea care rezultă din procesul realizării.

Operaţiunile de livrare şi realizare prezintă unele particularităţi în funcţie de felul activităţii.

Exemplul 1. O întreprindere industrială livrează materiale din stocuri supranormative facturate cu suma de 15 000 lei; cota cheltuielilor de aprovizionare este de 4%, prevăzută în factură.

— Expedierea materialelor se înregistrează astfel:

15 600	225 *„Produse, lucrări şi servicii facturate"*	=	%	
			200 *„Materiale"*	15 000
			204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*	600

— Obţinerea împrumutului pe documente spre încasare:

15 600	340 *„Cont curent"*	=	341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente spre încasare"* (341.01)	15 600

— Încasarea sumei facturate:

15 600	341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"* (341.01)	=	601 *„Venituri din alte activităţi"*	15 600

— Descărcarea gestiunii de materiale:

15 600	601 *„Venituri din alte activităţi"*	=	225 *„Produse, lucrări şi servicii facturate"*	15 600

Exemplul 2. Întreprinderea închiriază un mijloc fix altei întreprinderi pentru care încasează o chirie lunară (echivalentă cu amortizarea acestuia) în sumă de 5 000 lei.

— Încasarea chiriei lunare (conform contractului):

5 000	340 *„Cont curent"*	=	601 *„Venituri din alte activităţi"*	5 000

— Calculul amortizării respective:

5 000	601 *„Venituri din alte activităţi"*	=	432 *„Decontări privind amortizările"*	5 000

Operaţiunea privind virarea amortizării în contul Băncii de Investiţii, se înregistrează în mod obişnuit.

4. CONTABILITATEA REZULTATELOR FINANCIARE ŞI A REPARTIZĂRII BENEFICIILOR

Principalele conturi utilizate pentru reflectarea rezultatelor financiare şi a repartizării beneficiilor sînt: 750 *„Beneficii şi pierderi"* şi 751 *„Repartizarea beneficiilor"*.

În contul 750 *„Beneficii şi pierderi"* se înregistrează la finele fiecărei luni soldurile creditoare sau debitoare ale conturilor 600 *„Venituri din activitatea de bază"* şi 601 *„Venituri din alte activităţi"*. În cursul lunii, se înregistrează direct în acest cont beneficiile sau pierderile din alte operaţii, cu excepţia beneficiilor din amenzi, penalizări şi plusuri de inventar, care sînt colectate în cursul lunii în conturile de cheltuieli generale şi comune, de unde, după scăderea amenzilor şi penalităţilor plătite, respectiv a lipsurilor de inventar neimputate, se virează la acest cont. Fac excepţie şi veniturile de realizat, care se virează la finele lunii tot în creditul acestui cont.

Contul 750 *„Beneficii şi pierderi"* se dezvoltă analitic pe feluri de beneficii şi pierderi (din realizarea produselor, din realizarea lucrărilor şi serviciilor cu caracter industrial, din realizarea produselor de export etc.).

În contul 751 *„Repartizarea beneficiilor"* se reflectă vărsămintele şi prelevările din beneficii, subvenţii sau economii la subvenţii, efectuate în cursul anului de plan.

Acest cont se debitează cu vărsămintele şi prelevările efectuate din beneficiile realizate în limita planului şi peste plan şi din subvenţii sau economii la subvenţii. Creditarea se face după aprobarea bilanţului anual, cu vărsămintele şi prelevările totale efectuate în anul expirat.

Dezvoltarea analitică a acestui cont se face potrivit destinaţiei vărsămintelor şi prelevărilor constituite.

Soldul debitor al contului 751 *„Repartizarea beneficiilor"* apare în activul bilanţului (grupa *D*), în timp ce soldul creditor al contului 750 *„Beneficii şi pierderi"* apare în pasivul bilanţului (grupa *D*).

După aprobarea bilanţului anual, se stabilesc obligaţiile privind beneficiul faţă de bugetul statului, cu care se diminuează beneficiul anului expirat. Aceste obligaţii se micşorează la rîndul lor, cu vărsămintele efectuate în anul expirat, urmînd a se vărsa la buget diferenţele.

Dacă vărsămintele efectuate în anul expirat au fost mai mari decît obligaţiile stabilite, sumele vărsate în plus se restituie unităţii la cerere. De asemenea, diferenţele vărsate în plus pe celelalte destinaţii (finanţarea investiţiilor centralizate etc.) se restituie la cerere.

În ceea ce priveşte prelevările, acestea se pun de acord în funcţie de beneficiul realizat, după care cu suma lor, se diminuează beneficiul anului expirat.

Exemple. Repartizarea beneficiilor la întreprinderile cu gestiune economică şi cu personalitate juridică, subordonate centralelor şi unităţilor asimilate acestora.

Se înregistrează vărsămintele şi prelevările din beneficii, după cum urmează:

— pentru constituirea fondului de premiere 20 000 lei;

— pentru rambursarea ratei din creditele privind mica mecanizare, 120 000 lei;

— pentru rambursarea creditelor bancare privind creşterea planificată a mijloacelor circulante, 70 000 lei;

— restul de 890 000 lei, rămas după repartizările de mai sus, se repartizează ca vărsămînt la dispoziţia centralei:

1 100 000	751 *„Repartizarea beneficiilor"*, analitice:		=	%	
				710 *„Fond de premiere"*	20 000
	„Prelevări pentru constituirea fondului de premiere"	20 000		341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitic 341.04	120 000
	Vărsăminte pentru rambursarea împrumutului privind mica mecanizare"	120 000		701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	70 000
	„Prelevări pentru rambursarea creditelor privind creşterea mijloacelor circulante proprii"	70 000		440 *„Decontări între unitate şi organul ierarhic superior"*, analitic *„Decontări privind beneficiul planificat"*	890 000
	„Vărsăminte în cadrul planului la dispoziţia organului ierarhic superior"	890 000			

Concomitent se înregistrează rambursarea împrumutului pentru mica mecanizare şi virarea sumelor cuvenite centralei:

120 000	806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"* (sau ct. 800)	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	120 000

şi

890 000	440 *„Decontări între unitate şi organul ierarhic superior"*, analitic, *„Decontări privind beneficiile planificate"*	=	341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitic, 341.04 *„Beneficii şi subvenţii"*	890 000

În contabilitatea centralei se înregistrează beneficiile repartizate acesteia de către unităţile din subordine astfel:

890 000	440 *„Decontări între unităţi şi organul ierarhic superior"*, analitic *„Decontări privind beneficiile planificate"*	=	714 *„Fonduri pentru redistribuire"*, analitic, *„Beneficii preluate de la unităţi în cadrul planului"*	890 000

Concomitent centrala înregistrează încasarea sumei în contul 311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*:

890 000	311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*	=	440 *„Decontări între unitate şi organul ierarhic superior"*, analitic *„Decontări privind beneficiile planificate"*	890 000

După aprobarea bilanţului anual, se decontează în cadrul întreprinderii vărsămintele şi prelevările efectuate din beneficiul anului expirat:

1 100 000	750 *„Beneficii şi pierderi"*	=	751 *„Repartizarea beneficiilor"*, analiticele respective	1 100 000

Repartizarea beneficiilor întreprinderilor subordonate direct ministerelor, celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat şi consiliilor populare:

S-au efectuat vărsăminte şi prelevări din beneficiu în cursul anului după cum umrmează:

— la bugetul republican (local)	200 000 lei
— pentru constituirea fondului de premiere	120 000 lei
— pentru rambursarea creditelor privind mica mecanizare	50 000 lei
— pentru rambursarea creditelor privind creşterea mijloacelor circulante proprii	40 000 lei
— pentru finanţarea investiţiilor centralizate	290 000 lei
— la dispoziţia ministerului	300 000 lei

1 000 000	751 *„Repartizarea beneficiilor"*	=	%	
			341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitic 341.04	840 000
			710 *„Fond de premiere"*	120 000
			701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	40 000

Pe baza bilanţului aprobat se înregistrează drepturile cuvenite bugetului din beneficiul anului expirat, 220 000 lei:

220 000	750 *„Beneficii şi pierderi"*	=	430 *„Decontări cu bugetul statului"*	220 000

Pe baza bilanţului aprobat se decontează vărsămintele şi prelevările efectuate din beneficiul anului expirat:

	%	=	751 *„Repartizarea beneficiilor"*, analiticele respective	1 000 000
200 000	430 *„Decontări cu bugetul statului"*			
800 000	750 *„Beneficii şi pierderi"*			

Se înregistrează vărsarea la bugetul statului a sumei de 20 000 lei din beneficiul anului expirat:

20 000	430 *„Decontări cu bugetul statului"*	=	341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"*, analitic 341.04	20 000

B. PARTICULARITĂȚILE CONTABILITĂȚII PRODUCȚIEI FINITE, A VENITURILOR ȘI A REZULTATELOR FINANCIARE ÎN ALTE RAMURI

5. CONTABILITATEA PRODUCȚIEI FINITE, A VENITURILOR ȘI A REZULTATELOR FINANCIARE ÎN UNITĂȚILE DE CONSTRUCȚII-MONTAJ

a. **Particularitățile procesului de realizare a producției.** În unitățile de construcții-montaj producția finită, care constituie obiectul activității de bază, se obține pe perioade de timp îndelungate (clădiri, instalații etc.). Din această cauză se decontează, sub formă de producție finită, lucrările terminate potrivit devizelor de lucrări. Astfel, lunar, se determină lucrările terminate, care se înscriu în procese-verbale de recepție a lucrărilor executate, semnate de beneficiarii de investiții. Rezultă că recepția producției finite (a obiectivelor contractate) se face în două etape: recepția preliminară și recepția finală, pentru întregul obiect construit.

Decontarea producției terminate cu beneficiarii de investiții se efectuează lunar în baza documentului Talon-situație de plată la care se anexează procesele-verbale de recepție. Se întocmește cîte un document pentru fiecare sursă de finanțare a investițiilor (fonduri centralizate, fonduri necentralizate etc.). Lucrările se decontează la prețul de deviz. În documentul de decontare se menționează în mod distinct lucrările de organizare a șantierelor.

b. **Reflectarea contabilă a veniturilor și a rezultatelor financiare.** Caracterul relativ simplu al operațiunilor de decontare determină o evidență contabilă cu același caracter.

Conturile în care se reflectă procesul de realizare și rezultatele financiare sînt următoarele: 400 „*Clienți*", 600 „*Venituri din activitatea de bază*", și 750 „*Beneficii și pierderi*".

Contul 400 „*Clienți*" se debitează cu prețul de deviz al lucrărilor de construcții terminate și recepționate, inclusiv cotele pentru fondul de organizare a șantierelor prin creditul contului 600 „*Veniturile activității de bază*" și se creditează cu sumele încasate prin bancă în corespondență cu contul 340 „*Cont curent*".

Contul 600 „*Venituri din activitatea de bază*" se creditează în corespondență cu contul 400 „*Clienți*" cu valorile menționate mai sus și se debitează cu costul efectiv al producției terminate prin creditarea contului 500 „*Cheltuielile producției de bază*" și a contului 712 „*Fond pentru organizarea șantierelor*". Se mai debitează cu diferențele între valoarea lucrărilor de organizare a șantierelor la prețul de deviz (fără beneficiu) și cheltuielile efective ale acestora prin creditarea contului 512 „*Cheltuieli pentru lucrări de construcții interne*" (în roșu sau în negru după cum sînt economii sau depășiri).

Soldul contului 600 „*Venituri din activitatea de bază*" se virează lunar în contul 750 „*Beneficii și pierderi*", care funcționează după regulile comune. Operațiunile privind determinarea rezultatelor financiare și repartizarea beneficiului sînt asemănătoare cu cele din industrie.

Pentru decontarea costului efectiv la șantierele cu contabilitate proprie pînă la balanța de verificare, se utilizează contul 441 *„Decontări între unitate și subunități"*.

6. CONTABILITATEA PRODUCȚIEI FINITE, A VENITURILOR ȘI A REZULTATELOR FINANCIARE ÎN UNITĂȚILE DE TRANSPORTURI-AUTO

a. **Particularitățile realizării producției și evidența operativă.** Activitatea întreprinderilor de transporturi, fiind prestarea de servicii către public sau unități socialiste, realizarea veniturilor se înfăptuiește în cea mai mare parte prin încasări în numerar. Ca urmare, organizarea încasărilor de la public pentru transporturile de persoane și de mărfuri constituie specificul realizărilor în aceste unități.

Veniturile din activitatea de bază se realizează prin casele de venituri organizate în cadrul autobazelor (autocoloane, autogări etc.). Se pot organiza: case de bilete, case de abonamente, case de bagaje și mesagerii, case colectoare etc. care mînuiesc importante sume de bani și hîrtii de valoare (legitimații de călătorie, recipise de bagaje etc.).

Documentele și registrele de evidență diferă după natura prestațiilor și modul de decontare cu clienții.

Casele de bilete înscriu biletele emise în diagrame, întocmite pe fiecare cursă, pentru autovehicule proprii și ale altor baze. Se întocmesc zilnic situații cu biletele de călătorie vîndute, iar acestea sînt înscrise în *jurnalul de casă.* Sumele încasate sînt depuse la casa colectoare, la C.E.C., la bancă sau la poștă. Un document întocmit de casele de bilete este și *contul lunar al biletelor cu valoare fixă.*

Casele colectoare țin și evidența biletelor distribuite personalului de bord într-un registru de distribuire, redistribuire și decontare a gestiunilor către taxatori și șoferi.

Casele de mărfuri execută prestații pe bază de contracte sau comenzi ale clienților. În baza foilor de parcurs, casa de mărfuri calculează suma de la clienți și emite *scrisoarea de transport cu talon*. Acest document servește pentru încasarea prin bancă a sumelor cuvenite de la unitățile socialiste. Există și alte documente și registre, potrivit specificului decontărilor.

b. **Reflectarea contabilă a veniturilor și rezultatelor financiare.** Evidența contabilă este relativ simplă, ca și în unitățile de construcții. Se utilizează aceleași conturi, însă cu unele particularități în conținut și funcțiune, mai ales conturile de venituri.

Contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* are funcția contabilă asemănătoare cu aceea prezentată la unitățile de construcții. Se creditează cu sumele încasate prin casă sau prin bancă și se debitează: cu cheltuielile efective prin creditul contului 500 *„Cheltuielile activității de bază"*, cu impozitul pe circulația mărfurilor, prin creditul contului 441 *„Decontări între unitate și subunități"* și cu sumele datorate A.D.A.S. ca taxe pentru asigurarea călătorilor pe timpul transportului, prin creditul contului 499 *„Creditori"*. Soldul contului se virează în contul 750 *„Beneficii și pierderi"* care funcționează ca în industrie.

Veniturile din activitatea secţiilor auxiliare (SIRCA) şi din alte activităţi se reflectă în contul 601 *„Venituri din alte activităţi"*, cu funcţie cunoscută.

Veniturile care urmează să fie încasate de la clienţi se contabilizează iniţial în contul 611 *„Venituri de realizat"*.

Exemplu. Autobaza nr. 2 Bucureşti a realizat următoarele venituri, pe luna martie:

— venituri proprii, 2 500 000 lei;

— venituri în contul altor autobaze din aceeaşi unitate, 240 000 lei şi venituri în contul altor unităţi 80 000 lei.

— Înregistrarea veniturilor stabilite:

2 820 000	400 *„Clienţi"*	=	%	
			611 *„Venituri de realizat"*	2 500 000
			441 *„Decontări între unitate şi subunităţi"*	240 000
			499 *„Creditori"*	80 000

— Reflectarea încasării veniturilor:

2 820 000	340 *„Cont curent"*	=	%	
			600 *„Venituri din activitatea de bază"*	2 500 000
			400 *„Clienţi"*	320 000

şi:

2 500 000	611 *„Venituri de realizat"*	=	400 *„Clienţi"*	2 500 000

În cazul că autobaza are de încasat venituri de la alte autobaze care au utilizat autovehicule proprii se înregistrează:

%	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*
441 *„Decontări între unitate şi subunităţi"*		
498 *„Debitori"*		

7. CONTABILITATEA PRODUCŢIEI FINITE, A VENITURILOR ŞI A REZULTATELOR FINANCIARE ÎN UNITĂŢILE AGRICOLE

a. Contabilitatea producţiei obţinute, a veniturilor şi a rezultatelor financiare în I.A.S. Obiectul activităţii de bază a unităţilor agricole îl constituie obţinerea produselor agricole vegetale şi zootehnice, în stare naturală sau prelucrate potrivit sarcinilor de plan.

Organizarea evidenţei şi controlului depinde de natura şi destinaţia producţiei.

Evidenţa operativă a produselor şi a veniturilor se ţine cu ajutorul a două registre la nivelul fermelor: *registrul jurnal* pentru urmărirea planului de producţie, venituri şi cheltuieli şi *registrul de materiale*. În registrul jurnal

se deschid partizi pe feluri de produse destinate livrării la terţi sau la alte ferme din interiorul unităţii. În registrul de materiale al fermei se reflectă toate produsele obţinute, pe feluri, în care se înregistrează intrarea şi ieşirea din gestiune (în expresie cantitativă şi valorică).

Datele din partizile registrelor menţionate se confruntă lunar cu cele din conturile de produse şi respectiv, de venituri, în care se reflectă global-valoric pe subunităţi. În acest scop se întocmeşte un document recapitulativ numit *Situaţia stocurilor*.

Evidenţa contabilă a produselor şi veniturilor se realizează cu ajutorul următoarelor conturi: 220 *„Produse finite"*, 540 *„Decontarea producţiei"* şi 600 *„Venituri din activitatea de bază"*, iar în legătură cu acestea conturile: 400 „*Clienţi*", 340 „*Cont curent*" şi alte conturi obişnuite de decontări.

Se observă că, în comparaţie cu unităţile industriale, nu se utilizează conturile de diferenţe de preţ, de produse facturate şi de împrumut pe documente spre încasare. Absenţa unor astfel de conturi se explică prin specificul metodologiei de calculaţie, şi al sistemului de decontare prin bancă şi creditare din I.A.S.

Contul 220 *„Produse finite"* reflectă produsele finite principale şi secundare în stare naturală şi prelucrate, la preţul intern de decontare (preţ de evidenţă). În debit se înregistrează produsele obţinute în cadrul fermelor în corespondenţă cu contul 540 *„Decontarea producţiei"*. În credit se reflectă ieşirea produselor, în corespondenţă cu acelaşi cont în cadrul perioadei, şi prin alte conturi, în perioadele următoare. Fiind cont de activ are sold debitor. Se desfăşoară în analitice pe ferme, potrivit metodei de evidenţă analitică operativ contabilă (pe solduri).

Contul 540 *„Decontarea producţiei"* funcţionează, în I.A.S., ca un cont de pasiv. Se creditează cu preţul intern de decontare al produselor intrate în gestiunea fermelor (precum şi al animalelor tinere şi la îngrăşat şi al semifabricatelor). Se debitează cu acelaşi preţ la ieşirea lor din gestiune. Soldul acestui cont, la sfîrşitul perioadei, este creditor şi se virează în creditul contului 600 *„Venituri din activitatea de bază"*.

Contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* funcţionează după regulile cunoscute, dar are un conţinut mai larg în I.A.S. În credit reflectă veniturile, adică întreaga producţie finită obţinută — livrată la terţi, între ferme sau aflată în stoc — cu preţurile menţionate mai înainte; iar în debit cheltuielile aferente veniturilor şi, eventual, impozitul pe circulaţie. Soldul — creditor sau debitor — se preia în contul 750 *„Beneficii şi pierderi"*. Se dezvoltă în conturi analitice pe feluri de produse şi specii de animale destinate livrării (la terţi sau între ferme). Fişele analitice se grupează pe ferme şi se confruntă periodic cu partizile de produse şi venituri din registru-jurnal.

Exemplu. I.A.S. „Afumaţi" efectuează următoarele operaţiuni privind obţinerea şi realizarea produselor:

— Se recoltează produse în sumă de 250 000 lei, preţ intern de decontare. În baza bonurilor de intrare se înregistrează:

250 000	220 *„Produse finite"*	=	540 *„Decontarea producţiei"*	250 000

— Se vînd produse la alte unităţi agricole în sumă de 160 000 lei, preţ de înregistrare; 180 000 lei, preţ de producţie. Pe baza facturilor de livrare se înregistrează:

— livrarea produselor:

180 000	400 *„Clienţi"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	180 000

— descărcarea gestiunii:

160 000	540 *„Decontarea producţiei"*	=	220 *„Produse finite"*	160 000

— încasarea sumei facturate prin bancă:

180 000	340 *„Cont curent"*	=	400 *„Clienţi"*	180 000

— Se constată o lipsă de produse în sumă de 8 000 lei, preţul de imputare 12 000 lei; preţul de producţie, 10 000 lei:

— imputarea lipsurilor:

12 000	498 *„Debitori"*	=	%	
			600 *„Venituri din activitatea* de bază"	10 000
			430 *„Decontări cu bugetul"*	2 000

— descărcarea gestiunii:

8 000	540 *„Decontarea producţiei"*	=	220 *„Produse finite"*	8 000

— La sfîrşitul anului stocul de produse se virează la venituri, 82 000 lei:

82 000	540 *„Decontarea producţiei"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	82 000

b. **Particularităţile evidenţei operative şi contabile a animalelor şi a realizării lor.** Animalele constituie principalele mijloace de producţie în unităţile agricole. Ele se disting pe specii, rase şi vîrste. După rolul lor în procesul de producţie, animalele se grupează în:

— animale tinere şi animale la îngrăşat, a căror producţie principală este creşterea în greutate;

— animale adulte de producţie şi reproducţie, care au ca producţie principală produsele zootehnice (lapte, lînă, ouă etc.) şi produşii, adică animalele tinere;

— animale adulte de muncă, utilizate pentru anumite lucrări agricole.

Această grupare a animalelor stă la baza organizării evidenţei operative şi contabile a acestora. Animalele din primele două grupe sînt încadrate în categoria mijloacelor circulante, iar cele din ultima grupă (animalele de muncă) sînt mijloace fixe.

Evidența operativă a efectivului de animale în I.A.S. se realizează cu ajutorul *registrului pentru evoluția efectivului de animale.* Se ține cîte un registru la fiecare fermă cu profil zootehnic și unul centralizator la nivelul unității.

În acest registru se deschid partizi pe specii și categorii de animale, ca de exemplu: vaci pentru lapte, viței 0—6 luni, viței 6—12 luni, porcine adulte pentru reproducție, porcine la îngrășat etc. În aceste partizi se înscriu în expresie cantitativă (capete și kg) intrările și ieșirile de animale (pe căi de intrare și ieșire), precum și stocurile periodice. În registrul ținut la nivelul întreprinderii se înscriu aceleași date, însă centralizate din registrele fermelor de producție.

Evidența contabilă a animalelor se realizează cu ajutorul conturilor: 211 *„Animale tinere și la îngrășat"*, 210 *„Animale adulte de producție și reproducție"* și 100 *„Mijloace fixe"*. Avînd în vedere că în legătură cu animalele de muncă, reflectate în contul 100 *„Mijloace fixe"*, nu se ridică probleme specifice, se tratează numai celelalte două conturi specifice.

Realizarea animalelor se reflectă în contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* (cu funcție cunoscută).

Contul 211 *„Animale tinere și la îngrășat"* este un cont de activ, care funcționează exclusiv în corespondență cu contul 540 *„Decontarea producției"*. În debitul acestui cont se reflectă animalele intrate, iar în credit cele ieșite la prețul intern de decontare (stabilit pentru un kg greutate vie sau pentru un animal). Soldul contului este debitor și arată valoarea animalelor aflate în stoc.

Dezvoltarea analitică a acestui cont se efectuează pe ferme, în cadrul fiecărei fișe dezvoltîndu-se mai departe pe categorii de animale.

Contul 210 *„Animale adulte de producție și reproducție"* este, de asemenea, de activ. În debitul acestui cont se înregistrează valoarea animalelor adulte de producție și reproducție intrate în gestiunea fermelor, la prețurile cu care au intrat, în funcție de căile de intrare (din producție proprie, achiziționate sau transferate). În creditul contului respectiv se înregistrează animalele ieșite din gestiune prin reformare, dispariție sau transfer, la preț mediu scriptic. Analiticele acestui cont se țin pe specii de animale, grupate pe ferme.

Exemplu. I.A.S. „Afumați" a efectuat următoarele operațiuni privind mișcarea animalelor:

— Se obțin animale tinere din producția proprie a fermei, la preț intern de decontare, în valoare de 12 500 lei:

12 500	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	=	540 *„Decontarea producției"*	12 500

— Se cumpără animale pentru îngrășat de la alte unități agricole; preț de cumpărare, 70 000 lei; preț intern de decontare, 9 000 lei:

— se înregistrează intrarea în gestiune:

9 000	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	=	540 *„Decontarea producției"*	9 000

— se înregistrează cheltuielile cu animalele cumpărate:

10 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*	=	410 *„Furnizori"*	10 000

— Se cumpără animale tinere de la altă fermă din cadrul aceleiași unități; prețul de înregistrare 8 000 lei, prețul de producție, 9 800 lei:
— se înregistrează includerea în cheltuieli la ferma primitoare și în venituri la ferma producătoare:

9 800	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitic *„Ferma primitoare"*	=	600 *„Veniturile activității de bază"*, analitic *„Ferma predătoare"*	9 800

— se înregistrează intrarea în gestiune la ferma primitoare:

8 000	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	=	540 *„Decontarea producției"*	8 000

— se înregistrează ieșirea din gestiunea fermei predătoare (furnizoare):

8 000	451 *„Decontarea producției"*	=	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	8 000

— Se înregistrează sporul în greutate la animalele tinere și la îngrășat în valoare de 25 000 lei, preț intern de decontare:

25 000	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	=	540 *„Decontarea producției"*	25 000

— Se trec la animale adulte de producție, animale tinere ajunse la maturitate în valoare de 18 000 lei, preț intern de decontare:
— ieșirea din gestiune a animalelor tinere:

18 000	540 *„Decontarea producției"*	=	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	18 000

— intrarea în gestiune a animalelor adulte:

18 000	210 *„Animale adulte de producție și reproducție*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	18 000

— Se primesc prin transfer animale adulte în sumă de 45 000 lei:

45 000	210 *„Animale adulte de producție și reproducție"*	=	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	45 000

— Se reformează animale adulte în sumă de 12 000 lei, preț mediu scriptic și se vînd I.I.C. cu prețul de valorificare de 16 000 lei:
— ieșirea din gestiune conform procesului-verbal:

12 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*	=	210 *„Animale adulte de producție și reproducție"*	12 000

— înregistrarea creanței la preț de facturare:

16 000	400 *„Clienți"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	16 000

— La sfîrșitul anului, soldul contului privind animalele tinere și la îngrășat de 37 500 lei se scade din contul de cheltuieli (pentru a fi trecut în bilanț la contul 211):

37 500	540 *„Decontarea producției"*	=	500 *„Cheltuielile activității de bază"*	37 500

Rezultatele financiare se colectează în contul 750 *„Beneficii și pierderi"*, după regulile cunoscute. Unele particularități se semnalează în legătură cu repartizarea beneficiilor. O primă particularitate se referă la destinațiile beneficiului. Beneficiul în cadrul planului se repartizează: pentru rambursarea împrumutului pentru mica mecanizare, pentru fondul de consolidare (investiții finanțate din fondurile unităților), pentru fondul de asigurare și pentru bugetul statului. Beneficiul obținut peste plan se repartizează mai întîi pentru fondul de premiere, iar restul pe destinațiile prezentate (ultimele trei destinații).

Altă particularitate constă în faptul că în general, repartizarea beneficiului pe destinații se face la sfîrșitul anului pe baza bilanțului contabil aprobat. Ca urmare, contul 751 *„Repartizarea beneficiilor"* se utilizează numai în cazul rambursării împrumutului pentru mica mecanizare. În rest, înregistrările contabile se fac după regulile cunoscute în unitățile industriale.

c. **Contabilitatea veniturilor și a rezultatelor financiare în S.M.A.** Veniturile stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii constau din sumele încasate de la terți (C.A.P. sau alte întreprinderi și chiar persoane fizice) pentru lucrările executate sau serviciile prestate.

Reflectarea contabilă a veniturilor din producția de bază a S.M.A. se înfăptuiește în următoarele conturi sintetice:
— 600 *„Venituri din activitatea de bază"* și
— 611 *„Venituri de realizat"*.

Contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* sau mai corect *„Venituri din producția de bază"* este un cont asemănător cu contul corespunzător din I.A.S.

În creditul acestui cont se înregistrează în cursul anului suma veniturilor din lucrările executate realizate efectiv (încasate), în corespondență cu conturile: 400 *„Clienți"*, pentru veniturile perioadei curente, și 611 *„Venituri de realizat"* pentru cele provenite din anul precedent.

În debitul său se înregistrează la sfîrșitul anului cheltuielile aferente veniturilor, prin creditatea contului 500 *„Cheltuielile activității de bază"*.

Soldul contului 600 *„Venituri din activitatea de bază"* poate fi creditor sau debitor. Soldul creditor reprezintă beneficiul realizat, iar cel debitor pierderea. Soldul se virează la contul 750 *„Beneficii și pierderi"*.

Contul 600 „*Venituri din activitatea de bază*" se dezvoltă în conturi analitice pe sectoare mecanice unice, cu defalcarea veniturilor pe categorii, astfel:

— cu plata în natură — cantitativ și valoric;

— cu plata în bani (total, din care C.A.P.);

— venituri din lucrări și reparații la terți (altele decît cele executate cu tractoarele și mașinile agricole).

Contul 611 „*Venituri de realizat*" este cont de pasiv cu rol de delimitare a veniturilor pe perioada de gestiune.

În creditul său se înregistrează suma veniturilor din lucrările executate care urmează să se încaseze în anul următor (recolta viitoare), în corespondență cu contul 400 „*Clienți*".

În debitul acestui cont se înregistrează, în cursul perioadei următoare de gestiune, suma veniturilor de realizat încasate (realizate), prin creditarea contului 600 „*Venituri din activitatea de bază*".

Soldul acestui cont este totdeauna creditor și indică suma veniturilor nerealizate încă. El apare în pasivul bilanțului anual.

Potrivit ultimelor dispoziții legale, lunar se contabilizează toate lucrările executate și serviciile prestate de sectoare și recepționate în anul de plan, evaluate pe baza tarifelor legale. Contabilizarea se realizează cu ajutorul conturilor: 220 „*Produse finite*" (lucrări executate și servicii prestate) și 540 „*Decontarea producției*".

Aceste conturi au un rol statistic, de reflectare a volumului total de lucrări prestate de stațiuni în cursul perioadei de gestiune evaluate integral, indiferent de cuantumul și perioada realizării veniturilor. Ele funcționează exclusiv în corespondență reciprocă.

Lunar se debitează contul 220 „*Produse finite*" (lucrări executate și servicii prestate) și se creditează contul 540 „*Decontarea producției*", iar la sfîrșitul anului se închid ambele conturi printr-o înregistrare inversă.

Exemplu. Se înregistrează următoarele operațiuni privind veniturile activității unui sector mecanic unic.

— Volumul de lucrări executate, conform proceselor verbale și conturilor de lucrări, evaluate la 420 000 lei:

420 000	220 „*Produse finite*" (lucrări executate și servicii prestate)	=	540 „*Decontarea producției*"	420 000

— Veniturile totale stabilite în baza volumului de lucrări, în sumă de 420 000 lei, din care 120 000 lei venituri de realizat în anul următor:

420 000	400 „*Clienți*"	=	%	
			600 „*Venituri din activitatea de bază*"	300 000
			611 „*Venituri de realizat*"	120 000

— Realizarea veniturilor anului curent:

300 000	340 „*Cont curent*"	=	400 „*Clienți*"	300 000

—Închiderea conturilor în care se reflectă volumul lucrărilor, la sfîrșitul anului:

420 000	540 *„Decontarea producției"*	=	220 *„Produse finite"* (lucrări executate și servicii prestate)	420 000

— Realizarea veniturilor provenite din perioada precedentă 120 000 lei:
— încasarea sumei în cont:

120 000	340 *„Cont curent"*	=	400 *„Clienți"*	120 000

— reactualizarea veniturilor în conturi

120 000	611 *„Venituri de realizat"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	120 000

Pentru *determinarea și înregistrarea rezultatelor financiare* se fac unele calcule și operațiuni contabile similare cu cele practicate în I.A.S. Ordinea în care se efectuează aceste calcule și operațiuni contabile este următoarea:

— *Calculul cheltuielilor aferente veniturilor nerealizate în anul de plan* (cele înregistrate în contul 611 *„Venituri de realizat"*).

$$\text{Suma cheltuielilor aferente veniturilor de realizat} = \frac{\text{suma veniturilor de realizat (ct. 611)} \times \text{cheltuielile la 1 000 lei venituri planificate}}{1\,000}$$

Dacă suma veniturilor de realizat, exemplificată mai sus, este de 120 000 lei, iar cheltuielile la 1 000 lei venituri prevăzute în planul sectorului sînt de 800 lei:

$$\text{Cheltuielile aferente veniturilor de realizat} = \frac{120\,000 \times 800}{1\,000} = 96\,000 \text{ lei.}$$

— *Determinarea și înregistrarea în conturi a cheltuielilor aferente veniturilor realizate* presupune:

— calculul cheltuielilor aferente veniturilor, prin scăderea sumei cheltuielilor aferente veniturilor de realizat din soldul contului 500 *„Cheltuielile activității de bază"*;

— înregistrarea sumei aflate (cheltuieli aferente veniturilor) în debitul contului 600 *„Venituri din activitatea de bază"* și în creditul contului 500 *„Cheltuielile activității de bază"*.

— *Calculul și înregistrarea rezultatului financiar* constă în determinarea soldului contului 600 *„Venituri din activitatea de bază"* și în virarea acestuia în contul de rezultate 750 *„Beneficii și pierderi"*.

Repartizarea beneficiului realizat în limita planului se efectuează astfel:

— pentru constituirea fondului de premiere a personalului S.M.A., în limitele prevăzute de actele normative în vigoare;

— pentru rambursarea împrumuturilor bancare privind lucrările de mică mecanizare și alte lucrări cu caracter productiv;

— pentru constituirea fondului de investiţii finanţate din fondurile unităţilor productive şi social-culturale, inclusiv construcţii de locuinţe la dispoziţia S.M.A. — în limita procentului de 4% din beneficiul planificat pe staţiune;

— restul, constituind cea mai mare parte din beneficiul realizat, se virează, în contul organului ierarhic superior (trust), pentru redistribuire.

Beneficiile realizate peste plan sau economiile de subvenţii capătă următoarele destinaţii:

— 10% la bugetul de stat;

— 20% pentru fondul de investiţii finanţate din fondurile unităţilor constituit la dispoziţia staţiunii;

— 70% la organul ierarhic superior (trust) pentru redistribuire.

În legătură cu rezultatele financiare, contabilitatea S.M.A. are următoarele *obiective*: determinarea şi contabilizarea rezultatelor pe staţiune şi chiar pe subunităţi; reflectarea în conturi a repartizării beneficiilor şi a economiilor la subvenţii; înregistrarea în conturi a subvenţiilor primite pentru acoperirea eventualelor pierderi; contabilizarea fondurilor speciale constituite din beneficii.

Pentru realizarea acestor obiective se folosesc conturile: 750 *„Beneficii şi pierderi"* şi 751 *„Repartizarea beneficiilor"*, precum şi obişnuitele conturi de decontări şi de fonduri speciale.

Conţinutul şi funcţia contabilă a conturilor menţionate sînt identice cu ale conturilor similare din I.A.S.

d. **Contabilitatea producţiei obţinute şi a veniturilor în unităţile cooperatiste.** Contabilitatea unităţilor agricole cooperatiste reflectă procesul de formare şi de repartizare a producţiei globale.

Se disting două aspecte ale producţiei globale: aspectul fizic concretizat în producţia obţinută (produse, animale, servicii etc.) şi aspectul general valoric, adică suma totală, compusă din cheltuielile materiale şi producţia netă.

Organizarea evidenţei operative şi contabile prezintă particularităţi determinate de necesitatea formării şi repartizării producţiei globale, care include calculul şi repartizarea producţiei nete pe cele două destinaţii: fond de dezvoltare şi fond de consum.

Producţia finită obţinută în care se concretizează cea mai mare parte din producţia globală, se reflectă în conturile: 220 *„Produse finite"* şi 211 *„Animale tinere şi la îngrăşat"*. Aceste conturi se debitează pe măsura obţinerii producţiei, prin creditarea conturilor: 600 *„Venituri din activitatea de bază"* şi 604 *„Venituri din activităţile industriale şi de prelucrare a produselor agricole"*, în care se formează producţia globală. Creditarea lor are loc cu prilejul utilizării lor (potrivit destinaţiilor menţionate). Organizarea evidenţei contabile analitice a produselor şi animalelor se face după metoda cantitativ-valorică.

Spre deosebire de I.A.S., în unităţile cooperatiste, animalele adulte de producţie şi reproducţie sînt considerate mijloace fixe şi se contabilizează ca atare.

Realizarea producţiei-marfă se reflectă în contul 605 *„Venituri din valorificarea producţiei"*, care are o funcţie statistică. În creditul lui se înregistrează sumele încasate din vînzări, iar în debit preţul de înregistrare al produselor şi animalelor, în corespondenţă cu conturile respective (220 şi 211).

Nu prezintă sold, fiindcă prețul de înregistrare se corectează cu diferențele pînă la prețul efectiv de realizare.

Determinarea și repartizarea producției nete se reflectă în contabilitate cu ajutorul conturilor: 607 *„Venituri de repartizat"*, 550 *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"* și 551 *„Alocări pentru fondul de consum"*. Contul 607 *„Venituri de repartizat"* preia în credit soldurile creditoare din conturile de venituri globale (600, 601, 604), care reprezintă producția netă. După efectuarea alocărilor la fonduri, acest cont se închide prin creditarea conturilor respective (550, 551).

Exemplu. Din procesul de producție al C.A.P. Vîrteju s-a obținut cantitatea de 500 000 kg porumb boabe a 1,20 lei/kg preț de plan (mediu de realizare).

În cursul anului porumbul a fost folosit pe următoarele destinații:

— vînzări pe bază de contracte	100 000 kg a 1,20 lei/kg
— vînzări la achiziții	50 000 kg a 1,50 lei/kg
— vînzări la alte C.A.P.	20 000 kg a 1,30 lei/kg
— consum intern (pentru animale)	30 000 kg a 1,20 lei/kg
— retribuții membrii cooperatori	50 000 kg a 1,20 lei/kg
— plata lucrătorilor S.M.A.	40 000 kg a 1,20 lei/kg

La sfîrșitul anului se face repartizarea porumbului aflat în stoc pe următoarele destinații:

— rezerva de producție	70 000 kg
— fond de retribuire (fără retribuție din cursul anului)	140 000 kg

În cursul anului se fac următoarele înregistrări contabile:

— Obținerea cantității de 500 000 kg porumb a 1,20 lei/kg preț mediu de realizare planificat.

600 000	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	600 000

— Vînzarea cantității de 170 000 kg porumb astfel:

— către fondul centralizat al statului	100 000 kg × 1,20 =	120 000 lei
— prin achiziții	50 000 kg × 1,50 =	75 000 lei
— cătr alte C.A.P.	20 000 kg × 1,30 =	26 000 lei
Total	170 000 kg	221 000 lei

— facturarea producției livrate:

221 000	400 *„Clienți"*	=	605 *„Venituri din valorificarea producției"*	221 000

— descărcarea gestiunii de produse (170 000 × 1,20):

204 000	605 *„Venituri din valorificarea producției"*	=	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe"*	204 000

— Consumarea cantității de 30 000 kg porumb boabe a 1,20 lei/kg, pentru furajarea animalelor:

36 000	500 *„Cheltuielile producției de bază"*	=	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe"*	36 000

— Acordarea cantității de 50 000 kg porumb boabe membrilor cooperatori pentru munca prestată:

— constituirea fondului de retribuire în sumă de 60 000 lei (50 000 kg × × 1,20 lei kg):

60 000	551 *„Alocări pentru fondul de consum"*	=	720 *„Fondul de retribuirea"*	60 000

— obligația față de membrii cooperatori:

60 000	720 *„Fondul de retribuirea"*	=	422 *„Decontări cu membrii cooperatori"*	60 000

— eliberarea produselor membrilor cooperatori:

60 000	422 *„Decontări cu membrii cooperatori"*	=	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe pentru retribuirea muncii"*	60 000

— Plata în natură a lucrărilor S.M.A. (40 000 kg porumb boabe × × 1,20 lei/kg = 48 000 lei):

48 000	421 *„Decontări pentru prestațiile agricole"*	=	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe"*	48 000

La *sfîrșitul anului* se fac următoarele operațiuni:

— Calculul prețului mediu de valorificare efectiv după formula:

$$\text{Preț mediu de valorificare efectiv} = \frac{\text{Sume încasate din valorificări}}{\text{Cantitatea vîndută}} = \frac{22\,100}{170\,000} = 1{,}30 \text{ lei/kg}$$

— Stabilirea diferențelor de preț astfel:
1,30 lei/kg — 1,20 lei/kg = 0,10 lei/kg.

— Înregistrarea diferențelor de preț după cum urmează:

— pentru producția obținută = 500 000 kg × 0,10 lei/kg = 50 000 lei:

50 000	220 *„Produse finite"* analitic *„Porumb boabe"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	50 000

— pentru producția vîndută = 170 000 kg × 0,10 lei/kg = 17 000 lei:

17 000	605 *„Venituri din valorificarea producției"*	=	220 *„Produse finite"*, analitic *„Porumb boabe"*	17 000

— pentru producţia consumată intern = 30 000 kg × 0,10 lei/kg = = 3 000 lei:

3 000	500 „*Cheltuielile producţiei de bază*"	=	220 „*Produse finite*, analitic" „*Porumb boabe*"	3 000

— pentru producţia repartizată membrilor cooperatori = 50 000 kg × × 0,10 lei/kg = 5 000 lei.

5 000	551 „*Alocări pentru fondul de consum*"	=	720 „*Fondul de retribuirea*"	5 000
5 000	720 „*Fondul de retribuirea*"	=	422 „*Decontări cu membrii cooperatori*"	5 000
5 000	422 „*Decontări cu membrii cooperatori*"	=	220 „*Produse finite*", analitic „*Porumb boabe pentru retribuirea muncii*"	5 000

— pentru producţia predată în contul lucrărilor S.M.A. = 40 000 kg × × 0,10 = 4 000 lei:

4 000	412 „*Decontări pentru prestaţiile agricole*"	=	220 „*Produse finite*", analitic „*Porumb boabe*"	4 000

— Repartizarea, la sfîrşitul anului, a cantităţii de 70 000 kg porumb boabe a 1,30 lei/kg preţ mediu de valorificare efectiv, pentru constituirea rezervei de producţie:

91 000	200 „*Materiale*"	=	220 „*Produse finite*", analitic „*Porumb boabe*"	91 000

— Repartizarea cantităţii de 140 000 kg porumb boabe a 1,30 lei/kg la fondul de retribuire a muncii:

— constituirea fondului:

182 000	551 „*Alocări pentru fondul de consum*"	=	720 „*Fondul de retribuirea muncii*"	182 000

— schimbarea destinaţiei porumbului:

182 000	220 „*Produse finite*", analitic „*Porumb boabe pentru retribuirea muncii*"	=	220 „*Produse finite*", analitic „*Porumb boabe*"	182 000

Pentru *determinarea și repartizarea pe destinații a producției nete*, privind producția de porumb înregistrată mai sus în valoare totală de 650 000 lei, preț mediu de valorificare efectiv, se efectuează următoarele operațiuni contabile, admițînd că suma cheltuielilor materiale aferente porumbului, scăzute din venituri este de 330 000 lei.

— Scăderea cheltuielilor materiale din producția globală:

330 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	500 *„Cheltuielile producției de bază"*, analitic *„Cultura porumbului"*	330 000

— Înregistrarea producției nete care rezultă ca sold creditor la contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"*:

320 000	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	607 *„Venituri de repartizat"*	320 000

— Repartizarea producției nete pentru fondul de dezvoltare 73 000 lei, iar restul pentru fondul de retribuire, 247 000 lei:

73 000	550 *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"*	=	707 *„Fond de dezvoltare"*	73 000

Alocările pentru fondul de consum s-au înregistrat mai înainte. Se închid conturile de alocări:

320 000	607 *„Venituri de repartizat"*	=	%	
			550 *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"*	73 000
			551 *„Alocări pentru fondul de consum"*	247 000

Producția globală din sectorul zootehnic și de prelucrări industriale se înregistrează în mod asemănător.

Probleme

Să se întocmească articole contabile pentru următoarele operații economice:

1. Întreprinderea industrială „Dacia" obține din secțiile de producție produse finite în valoare de 120 000 lei cost planificat; costul efectiv este de 116 000 lei. Din producția obținută livrează jumătate (1/2) cu prețul de livrare total de 78 000 lei, din care — 5 000 lei reprezintă impozitul pe circulația mărfurilor.

2. În aceeași unitate rezultă semifabricate în valoare de 40 000 lei cost planificat; costul efectiv este de 42 000 lei. Semifabricatele se vînd în totalitate la prețul de livrare de 50 000 lei din care impozitul pe circulația mărfurilor este 2 500 lei.

3. Unitatea „Policolor" vinde produse în valoare de 4 000 lei cost planificat, costul efectiv este de 3 800 lei, iar prețul de livrare 4 600 lei. Încasarea se face în numerar.

4. O unitate industrială de subordonare republicană obține un beneficiu total de 1 500 000 lei, din care 200 000 lei reprezintă beneficiul în limita planului. Beneficiul în cadrul planului

se repartizează: 500 000 lei la bugetul de stat; 100 000 lei pentru rambursarea creditelor pentru mica mecanizare; 200 000 lei pentru fondul investițiilor centralizate; 50 000 lei pentru fondul de premiere; 150 000 lei pentru fondul de rezervă; iar restul la dispoziția organului ierarhic superior. Beneficiul peste plan se repartizează la buget și pentru fondul de premiere în părți egale.

5. Decontarea lucrărilor de construcții terminate la sfîrșitul lunii (ICM nr. 4) și încasarea ei la prețul de deviz — 450 000 lei, iar costul efectiv, 420 000 lei.

6. Decontarea cotelor globale de organizare a șantierelor unității de construcții și încasarea lor în sumă de 25 000 lei. Sarcina de reducere a prețului de cost este de 10%. Se constituie fondul pentru lucrări de organizare a șantierelor.

7. Șantierul nr. 1 decontează pe seama unității prețul de cost efectiv al lucrărilor terminate de 200 000 lei; prețul de deviz este de 180 000 lei. Suma se încasează prin unitate.

8. Autobaza nr. 2 București înregistrează deconturile pe luna aprilie, din transportul călătorilor în suma totală de 5 000 000 lei, din care: 4 200 000 lei venituri proprii, 500 000 lei încasări în contul altor baze ale unității și 300 000 lei încasări în contul unor baze aparținînd altor unități.

9. I.A.S. Bragadiru obține de la o fermă produse finite la preț de evidență de 240 000 lei. animale tinere și la îngrășat la preț de evidență de 40 000 lei.

10. Produsele obținute sînt utilizate astfel: 20% pentru consum intern, 50% pentru predare la fondul central de produse agricole cu prețul de producție total de 150 000 lei, iar restul de 30% rămîn în stoc la sfîrșitul anului.

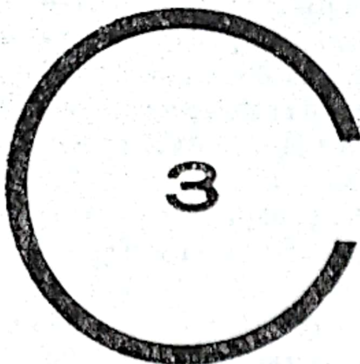
11. Ferma nr. 1 livrează animale tinere fermei nr. 2 din cadrul aceleiași unități. Prețul total de înregistrare este de 22 000 lei, iar prețul de producție este de 25 000 lei.

12. Determinarea și înregistrarea rezultatelor financiare la ferma nr. 1, avînd în vedere următoarele date din conturi — cheltuielile totale 1 000 000 lei, producția neterminată la sfîrșitul anului 150 000 lei, recuperări de cheltuieli 20 000 lei și venituri totale 1 600 000 lei.

13. De la ferma zootehnică a C.A.P. „Dudu" s-au obținut animale tinere cu valcarea la preț de înregistrare, de 52 000 lei și lapte cu valcarea, la preț de înregistrare, de 120 000 lei.

14. Se facturează 90% din laptele recoltat către întreprinderea de industrializare a laptelui, la preț efectiv de realizare total de 115 000 lei.

15. Să se determine producția netă a cooperativei avînd în vedere suma totală a producției globale de bază de 5 000 000 lei, iar cheltuielile materiale de 2 200 000. Repartizarea producției nete se face astfel: 25% la fondul de dezvoltare, 10% la fondul de rezervă, 5% la fondul cultural-sportiv, iar restul pentru retribuirea muncii.

3 Contabilitatea fondurilor proprii, a fondurilor speciale și a împrumuturilor bancare

1. REFLECTAREA ÎN CONTABILITATE A SURSELOR DE FORMARE A MIJLOACELOR ECONOMICE

Mijloacele fixe și circulante ale unităților economice sînt consemnate în contabilitate după natura lor în conturile 100 *„Mijloace fixe"*, 200 *„Materiale"*, 300 *„Casa"*, 340 *„Cont curent"* etc.

Consemnarea mijloacelor fixe și circulante în contabilitate se face și din punct de vedere al modului de constituire, de dobîndire a acestor mijloace, exprimate prin surse sau fonduri.

Fondurile reprezintă aspectul juridic a existentului de mijloace fixe și circulante, exprimă forma de proprietate asupra acestora — de stat sau cooperatistă — relațiile unităților economice cu statul, cu banca și cu alte unități și instituții.

Consemnarea fondurilor se face valoric. Volumul, necesarul de mijloace fixe și circulante se stabilesc avîndu-se în vedere: volumul producției planificate, viteza de rotație a mijloacelor circulante, precum și natura producției ce urmează a se obține. Mijloacele circulante proprii necesare se stabilesc pe an și trimestre într-un cuantum minim — dar optim — și poartă numele de *normativul mijloacelor circulante*, care asigură desfășurarea normală, fără întreruperi a activității unităților economice. Mijloacele circulante în limita normativului se pun la dispoziția unității economice la înființarea acesteia, prin dotare, sub formă bănească. Ulterior, pe parcursul desfășurării activității, unitatea economică își acoperă creșterile de mijloace circulante din următoarele *surse*: mijloace proprii, autofinanțare, mijloace alocate de la forul ierarhic superior și credite bancare pe termen scurt.

Prisosul de mijloace circulante se varsă la organul ierarhic superior, diminuînd fondul mijloacelor circulante la nivelul normativului calculat pentru anul în curs.

Unitățile agricole cooperatiste, avînd la bază proprietatea de grup, își procură mijloacele economice necesare din contribuția membrilor săi și din veniturile realizate în acest scop și constituite în fonduri pe destinații.

Modificările privind creșterea sau scăderea mijloacelor fixe și circulante se reflectă prin majorarea sau diminuarea fondurilor.

Avînd în vedere sursa și destinația fondurilor de producție — fixe și circulante — fondurile unității economice se grupează astfel: fonduri proprii și asimilate lor, fonduri speciale, fonduri atrase, fonduri împrumutate.

2. CONTABILITATEA FONDURILOR PROPRII ȘI A CELOR ASIMILATE LOR

Mijloacele fixe și circulante atribuite unităților economice în folosință permanentă, rămîn în proprietatea statului și constituie *fonduri proprii.*

Contabilitatea fondurilor proprii se ține cu ajutorul conturilor 700 *„Fondul mijloacelor fixe"* și 701 *„Fondul mijloacelor circulante"*. Sînt conturi cu conținut economic de surse și funcțiune contabilă de pasiv.

— Contul 700 *„Fondul mijloacelor fixe"* se creditează cu creșterile de mijloace fixe, și anume: cu valoarea de inventar a mijloacelor fixe intrate în stare nouă și cu valoarea rămasă a mijloacelor fixe intrate cu uzură. Se debitează cu valoarea de inventar a mijloacelor fixe ieșite în stare nouă, cu valoarea rămasă a mijloacelor fixe ieșite cu uzură și cu uzura mijloacelor fixe calculată lunar. Soldul este creditor și exprimă valoarea rămasă a mijloacelor fixe existente.

Pentru consemnarea operațiunilor economice privind creșterea fondului mijloacelor fixe se întocmesc următoarele articole contabile:

— intrarea mijloacelor fixe prin dotare, transfer — în stare nouă — și investiții:

2 400 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	2 400 000

— intrarea mijloacelor fixe prin transfer cu uzura calculată:

350 000	100 *„Mijloace fixe"* (valoarea de inventar)	=	%	
			700 *„Fondul mijloacelor fixe"* (valoarea rămasă)	300 000
			101 *„Uzura mijloacelor fixe"* (uzura calculată)	50 000

Rambursarea din beneficiile unității a împrumuturilor pentru mijloace fixe:

— efectuarea plății din contul de acumulări:

90 000	751 *„Vărsăminte din beneficii"*	=	341 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare"*	
			341.04 *„Beneficii sau subvenții"*	90 000

— și concomitent stingerea împrumutului și crearea sursei proprii

90 000	806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	90 000

Pentru consemnarea operaţiunilor economice privind diminuarea fondului mijloacelor fixe se întocmesc următoarele articole contabile:

— înregistrarea uzurii mijloacelor fixe:

305 000	700 „Fondul mijloacelor fixe"	=	101 „Uzura mijloacelor fixe"		305 000

— diminuarea fondului mijloacelor fixe în urma ieşirilor de mijloace fixe, în stare nouă sau cu uzură, se înregistrează cu articole contabile inverse celor privind creşterea acestora.

— Fondul mijloacelor circulante exprimă sursa proprie a mijloacelor circulante, primite pe bază de normativ minim la înfiinţare şi completate în cursul anilor în funcţie de volumul activităţii de producţie.

Contabilitatea fondului mijloacelor circulante se ţine prin contul 701 *„Fondul mijloacelor circulante"* cont de pasiv. Se creditează cu creşterile de mijloace circulante, primite prin dotare sau finanţări, şi se debitează cu micşorările, reprezentînd prisosuri sau excedente de mijloace circulante vărsate, şi cu pierderile peste plan realizate de unităţile prevăzute cu subvenţii.

Tot prin contul 701 *„Fondul mijloacelor circulante"* se contabilizează valoarea materialelor recuperate din casarea mijloacelor fixe şi cheltuielile efectuate cu casarea mijloacelor fixe.

Avînd în vedere că fondul mijloacelor circulante şi valoarea recuperărilor din casarea mijloacelor fixe sînt probleme distincte, pentru urmărirea lor separată se deschid în cadrul contului sintetic **701** *„Fondul mijloacelor circulante"* două conturi analitice:

701.01. *„Fondul mijloacelor circulante"*, prin care se consemnează modificările survenite în cadrul normativului mijloacelor circulante şi

701.02. *„Cheltuieli şi recuperări din casarea mijloacelor fixe"*, prin care se consemnează recuperările, cheltuielile şi decontarea acestora cu Banca de Investiţii.

Operaţiunile privind creşterea fondului mijloacelor circulante se vor înregistra în analiticul **701.01** *„Fondul mijloacelor circulante"* astfel:

— primirea prin dotare la înfiinţare, precum şi completările de mijloace circulante prin redistribuire şi de la bugetul statului se înregistrează:

4 800 000	340 „Cont curent"	=	701 „Fondul mijloacelor circulante"	4 800 000

— completarea fondului de mijloace circulante din beneficii:

918 600	751 „Repartizarea beneficiilor"	=	701 „Fondul mijloacelor circulante"	918 600

şi concomitent pentru virarea sumei în contul curent:

918 600	340 „Cont curent"	=	341 „Cont de acumulări şi de împrumut pe documente în curs de încasare"	918 600

— valoarea obiectelor de inventar de mică valoare sau scurtă durată realizate din lucrări de mică mecanizare rambursate din beneficii, se înregistrează:

50 300	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	=	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	50 300

— concomitent pentru rambursarea împrumutului:

50 300	751 *„Repartizarea beneficiului"*	=	341.04 *„Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare" analitic,* 341.04	50 300

Operațiunile de micșorare a fondului de mijloace circulante:
— vărsarea prisosului de mijloace circulante:

40 900	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	=	340 *„Cont curent"*	40 900

— micșorarea fondului mijloacelor circulante după aprobarea bilanțului cu pierderile peste plan, la unitățile planificate cu subvenții:

30 000	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	=	750 *„Beneficii și pierderi"*	30 000

Analiticul 701.02 *„Cheltuieli și recuperări din casarea mijloacelor fixe"* se creditează cu valoarea materialelor rezultate din demolarea sau demontarea mijloacelor fixe prin debitul contului 200 *„Materiale"* și se debitează prin creditul contului 510 *„Cheltuielile activității auxiliare"*. Soldul creditor al acestui cont analitic reprezintă diferența dintre recuperări și cheltuieli din casarea mijloacelor fixe și se varsă la Banca de Investiții prin creditul contului 340 *„Cont curent"*.

Fondurile asimilate celor proprii se caracterizează prin faptul că în mod treptat se integrează în fondurile proprii.

Din categoria fondurilor asimilate fac parte *subvențiile*, care reprezintă sumele primite de unitățile economice nerentabile, de la organul ierarhic superior sau de la bugetul statului, pentru înlocuirea mijloacelor circulante, consumate și nerecuperate.

Subvențiile sînt prevăzute în planul financiar al întreprinderii și se acordă pe baza normei medii planificate pe 1 000 lei producție-marfă, vîndută și încasată. În subvențiile calculate se cuprind și sumele necesare pentru constituirea fondului de premiere, rambursarea împrumutului privind mica mecanizare și pentru acoperirea pierderilor din alte activități.

Contabilitatea subvențiilor se ține cu ajutorul contului 740 *„Subvenții"*, cont de pasiv. În credit se înregistrează subvențiile încasate, iar în debit subvențiile restituite, pierderile realizate în limita celor planificate, prelevările și vărsămintele din economiile realizate la subvenții. Soldul creditor exprimă subvențiile primite în cursul anului.

De *exemplu*, o întreprindere planificată cu subvenții a primit suma de 485 000 lei pentru acoperirea pierderilor, 50 000 lei pentru rambursarea împrumutului pentru mica mecanizare și 30 000 lei pentru fondul de premiere. În cursul anului realizează economii la subvenții de 85 000 lei. Aceste operațiuni se înregistrează astfel:

— încasarea subvențiilor prin contul de acumulări:

485 000	341 *„Cont de acumulări și împrumuturi pe documente în curs de încasare"*, *analitic* **341.04**	740 *„Subvenții"*	485 000

— rambursarea împrumutului pentru lucrări de mică mecanizare și constituirea fondului de premiere sînt înregistrate obișnuit.

La sfîrșitul anului, după aprobarea bilanțului, se fac următoarele înregistrări:

— pentru subvențiile destinate acoperirii pierderilor:

400 000	740 *„Subvenții"*	750 *„Beneficii și pierderi"*	400 000

— pentru subvențiile destinate fondului de premiere și rambursării împrumuturilor pentru lucrări de mică mecanizare:

80 000	740 *„Subvenții"*	751 *„Repartizarea beneficiilor"*	80 000

— pentru economiile la subvenții destinate fondului de premiere 15 000 lei, și bugetului statului 70 000 lei:

		%	
85 000	740 *„Subvenții"*	= 430 *„Decontări cu bugetul statului"*	70 000
		751 *„Repartizarea beneficiului"*	15 000

Vărsarea la buget a economiilor la subvenții și constituirea fondului de premiere sînt înregistrate la fel ca vărsămintele și prelevările din beneficii.

3. CONTABILITATEA PRINCIPALELOR FONDURI SPECIALE ȘI A FINANȚĂRILOR CU SCOP SPECIAL

a. Contabilitatea fondurilor pentru redistribuire. Structura organizatorică a activității industriale atribuie centralelor și întreprinderilor cu statut de centrală anumite funcții de producție și cercetare și cu caracter financiar-contabil. Pentru asigurarea bazei materiale în realizarea acestor funcții, se creează fonduri din surse proprii sau prin contribuții ale unităților în subordine. Fondurile constituite se folosesc pentru finanțarea unor activități care se desfășoară în cadrul unităților subordonate, prin operațiunea de redistribuire. În aceste fonduri se cuprind: fondul pentru creșterea mijloacelor circulante, fonduri pentru rambursarea împrumuturilor

privind mica mecanizare, fondul pentru introducerea tehnicii noi, fondul pentru invenţii, inovaţii şi raţionalizări, fondul de rezervă şi alte fonduri.

Contabilitatea acestor fonduri se ţine cu ajutorul contului 714 *„Fonduri pentru redistribuire"*, cu conţinut economic de surse şi funcţie contabilă de pasiv. Pentru evidenţa mijloacelor băneşti ce aparţin fondului de redistribuire se foloseşte contul 311 *„Disponibil pentru redistribuire"* cu funcţiune de activ. Cele două conturi se folosesc în exclusivitate pentru evidenţa fondurilor de redistribuire şi nu intră în corespondenţă cu alte conturi.

Contabilitatea analitică a fondului de redistribuire se ţine pe feluri de fonduri.

De *exemplu*, Întreprinderea Electromontaj-Timişoara varsă la centrală suma de 82 500 lei pentru constituirea fondului de rezervă:

82 500	751 *„Repartizarea beneficiilor"*	=	341 *„Cont de acumulări şi de împrumut pentru documente în curs de încasare"*	82 500

— înregistrarea încasării sumei la centrală:

82 500	311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*	=	714 *„Fonduri pentru redistribuire"*	82 500

— organul ierarhic superior virează unei întreprinderi pentru constituirea fondului de invenţii, inovaţii şi raţionalizări suma de 60 000 lei:

60 000	714 *„Fond pentru redistribuire"*	=	311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*	60 000

— întreprinderea încasează suma în cont şi face înregistrarea:

60 000	340 *„Cont curent"*	=	719 *„Alte fonduri"*	60 000

Contabilitatea fondurilor speciale. Unitatea economică realizează pe lîngă activitatea de bază şi alte activităţi, cum este cea de modernizare a procesului de producţie, inovaţii etc.

Mijloacele financiare necesare acoperirii acestor activităţi se constituie din beneficii pe seama cheltuielilor de producţie, sau din sume primite prin redistribuire de la organul ierarhic superior.

Aceste sume constituie *fonduri speciale*, prin faptul că au o destinaţie specială şi nu se pot folosi decît potrivit destinaţiilor stabilite prin dispoziţii legale.

Din categoria fondurilor speciale fac parte: *fondul de premiere*; *fondul de invenţii, inovaţii şi raţionalizări*; *fondul pentru acoperirea cheltuielilor privind evidenţa, urmărirea şi încasarea ratelor*; *fondul pentru modernizări, îmbunătăţirea tehnologiilor şi reparaţii capitale*; *fondul pentru stimularea predării deşeurilor* (de hîrtie şi textile) şi *alte fonduri* constituite prin dispoziţii legale.

Contabilitatea fondurilor speciale se ţine cu ajutorul contului 719 *„Alte fonduri"*, cont cu conţinut economic de surse şi funcţiune contabilă de pasiv.

În creditul contului se consemnează sumele destinate fondurilor speciale, iar în debit plățile și cheltuielile efectuate pe seama acestor fonduri. Soldul creditor exprimă fondurile rămase neconsumate.

Pentru urmărirea separată a fiecărui fond special, contul 719 *„Alte fonduri"* se dezvoltă în conturi analitice, astfel: 719.01 *„Fond pentru invenții, inovații și raționalizări"*; 719.02 *„Fond pentru acoperirea cheltuielilor privind evidența, urmărirea și încasarea ratelor"*; 719.03 *„Fond pentru modernizări, îmbunătățirea tehnologiilor și reparații capitale"*; 719.04 *„Fond pentru stimularea predării deșeurilor"* (de hîrtie și textile); 719.09 *„Alte fonduri"*.

— *Fondul de premiere* se contabilizează separat prin contul 710 *„Fond de premiere"*. Fondul de premiere se constituie din beneficiile planificate și peste plan, la unitățile prevăzute cu beneficii, sau din subvenții și economiile realizate la subvenții în unitățile cu pierderi. De asemenea, se constituie din fondul de rezervă al centralei și prin includerea în costurile de producție a unor cote în cadrul fondului de retribuire pentru premierea personalului și cadrelor de conducere.

Contabilitatea sintetică privind formarea și folosirea fondului de premiere se ține în contul 710 *„Fond de premiere"*, cu conținut economic de sursă și funcție contabilă de pasiv. În creditul contului se înregistrează constituirea fondului, iar în debitul contului premiile plătite. Soldul creditor indică fondul de premiere la dispoziția unității.

Contabilitatea analitică se ține pe sursele de constituire a fondului de premiere.

De *exemplu*, o unitate industrială repartizează din beneficii suma de 600 000 lei:

600 000	751 *„Repartizarea beneficiilor"*	=	710 *„Fond de premiere"*	600 000

S-au plătit premii personalului 548 000 lei, impozitul aferent 52 000 lei;

600 000	710 *„Fond de premiere"*	=	%	
			300 *„Casa"*	548 000
			430 *„Decontări cu bugetul statului"*	52 000

— *Fondul de invenții, inovații și raționalizări* se constituie dintr-o cotă de 0,25% din fondul de retribuire trimestrial planificat ce se include în cheltuielile generale ale întreprinderii în proporție de 1/3 pentru fiecare lună. Acest fond se constituie în scopul de a acoperi cheltuielile materiale impuse de această activitate și pentru recompensarea celor ce contribuie la realizarea ei.

De *exemplu*, înregistrarea sumei de 74 600 lei, destinată fondului pentru invenții, inovații și raționalizări se face prin articolul contabil:

74 600	521 *„Cheltuieli generale ale întreprinderii"*	=	719 *„Alte fonduri"*	74 600

— înregistrarea recompensei cuvenite inovatorilor în sumă de 32 000 lei:

32 000	719 *„Alte fonduri"*	=	499 *„Creditori"*	32 000

— decontarea cheltuielilor făcute de secţiile auxiliare pe seama fondului pentru inovaţii în sumă de 18 200 lei:

18 200	719 „*Alte fonduri*"	=	510 „*Cheltuielile activităţii auxiliare*"		18 200

— *Fondul pentru acoperirea cheltuielilor privind evidenţa, urmărirea şi încasarea ratelor* se constituie la întreprinderile industriale care desfac produse sau execută lucrări cu plata în rate. Acest fond reprezintă a treia parte din dobînda încasată de la clienţii cu plata în rate.

De *exemplu*, constituirea fondului din dobînda cuvenită în sumă de 8 400 lei:

8 400	611 „*Venituri de realizat*"	=	719 „*Ate fonduri*"	8 400

Cheltuielile efectuate de unităţi pentru evidenţa, urmărirea şi încasarea ratelor sînt înregistrate în debitul contului 719 „*Alte fonduri*", analitic 02 prin creditul diferitelor conturi: 200 „*Materiale*", 400 „*Decontări cu personalul unităţii*" etc.

— *Fondul pentru modernizări, îmbunătăţirea tehnologiilor şi reparaţii capitale* se constituie din cota de 25% reprezentînd amortizarea mijloacelor fixe folosite peste durata normată de serivciu: rămîne la dispoziţia întreprinderilor şi este destinat lucrărilor de modernizare şi pentru reparaţii capitale.

— *Fondul pentru stimularea predării deşeurilor* (*de hîrtie şi textile*) este destinat acordării de recompense celor care s-au evidenţiat în această activitate.

c) **Contabilitatea finanţărilor şi încasărilor cu scop special.** *Finanţările şi încasările cu scop special* reprezintă sumele ce se primesc de la buget sau organul ierarhic superior, cu destinaţie specială, ca de exemplu, *finanţările pentru introducerea tehnicii noi, alocaţiile pentru copii, stimularea predării deşeurilor* (*metalice*), *pregătirea cadrelor* etc.

— Sumele necesare acoperirii *cheltuielilor privind tehnica nouă* se obţin din contribuţiile întreprinderilor subordonate puse la dispoziţia organului ierarhic superior. Din acest fond organul ierarhic superior asigură finanţarea obiectivelor cuprinse în planul tehnic şi înscrise în „Lista obiectelor cuprinse în planul tehnic şi de cercetare".

La *unităţi*, contribuţia pentru tehnica nouă se stabileşte prin aplicarea cotei de 1,5% la producţia-marfă fabricată, la preţ planificat.

De *exemplu*, la o producţie-marfă de 5 000 000 lei, contribuţia va fi

$$\frac{5\,000\,000 \times 1{,}5}{100} = 75\,000 \text{ lei}$$

La *întreprindere*, contribuţia privind fondul pentru introducerea tehnicii noi, în sumă de 75 000 lei, se înregistrează:

75 000	521 „*Cheltuieli generale ale întreprinderii*"	=	440 „*Decontări între unitate şi organul ierarhic superior*"	75 000

La *centrală*, *evidenţa fondului pentru tehnica nouă* se ţine în contul 714 „*Fond pentru redistribuire*".

Organul ierarhic superior la rîndul său finanţează lucrările de introducere a tehnicii noi ale unităţilor în subordine. Sumele repartizate acestora sînt înregistrate astfel:

714 *„Fonduri pentru redistribuire"*	=	311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*

— primirea sumelor destinate finanţării lucrărilor de tehnică nouă la unităţi se înregistrează cu articolul contabil:

330 *„Disponibil la bancă pentru introducerea tehnicii noi"*	=	741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"*

Pentru înţelegerea modului de contabilizare a lucrărilor de introducere a tehnicii noi la unităţi, trebuie cunoscut că obiectivele din planul tehnic se grupează astfel:

— obiective care sînt incluse în planul producţiei industriale şi
— obiective care nu intră în producţia industrială.

Obiectivele cuprinse în planul producţiei industriale se execută de întreprindere şi are loc decontarea cu activitatea de bază sau auxiliară. Produsele rezultate avînd caracter industrial, se cuprind în producţia-marfă a întreprinderii, se valorifică, iar cu suma încasată se reconstituie fondul pentru introducerea tehnicii noi. Obiectivele care nu intră în planul producţiei industriale se execută de terţi sau serviciile tehnice ale întreprinderii şi se suportă din fondul pentru introducerea tehnicii noi.

Contabilitatea finanţărilor pentru introducerea tehnicii noi se ţine prin contul 741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"* cu conţinut economic de surse şi funcţiune contabilă de pasiv. Evidenţa mijloacelor băneşti destinate finanţărilor pentru introducerea tehnicii noi este ţinută cu contul 330 *„Disponibil la bancă pentru introducerea tehnicii noi"*.

Contul 741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"* se creditează cu sumele încasate de la organul ierarhic superior şi cele recuperate din valorificarea obiectivelor din plan. Se debitează cu cheltuielile efectuate şi sumele plătite pentru introducerea tehnicii noi.

Cheltuielile efectuate cu lucrările privind tehnica nouă, produsele obţinute, livrarea şi încasarea produselor se înregistrează la fel ca şi cele ce aparţin producţiei de bază. Înscrierea cheltuielilor în conturile 500 *„Cheltuielile producţiei de bază"* sau 510 *„Cheltuielile activităţilor auxiliare"* se face în conturi analitice distincte. Evidenţa veniturilor din valorificarea produselor se va ţine în contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"*, în cont analitic distinct. Soldul acestui cont analitic se virează la sfîrşitul fiecărei luni asupra contului 741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"*, care va creşte sau se va micşora după cum soldul preluat a fost debitor sau creditor.

Cheltuielile pentru lucrările care nu sînt cuprinse în producţia industrială, cum sînt: plăţile pentru procurări din afară, de studii tehnico-economice, licenţe, modele de referinţă, mostre etc., se înregistrează în debitul contului 741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"*, prin creditul conturilor 330 *„Disponibil la bancă pentru introducerea tehnicii noi,"* 410 *„Furnizori"* etc.

Pentru realizarea obiectivelor cuprinse în planul producţiei industriale, se virează suma cuvenită în contul curent din contul de disponibil pentru introducerea tehnicii noi, deoarece costurile nete ale asimilării noului produs se decontează pe seama fondului pentru introducerea tehnicii noi.

De *exemplu*, cheltuielile efectuate cu lucrările privind tehnica nouă incluse în producţia de bază sînt de 26 800 lei. S-a încasat din valorificarea produselor rezultate 20 000 lei, şi ca atare contul 600 *„Venituri din activitatea de bază"* prezintă un sold debitor 6 800 lei.

Colectarea cheltuielilor de producţie efectuate cu lucrările privind tehnica nouă, preţul de cost efectiv al acestora, înmagazinarea, livrarea şi realizarea produselor rezultate sînt înregistrate obişnuit.

Preluarea rezultatelor din contul de venituri se înregistrează:

6 800	741 *„Finanţări pentru introducerea tehnicii noi"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	6 800

— Regularizarea sumelor între contul curent şi contul de disponibil la bancă pentru introducerea tehnicii noi cu suma de 6 800 lei se înregistrează:

6 800	340 *„Cont curent"*	=	330 *„Disponibil pentru introducerea tehnicii noi"*	6 800

Contabilitatea finanţărilor cu scop special se ţine în contul 749 *„Alte finanţări"*, cont de pasiv. Se creditează cu sumele încasate pentru finanţarea pregătirii cadrelor, alocaţii pentru copii, premierea unităţilor evidenţiate, stimularea colectării şi predării deşeurilor etc. Se debitează cu sumele plătite şi cu cheltuielile făcute pe seama acestor finanţări. Soldul reprezintă existentul de surse pentru finanţări cu scop special. Sumele rămase nefolosite se restituie organului de la care au fost primite.

Contul 749 *„Alte finanţări"* se dezvoltă în analitic pe destinaţii ale fondurilor.

De *exemplu*, s-au primit de la buget 40 000 lei reprezentînd alocaţii pentru copii pe luna martie:

— primirea banilor:

40 000	340 *„Cont curent"*	=	749 *„Alte finanţări"*	40 000

— plata alocaţiilor:

40 000	749 *„Alte finanţări"*	=	300 *„Casa"*	40 000

În *contabilitatea organelor ierarhice superioare* în contul 749 *„Alte finanţări"* se înregistrează şi sumele încasate de la unităţi pentru acoperirea cheltuielilor de administraţie şi conducere ale organului respectiv. În acest caz se creditează cu sumele primite de la unităţi prin debitul contului 310 *„Disponibil la bancă"*. Se debitează cu cheltuielile de administraţie şi conducere ale centralei, repartizate la sfîrşitul lunii pe seama finanţărilor primite în acest scop de la unitate. Soldul creditor al contului analitic 749.01 *„Finanţări pentru acoperirea cheltuielilor activităţii de coordonare ale centralei"* se trece asupra contului 750 *„Beneficii şi pierderi"*.

Cota de cheltuieli de administrare și conducere cuvenită organului ierarhic superior se comunică de acesta unităților în subordine, în contabilitatea cărora se înregistrează cu articolul contabil:

521 *„Cheltuieli generale"*	=	440 *„Decontări între unitate și organul ierarhic superior"*	

Contabilitatea lucrărilor de mică mecanizare se organizează în funcție de modul de execuție a acestora, adică în antrepriză sau în regie. Atunci cînd lucrările se execută în regie de către secțiile de bază sau auxiliare sînt cuprinse în producția-marfă a unității. Evidența cheltuielilor este ținută cu ajutorul conturilor: 500 *„Cheltuielile producției de bază"* sau 510 *„Cheltuielile activităților auxiliare"*.

Înregistrarea obiectelor rezultate din lucrările de mică mecanizare se face în conturile 100 *„Mijloace fixe"* sau 201 *„Obiecte de inventar în depozit"* și 540 *„Decontarea producției"*. Înregistrarea valorificării obiectelor rezultate se face prin conturile 225 *„Produse, lucrări și servicii facturate"* și 600 *„Venituri din activitatea de bază"*.

Atunci cînd lucrările de mică mecanizare se execută în antrepriză, nu se mai folosesc conturile de cheltuieli, urmînd să se înregistreze obiectele rezultate.

Lucrările de mică mecanizare au ca sursă de finanțare împrumuturile pe termen scurt cu această destinație, care se rambursează din beneficiile peste plan obținute ca efect imediat al lucrărilor executate. Pentru consemnarea împrumuturilor folosite pe parcursul executării lucrărilor se folosește contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*. După recepționarea obiectelor rezultate prin înregistrarea lor, împrumutul pe termen scurt pentru lucrări de mică mecanizare se scade și se transformă în împrumut pentru procurarea mijloacelor fixe și se contabilizează în contul 806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*.

Acest cont se creditează cu valoarea de inventar a mijloacelor fixe puse în funcțiune, finanțate din împrumuturi bancare și se debitează cu împrumuturile bancare pentru mijloacele fixe rambursate, cu care se majorează fondul mijloacelor fixe. Soldul creditor al contului arată suma rămasă nerambursată din împrumuturile bancare primite pentru mijloacele fixe.

Contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*, analiticul 800.04 *„Împrumuturi pentru lucrări de mică mecanizare și alte lucrări productive"*, după recepționarea obiectelor rezultate, se diminuează cu cheltuielile efectuate prin creditul conturilor: 500 *„Cheltuielile producției de bază"* sau 510 *„Cheltuielile activităților auxiliare"*, cînd lucrările se execută în regie. În cazul în care lucrările se execută în antrepriză, contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"* se diminuează cu valoarea utilajelor, după darea lor în folosință prin creditul contului 200 *„Materiale"*.

De *exemplu,* o unitate economică se aprovizionează cu utilaje pentru lucrări de mică mecanizare în sumă de 850 000 lei, achitate din împrumuturi. Se recepționează utilajele și se dau în folosință.

— Înregistrarea utilajelor primite de la furnizori și achitarea furnizorului din împrumuturi se înregistrează ca o aprovizionare de materiale obișnuite.

— Darea în folosință a utilajelor după recepție:

850 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*	850 000

— Concomitent se descarcă magazia de utilaje montate și se reduce împrumutul pe termen scurt, trecut la împrumuturi pentru procurarea mijloacelor fixe:

850 000	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	=	200 *„Materiale"*	850 000

În ipoteza folosirii de utilaje care necesită montaj, cheltuielile ocazionate se înregistrează în debitul conturilor de cheltuieli și acestea se închid prin debitul contului 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*.

d. Particularitățile contabilității fondurilor în alte ramuri de producție. Particularitățile contabilității fondurilor sînt determinate de modul de dobîndire al mijloacelor fixe și circulante și de structura organizatorică a unității.

Unitățile de construcții sînt organizate în următoarele verigi: centrale (trusturi); întreprinderi; grupuri de șantiere; șantiere și secții de producție auxiliare.

Întreprinderile de transport auto își desfășoară activitatea prin autobaze de mărfuri și călători și secții de întreținere și reparații auto.

Datorită acestei ierarhizări în structura organizatorică a unităților amintite, se stabilesc relații între unitate și subunități, în care unitatea trece în dotarea subunităților mijloace fixe și circulante. În urmărirea valorilor care trec de la unitate la subunități și invers se folosește contul 441 *„Decontări între unitate și subunități"*. În acest cont se înregistrează mișcarea valorilor materiale, iar sursele rămîn înregistrate în contabilitatea unității. Astfel, contul 700 *„Fondul mijloacelor fixe"*, 701 *„Fondul mijloacelor circulante"*, 712 *„Fondul pentru organizarea șantierelor"* și 719 *„Alte fonduri"* se folosesc, de regulă, numai în contabilitatea trusturilor și a întreprinderilor.

Întreprinderile de construcții constituie fondul pentru organizarea șantierelor din sumele încasate de la beneficiarii lucrărilor de investiții, cu această destinație.

Contabilitatea acestui fond se ține prin contul 712 *„Fond pentru organizarea șantierelor"*, cu conținut economic de surse și funcțiune contabilă de pasiv. Se creditează cu sumele încasate de la beneficiari și cu valoarea materialelor recuperate la închiderea șantierului. Se debitează cu valoarea la preț de deviz — fără beneficiu — a lucrărilor de organizare a șantierului și cu suma ratelor rambursate din împrumuturile acordate de bancă pentru organizarea șantierului.

Soldul creditor exprimă fondul existent la dispoziția unității.

De exemplu, o întreprindere încasează de la beneficiarii de lucrări pentru organizarea șantierului 90 000 lei, din care beneficiul reprezintă 5% (4 500 lei):

— încasarea sumei de la beneficiari se înregistrează astfel:

90 000	340 *„Cont curent"*	=	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	90 000

— constituirea fondului se înregistrează astfel:

85 500	600 *„Venituri din activitatea de bază"*	=	712 *„Fond pentru organizarea șantierelor"*	85 500

Unitățile de alimentație publică de categorie superioară au dreptul să calculeze și să includă, în notele de plată, o remiză din care se constituie fondul de remiză.

Contabilitatea fondului de remiză se ține în contul 719 *„Alte fonduri"*, analitic 719.07 *„Fond de remiză adăugată la nota de plată"*. Se creditează cu remiza încasată și se debitează cu plățile și consumurile pe seama acestui fond. Soldul creditor reprezintă remiza disponibilă, care la sfîrșitul anului se trece asupra contului *„Beneficii și pierderi"*.

De *exemplu*, totalul încasărilor din vînzarea mărfurilor reprezintă 150 000 lei, din care remiza 15 000 lei. Din aceasta se calculează retribuția 8 400 lei. Se scade valoarea vaselor sparte și tacîmurilor lipsă, neimputabile 2 000 lei.

— înregistrarea sumei încasate:

150 000	300 *„Casa"*	=	%	
			600 *„Venituri din activitatea de bază"*	135 000
			719 *„Alte fonduri"*	15 000

— înregistrarea lipsurilor neimputabile și a retribuțiilor:

10 400	719 *„Alte fonduri"*	=	%	
			420 *„Decontări cu personalul unității"*	8 400
			202 *„Obiecte de inventar în folosință"*	2 000

— înregistrarea virării la beneficii a sumelor rămase disponibile:

2 100	719 *„Alte fonduri"*	=	750 *„Beneficii și pierderi"*	2 100

Remiza calculată se înscrie la Borderoul ospătarului, în coloană separată, întrucît aceasta nu este considerată un venit, ci un fond special. Fac excepție unitățile din cadrul Ministerului Turismului unde remiza se înregistrează în contul de venituri, iar ulterior veniturile se scad cu sumele destinate acoperirii cheltuielilor de circulație.

Întreprinderile agricole de stat sînt finanțate de la buget prin organul ierarhic superior, pentru combaterea epifitiilor, epizotiilor, pentru întreținerea și exploatarea depozitelor de armăsari, pentru prevenirea și combaterea efectelor inundațiilor, pentru pregătirea cadrelor etc.

La organul ierarhic superior contabilitatea finanțărilor se ține în contul 714 *„Fond de redistribuire"*, la fel ca și în unitățile industriale.

La nivelul întreprinderii se folosește contul 742 *„Finanțarea acțiunilor bugetare"*, cont de pasiv. Se creditează cu sursele primite de la buget pentru acțiunile bugetare și se debitează la sfîrșitul anului cu cheltuielile efectuate în limita alocațiilor bugetare aprobate. Soldul creditor reprezintă sumele primite și nefolosite.

Evidența analitică la acest cont se ține în conturi deschise pe destinații astfel: 742.01 *„Finanțări de la buget pentru combaterea dăunătorilor"*, 742.02 *„Finanțări de la buget pentru prevenirea inundațiilor"*, 742.03 *„Finanțări de la buget pentru depozitele de armăsari"* și 742.09 *„Finanțări de la buget pentru alte acțiuni"*.

Mijloacele bănești primite pentru finanțări de la buget se contabilizează în contul 339 „*Disponibil la bancă pentru alte activități*".

Cheltuielile efectuate din finanțarea acțiunilor bugetare se înregistrează în contul 513 „*Cheltuieli finanțate de la buget*", cont de activ. Se debitează în cursul anului cu toate cheltuielile privind acțiunile finanțate de la buget. La sfîrșitul anului se închide prin debitul contului 742 „*Finanțarea acțiunilor bugetare*".

De *exemplu*, I.A.S.-ul primește de la trustul I.A.S., pentru acoperirea acțiunilor finanțate de la buget, suma de 485 000 lei. Folosește în cursul anului suma de 410 000 lei, iar diferența de 75 000 lei o restituie organului ierarhic.

— Încasarea sumei privind finanțarea bugetară:

485 000	339 „*Disponibil la bancă pentru alte activități*"	=	742 „*Finanțarea acțiunilor bugetare*"	785 000

— Înregistrarea cheltuielilor pe seama finanțării de la buget:

410 000	513 „*Cheltuieli finanțate de la buget*"	=	%	
			200 „*Materiale*"	320 000
			410 „*Furnizori*"	70 000
			420 „*Decontări cu personalul unității*"	20 000

— Închiderea contului de cheltuieli la sfîrșitul anului:

410 000	742 „*Finanțarea acțiunilor bugetare*"	=	513 „*Cheltuieli finanțate de la buget*"	410 000

— Virarea sumei rămasă disponibilă la organul ierarhic superior:

75 000	742 „*Finanțarea acțiunilor bugetare*"	=	339 „*Disponibil la bancă pentru alte activități*"	75 000

Particularități prezintă evidența finanțării cheltuielilor privind combaterea epifitiilor și epizotiilor și prevenirea inundațiilor pentru care se consumă materiale achiziționate din fondurile de producție. Pentru acestea, întreprinderea depune la bancă și la organul ierarhic superior deconturi pentru încasarea sumei și se reconstituie mijloacele de producție cu articolul contabil:

340 „*Cont curent*"	=	742 „*Finanțarea acțiunilor bugetare*"

Unitățile S.M.A. primesc de la bugetul statului sume pentru investiții necentralizate sau alte acțiuni prevăzute de dispozițiile legale în vigoare. Contabilizarea acestora se face la fel ca și în I.A.S. cu precizarea că contul 513 „*Cheltuieli finanțate de la buget*" se închide la sfîrșitul anului numai pentru lucrările terminate.

Cooperativele agricole de producție și asociațiile economice intercooperatiste, fiind formate prin asociere, mijloacele economice de care dispun sînt proprietate de grup. Asigurarea unității cu sursele (fondurile) necesare dezvoltării

unității, pe linia ridicării nivelului de trai al membrilor cooperatori, se realizează prin *autofinanțare.*

Fondurile și proporțiile în care acestea se formează sînt prevăzute în Statutul Cooperativelor Agricole de Producție și respectiv al Asociațiilor Economice Intercooperatiste.

Potrivit prevederilor statutare, cooperativele agricole de producție constituie următoarele *fonduri*: fondul de dezvoltare, fondul de retribuire, fondul de pensii și asigurări sociale, fondul social-cultural și sportiv, fondul de ajutor în natură, fondul de rezervă pentru producție și retribuirea muncii și fondul de întrajutorare intercooperatist.

Asociațiile economice intercooperatiste constituie fonduri din cotele de participare primite de la cooperativele agricole de producție și din veniturile proprii. Aceste unități constituie următoarele *fonduri*: fondul mijloacelor circulante, fondul de întrajutorare și rezervă, fondul de dezvoltare, fondul social-cultural și sportiv și fondul de stimulare.

Fondul mijloacelor fixe se folosește la fel ca și în unitățile de stat, cu deosebirea că mijloacele fixe se primesc pe alte căi: de la membrii cooperatori ca părți sociale din producția proprie (confecționări în ateliere și animale tinere, trecute în turma de bază), achiziționări și investiții.

Valoarea mijloacelor fixe provenite din producția unității se acoperă din cota de venituri rezervată fondului de dezvoltare.

De *exemplu*, o cooperativă agricolă de producție a confecționat în atelierul propriu 40 buc. căruțe în valoare de 4 500 lei bucata., din care se rețin pentru nevoile cooperativei 10 buc. și se trec la mijloace fixe.

— Înregistrarea obținerii căruțelor:

180 000	220	*„Produse"*	=	600	*„Venituri din activitatea de bază"*	180 000

— Înregistrarea căruțelor la mijloace fixe și scăderea produselor:

45 000	905	*„Investiții"*	=	220	*„Produse"*	45 000
45 000	100	*„Mijloace fixe"*	=	700	*„Fondul mijloacelor fixe"*	45 000

— Concomitent se creează sursa din venituri cu destinația fond de dezvoltare:

45 000	550	*„Alocări pentru fondul de dezvoltare"*	=	707	*„Fond de dezvoltare"*	45 000

În continuare, contul 550 *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"* se închide prin debitul contului 607 *„Venituri de repartizat"*, iar contul 905 *„Investiții"* prin debitul contului 707 *„Fond de dezvoltare"*, analitic 707.01 *„Fond de dezvoltare pentru investiții"*.

Pentru mijloacele fixe procurate din împrumuturi bancare pe termen lung, contul 801 *„Împrumuturi pe termen lung"*, se reduce și se trece la fondul mijloacelor fixe în măsura rambursării ratelor scadente.

unităţii, pe linia ridicării nivelului de trai al membrilor cooperatori, se realizează prin *autofinanţare*.

Fondurile şi proporţiile în care acestea se formează sînt prevăzute în Statutul Cooperativelor Agricole de Producţie şi respectiv al Asociaţiilor Economice Intercooperatiste.

Potrivit prevederilor statutare, cooperativele agricole de producţie constituie următoarele *fonduri*: fondul de dezvoltare, fondul de retribuire, fondul de pensii şi asigurări sociale, fondul social-cultural şi sportiv, fondul de ajutor în natură, fondul de rezervă pentru producţie şi retribuirea muncii şi fondul de întrajutorare intercooperatist.

Asociaţiile economice intercooperatiste constituie fonduri din cotele de participare primite de la cooperativele agricole de producţie şi din veniturile proprii. Aceste unităţi constituie următoarele *fonduri*: fondul mijloacelor circulante, fondul de întrajutorare şi rezervă, fondul de dezvoltare, fondul social-cultural şi sportiv şi fondul de stimulare.

Fondul mijloacelor fixe se foloseşte la fel ca şi în unităţile de stat, cu deosebirea că mijloacele fixe se primesc pe alte căi: de la membrii cooperatori ca părţi sociale din producţia proprie (confecţionări în ateliere şi animale tinere, trecute în turma de bază), achiziţionări şi investiţii.

Valoarea mijloacelor fixe provenite din producţia unităţii se acoperă din cota de venituri rezervată fondului de dezvoltare.

De *exemplu*, o cooperativă agricolă de producţie a confecţionat în atelierul propriu 40 buc. căruţe în valoare de 4 500 lei bucata., din care se reţin pentru nevoile cooperativei 10 buc. şi se trec la mijloace fixe.

— Înregistrarea obţinerii căruţelor:

180 000	220	*„Produse"*	=	600	*„Venituri din activitatea de bază"*	180 000

— Înregistrarea căruţelor la mijloace fixe şi scăderea produselor:

45 000	905	*„Investiţii"*	=	220	*„Produse"*	45 000
45 000	100	*„Mijloace fixe"*	=	700	*„Fondul mijloacelor fixe"*	45 000

— Concomitent se creează sursa din venituri cu destinaţia fond de dezvoltare:

45 000	550	*„Alocări pentru fondul de dezvoltare"*	=	707	*„Fond de dezvoltare"*	45 000

În continuare, contul 550 *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"* se închide prin debitul contului 607 *„Venituri de repartizat"*, iar contul 905 *„Investiţii"* prin debitul contului 707 *„Fond de dezvoltare"*, analitic 707.01 *„Fond de dezvoltare pentru investiţii"*.

Pentru mijloacele fixe procurate din împrumuturi bancare pe termen lung, contul 801 *„Împrumuturi pe termen lung"*, se reduce şi se trece la fondul mijloacelor fixe în măsura rambursării ratelor scadente.

De *exemplu*, C.A.P.-ul rambursează rata scadentă la împrumutul de investiţii în sumă de 10 000 lei, ceea ce se înregistrează astfel:

— virarea sumei în contul împrumutului:

10 000	801 *„Împrumuturi pe termen lung"*	=	901 *„Disponibil pentru investiţii"*	10 000

— creşterea fondului mijloacelor fixe cu suma împrumutului rambursat:

10 000	707 *„Fond de dezvoltare"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	10 000

Fondul de dezvoltare se formează separat pentru investiţii şi producţie. Contabilitatea acestui fond se ţine în contul 707 *„Fond de dezvoltare"*, care pentru a reflecta destinaţia sumelor, se dezvoltă în analiticele: 707.01 *„Fond de dezvoltare pentru investiţii"* şi 707.02 *„Fond de dezvoltare pentru producţie"*. Contul analitic 707.01 *„Fond de dezvoltare pentru investiţii"* se creditează cu dobînzile încasate din valorificarea mijloacelor fixe disponibile, cu despăgubirile ADAS pentru mijloacele fixe distruse şi care sînt asigurate cu alocările la fondul de dezvoltare din venituri şi cu amortizarea calculată la mijloacele fixe, virată în contul de disponibil pentru investiţii. Se debitează cu cheltuielile efectuate pentru investiţii şi cu suma ratelor rambursate la împrumutul de investiţii pentru procurarea mijloacelor fixe.

Contul analitic 707.02 *„Fond de dezvoltare pentru producţie"* se creditează cu creşterea valorică a rezervei pentru producţie (valoarea seminţelor, furajelor, animalelor tinere nerepartizate pînă la maturitate etc.). Se debitează, în cazul cînd adunarea generală a hotărît scăderea acestui fond şi trecerea la venituri, şi cu consumul de seminţe şi furaje din acest fond pentru producţie.

Fondul pentru retribuirea muncii cuprinde valoarea produselor şi sumelor alocate retribuirii membrilor cooperatori şi suma aferentă retribuirii personalului încadrat pe bază de contract de muncă.

Contabilitatea acestui fond se ţine în contul 720 *„Fond de retribuirea muncii"*. Prin faptul că retribuirea membrilor cooperatori se face în bani şi în natură, în cadrul contului se ţin analitice pe destinaţii astfel: 720.01 *„Fond de retribuire în bani"*, 720.02 *„Fond de retribuire în natură"* şi 720.03 *„Fond pentru retribuirea personalului angajat pe bază de contract"*.

Contul 720 *„Fond de retribuirea muncii"* se creditează cu valoarea la preţ de plan a normelor convenţionale calculate membrilor cooperatori şi cu retribuţiile calculate personalului angajat pe bază de contract de muncă la sfîrşitul lunii. Se debitează cu valoarea normelor şi retribuţiei decontate în drepturile membrilor cooperatori şi personalului angajat.

La sfîrşitul anului cînd se cunosc drepturile definitive ale membrilor cooperatori se creditează sau se debitează contul 720 *„Fond de retribuirea muncii"* cu diferenţele dintre drepturile calculate şi cele cuvenite definitiv, în negru sau în roşu.

În vederea acordării de pensii membrilor cooperatori, fiecare unitate cooperatistă constituie fond de pensii şi asigurări sociale în cotă de 7% din producţia globală, diminuată cu contribuţia la asigurările sociale achitată pentru retribuţiile calculate personalului angajat.

Contabilitatea fondului de pensii şi asigurări sociale se ţine prin contul 721 *„Fond de pensii şi asigurări sociale"*, cont de pasiv. Se creditează cu sumele

alocate din venituri (producţia globală) şi se debitează cu fondul decontat drept obligaţie faţă de casa de pensii.

De *exemplu*, producţia globală a cooperativei agricole de producţie este de 450 000 lei, la care aplicînd cota de 7% rezultă un fond de pensii de 31 500 lei, sumă ce se varsă la casa de pensii.

— Înregistrarea alocărilor pentru fondul de pensii:

31 500	**551** *„Alocări pentru fondul de consum"*	=	**721**	*„Fond de pensii şi asigurări sociale"*	31 500

— Înregistrarea obligaţiei faţă de casa de pensii:

31 500	**721** *„Fond de pensii şi asigurări sociale"*	=	**446**	*„Decontări între cooperativă şi casa de pensii"*	31 500

— *Fondul social-cultural şi sportiv* se formează din cote de pînă la 1,5% din producţia netă a cooperativei, în bani. Se foloseşte pentru acoperirea unor cheltuieli privind organizarea creşelor, grădiniţelor de copii, biblioteci, echipament sportiv etc. Contabilitatea acestui fond se ţine în contul 722 *„Fond social-cultural şi sportiv"*. În creditul contului se înregistrează sumele alocate pentru constituirea fondului. Se debitează cu cheltuielile efectuate pe seama fondului social-cultural şi sportiv.

— *Fondul de ajutor în natură* se formează dintr-o cotă de 2% aplicată asupra volumului principalelor produse. Se foloseşte pentru ajutorarea bătrînilor, cooperatorilor care temporar şi-au pierdut capacitatea de muncă etc. Contabilitatea acestui fond se ţine în contul 723 *„Fond de ajutor în natură"*. Se creditează cu valoarea produselor alocate acestui fond şi se debitează cu valoarea produselor eliberate sub formă de ajutor membrilor cooperatori.

— *Fondul de rezervă pentru producţie şi retribuirea muncii* se formează în anii cu recoltă bună, în rezerve, care se vor folosi în anii cu recoltă slabă, pentru seminţe şi furaje, produse şi bani pentru completarea nevoilor membrilor cooperatori, pentru ajutorarea bătrînilor, celor care temporar şi-au pierdut capacitatea de muncă şi pentru fondul alimentar, corespunzător procentului de 2% din producţia totală de cereale.

Acest fond se poate folosi în prima jumătate a anului cînd unitatea nu dispune de mijloace materiale pentru producţie, pentru ajutoare etc. şi se reîntregeşte la obţinerea produselor sau veniturilor.

Contabilitatea acestui fond se ţine în contul 724 *„Fond de rezervă pentru producţie şi retribuirea muncii"*, cont de pasiv. Acesta se dezvoltă în analitice pe destinaţii, astfel: **724.01** *„Fond de rezervă pentru producţie"*, **724.02** *„Fond de rezervă pentru retribuirea muncii"*, **724.03** *„Fond de rezervă pentru ajutoare"* şi **724.04** *„Fond alimentar"*.

Contul 724 *„Fond de rezervă pentru producţie şi retribuirea muncii"* se creditează cu sumele alocate pentru formarea fondului pe destinaţii şi se debitează cu: valoarea seminţelor consumate, prin creditul contului 500 *„Cheltuielile activităţii de bază"*; ajutoarele eliberate, prin creditul conturilor 300 *„Casa"* şi 220 *„Produse"*; valoarea produselor trecute la venituri, prin creditul contului 606 *„Venituri din alte surse"*.

725 P

Fondul de întrajutorare intercooperatist se constituie cu scopul de a se folosi la ajutorarea cooperativelor sau asociaţiilor economice intercooperatiste cu situaţie economică slabă.

Evidenţa acestui fond se ţine în contul 725 *„Fond de întrajutorare intercooperatist"*, cont de pasiv. Se creditează cu valoarea produselor sau sumelor alocate din fondul de consum pentru constituirea fondului de întrajutorare şi se debitează cu valoarea produselor şi sumelor restituite de cooperative sau asociaţiile economice intercooperatiste.

În *asociaţiile economice intercooperatiste* fondul mijloacelor circulante se formează din cote părţi de participare a cooperativelor asociate, în bani sau materiale. Contul 701 *„Fondul mijloacelor circulante"*, în asociaţiile economice intercooperatiste, funcţionează asemănător cu unităţile economice de stat, cu deosebirea că pe lîngă mijloacele băneşti primite în cadrul cotelor de participare se primesc şi materiale care se înregistrează prin articolul contabil:

200 *„Materiale"*	=	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*

Asociaţiile economice intercooperatiste constituie din beneficii următoarele *fonduri*: fond de dezvoltare, în cotă de 20%; fond de întrajutorare şi rezervă, în cotă de 3% şi fond social-cultural şi sportiv, în cotă de 2%.

Constituirea fondurilor în asociaţiile economice intercooperatiste se înregistrează prin debitul contului 751 *„Repartizarea beneficiilor"* şi creditul conturilor de evidenţă a fondurilor constituite.

Diferenţa de beneficiu de 70% revine unităţilor asociate, iar 5% reprezintă contribuţii UNCAP.

Fondul de rezervă se foloseşte pentru acoperirea pierderilor din calamităţi naturale sau alte pierderi în afară de cele care se referă la activitatea de producţie. Celelalte fonduri au destinaţie similară cu cele din C.A.P.

În caz că asociaţia economică intercooperatistă nu foloseşte fondurile integral, diferenţa se poate constitui beneficiu cu aprobarea Direcţiei Agricole Judeţene.

Probleme

1. Unitatea industrială este prevăzută prin plan cu subvenţii în sumă de 1 250 000 lei. Se fac economii la subvenţii de 350 000 lei, din care se constituie fond de premiere 85 000 lei, iar diferenţa se varsă la bugetul de stat.

2. Unitatea virează, din beneficii, centralei contribuţia comunicată, în sumă de 975 000 lei pentru fondul de redistribuire şi primeşte din partea centralei fonduri cu următoarea destinaţie: pentru creşteri de mijloace circulante 245 900 lei; pentru rambursarea împrumuturilor de mică mecanizare 80 300 lei; pentru introducerea tehnicii noi 30 100 lei şi pentru inovaţii 43 700 lei. Să se facă înregistrările în contabilitatea centralei şi la întreprindere, cu completări de operaţiuni privind folosirea fondurilor. Să se întocmească balanţa de verificare şi bilanţul.

3. Fondul de retribuire planificat este de 589 600 lei. Să se calculeze fondul de invenţii, inovaţii şi raţionalizări şi să se înregistreze operaţiunile: consum de materiale 21 300 lei; retribuţii pentru angajaţii folosiţi la lucrările de inovaţii 8 300 lei; recompense inovatori 4 200 lei.

4. Dobînda încasată de la clienții cu plata în rate în luna martie este de 3 000 lei. Să se constituie și fondul pentru acoperirea cheltuielilor privind urmărirea și încasarea ratelor.

5. C.A.P. calculează amortizarea pentru mijloace fixe în sumă de 215 000 lei și virează în contul de disponibil pentru investiții 168 300 lei.

6. Din situația repartizării producției globale a C.A.P.-Dumbrăvița rezultă următoarele date: producția globală 4 850 000 lei; cheltuieli materiale 1 130 000 lei. Să se facă repartizările potrivit prevederilor statutare, luînd în calcul cotele minime. Să se efectueze operațiunile contabile curente ce rezultă din situația menționată.

7. C.A.P. sacrifică de necesitate două scrofițe de producție, înregistrate cu 2 400 lei și rezultă 300 kg carne a 20 lei/kg. Din aceasta 100 kg se consumă la cantina grădiniței, 150 kg se vinde membrilor cooperatori cu încasarea în numerar și 50 kg în contul drepturilor cuvenite acestora.

8. S-a alocat fondului de retribuire la preț de plan următoarele produse: grîu 450 000 kg a 1,40 lei/kg și porumb 960 000 kg a 1,20 lei/kg. Prețul mediu de realizare calculat la sfîrșitul anului este la grîu 1,50 lei, iar la porumb 1,15 lei. Să se înregistreze diferențele rezultate.

4. CONTABILITATEA CREDITELOR PE TERMEN SCURT

a. Tehnica acordării și folosirii creditelor pe termen scurt. *Împrumuturile bancare* sau *creditele bancare* reprezintă sumele acordate de bancă unităților industriale în completarea mijloacelor financiare proprii, pentru asigurarea desfășurării în condiții optime a activității de producție.

Contabilitatea creditelor bancare se organizează în funcție de natura creditelor acordate și de modalitatea tehnică folosită. Se folosesc două modalități tehnice de creditare:

— *„Cont curent"* cu creditarea prin cont separat a documentelor în curs de încasare;

— *„Cont curent"* cu creditarea prin acest cont a documentelor în curs de încasare.

După natura lor, creditele se pot grupa în: credite pentru nevoile de producție, inclusiv creditele pe documente în curs de încasare și nevoi temporare și credite pentru alte activități, inclusiv creditele speciale.

Creditele de producție se acordă prin *„Contul curent"*. În contabilitatea întreprinderii se folosesc conturile: 340 *„Cont curent"* și 341 *„Cont de acumulări și împrumuturi pe documente în curs de încasare"*.

Creditele pentru alte activități și speciale se acordă prin conturi separate de împrumut. În contabilitatea întreprinderii se folosește contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*, iar pentru creditele speciale contului 808 *„Împrumuturi în condiții speciale"*.

Creditele acordate de bancă prin cont curent se folosesc sub forma plăților în cadrul achitării obligațiilor față de terți pe baza documentelor prezentate la plată:

400 000	410 *„Furnizori"*	=	340 *„Cont curent"*	400 000

Creditele acordate prin conturi separate, inclusiv creditele pe documente în curs de încasare — în cazul acordării prin cont separat — se folosesc sub forma plăţilor sau a încasărilor:

340 *„Cont curent"*	=		%
		800	*„Împrumuturi pe termen scurt"*
		341	*„Cont de acumulări şi împrumuturi pe documente în curs de încercare"*

b. **Contabilitatea creditelor acordate prin cont curent.** Unităţile care folosesc modalitatea de creditare *„Cont curent"* cu creditarea prin cont separat a documentelor în curs de încasare vor folosi pentru contabilizarea creditelor conturile: 340 *„Cont curent"* şi 341 *„Cont de acumulări şi împrumuturi pe documente în curs de încasare"*, conturi bifuncţionale. Se folosesc în contabilitatea unităţii pentru evidenţa operaţiilor de încasări şi plăţi, care se fac pentru activitatea de bază prin bancă. Contul 340 *„Cont curent"* se debitează cu toate încasările privind sumele proprii, cu suma creditelor pe documente în curs de încasare virate în contul curent, prin creditul contului 341 *„Cont de acumulări şi împrumuturi pe documente în curs de încasare"*, analitic 341.01 *„Împrumuturi pe documente în curs de încasare"* şi cu suma creditelor acordate prin conturi separate, prin creditul contului 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"* etc. Se mai debitează cu suma creditelor bancare trecute la împrumuturi nerambursate la termen, prin creditul contului 807 *„Împrumuturi nerambursate la termen"*, cu suma creditelor curente virate la credite speciale, prin creditul contului 808 *„Împrumuturi în condiţii speciale"* şi cu suma creditelor restante prin creditul contului 809 *„Împrumuturi restante"*. Soldul debitor al contului reprezintă disponibilităţile băneşti ale unităţii aflate la bancă.

Se creditează cu plăţile efectuate pentru activitatea de bază din fonduri proprii (prin creditul conturilor cunoscute), cu plăţile făcute din credite bancare pentru activitatea de producţie privind achitarea obligaţiilor, prin debitul conturilor 410 *„Furnizori"*, 499 *„Creditori"*, 430 *„Decontări cu bugetul statului"* etc., cu suma creditelor speciale preluate în contul curent — debit cont 807 *„Împrumuturi speciale"* etc. Soldul creditor reprezintă suma creditului folosit de unitate pentru activitatea de producţie şi nerambursat.

Ceea ce este caracteristic în tehnica de creditare prin contul curent constă în faptul că rambursarea creditului nu înseamnă virarea sumei, ci diminuarea creditului prin operaţiunile de cont — încasări şi se creează prin plăţi (dacă s-au epuizat mijloacele proprii) încît în cursul unei zile poate avea de la o operaţiune la alta sold debitor sau creditor.

Unităţile economice care folosesc modalitatea de creditare cont curent cu creditare prin acest cont şi a documentelor în curs de încasare, folosesc pentru consemnarea creditelor numai contul curent. În acest caz limita de creditare la contul curent se majorează cu creditul acordat pe documente în curs de încasare. Din acest credit se pot face plăţi, în continuare luînd forma creditului de plată.

c. **Contabilitatea creditelor pe documente în curs de încasare, acordate prin cont separat.** Contul 341 *„Cont de acumulări şi împrumut pe documente în curs de încasare"* se foloseşte pentru consemnarea creditelor acordate de bancă unităţilor pe documente în curs de încasare. Scopul acestor credite este reîntregirea mijloacelor circulante cuprinse în produsele sau materialele livrate,

lucrările executate sau serviciile prestate și a cheltuielilor efectuate în contul clienților. Pentru obținerea acestor credite unitatea furnizoare depune la bancă odată cu livrarea mărfurilor clienților săi, documentele: factură-talon, situații de lucrări sau alte documente.

Tot în acest cont se înregistrează pînă la vărsare sumele reprezentînd acumulările din beneficiul planificat, impozitul pe circulația mărfurilor și impozitul de regularizare. Pentru consemnarea separată a elementelor amintite, contul sintetic se desfășoară în următoarele conturi analitice: 341.01 *„Împrumuturi pe documente în curs de încasare"*; 341.02 *„Impozit pe circulația mărfurilor"*; 341.03 *„Impozit de regularizare"*; 341.04 *„Beneficii sau subvenții"*.

Contul sintetic 341 *„Cont de acumulări și împrumuturi pe documente în curs de încasare"* este bifuncțional, iar contul analitic 341.01 *„Împrumuturi pe documente în curs de încasare"* este de pasiv. Celelalte conturi analitice au conținut economic de mijloace economice și funcțiune contabilă de activ. Acest cont se creditează cu valoarea mărfurilor livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate. Se debitează cu sumele încasate reprezentînd valoarea produselor livrate la preț de livrare.

Se acordă credite pe documente în curs de încasare pentru perioada pînă la încasarea contravalorii livrărilor de mărfuri sau produse, dar nu mai mult de 30 zile. Creditele care depășesc acest termen se exclud de la garanție și se trec la credite restante.

d. Contabilitatea creditelor acordate prin conturi separate de împrumut. Pentru contabilitatea creditelor acordate prin conturi separate de împrumut se folosește contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*. Se creditează cu creditele acordate prin conturi separate de împrumut desfășurate în analitice pe destinații și se debitează cu împrumuturile rambursate, precum și cele virate la credite nerambursate la termen, credite speciale sau restante.

Creditele care au depășit limita de creditare de la contul curent sau de la conturile prin care s-au acordat credite speciale se reflectă în contul 807 *„Împrumuturi nerambursate la termen"*. Se creditează cu creditele care au depășit limite de creditare, prin debitul contului 340 *„Cont curent"* sau 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*. Se debitează cu sumele rambursate prin creditul contului 340 *„Cont curent"* și prin creditul contului 808 *„Împrumuturi în condiții speciale"*, pentru creditele care au depășit limite de creditare la acest cont.

Creditele în condiții speciale se primesc de unitățile economice care și-au imobilizat fondurile și nu mai pot face plăți prin contul curent, cu condiția lichidării imobilizărilor în termen de 6 luni. Contabilitatea acestor credite se ține prin contul 808 *„Împrumuturi în condiții speciale"*. Se creditează cu sumele plătite de bancă prin contul curent în limitele de creditare aprobate prin debitul contului 340 *„Cont curent"* și se debitează cu sumele rambursate băncii prin creditul contului 340 *„Cont curent"*.

Creditele care sînt lipsite de garanție materială, constatată cu ocazia verificării garanției de organele băncii, se trec la credite restante și se contabilizează prin contul 809 *„Împrumuturi restante"*. Acest cont se creditează cu creditele primite prin contul curent, lipsite de garanție prin debitarea contului 340 *„Cont curent"* și prin debitul contului 806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"* cu creditele bancare pentru procurarea mijloacelor fixe nerambursate la termen. Se debitează cu suma creditelor restante rambursate prin creditul contului 340 *„Cont curent"* și creditele pentru mijloacele fixe rambursate, prin contul 700 *„Fondul mijloacelor fixe"*.

e. Particularitățile contabilității creditelor în alte ramuri de producție. Particularitățile acordării creditelor sînt determinate de modalitatea de creditare folosită și acest lucru influențează și contabilizarea lor.

Tehnica creditării prin cont curent și conturi separate de împrumut este folosită în toate unitățile economice de stat, inclusiv asociațiile intercooperatiste. Excepție fac *cooperativele agricole de producție*, la care creditele se acordă numai prin conturi separate de împrumut, contul folosit fiind 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*.

În planul de conturi al cooperativelor agricole de producție se prevede contul 340 *„Cont curent"*, însă se folosește numai de unitățile care au o situație economică-financiară bună și primesc avizul direcției agricole. Contabilitatea mijloacelor bănești pentru producție se ține prin contul 310 *„Disponibil la bancă pentru nevoile producției"*, cont de activ.

Cooperativele agricole de producție, Asociațiile economice intercooperatiste, Întreprinderile Agricole de Stat și Stațiunile pentru Mecanizarea Agriculturii nu folosesc creditele pe documente în curs de încasare.

Întreprinderile agricole de stat, în afara unor credite întîlnite în industrie, primesc credite pentru acoperirea pierderilor din calamități naturale. Rambursarea acestor credite se face din fondul de asigurare, constituit din beneficii la nivelul organului ierarhic superior. Valoarea pagubelor se determină de o comisie și se consemnează în procesul-verbal de constatare a calamităților. În vederea primirii creditelor, unitatea depune la bancă cererea de credite însoțită de procesele-verbale. După aprobare, creditul se consemnează în cont separat și se virează în contul curent al unității. În baza extrasului de cont, unitatea agricolă face înregistrarea:

250 000	340 *„Cont curent"*	=	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	250 000

— Încasarea în cont a despăgubirilor virate de organul ierarhic superior în valoare de 44 500 lei se înregistrează:

44 500	340 *„Cont curent"*	=	701 *„Fondul mijloacelor circulante"*	44 500

— În ipoteza că unitatea agricolă are credite restante, cu creditul acordat — pentru pierderi din calamități — se rambursează creditul restant:

44 500	809 *„Împrumuturi restante"*	=	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	44 500

Unitățile S.M.A. beneficiază de credite pentru lucrări cu plata în natură nerambursate din cauza calamităților naturale, pe un termen de cel mult 12 luni. Acest credit se consemnează prin cont separat și se rambursează odată cu predarea produselor:

30 500	340 *„Cont curent"*	=	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	30 500

Cooperativelor agricole de producţie li se acordă credite pe termen scurt pentru producţia contractată, în baza contractelor încheiate cu unităţile beneficiare, în proporţie de 60% din valoarea producţiei contractate.

Creditele acordate se rambursează prin reţinerea de către bancă a valorii creditului, pentru fiecare contract, din suma virată de unitatea clientă, pentru produsele valorificate.

Creditul pe bază de contract se foloseşte sub forma creditului de plăţi în baza documentelor prezentate la plată.

De *exemplu*, se achită furnizorii pentru 14 000 lei şi creditorii pentru 5 000 lei:

	%	=	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*	19 000
14 000	410 *„Furnizori"*			
5 000	499 *„Creditori"*			

— Întreprinderea de zahăr virează valoarea sfeclei de zahăr livrată de C.A.P. pe bază de contract, 280 000 lei, din care se reţine de bancă creditul acordat, 168 000 lei:

	%	=	605 *„Venituri din valorificarea producţiei"*	280 000
120 000	310 *„Disponibil la bancă pentru activitatea de producţie"*			
160 000	800 *„Împrumuturi pe termen scurt"*			

Creditul pentru plata venitului minim garantat şi a contribuţiei la casa de pensii şi asigurări sociale se acordă prin cont separat de împrumut, sub forma plăţilor, prin virament pentru casa de pensii şi asigurări şi în numerar pentru retribuirea membrilor.

În vederea redresării economice a unităţilor C.A.P. slab dezvoltate se acordă credite în baza H.C.M. 1382/1972 pentru o perioadă de 5 ani. Acest credit se contabilizează prin contul 800 *„Împrumuturi pe termen scurt"* şi se foloseşte sub forma creditului pentru plăţi.

Asociaţiile economice intercooperatiste primesc credite în aceleaşi condiţii ca şi unităţile de stat prin contul 340 *„Cont curent"*. Rambursarea acestor credite se face din veniturile realizate. În cazul în care unitatea nu dispune de venituri, creditele se recuperează de la unităţile C.A.P. asociate, proporţional cu cota de participare. În acest caz, unităţile economice intercooperatiste lichidează pierderea realizată pe seama unităţilor asociate.

Creditarea unităţilor comerciale se face ca şi în industrie prin cont curent, conturi separate de împrumut şi împrumuturi pe documente în curs de încasare. Unităţilor comerciale li se acordă credite în condiţiile participării acestora cu fonduri proprii la necesarul de mijloace circulante. Cotele de participare se stabilesc în funcţie de necesarul mediu anual al mijloacelor circulante, normate, pentru mărfuri, ambalaje, alte active şi activităţi pentru care la unităţile de stat proporţia este de 30% la I.C.A. şi 25% la I.C.R., iar în domeniul turismului de 80%, diferenţa acoperindu-se din credite.

În cazul creditării prin cont curent, la unităţile comerciale prin faptul că este mică cota de participare a acestora, contul curent va avea în permanenţă sold creditor.

Creditele speciale sînt ținute în evidența contului 808 „*Împrumuturi în condiții speciale*". Indiferent de unitatea la care se folosește creditul, tehnica de lucru în perioada de utilizare a acestui credit constă în efectuarea plăților prin contul curent, iar angajamentele ce depășesc limita de creditare la contul curent se trec la sfîrșitul zilei la credite speciale. În această perioadă plățile efectuate nu pot să depășească limita de creditare pentru cele două conturi. Pentru trecerea sumelor ce depășesc limita de creditare la contul curent, la credite speciale, se întocmește articolul contabil:

340 „*Cont curent*"	= 808 „*Împrumuturi în condiții speciale*"

Creditul special se rambursează pe măsura eliberării limitei de creditare la contul curent prin articolul contabil:

808 „*Împrumuturi în condiții speciale*"	= 340 „*Cont curent*"

Unitățile comerciale autorizate să vîndă mărfuri și să presteze servicii cu plata în rate, primesc credite pentru ratele de încasat. Acordarea și rambursarea creditelor pentru mărfuri vîndute cu plata în rate se face lunar, pe baza datelor din bilanț sau balanța de verificare. Suma creditului scade sau se majorează după cum scade sau se majorează soldul contului debitorilor din rate în curs de încasare. Acest credit se contabilizează prin cont separat 800.07 „*Împrumuturi pentru mărfuri cu plata în rate*".

Probleme

Unitatea economică care folosește tehnica de creditare prin cont separat de împrumut a documentelor în curs de încasare efectuează următoarele operațiuni:

1. Încasează un credit pe documente în curs de încasare în baza facturii nr. 100 în sumă de 420 000 lei.

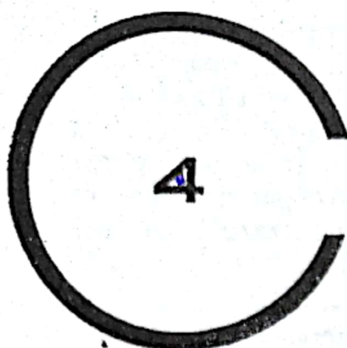
2. Să se efectueze aceeași operațiune economică folosind tehnica de creditare„ *Cont curent*" și acordarea prin acest cont a documentelor în curs de încasare.

3. Unitatea economică efectuează următoarele operațiuni: achită obligațiile față de furnizor, creditori, retribuții din creditul pentru activitatea de producție în suma de 785 000 lei. Se verifică garanția creditelor și se constată un minus de garanție de 75 000 lei. Primește un credit special în sumă de 240 000 lei. Rambursează credite restante de 60 500 lei. Rambursează credite speciale în sumă de 180 000 lei.

4. I.A.S. încasează un credit pentru acoperirea pierderilor din calamități naturale în sumă de 630 800 lei. Rambursează în anul curent suma de 310 000 lei, iar pentru diferența de 320 000 lei rambursarea se face în anul următor.

5. C.A.P. a încheiat contracte cu unitatea achizitoare astfel: Întreprinderea de zahăr 2 300 000 lei, Centrul de legume și fructe, 700 000 lei. Se achită creditul față de Întreprinderea de zahăr din drepturile cuvenite din livrarea sfeclei de zahăr de 4 530 000 lei. Contractul cu Centrul de legume și fructe nu poate fi onorat, producția fiind calamitată, livrările sînt de 240 000 lei.

Să se determine creditul acordat și să se facă rambursarea lui.

Contabilitatea investițiilor

1. CERINȚELE CONTABILITĂȚII INVESTIȚIILOR

Investițiile reprezintă totalitatea cheltuielilor efectuate pentru crearea de noi fonduri fixe, pentru dezoltarea, reconstruirea și modernizarea celor existente.

Contabilitatea investițiilor diferă după sursa de finanțare, după modul de executare și după natura lor.

— *După sursa de finanțare*, investițiile se împart în: investiții finanțate din fonduri nerambursabile și investiții finanțate din fonduri rambursabile (credite).

Investițiile finanțate din fonduri nerambursabile se împart la rîndul lor în: *investiții finanțate din fondurile statului* și *investiții finanțate din fondurile unităților economice*.

Fondurile necesare executării investițiilor finanțate din fondurile statului sînt constituite din amortizări, din beneficii sau din alte surse și din alocație de la Bugetul statului.

Unitățile economice de stat își constituie fondurile necesare finanțării investițiilor necentralizate din amortizarea mijloacelor fixe integral amortizate și din beneficii, iar unitățile cooperatiste finanțează aceste investiții din fondul de dezvoltare.

Investițiile finanțate din fondurile rambursabile se efectuează din creditele bancare acordate de bancă.

Împrumuturile pentru investiții sînt acordate de Banca de Investiții, respectiv de Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară și sînt rambursate din beneficiile realizate de unitate după darea în folosință a mijloacelor fixe obținute în urma lucrărilor de investiții.

— *După modul de executare*, investițiile se clasifică în: *investiții executate în regie* și *investiții executate în antrepriză*.

Investițiile în regie sînt executate de unitatea economică beneficiară, iar investițiile în antrepriză sînt executate de întreprinderi de specialitate (antreprenori) cu care unitatea beneficiară a încheiat contract.

— *După natura lor*, investițiile se împart în: *investiții care realizează prin achiziționarea de mijloace fixe* (utilaje care nu necesită lucrări de montaj și probe tehnologice, mijloace de transport, unelte, accesorii de producție și inventar gospodăresc etc.) și *investiții care se realizează prin lucrări de con-*

strucţii, instalaţii, montaje de utilaje care necesită sau nu probe tehnologice, lucrări de amenajare a unor lacuri, bălţi şi iazuri, plantaţii etc.

Avînd în vedere importanţa deosebită pe care o prezintă lucrările de investiţii în economia noastră naţională, contabilitatea acestora trebuie organizată în aşa fel, încît să corespundă următoarelor cerinţe: să asigure urmărirea îndeplinirii planului de investiţii, fizic şi valoric; să urmărească modul de utilizare a fondurilor destinate finanţării investiţiilor; să urmărească cheltuielile efectuate pentru fiecare lucrare de investiţii; să calculeze costul fiecărei lucrări şi să stabilească devierele faţă de preţul de deviz; să contribuie la buna gospodărire a fondurilor de investiţii; să prevină şi să descopere cheltuielile inutile şi neeconomicoase; să stabilească în ce măsură lucrările de investiţii terminate se încadrează în indicatorii economici proiectaţi etc.

2. DOCUMENTE PRIVIND INVESTIŢIILE

Documentele privind investiţiile se împart în două mari categorii şi anume:

— documentele privind *proiectarea şi asigurarea condiţiilor tehnice, economice şi financiare necesare executării lucrărilor*;

— documentele privind *executarea investiţiilor*.

Din prima categorie fac parte: *documentele de aprobare a investiţiei şi de folosire a terenului* pe care este amplasată investiţia; *studiul tehnico-economic* în care se arată utilitatea economică a lucrărilor de investiţii, parametrii tehnici şi economici, amplasarea, termenul de executare, sursele de finanţare etc.; *proiectul tehnic* şi *proiectul de execuţie*, specifice lucrărilor de construcţii în care se prezintă grafic lucrarea ce urmează să fie executată; *devizul general, devizele pe obiecte şi devizele pe categorii de lucrări* în care sînt stabilite cheltuielile ce urmează să fie efectuate; *contractul de antrepriză*, pentru investiţiile ce urmează să fie executate în antrepriză; *graficele de executare a lucrărilor şi de livrare a utilajelor*, corelate cu termenele de punere în funcţiune a investiţiei; *cererea de admitere la finanţare*, depusă la banca finanţatoare, împreună cu documentele de mai sus, pentru deschiderea finanţării etc.

Pe baza acestor documente se organizează contabilitatea investiţiilor.

Documentele în care sînt consemnate operaţiunile privind executarea investiţiilor diferă în funcţie de natura investiţiilor, modul de executare şi sursa de finanţare.

Pentru *investiţiile executate prin achiziţionarea de mijloace fixe, principalele documente* care intervin sînt: *factura furnizorului, scrisoarea de trăsură (fraht)* sau *scrisoarea de transport*, pentru cheltuielile de transport; *extrasul de cont*, pentru plăţile efectuate prin bancă; *actul de recepţionare a utilajelor*, pe baza căruia se ia în evidenţă mijlocul fix achiziţionat etc.

Pentru *investiţiile executate prin antreprenor, principalele documente* care intervin sînt: „*Procesul-verbal de recepţie provizorie*", care se întocmeşte la sfîrşitul fiecărei luni de comisia de recepţie a lucrărilor, pentru lucrările terminate şi recepţionate şi stă la baza documentelor de decontare a lucrărilor terminate; „*Talon şi situaţie de plată*", care se întocmeşte de antreprenor pentru decontarea lucrărilor terminate şi cuprinde preţul de deviz al lucrărilor terminate şi recepţionate, plăţile făcute de beneficiarul lucrărilor de investiţii

în perioadele precedente și restul de plată, acesta fiind înscris și pe talon care servește ca document de dispoziție pentru banca finanțatoare, să efectueze plata; *„Procesul-verbal de recepție preliminară"*, *„Procesul-verbal de recepție finală"* și *„Procesul-verbal de punere în funcțiune"*, documente pe baza cărora se iau în evidență mijloacele fixe intrate din investiții.

În situația că antreprenorul execută și lucrări de montare a unor utilaje achiziționate de beneficiar, predarea acestora pentru montare se face de asemenea pe bază de proces-verbal.

Pentru *lucrările de construcții-montaj executate în regie*, în contabilitate sînt reflectate și operațiunile de aprovizionare cu materiale și utilaje, consumurile de materiale, montarea utilajelor, retribuțiile și decontările cu angajații, cu bugetul statului, cu bugetul asigurărilor sociale și cu terții etc. Documentele pe baza cărora se înregistrează aceste operațiuni sînt aceleași ca și la activitatea de bază: *factura, bonul de consum, scrisoarea de transport, statul de plata retribuțiilor, dispoziția de plată, extrasul de cont* etc.

Pentru recepționarea lucrărilor de investiții terminate se întocmesc aceleași documente de recepție ca și la lucrările executate prin antreprenor.

3. CONȚINUTUL ECONOMIC ȘI FUNCȚIUNEA CONTABILĂ A CONTURILOR DIN CLASA „INVESTIȚII"

Conturile din clasa „Investiții" sînt împărțite în trei grupe: *mijloace de investiții, decontări pentru investiții* și *surse pentru investiții*.

Conturile din această clasă au corespondență numai între ele cu excepția unităților agricole cooperatiste, unde este admisă și corespondența cu conturi din alte clase, consecință firească a modului de constituire a surselor de finanțare.

Conturile 900 *„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile statului"* și 920 *„Fond pentru investiții finanțate din fondurile statului"* funcționează numai în contabilitatea centralelor, unităților cu statut de centrală și unităților subordonate direct organelor centrale sau locale. Cu ajutorul lor se ține evidența mijloacelor bănești și respectiv a fondului constituit pentru finanțarea investițiilor, din sume virate la banca finanțatoare de către unitățile economice — amortismente, beneficii — sau din alocații de la buget.

Contul 900 *„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile statului"* este cont de activ. În debitul lui se înregistrează sumele depuse în cont la banca finanțatoare iar în credit plățile. Soldul debitor, arată disponibilul în cont.

Contul 920 *„Fond pentru investiții finanțate din fondurile statului"* este cont de pasiv. În creditul lui se înregistrează fondul constituit din sumele depuse în cont la banca finanțatoare, iar în debit plățile efectuate pe seama fondului. Soldul, creditor, arată fondul de care dispune centrala la un moment dat.

Cu ajutorul contului 901 *„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile unităților"* se ține evidența mijloacelor bănești și respectiv a fondului constituit pentru finanțarea investițiilor executate din fondurile unităților. Constituirea se face din sume virate de centrală, trust sau minister, prin redistribuire, sau alte surse.

Contul 901 „*Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile unităților*" este cont de activ. În debitul lui se înregistrează sumele depuse în cont la bancă la deschiderea finanțării, iar în credit plățile efectuate prin bancă pentru executarea lucrărilor de investiții finanțate din fondurile unităților și eventual sumele restituite centralei, trustului sau ministerului. Soldul, debitor, arată disponibilul în cont.

Contul 921 „*Fond pentru investiții finanțate din fondurile unităților*" este cont de pasiv. În creditul lui se înregistrează fondul constituit din sumele virate la banca finanțatoare, iar în debit cheltuielile efectuate cu investițiile puse în funcțiune la închiderea finanțării și, eventual, sumele restituite centralei, trustului sau ministerului. Soldul, creditor, arată fondul existent.

Fondul necesar executării investițiilor finanțate din fondurile unităților este constituit la centrală și este redistribuit unităților subordonate pentru finanțarea investițiilor acestora sau este folosit pentru finanțarea investițiilor proprii, ale centralei.

Contul 902 „*Utilaje și materiale pentru investiții*" ține evidența utilajelor, care necesită montaj, și a materialelor pentru investiții, la preț de facturare. Are aceeași funcție contabilă cu contul 200 „*Materiale*".

Contul 903 „*Cheltuieli de transport-aprovizionare pentru investiții*" are conținut economic și funcție contabilă asemănătoare cu ale contului 204 „*Cheltuieli de transport-aprovizionare*".

Contul 905 „*Investiții în curs*" ține evidența cheltuielilor efectuate în perioada de executare a investițiilor. Este cont de activ, cont de calculație a costurilor. Se debitează cu cheltuielile efectuate pentru executarea lucrărilor de investiții și se creditează cu totalul cheltuielilor efectuate pentru investițiile terminate, la darea lor în folosință. Soldul, debitor, arată cheltuielile pentru investiții neterminate. Se desfășoară pe analitice deschise pe obiecte de investiții și surse de finanțare.

Contul 907 „*Cheltuieli pentru probe tehnologice*" ține evidența cheltuielilor pentru probele tehnologice ale utilajelor și instalațiilor. Este cont de activ. În debitul lui sînt înregistrate cheltuielile efectuate pentru probe tehnologice, iar în credit produsele finite și semifabricatele obținute în timpul probelor tehnologice și materialele recuperate. Soldul, debitor, arată cheltuielile nerecuperate. La terminarea probelor. soldul debitor al contului 907 „*Cheltuieli pentru probe tehnologice*" se virează asupra contului 905 „*Investiții în curs*".

Contul 908 „*Investiții puse în funcțiune*" ține evidența investițiilor puse în funcțiune. Este cont de activ. În debitul lui sînt înregistrate investițiile date în folosință, la cost efectiv, iar în credit investițiile pentru care s-a făcut justificarea fondurilor cheltuite și închiderea finanțării. Soldul, debitor, arată investițiile puse în funcțiune cu finanțarea neînchisă. Documentația necesară închiderii finanțării trebuie depusă la bancă de beneficiarul investiției în cel mult 20 zile de la darea în folosință. Banca finanțatoare are obligația să verifice documentația și să dispună închiderea finanțării în cel mult 10 zile, deci perioada de la darea în folosință a investiției și pînă la închiderea finanțării nu poate depăși 30 de zile.

Contul 910 „*Debitori pentru investiții*" ține evidența decontărilor cu debitorii din operațiuni privind activitatea de investiții. Este cont de activ. Se debitează cu sumele datorate de debitorii pentru investiții și se creditează cu sumele încasate de la debitori sau decontate de aceștia. Soldul, debitor, arată datoriile debitorilor. Se precizează că, datorită faptului că în clasa

conturilor de investiţii nu este prevăzut contul „Casa", persoanele împuternicite să ridice bani de la bancă, avînd calitatea de mandatar, pentru plata retribuţiilor sînt considerate debitori pe perioada de la ridicarea banilor şi pînă la plata retribuţiilor. Pentru investiţii toate plăţile în afara retribuţiilor se fac prin virament.

De aceea contul 910 „*Debitori pentru investiţii*" cumulează şi conţinutul economic şi funcţiunea contabilă a contului „*Casa*" folosit în activitatea de bază.

Contul 911 „*Decontări cu personalul pentru investiţii*" ţine evidenţa decontărilor cu angajaţi folosiţi în activitatea de investiţii pentru munca depusă de aceştia. Este cont de pasiv. Se creditează cu sumele datorate personalului, respectiv cu totalul retribuţiilor brute rezultate din statele de plata retribuţiilor şi se debitează cu:

— reţinerile din retribuţie: impozitul pe retribuţii, contribuţia de 2% pentru pensia suplimentară, chirii, rate pentru locuinţe proprietate personală, rate pentru cumpărări cu plata în rate, popriri, cote echipament de lucru etc.;

— plăţile făcute personalului pentru munca depusă.

Soldul, creditor, arată retribuţiile datorate angajaţilor şi neachitate acestora.

Contul 912 „*Furnizori şi antreprenori pentru investiţii*" ţine evidenţa decontărilor cu furnizorii de materiale şi utilaje pentru investiţii, cu furnizorii de prestaţii pentru investiţii şi a decontărilor cu antreprenorii pentru lucrările de investiţii executate în antrepriză. Este cont de pasiv. Se creditează cu sumele datorate furnizorilor şi antreprenorilor pentru investiţii şi se debitează cu sumele plătite acestora. Soldul, creditor, arată datoriile faţă de furnizori şi antreprenori. Se desfăşoară pe analitice deschise pe furnizori şi antreprenori.

Contul 913 „*Creditori pentru investiţii*" ţine evidenţa decontărilor cu creditorii din operaţiuni privind activitatea de investiţii, inclusiv a decontărilor cu bugetul statului şi asigurările sociale. În acest cont sînt reflectate în mod obişnuit: decontările cu bugetul pentru impozitul pe retribuţii, decontările cu asigurările sociale pentru contribuţia angajaţilor pentru pensia alimentară şi contribuţia unităţii pentru asigurările sociale, decontările privind reţinerile din retribuţii pentru terţi (rate locuinţe proprietate personală, chirii, rate pentru cumpărături cu plata în rate, popriri), retribuţiile neridicate şi datorate angajaţilor etc. Este cont de pasiv. Se creditează cu datoriile faţă de creditorii pentru investiţii şi se debitează cu sumele plătite creditorilor pentru investiţii. Soldul, creditor, arată sumele datorate creditorilor. Se desfăşoară pe analitice deschise pe creditori.

Contul 922 „*Finanţarea investiţiilor din fondurile statului*" ţine evidenţa plăţilor efectuate prin finanţarea investiţiilor din fondurile statului. Este cont de pasiv. Se creditează cu toate plăţile efectuate de bancă din finanţarea deschisă pe obiective de investiţii şi se debitează cu totalul cheltuielilor efectuate pentru investiţiile terminate la închiderea finanţării. Soldul, creditor, arată plăţile efectuate pentru investiţii neterminate sau investiţii puse în funcţiune şi cu finanţarea neînchisă. Se desfăşoară pe analitice, astfel: finanţarea investiţiilor privind anul curent şi finanţarea investiţiilor privind anii precedenţi.

Uneori, unităţile economice prevăd executarea unor lucrări de investiţii şi prin contribuţia în muncă a populaţiei. Valoarea lucrărilor de investiţii

ce urmează să fie executate prin contribuţia în muncă a populaţiei este prevăzută în planul de finanţare a investiţiilor ca sursă de finanţare.

Evidenţa contribuţiei în muncă a populaţiei pentru lucrările de investiţii se ţine prin contul 923 *„Contribuţia în muncă pentru investiţii"*. Este cont de pasiv. Se creditează cu valoarea materialelor, a lucrărilor şi prestaţiilor efectuate pentru investiţii prin contribuţia în muncă a populaţiei şi se debitează la terminarea lucrărilor de investiţii şi darea lor în folosinţă cu valoarea contribuţiei în muncă a populaţiei pentru investiţia terminată. Soldul, creditor, arată aportul în muncă al populaţiei pentru investiţiile în curs.

În situaţia că, din contribuţia în muncă a populaţiei, au rezultat materiale sau utilaje care urmează să fie încorporate ulterior în lucrările de investiţii, contabilitatea acestora este ţinută prin contul 904 *„Aport în muncă pentru investiţii"*. Este cont de activ. Se debitează cu valoarea materialelor şi utilajelor pentru investiţii obţinute prin contribuţia în muncă a populaţiei şi care urmează să fie folosite ulterior şi se creditează la încorporarea acestora în lucrări. Soldul, debitor, arată valoarea materialelor şi utilajelor rezultate din contribuţia în muncă a populaţiei neîncorporate în lucrări.

În baza legislaţiei în vigoare unităţile economice pot primi împrumuturi pentru investiţii. Cu ajutorul contului 924 *„Împrumuturi pentru investiţii finanţate din fondurile statului"* se ţine evidenţa împrumuturilor acordate unităţilor pentru acoperirea temporară a unor cheltuieli, şi anume: împrumuturi pentru utilaje care necesită montaj, împrumuturi pentru materiale destinate investiţiilor, împrumuturi în contul surselor viitoare de investiţii etc.

Rambursarea acestor împrumuturi se face din fondurile de investiţii, după montarea utilajelor, consumarea materialelor, realizarea surselor etc. Este cont de pasiv. Se creditează cu împrumuturile primite şi se debitează cu împrumuturile rambursate. Soldul, creditor, arată împrumuturile nerambursate.

Contul 925 *„Împrumuturi pentru finanţarea investiţiilor creditate"* ţine evidenţa împrumuturilor pentru lucrările de investiţii centralizate planificate a fi finanţate din credite. Rambursarea acestor împrumuturi se face după darea în folosinţă a mijloacelor fixe rezultate, din beneficiile unităţii economice. Este cont de pasiv. Se creditează cu împrumuturile primite şi se debitează cu totalul cheltuielilor efectuate pentru investiţiile puse în funcţiune, finanţate din credite bancare, la închiderea finanţării. Soldul, creditor, arată împrumuturile pentru investiţii centralizate finanţate din credite, în curs de executare sau terminate şi cu finanţarea neînchisă.

Pentru unele categorii de unităţi economice nu sînt prevăzute ca surse de finanţare a investiţiilor împrumuturile şi nici contribuţia în muncă a populaţiei. În consecinţă conturile 904 *„Aport în muncă pentru investiţii"*, 923 *„Contribuţia în muncă pentru investiţii"* şi 925 *„Împrumuturi pentru finanţarea investiţiilor"* nu funcţionează în contabilitatea acestora (S.M.A., C.A.P. etc.).

4. CONTABILITATEA INVESTIŢIILOR PRIN ACHIZIŢIONARE

Investiţiile prin achiziţionare constau în cumpărarea de utilaje care nu necesită lucrări de montaj şi probe tehnologice, cumpărarea de mijloace de transport, unelte, accesorii de producţie şi inventar

gospodăresc etc. a căror înregistrare în contabilitate se face diferit în funcție de sursa de finanțare.

Exemplul 1. O unitate economică de stat a achiziționat cinci autocamioane la prețul din factura furnizorului, 450 000 lei. S-a plătit furnizorul, s-a făcut recepția mijloacelor fixe și darea lor în folosință și s-a închis finanțarea.

— În situația că *investiția* de mai sus *este finanțată din fondurile statului,* în contabilitate se întocmesc următoarele articole contabile:

— achiziționarea mijloacelor fixe:

450 000	905 *„Investiții în curs"*	=	912 *„Furnizori și antreprenori" pentru investiții"*	450 000

— plata furnizorului:

450 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	=	922 *„Finanțarea investițiilor din fondurile statului"*	450 000

— recepția mijloacelor fixe și darea lor în folosință:

450 000	908 *„Investiții puse în funcțiune"*	=	905 *„Investiții în curs"*	450 000
450 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	450 000

— închiderea finanțării:

450 000	922 *„Finanțarea investițiilor din fondurile statului"*	=	908 *„Investiții puse în funcțiune"*	450 000

— În situația că *investiția este finanțată din credite bancare,* în contabilitate se fac următoarele înregistrări:

— achiziționarea mijloacelor fixe se înregistrează identic ca la investițiile finanțate din fondurile statului;

— plata furnizorului:

450 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	=	925 *„Împrumuturi pentru finanțarea investițiilor creditate"*	450 000

Plata furnizorului se face din credit, fapt ce duce la reflectarea sursei împrumutate pentru respectivul mijloc fix prin contul 806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*.

— recepția mijloacelor fixe și darea lor în folosință:

450 000	908 *„Investiții puse în funcțiune"*	=	905 *„Investiții în curs"*	450 000
450 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*	450 000

— închiderea finanţării:

450 000	925	*„Împrumuturi pentru finanţarea investiţiilor creditate"*	=	908	*„Investiţii puse în funcţiune"*	450 000

— Contabilitatea *investiţiilor finanţate din fondurile unităţilor* prezintă particularitatea că trebuie reflectată şi deschiderea finanţării.

Exemplul 2. În cadrul lucrărilor de investiţii o unitate economică industrială a primit din partea centralei suma de 30 000 lei pentru achiziţionarea a patru fişete. S-au achiziţionat fişetele, preţul din factura furnizorului 28 000 lei. Pentru transportul lor se datorează I.T.A. Bucureşti 1 500 lei. S-au plătit furnizorii, s-a făcut recepţia mijloacelor fixe, s-a închis finanţarea şi s-a restituit centralei fondul nefolosit.

În *contabilitatea centralei*, virarea sumei necesare executării investiţiei se înregistrează cu articolul contabil:

30 000	714	*„Fonduri pentru redistribuire"*	=	311	*„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*	30 000

În *contabilitatea unităţii* se întocmesc următoarele articole contabile:

— deschiderea finanţării:

30 000	901	*„Disponibil pentru investiţii finanţate din fondurile unităţilor"*	=	921	*„Fond pentru investiţii finanţate din fondurile unităţilor"*	30 000

— achiziţionarea mijloacelor fixe:

28 000	905	*„Investiţii în curs"*	=	912	*„Furnizori şi antreprenori pentru investiţii"*	28 000

— înregistrarea cheltuielilor de transport:

1 500	905	*„Investiţii în curs"*	=	912	*„Furnizori şi antreprenori pentru investiţii"*	1 500

— plata furnizorilor:

29 500	912	*„Furnizori şi antreprenori pentru investiţii"*	=	901	*„Disponibil pentru investiţii finanţate din fondurile unităţilor"*	29 500

— recepţia mijloacelor fixe şi darea lor în folosinţă se înregistrează la fel ca la investiţiile finanţate din fondurile statului;

— închiderea finanţării:

29 500	921	*„Fond pentru investiţii finanţate din fondurile unităţilor"*	=	908	*„Investiţii puse în funcţiune"*	29 500

— virarea la centrală a fondului nefolosit:

500	921 *„Fond pentru investiții finanțate din fondurile unităților"*	= 901 *„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile unităților"*	500

În *contabilitatea centralei* se înregistrează restituirea de către unitate a sumei nefolosite:

500	311 *„Disponibil la bancă pentru redistribuire"*	= 714 *„Fonduri pentru redistribuire"*	500

Dacă investiția de mai sus era efectuată de centrală, pentru nevoi proprii, toate operațiunile de mai sus erau reflectate în contabilitatea centralei, cu aceleași articole contabile, mai puțin virarea sumelor pentru unitate în cadrul redistribuirii.

5. CONTABILITATEA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ

Contabilitatea investițiilor executate în antrepriză diferă după natura lucrărilor. Se disting:

— lucrări de investiții care constau în executarea de construcții;

— lucrări de investiții care constau în montarea de utilaje și instalații, inclusiv construcțiile aferente acestora.

a. **Lucrările de investiții de natura construcțiilor** sînt executate în întregime de antreprenor. Unitatea economică beneficiară urmărește, prin reprezentantul său, executarea la timp a lucrărilor și în conformitate cu documentația tehnică, recepționează lunar lucrările terminate și face plata lor. În contabilitate sînt reflectate: recepționarea lucrărilor terminate, pe măsura executării lor, plata antreprenorului, recepția mijlocului fix, darea lui în folosință și închiderea finanțării. Înregistrarea acestor operațiuni se face diferit în funcție de sursa de finanțare.

Exemplu. O unitate economică de stat a contractat cu I.C.M. nr. 1 București construirea unui depozit de produse, la prețul de deviz 3 000 000 lei. Lucrările s-au prevăzut să înceapă în luna martie și să fie terminate în luna mai. În luna martie s-au recepționat lucrări în valoare de 800 000 lei, în luna aprilie lucrări în valoare de 1 300 000 lei, iar în luna mai s-a făcut recepția definitivă a mijlocului fix și darea lui în folosință.

În situația finanțării acestei investiții din fondurile statului în *contabilitatea titularului de investiții* se întocmesc următoarele articole contabile:

— recepționarea lucrărilor executate în luna martie:

800 000	905 *„Investiții în curs"*	= 912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	800 000

— plata antreprenorului:

800 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	=	922 *„Finanțarea investițiilor din fondurile statului"*	800 000

— recepționarea lucrărilor executate în luna aprilie și mai ocazionează aceleași înregistrări ca și în luna martie, cu sumele de 1 300 000 și respectiv 900 000 lei;

— recepția mijlocului fix, darea lui în folosință și închiderea finanțării se înregistrează la fel ca la investițiile prin achiziționare finanțate din fondurile statului.

În situația în care finanțarea acestei investiții se face din credite pentru investiții, în contabilitatea titularului de investiții se va opera în contul 925 *„Împrumuturi pentru finanțarea investițiilor creditate"* și 806 *„Împrumuturi pentru mijloace fixe"*. Celelalte operațiuni sînt similare cu cele de la investițiile executate din fonduri proprii pentru investiții.

În situația în care investiția luată ca exemplu este finanțată din fondurile unității, în contabilitatea titularului de investiții recepționarea lucrărilor executate în cele trei luni (martie, aprilie și mai) cît a durat execuția, se înregistrează la fel ca la investițiile finanțate din fondurile statului.

— Plata antreprenorului se înregistrează în fiecare din cele trei luni, cu valoarea lucrărilor executate în fiecare lună, cu articolul contabil:

3 000 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	=	901 *„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile unităților"*	3 000 000

— Recepția mijlocului fix, darea lui în folosință și închiderea finanțării se înregistrează la fel ca la investițiile prin achiziționare finanțate din fondurile unității.

b. **Lucrările de investiții care constau în montarea de utilaje și instalații** sînt executate, de obicei, astfel: titularul de investiții achiziționează utilajele și instalațiile și le predă pentru montare antreprenorului, care execută lucrările de montare și eventual construcțiile aferente. În contabilitatea titularului se înregistrează: aprovizionarea cu utilaje, cheltuieli de transport-aprovizionare, decontările cu furnizorii de utilaje și transport, predarea utilajelor pentru montare și montarea lor, recepționarea lucrărilor de investiții executate de antreprenor, plata antreprenorului, recepția definitivă și darea în folosință a mijlocului fix și închiderea finanțării etc.

Conform legislației în vigoare, plata furnizorilor de materiale pentru investiții și a furnizorilor de utilaje care necesită montaj, inclusiv a furnizorilor de transport se face din împrumuturi pentru investiții finanțate din fondurile statului, acordate de bancă pe perioada de la aprovizionare și pînă la consumarea materialelor, respectiv montarea utilajelor, dar nu mai mult de 90 zile. După expirarea celor 90 de zile, împrumuturile nerambursate devin împrumuturi cu dobînzi majorate pentru investiții.

Exemplu. O unitate economică de stat a achiziționat utilaje care necesită montaj, la prețul din factură de 600 000 lei; cheltuielile de transport datorate furnizorului, 20 000 lei. S-a plătit furnizorului, s-au predat utilajele pentru

montare unui antreprenor. Antreprenorul a efectuat lucrările de montare la prețul de deviz al acestora de 100 000 lei. S-a plătit antreprenorul, s-a rambursat împrumutul pentru utilaje care necesită montaj, s-a plătit băncii finanțatoare dobînda la împrumut 7 000 lei. S-a făcut recepția mijlocului fix și s-a dat în folosință. S-a deschis finanțarea.

În situația că investiția de mai sus este finanțată din fondurile unităților, în contabilitate se întocmesc următoarele articole contabile:

— deschiderea finanțării se înregistrează la fel ca la investițiile prin achiziționare, cu suma de 727 000 lei;

— aprovizionarea cu utilaje, plata furnizorului de utilaje, montarea utilajelor și recepționarea lucrărilor de montare executate de antreprenor sînt înregistrate la fel ca la investițiile finanțate din fondurile statului;

— plata antreprenorului, rambursarea împrumutului pentru utilaje care necesită montaj și plata dobînzii către banca finanțatoare:

	%	=	901	*„Disponibil pentru investiții finanțate din fondurile unităților"*	727 000
100 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*				
627 000	924 *„Împrumuturi pentru investiții finanțate din fondurile statului"*				

— recepția mijlocului fix, darea lui în folosință și închiderea finanțării sînt înregistrate la fel ca la investițiile de natura construcțiilor executate prin antreprenor, finanțate din fondurile statului cu suma de 727 000 lei.

6. CONTABILITATEA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN REGIE

Aceste investiții se execută de regulă de sectorul de investiții al unităților economice beneficiare. În contabilitate este reflectată întreaga activitate produsă pentru executarea lucrărilor: aprovizionarea și consumul de materiale, inclusiv puieții destinați plantațiilor pomicole, aprovizionarea cu utilaje și montarea lor, decontările cu personalul pentru lucrările executate, decontările cu furnizorii de materiale și utilaje, decontările cu bugetul, cu asigurările sociale etc.

Exemplu. Pentru executarea unei lucrări de investiții se aprovizionează materiale și utilaje care necesită montaj, la prețul din factura furnizorului de 500 000 lei; cheltuieli de transport datorate furnizorului, 25 000 lei. S-a plătit furnizorul de materiale și utilaje. S-au consumat materialele și s-au montat utilajele. Se înregistrează statele de plata retribuțiilor, 200 000 lei, contribuțiile pentru asigurările sociale, 30 000 lei. Reținerile din retribuții sînt: impozit 28 000 lei, 2% pentru pensia suplimentară 4 000 lei, rate locuințe proprietate personală 2 000 lei, chirii 4 000 lei. Se varsă reținerile din retribuții și C.A.S., se ridică bani de la bancă și se face plata retribuțiilor, se rambursează împrumutul pentru materiale de investiții și pentru utilaje care necesită montaj, se plătește dobînda cuvenită băncii finanțatoare, 2 600 lei. Se face recepția mijlocului fix și se închide finanțarea.

— În situația în care *investiția este finanțată din fondurile statului*, în contabilitate se întocmesc următoarele articole contabile:

— aprovizionarea cu materiale și utilaje care necesită montaj:

		%	=	912 „*Furnizori și antreprenori pentru investiții*"	525 000
500 000	902	„*Utilaje și materiale pentru investiții*"			
25 000	903	„*Cheltuieli de transport-aprovizionare pentru investiții*"			

— plata furnizorului:

525 000	912	„*Furnizori și antreprenori pentru investiții*"	=	924 „*Împrumuturi pentru investiții finanțate din fondurile statului*"	525 000

— consumul de materiale și montarea utilajelor:

525 000	905	„*Investiții în curs*"	=	%	
				902 „*Utilaje și materiale pentru investiții*"	500 000
				903 „*Cheltuieli de transport-aprovizionare pentru investiții*"	25 000

— rambursarea împrumutului pentru materiale și utilaje care necesită montaj:

525 000	924	„*Împrumuturi pentru investiții finanțate din fondurile statului*"	=	922 „*Finanțarea investițiilor din fondurile statului*"	525 000

— înregistrarea statelor de plata retribuțiilor:

200 000	905	„*Investiții în curs*"	=	911 „*Decontări cu personalul unității pentru investiții*"	200 000

— înregistrarea contribuției pentru asigurările sociale:

30 000	905	„*Investiții în curs*"	=	913 „*Creditori pentru investiții*"	30 000

— înregistrarea reținerilor din retribuții:

38 000	911	„*Decontări cu personalul unității pentru investiții*"	=	912 „*Creditori pentru investiții*"	38 000

— vărsarea reţinerilor din retribuţii, vărsarea C.A.S., ridicarea banilor de la bancă pentru plata retribuţiilor (200 000 — 38 000 lei) şi plata dobînzii băncii finanţatoare:

	%	=	922 *„Finanţarea investiţiilor din fondurile statului"*	232 600
68 000	913 *„Creditori pentru investiţii"*			
162 000	910 *„Debitori pentru investiţii"*			
2 600	905 *„Investiţii în curs"*			

— plata retribuţiilor:

162 000	911 *„Decontări cu personalul unităţii pentru investiţii"*	=	910 *„Debitori pentru investiţii"*	162 000

— recepţia mijlocului fix şi darea lui în folosinţă:

757 600	908 *„Investiţii puse în funcţiune"*	=	905 *„Investiţii în curs"*	757 600

757 600	100 *„Mijloace fixe"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	757 600

— închiderea finanţării:

757 600	922 *„Finanţarea investiţiilor din fondurile statului"*	=	908 *„Investiţii puse în funcţiune"*	757 600

— În situaţia în care *finanţarea acestei investiţii se face din credite bancare*, în contabilitate se întocmesc următoarele articole contabile:

— pentru aprovizionarea cu materiale şi utilaje care necesită montaj, consumul de materiale şi montarea utilajelor, înregistrarea statelor de plata retribuţiilor, înregistrarea contribuţiilor pentru asigurările sociale, înregistrarea reţinerilor din retribuţii şi plata retribuţiilor se fac cu aceleaşi articole contabile;

— plata furnizorului de materiale şi utilaje, vărsarea reţinerilor şi a C.A.S., ridicarea banilor de la bancă pentru plata retribuţiilor şi plata dobînzii băncii finanţatoare sînt înregistrate astfel:

	%	=	925 *„Împrumuturi pentru finanţarea investiţiilor creditate"*	757 600
525 000	912 *„Furnizori şi antreprenori pentru investiţii"*			
68 000	913 *„Creditori pentru investiţii"*			
162 000	910 *„Debitori pentru investiţii"*			
2 600	905 *„Investiţii în curs"*			

— recepţia mijlocului fix, darea lui în folosinţă şi închiderea finanţării sînt înregistrate la fel ca la investiţiile prin achiziţionare sau executate prin antreprenori, finanţate din credite bancare, cu suma de 757 600 lei.

— În situaţia în care investiţia de mai sus este finanţată din fondurile unităţii, în contabilitate sînt reflectate următoarele operaţiuni:

— deschiderea finanţării se înregistrează la fel ca la investiţiile prin achiziţionare cu suma de 727 600 lei;

— pentru aprovizionarea cu materiale şi utilaje care necesită montaj, plata furnizorului, consumul şi montarea utilajelor, înregistrarea statelor de plata retribuţiilor, înregistrarea C.A.S. şi plata retribuţiilor se întocmesc aceleaşi articole contabile ca şi la investiţiile centralizate finanţate din fonduri nerambursabile;

— rambursarea împrumutului pentru materiale şi utilaje care necesită montaj, vărsarea reţinerilor din retribuţii şi a C.A.S., ridicarea banilor de la bancă pentru plata retribuţiilor şi plata dobînzii băncii finanţatoare se înregistrează astfel:

	%	= 901 *„Disponibil pentru investiţii finanţare din fondurile unităţilor"*	757 600
525 000	924 *„Împrumuturi pentru investiţii finanţate din fonduri nerambursabile"*		
68 000	913 *„Creditori pentru investiţii"*		
162 000	910 *„Debitori pentru investiţii"*		
2 600	905 *„Investiţii în curs"*		

— recepţia mijlocului fix, darea lui în folosinţă şi închiderea finanţării sînt înregistrate la fel ca la investiţiile prin achiziţionare, sau executate prin antreprenor cu suma de 757 600 lei.

7. UNELE PARTICULARITĂŢI PRIVIND CONTABILITATEA INVESTIŢIILOR ÎN UNITĂŢILE AGRICOLE COOPERATISTE

Investiţiile unităţilor agricole cooperatiste pot fi finanţate din fonduri proprii sau împrumuturi pe termen lung rambursabile din fondul de dezvoltare. În unităţile cooperatiste, fondul de dezvoltare reprezintă sursa de finanţare a investiţiilor realizate din fonduri proprii şi se contabilizează prin contul 707 *„Fond de dezvoltare"*, analitic 707.01 *„Fondul de dezvoltare pentru investiţii"*. Disponibilul pentru investiţii este format din mijloace băneşti depuse în cont la bancă, reprezentînd: alocări la fondul de dezvoltare, amortizarea mijloacelor fixe, sume rezultate din valorificarea mijloacelor fixe etc. Disponibilul pentru investiţii în cont este folosit pentru efectuarea de plăţi pentru investiţii şi pentru rambursarea împrumuturilor pe termen lung.

Utilaje şi materiale pentru investiţii pot fi achiziţionate de la terţi sau pot fi produse proprii folosite la lucrările de investiţii. Normele efectuate de membrii cooperatori la lucrările de investiţii sînt alocări pentru fondul de dezvoltare.

Exemplul 1. O cooperativă agricolă de producţie a trecut la animale de muncă 6 capete tineret cabalin ajuns la maturitate, în valoare de 30 000 lei.

Articolele contabile care se întocmesc sînt:

— cuprinderea în cota de alocări pentru fondul de dezvoltare a valorii animalelor:

30 000	550 *„Alocări la fondul de dezvoltare"*	=	707 *„Fond de dezvoltare"*, analitic 707.01 *„Fond de dezvoltare pentru investiții"*	30 000

— înregistrarea cheltuielilor și scăderea animalelor din evidență:

30 000	905 *„Investiții"*	=	211 *„Animale tinere și la îngrășat"*	30 000

— înregistrarea animalelor la mijloace fixe:

30 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	30 000

— diminuarea fondului de dezvoltare cu cheltuieli efectuate cu animalele preluate de la activitatea de bază:

30 000	707 *„Fondul de dezvoltare"*	=	905 *„Investiții"*	30 000

Exemplul 2. O cooperativă agricolă de producție a achiziționat 200 oi în valoare de 100 000 lei. S-a plătit furnizorul din împrumuturi pe termen lung 70 000 lei și din fonduri proprii 30 000 lei și s-au luat în evidență animalele.

Pentru reflectarea în contabilitate a acestei investiții se întocmesc articolele contabile:

— înregistrarea obligației față de furnizori:

100 000	905 *„Investiții"*	=	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	100 000

— achitarea furnizorului:

100 000	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	=	%	
			801 *„Împrumuturi pe termen lung"*	70 000
			901 *„Disponibil pentru investiții"*	30 000

— înregistrarea mijloacelor fixe:

100 000	100 *„Mijloace fixe"*	=	%	
			905 *„Investiții"*	70 000
			700 *„Fondul mijloacelor fixe"*	30 000

— cu suma de 30 000 lei, cheltuieli din fonduri proprii, se face înregistrarea:

30 000	**707** *„Fond de dezvoltare,"* **analitic** **707.01** *„Fondul de dezvoltare pentru investiții"*	=	**905** *„Investiții"*	30 000

Exemplul 3. O cooperativă agricolă de producție a achiziționat materiale și utilaje pentru construirea unui grajd. Prețul din factură al acestora este de 200 000 lei, iar cheltuielile de transport datorate furnizorului, 10 000 lei. S-a plătit furnizorului din disponibil pentru investiții. S-au consumat materiale și s-au montat utilajele. Lucrările au fost executate de membrii cooperatori, valoarea normelor fiind de 80 000 lei. Lucrările au fost terminate, s-a făcut recepția mijlocului fix și s-a dat în folosință.

Reflectarea în contabilitate a acestei investiții se face astfel:

— pentru aprovizionarea cu materiale și utilaje, plata furnizorului, consumarea materialelor și montarea utilajelor se întocmesc aceleași articole contabile ca la investițiile necentralizate efectuate în regie de oricare altă unitate economică;

— înregistrarea valorii normelor atribuite membrilor cooperatori, care au lucrat în construcții:

80 000	**905** *„Investiții"*	=	**606** *„Venituri din alte surse"*	80 000

— includerea valorii normelor în cota de alocări pentru fondul de dezvoltare:

80 000	**550** *„Alocări pentru fondul de dezvoltare"*	=	**707** *„Fondul de dezvoltare"*, **analitic** **707.01** *„Fond de dezvoltare pentru investiții"*	80 000

— recepționarea mijlocului fix:

290 000	**100** *„Mijloace fixe"*	=	**700** *„Fondul mijloacelor fixe"*	290 000

— diminuarea fondului de dezvoltare cu cheltuielile efectuate:

290 000	**707** *„Fond de dezvoltare"*, **analitc** **707.01** *„Fond de dezvoltare pentru investiții"*	=	**905** *„Investiții"*	290 000

În situația că pentru executarea unor lucrări de investiții executate pe seama fondului de dezvoltare, se folosesc specialiști care nu sînt membri cooperatori, retribuția datorată acestora, contribuțiile pentru asigurările sociale, reținerile din retribuții, decontările cu personalul, cu bugetul etc. sînt înregistrate la fel ca celelalte unități economice.

Pentru investițiile finanțate din împrumuturi pe termen lung, plățile efectuate prin bancă sînt înregistrate prin creditarea contului 801 *„Împrumuturi pe termen lung"*, iar plățile efectuate în numerar, prin creditarea contului 300 *„Casa"*.

8. CONTABILITATEA INVESTIȚIILOR LA ASOCIAȚIILE ECONOMICE INTERCOOPERATISTE

Asociațiile economice intercooperatiste realizează investiții din fonduri proprii și din credite bancare. Operațiunile privind *investițiile realizate din fonduri proprii* se contabilizează la fel ca și în unitățile cooperatiste. *Creditele pentru investiții* se acordă asociațiilor de către bancă, într-un cont cu funcție tranzitorie, în care se cumulează pînă la terminarea investiției. În acest cont se înscriu creditele prin faptul că rambursarea lor nu rămîne în sarcina asociației, ci se repartizează cooperativelor asociate și se cuprind în contabilitatea acestora, proporțional cu volumul creditelor solicitate și aprobate fiecărei cooperative. Suma creditelor preluate de fiecare cooperativă se consemnează ca și cota de participare, odată cu înregistrarea obiectivului rezultat.

În scopul determinării cotelor din credite ce revin fiecărei cooperative agricole de producție în termen de 30 de zile de la terminarea lucrării sau de la utilizarea creditelor aprobate, conducerea asociației depune la bancă un proces-verbal semnat de conducerea fiecărei cooperative agricole de producție asociate. În procesul-verbal, se arată volumul total de credite folosite la realizarea investiției, partea din credite ce revine fiecărei cooperative agricole asociate, termenele de rambursare și volumul ratelor pe ani, care au fost stabilite anterior, împreună cu banca.

Exemplu. - Asociația economică intercooperatistă procură din credite bancare 50 capete vaci de lapte în sumă de 250 000 lei. Se achită obligația față de furnizor prin bancă. Pentru consemnarea operațiunilor necesare se întocmesc articolele contabile:

— înregistrarea obligației față de furnizor:

250 000	905 *„Investiții"*	=	912 *„Furnizori și antreprenori pentru investiții"*	250 000

— se achită furnizorul din credite bancare ce se trec pe seama C.A.P. asociate:

250 000	912 *„Furnizori"*	=	445 *„Decontări între cooperativă și asociațiile intercooperatiste"*	250 000

— se creează fondul de dezvoltare cu suma creditelor folosite la procurarea animalelor și consemnate în contabilitatea asociațiilor ca și cotele de participare ale cooperativelor:

250 000	445 *„Decontări între cooperativă și asociațiile intercooperatiste"*	=	707 *„Fondul de dezvoltare"*	250 000

— înregistrarea vacilor de lapte ca provenind din surse proprii, prin faptul că s-a constituit fondul de dezvoltare, cu suma creditelor preluate de C.A.P.:

250 000	100 „*Mijloace fixe*"	=	700 „*Fondul mijloacelor fixe*"	250 000

— înregistrarea în creditul contului din afara bilanțului 042 „*Cote părți ale cooperativelor agricole de producție la constituirea asociațiilor intercooperatiste*";

— se închide contul de investiții cu cheltuieli efectuate pentru procurarea vacilor, în sumă de 250 000 lei:

250 000	707 „*Fondul de dezvoltare*"	=	905 „*Investiții*"	250 000

Probleme

Să se menționeze documentele și să se întocmească articolele contabile pentru următoarele operațiuni:

1. I.C.L. „Confecția" București a achiziționat două mașini de calculat electronice. Pețul din factura furnizorului este de 16 000 lei bucata. S-a plătit furnizorul 32 000 lei și comisionul băncii finanțatoare 160 lei; s-a făcut recepția mijloacelor fixe și darea lor în folosință; s-a închis finanțarea.

Rezolvarea problemei se va face considerind că finanțarea este făcută din fondurile unității și din credite bancare.

2. I.C.M. nr. 1 București, construiește în regie un depozit de materiale. Prețul de deviz al acestuia este de 23 000 lei. Finanțarea este făcută din credite bancare, 150 CC0 lei, și prin contribuția în muncă a tineretului din întreprindere, 80 000 lei. S-au aprovizionat materiale în sumă de 100 000 lei, cheltuieli de transport 5 000 lei. S-a plătit furnizorul, s-au consumat materialele aprovizionate și s-a rambursat împrumutul pentru materiale. Se iau în evidență lucrările executate prin contribuția în muncă a tineretului 85 000 lei. Se înregistrează statele de plata retribuțiilor 30 000 lei, C.A.S. 4 500 lei, reținerile din retribuții: impozit 5 000 lei, contribuții pentru pensia suplimentară 500 lei. S-au vărsat C.A.S. și reținerile din retribuții 1 000 lei. S-au ridicat banii de la bancă și s-au plătit retribuțiile 24 500 lei. Se înregistrează consumul de energie și apă, precum și plata furnizorilor 2 000 lei.

S-a făcut recepția mijlocului fix și darea lui în folosință. S-a închis finanțarea.

3. Pentru extinderea unei plantații de meri la o întreprindere agricolă de stat s-au efectuat următoarele cheltuieli: consum de material săditor din producție proprie 50 000 lei; lucrări efectuate cu mijloace mecanizate ale întreprinderii 20 000 lei; retribuții 10 000 lei; C.A.S. 1 500 lei; rețineri din retribuții: impozit 1 500 lei, pentru pensia suplimentară 200 lei; s-a vărsat activității de bază contravaloarea materialului săditor și a lucrărilor cu mijloace mecanizate. S-a făcut plata C.A.S., 1 500 lei, și a reținerilor din retribuții, 1 700 lei. S-au ridicat de la bancă și s-au plătit retribuțiile, 8 300 lei.

Finanțarea este făcută din fondurile statului.

În anii următori s-au făcut cheltuieli de întreținerea plantațiilor: consum de materiale de la activitatea de bază 5 000 lei, lucrări efectuate cu mijloace mecanizate ale întreprinderii 15 000 lei. S-a virat activității de bază suma de 20 000 lei pentru materiale și pentru lucrările executate.

Înainte de intrarea pe rod a plantației s-au recoltat fructe în sumă de 10 000 lei, care s-au valorificat, sumele încasate fiind depuse în cont.

Se va înregistra și intrarea pe rod a plantației și închiderea finanțării.

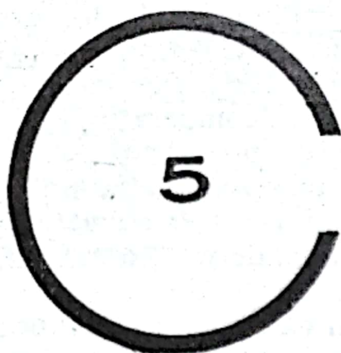
4. I.T.A. București a achiziționat 10 autocamioane. Pentru transportul acestora la unitate au fost delegați 10 conducători auto. S-au ridicat banii de la bancă și s-au acordat avansuri spre decontare conducătorilor auto, 5 000 lei. La înapoiere, conducătorii auto prezintă documente de cheltuieli pentru suma de 4 500 lei, iar diferența de 500 lei se restituie și este depusă la bancă. Prețul din factură al autocamioanelor este 1 200 000 lei. S-a plătit furnizorului, s-a făcut recepția autocamioanelor și darea lor în folosință. S-a închis finanțarea.

Problema va fi rezolvată avîndu-se în vedere toate cele trei surse de finanțare: fondurile statului, fondurile unității și creditele bancare.

5. C.A.P. trece la animale de producție 10 scrofițe din grupa de vîrstă 5–9 luni, înregistrate cu 800 lei bucata. Scrofițele sînt obținute în anul curent.

6. C.A.P. achiziționează 50 vaci, prețul de factură 21 000 lei, cheltuieli de transport 8 000 lei.

7. Unitatea intercooperatistă achiziționează din fonduri proprii două motoare stabile în valoare de 4 000 lei bucata.

Darea de seamă contabilă

1. IMPORTANŢA ŞI FUNCŢIILE DĂRILOR DE SEAMĂ CONTABILE

Darea de seamă derivă din caracterul unitar al economiei noastre naţionale, din faptul că fiecare unitate economică este o verigă a economiei naţionale, cu sarcini precise, stabilite prin plan.

Prin darea de seamă, unităţile raportează organului ierarhic superior situaţia economică şi financiară, modul de îndeplinire al sarcinilor şi în acest fel conducerea de partid şi de stat cunoaşte mersul întregii economii naţionale şi poate stabili pe bază reală dezvoltarea în continuare a economiei naţionale.

Sistemul dărilor de seamă este determinat şi de sistemul de organizare şi conducere al economiei naţionale.

Fiecare unitate economică este răspunzătoare direct în faţa organului ierarhic superior de modul cum gospodăreşte mijloacele economice, de modul cum îşi îndeplineşte sarcinile de plan.

Prin darea de seamă periodică şi anuală se creează posibilitatea analizei şi controlului activităţii unităţii economice de sus în jos.

Întreprinderile sînt obligate să organizeze urmărirea sistematică — cu ajutorul contabilităţii — a modului de realizare a sarcinilor de plan referitoare la cheltuielile de producţie, producţia vîndută şi încasată, veniturile realizate etc. În acest sens, periodic, pe baza datelor înscrise în contabilitate, se extrag sau se calculează anumiţi indicatori economici şi se transpun într-un ansamblu de formulare care compun darea de seamă.

Darea de seamă cuprinde un sistem de indicatori care caracterizează activitatea întreprinderilor la un moment dat, indicatori care se grupează şi se centralizează pentru nevoile de cunoaştere a mersului unităţii şi de informare a organului ierarhic superior. Nivelul activităţii desfăşurate de întreprindere pentru anul în curs se stabileşte prin compararea cifrelor privind sarcina de plan cu cifrele care reflectă realizările. Este necesar să se cunoască nivelul de dezvoltare al activităţii curente faţă de anul precedent şi pentru aceasta se compară realizările anului curent cu cele ale anului precedent. Pentru a răspunde nevoilor de cunoaştere a nivelului activităţii întreprinderii, faţă de plan şi faţă de anii precedenţi, în darea de seamă se prezintă în paralel indicatorii planificaţi cu cei realizaţi şi indicatorii efectivi ai perioadei raportate cu indicatorii efectivi ai perioadei precedente.

Prezentarea datelor prin darea de seamă se face în cifre absolute şi relative. Cifrele absolute sau *indicatorii absoluţi* se folosesc pentru prezentarea fenomenelor economice înscrise atît cantitativ cît şi valoric. *Indicatorii relativi* se folosesc pentru prezentarea fenomenelor economice, comparativ, cum ar fi situaţia realizărilor faţă de plan sau faţă de perioada precedentă.

În darea de seamă se cuprind indicatori care privesc situaţia mijloacelor economice şi rezultatele financiare, aceştia formînd *darea de seamă contabilă* şi separat indicatori care reflectă activitatea întreprinderii pe o anumită perioadă, aceştia formînd *darea de seamă statistică*.

Dările de seamă trebuie să fie reale în sensul că datele ce le cuprind să reflecte operaţiuni ce au avut loc în perioada respectivă de gestiune şi să fie susţinute de documente. Să nu cuprindă un număr mare de indicatori care ar îngreuia citirea lor şi să se întocmească la termene şi după o anumită schemă de corelare a lor.

Respectarea acestor condiţii în completarea dărilor de seamă permite realizarea funcţiilor sale de sinteză, analiză şi informare a organelor ierarhice în trepte.

2. CONŢINUTUL ŞI STRUCTURA DĂRILOR DE SEAMĂ

Conţinutul dărilor de seamă diferă în funcţie de perioada la care se referă. *Dările de seamă trimestriale şi lunare* cuprind un număr mai redus de indicatori, cu caracter operativ, cu privire la gradul de îndeplinire al planului. *Dările de seamă anuale* contabile — statistice, sînt cele mai complete, deoarece pe lîngă indicatorii îndeplinirii planului şi ai folosirii bazei tehnice-materiale, prezintă şi rezultatele activităţii economice.

Partea din darea de seamă care se referă la statistică cuprinde indicatorii îndeplinirii planului producţiei-marfă, al preţului producţiei-marfă, planul retribuirii muncii etc. Partea contabilă a dării de seamă cuprinde bilanţul.

După metodologia în vigoare, bilanţul contabil este alcătuit din bilanţul propriu-zis, anexele la bilanţ şi raportul explicativ. Întocmesc bilanţ unităţile cu gestiune economică şi personalitate juridică, trimestrial şi anual.

a. Bilanţul, instrument de reprezentare a datelor contabile. Înregistrarea operaţiunilor economice curente în contabilitate permite cunoaşterea existenţei şi mişcării valorilor materiale şi băneşti şi urmărirea realizării gestiunii economice în cadrul unităţilor. Pentru a răspunde anumitor cerinţe de cunoaştere a activităţii unităţii, contabilitatea nu se limitează numai la înregistrările curente şi la anumite perioade de timp, procedează la gruparea şi sintetizarea lor după anumite criterii şi reguli realizînd un tablou unitar al patrimoniului unităţii. Generalizarea, sintetizarea datelor contabilităţii curente cu privire la mijloacele economice, a surselor de formare şi a rezultatelor activităţii economice se realizează folosind procedeul cunoscut al contabilităţii — *bilanţul*. Privit ca document de sinteză, *bilanţul* este un document de prezentare generalizată, în etalon valoric, la un moment dat a mijloacelor economice, a surselor de formare şi a rezultatelor activităţii economice din cadrul unităţii economice sau instituţiei bugetare.

Pentru a reflecta în bilanţ mijloacele economice sub dublul lor aspect, al componenţei materiale şi al sursei de formare, bilanţul se prezintă grafic sub

forma unui tabel sau situaţii, cu două părţi. În partea stîngă denumită *activ* se înscriu mijloacele economice după componenţa materială, iar în partea dreaptă denumită *pasiv* se înscriu mijloacele economice după sursa de formare.

Schematic bilanţul poate fi redat în felul următor:

Activ	Bilanţ Pasiv
Mijloace fixe Mijloace circulante	Surse proprii Surse speciale Surse atrase Surse împrumutate

Cele două părţi ale bilanţului sînt egale ca valoare, datorită faptului că în ambele părţi sînt înscrise aceleaşi elemente patrimoniale, grupate şi sistematizate după criterii diferite: în activ după componenţa lor materială, iar în pasiv după provenienţă, după sursa de formare.

Activul şi pasivul bilanţului în afara faptului că se referă la aceeaşi masă de mijloace economice, care le uneşte, pot exprima lucruri diferite în funcţie de punctul de vedere din care sînt privite. Acestea pot fi apreciate din punct de vedere contabil, juridic şi financiar.

Din punct de vedere contabil, activul cuprinde soldurile debitoare, iar pasivul soldurile creditoare, organizate în indicatori economici.

Din punct de vedere juridic, activul exprimă drepturile unităţii, constînd în dreptul de a folosi mijloacele materiale, băneşti şi creanţele, iar pasivul, obligaţiile unităţii faţă de stat pentru mijloacele puse la dispoziţie, obligaţiile de a achita furnizorii, creditele bancare şi retribuţiile personalului.

Din punct de vedere financiar, activul arată modul cum sînt întrebuinţate mijloacele primite de unitate, iar pasivul modul în care au fost procurate.

Mijloacele economice şi sursele de formare a acestora înscrise în bilanţ poartă numele de *posturi de bilanţ* sau *indicatori ai bilanţului*. Posturile de bilanţ pot fi de activ sau pasiv, după cum se înscriu elemente de activ (mijloace) sau elemente de pasiv (surse).

Formularul de bilanţ este tipizat, elaborat pe baza unei metodologii unitare, care asigură conţinutul economic şi structura bilanţului în concordanţă cu cerinţele gestiunii economice şi conducerii economiei naţionale.

Bilanţul ca modalitate de prezentare a datelor cît şi prin utilizarea care i se dă îndeplineşte următoarele *funcţii principale*: funcţia de generalizare a datelor, funcţia de cunoaştere a mersului activităţii unităţii şi funcţia previzională. Funcţiile amintite se condiţionează, întrucît datele în bilanţ se grupează şi se sistematizează în funcţie de indicatorii economici necesari pentru o analiză complexă a activităţii economice şi financiare a unităţii.

Funcţia de generalizare a datelor se înscrie ca o etapă în urmărirea circuitului valorilor materiale pentru realizarea reproducţiei socialiste. Această funcţie izvorăşte ca o necesitate de a grupa datele disparate ale contabilităţii curente, după asemănări comune, într-un număr restrîns de indicatori, care să poată oferi o imagine de ansamblu asupra mersului activităţii unităţii.

Funcţia de cunoaştere a mersului activităţii unităţii este legată de analiza economică de ansamblu. Situaţia economică a unităţii este apreciată în funcţie de modul cum a folosit fondurile, cum şi-a achitat obligaţiile şi de rezultatele financiare obţinute.

Funcția previzională constă în posibilitatea ce o oferă bilanțul de a orienta activitatea viitoare în funcție de rezultatul activității curente.

Bilanțul pentru realizarea funcțiilor sale de generalizare, informare și previziune prezintă mijloacele economice și sursele de formare organizate sistematic, în grupe de bilanț.

În *activul bilanțului* mijloacele economice se grupează astfel:

Grupa A „Mijloace fixe"; *Grupa B „Mijloace circulante"*; *Grupa C „Mijloace și cheltuieli pentru investiții"*; *Grupa D „Vărsăminte, prelevări și pierderi"*.

În *pasivul bilanțului* sursele de formare după natura lor se grupează astfel:

Grupa A „Surse proprii și împrumutate privind mijloacele fixe"; *Grupa B „Surse proprii, împrumutate și atrase privind mijloacele circulante"*; *Grupa C „Surse pentru investiții"*; *Grupa D „Beneficii și subvenții"*.

Bilanțul prezintă mijloacele economice de care dispune întreprinderea sub dublu aspect, al componenței materiale și al sursei de formare. Din dubla reprezentare a mijloacelor economice rezultă anumite relații între posturile din activul și pasivul bilanțului, prezentate sub forma unor egalități, care indică modul în care au fost folosite mijloacele economice, măsura în care s-a respectat utilizarea lor potrivit destinației stabilită inițial.

În structura bilanțului sînt cuprinse patru grupe de posturi de activ și corespunzător acestora patru grupe de posturi în pasiv. Deci, fiecărei grupe de posturi din activ îi corespunde o grupă de posturi în pasiv. Lipsa de egalitate între grupele de posturi din activul și pasivul bilanțului indică folosirea mijloacelor în alte scopuri decît acelea pentru care s-au constituit, adică a avut loc o deturnare de fonduri.

În cadrul întreprinderii are loc o activitate de producție prin care se realizează obiectul acesteia și o activitate de investiții prin care se obțin noi mijloace fixe. Fondurile care acoperă mijloacele economice necesare celor două activități sînt diferite și se folosesc în mod strict potrivit destinației. De aci rezultă corelația între grupele posturilor din bilanț, astfel:

Activ		*Pasiv*	
Grupa *A*	90 000	Grupa *A*	90 000
Grupa *B*	52 000	Grupa *B*	50 000
Grupa *C*	40 000	Grupa *C*	40 000
Grupa *D*	8 000	Grupa *D*	10 000
TOTAL	190 000	TOTAL	190 000

Această corelație indică faptul că întreprinderea a folosit mijloacele de producție pentru activitatea de bază și auxiliară și n-au avut loc deturnări de fonduri, de la producție pentru investiții și invers.

Comparînd sumele din grupa *D* din pasivul bilanțului cu sumele din grupa *D* din activul bilanțului rezultă o diferență care indică beneficiul nerepartizat. Această sumă apare în grupa *B* din activ la contul 341.04 *„Beneficii sau subvenții"*. Dacă vărsămintele și prelevările din contul 341.04 *„Beneficii sau subvenții"* sînt mai mari decît sumele din contul 750 *„Beneficii și pierderi"*

— grupa *D* — pasiv, diferența aparține activității de producție și se virează în contul 340 „*Cont curent*":

340 „*Cont curent*"	=	341 „*Cont de acumulări și de împrumut pe documente în curs de încasare*", analitic 341.04 „*Beneficii sau subvenții*"

În cazul cînd rezultă o sumă mai mică, înseamnă că sumele ce aparțin beneficiului se găsesc în contul curent și se întocmește articol contabil invers.

În afara acestor corelații care vizează raportul între mijloace sau surse pe grupe de posturi se pot crea și alte corelații care permit un control și o analiză mai amănunțită a situației mijloacelor economice.

Din analiza pe verticală a bilanțului, a posturilor din activul și pasivul bilanțului folosind indicatorii de structură, se poate stabili greutatea specifică a fiecărei grupe și modul cum au evoluat acestea față de volumul lor din bilanțul anterior. Din analiza pe orizontală va rezulta care este raportul între grupele din activul și pasivul bilanțului. Pentru aprofundarea analizei se folosesc și situațiile anexe la bilanț.

b. **Sursele de obținere și modul de prelucrare a datelor necesare întocmirii bilanțului.** Pentru ca bilanțul să fie un instrument util în munca de conducere, întocmirea acestuia trebuie să se facă cu respectarea anumitor condiții de formă și de fond.

Condițiile de formă privesc modul de prezentare al bilanțului, folosirea formularului tipizat și a situațiilor anexe, înscrierea elementelor de activ și pasiv într-o anumită ordine etc. Nerespectarea acestor condiții îngreuiază relațiile cu banca finanțatoare, cu organul ierarhic superior, centralizarea datelor cît și extragerea indicatorilor necesari caracterizării activității unității.

Condițiile de fond se referă la exactitatea și realitatea conținutului economic al bilanțului. Exactitatea datelor se asigură prin lucrările de confruntare a datelor contabilității cu situația de pe teren, iar realitatea datelor se asigură prin delimitarea operațiunilor economice pe perioade de timp și prin aplicarea corectă a principiilor de evaluare.

Pentru a se asigura exactitatea și realitatea datelor cuprinse în bilanț și în situațiile anexe la bilanț se fac o serie de lucrări premergătoare, ca de exemplu:

— înregistrarea în contabilitate a tuturor operațiunilor economice ce au avut loc în perioada de gestiune pentru care se întocmește bilanțul;

— verificarea exactității datelor înregistrate în conturile sintetice și analitice cu ajutorul balanțelor de verificare;

— inventarierea mijloacelor economice și a creanțelor și obligațiilor unității;

— regularizarea diferențelor între inventar și datele contabile;

— închiderea finală a conturilor de cheltuieli, a contului *Rezerve pentru cheltuieli preliminate*" pentru rezervele refolosite, închiderea conturilor de venituri și trecerea rezultatelor obținute pe seama contului 750 „*Beneficii și pierderi*";

— centralizarea datelor contabilității sintetice și analitice în balanța de verificare pentru stabilirea situației finale.

În vederea confruntării datelor evidenţei cu existenţele de pe teren şi punerea de acord a acestora se efectuează *lucrarea de inventariere*. Aceasta constă în verificarea situaţiei patrimoniului unităţii pe teren, la un moment dat, sub aspectul volumului (cantităţii) şi al calităţii.

În scopul prezentării în bilanţ a mijloacelor economice la valoarea reală, acele mijloace care au fost consemnate în conturi la altă valoare (preţ plan) soldurile din balanţa de verificare se rectifică extracontabil cu soldurile conturilor de regularizare.

Mijloacele fixe se înscriu în bilanţ la valoarea rămasă, determinată prin corectarea contului 100 *„Mijloace fixe"* cu soldul contului 101 *„Uzura mijloacelor fixe"*.

Produsele finite, semifabricatele, produsele, lucrările şi serviciile facturate se însumează algebric cu soldul conturilor: 221 *„Diferenţe de preţ la produse finite"*, 223 *„Diferenţe de preţ la semifabricate"* şi 226 *„Diferenţe de preţ la produse, lucrări, servicii facturate"*.

Mărfurile în depozit şi mărfurile în magazinele cu amănuntul se diminuează cu soldul contului 239 *„Rabat sau adaos comercial"*.

Ambalajele se diminuează cu soldul contului 251 *„Bonificaţii la ambalaje"*.

Materialele şi obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată se însumează cu soldul contului 204 *„Cheltuieli de transport-aprovizionare"*.

După efectuarea operaţiunilor amintite se procedează la completarea bilanţului, lucrare ce constă în înscrierea datelor din conturi în formularul de bilanţ.

Întocmirea bilanţului se face pe baza soldurilor din ultima balanţă de verificare, a conturilor sintetice, încheiată pentru operaţiunile financiar-contabile din perioada raportată.

În principiu fiecărui post din bilanţ îi corespunde un cont din evidenţa contabilă, dar sînt cazuri cînd soldurile conturilor stabilite în ultima balanţă necesită prelucrări, pentru a corespunde anumitor cerinţe. Sînt şi conturi care nu apar în bilanţ, cele rectificative pentru mijloacele economice, conturile de cheltuieli comune şi generale care se repartizează asupra cheltuielilor producţiei de bază în vederea calculării preţului de cost şi conturile de venituri pentru care rezultatele stabilite se preiau de contul 750 *„Beneficii şi pierderi"*.

De asemenea, sînt cazuri în care datele contului sintetic se defalcă în mai multe poziţii ,cazul contului *„Clienţi"* care în bilanţ se desfăşoară în posturile: *„Clienţi interni"*, *„Clienţi cu plata în rate"*, *„Clienţi externi"* etc.

Pentru completarea formularului de bilanţ datele se extrag din conturi aşa cum rezultă din bilanţul anexat.

3. CONŢINUTUL ŞI STRUCTURA PRINCIPALELOR ANEXE LA BILANŢ

Anexele la bilanţ se prezintă sub forma unor formulare tipizate prin care unitatea raportează anumite aspecte din activitatea sa necuprinse în bilanţ, dezvoltă sau completează unii indicatori ai bilanţului. Fiecare anexă poartă un titlu care arată conţinutul, natura indicatorilor raportaţi. Datele sînt înscrise în anexele la bilanţ comparativ cu planul şi în acest fel se poate constata cu uşurinţă gradul de îndeplinire al planului.

Formularele din anexele la bilanţ sînt împărţite în două grupe: *formulare comune*, pentru mai multe ramuri (subramuri) şi *formulare specifice* fiecărei ramuri în parte.

Formularele comune, care privesc unităţile din ramurile (subramurile) industrie, construcţii, transporturi, prestări de servicii, telecomunicaţii, comerţ interior, comerţ exterior, aprovizionare-desfacere, contractări-achiziţii şi turism sînt: Repartizarea beneficiilor şi acoperirea pierderilor planificate; Diferenţe de preţ şi influenţe conjuncturale din comerţul exterior; Finanţarea mijloacelor circulante; Fonduri proprii şi de redistribuire; Mijloace şi surse de finanţare a investiţiilor; Cheltuieli administrativ-gospodăreşti; Cheltuieli neproductive; Pagube materiale; Diferenţe de preţ şi surse de acoperire şi Restituirea fondurilor băneşti primite de la societate.

Formularele specifice ramurii industrie sînt: Producţia marfă-vîndută şi încasată, Viteza de rotaţie a mijloacelor circulante, Imobilizări financiare în mijloace circulante, Indicatori de eficienţă şi date de analiză economică, Fonduri şi cheltuieli pentru introducerea tehnicii noi şi Rentabilitatea principalelor produse fabricate.

Fiecare formular cuprinde comparativ indicatorii planificaţi şi efectivi, ceea ce face posibilă determinarea gradului de îndeplinire a sarcinilor de plan. Completarea formularelor se face pe baza unor norme metodologice elaborate de Ministerul Finanţelor.

Astfel formularul „Repartizarea beneficiilor şi acoperirea pierderilor planificate" se completează de toate unităţile economice indiferent de modul de planificare, beneficii sau pierderi, la sfîrşitul anului completînd capitolul corespunzător al planului de rezultate. Unităţile economice care au plan de cercetare vor întocmi două formulare şi anume, în primul se cuprind rezultatele pentru întreaga activitate, iar în cel de-al doilea numai activitatea de cercetare. La repartizarea şi înscrierea beneficiilor se vor avea în vedere instrucţiunile de repartizare a beneficiului în funcţie de subordonarea unităţii.

Formularul „Fonduri proprii şi de redistribuire" se completează cu datele din evidenţa contabilă analitică a contului 714 „*Fond de redistribuire*" pentru fiecare indicator în parte. Soldul la începutul anului pentru fondurile proprii se poate modifica, lucru ce se va arăta în bilanţ prin creşterea sau scăderea acestuia.

4. RAPORTUL EXPLICATIV

Raportul explicativ se întocmeşte de către unitate pentru a analiza, explica şi interpreta anumiţi indicatori raportaţi prin bilanţ şi anexele la bilanţ.

Avînd în vedere că între indicatorii înscrişi în bilanţ şi situaţiile anexe la bilanţ sînt stabilite anumite corelaţii, pentru a urmări problemele expuse în raportul explicativ în acelaşi mod şi pentru asigurarea unei structuri unitare, s-au creat scheme tip de raport explicativ.

Raportul explicativ pentru unităţile industriale cuprinde următoarele *capitole*: *A* Îndeplinirea planului financiar; *B* Îndeplinirea planului de finanţare a investiţiilor; *C* Analiza datelor cuprinse în situaţia pagubelor; *D* Îndeplinirea planului de introducere şi extindere a tehnicii noi şi *E* Greutăţi, lipsuri şi previziuni în legătură cu îndeplinirea planului.

În raportul explicativ, așa cum rezultă din structura stabilită, unitatea arată care este situația anumitor indicatori economici, greutățile, lipsurile, măsurile luate pentru eliminarea deficiențelor. În încheiere se arată măsurile pe care își propune să le ia pentru o mai bună desfășurare a activității, pentru dezvoltarea și perfecționarea producției.

5. PARTICULARITĂȚILE DĂRII DE SEAMĂ ÎN ALTE SECTOARE DE ACTIVITATE

Darea de seamă indiferent de ramură de activitate sau întreprinderea pentru care se întocmește îndeplinește aceeași funcție de analiză, control și informare.

Indicatorii cuprinși în darea de seamă și ca atare situațiile sînt în general aceleași, diferența constînd în conținutul unor formulare care reflectă probleme specifice activității unității.

Astfel, darea de seamă a *unităților comerciale* prezintă ca elemente caracteristice faptul că acest sector dispune de o rețea întinsă de unități de desfacere și de depozite în care au loc mișcări numeroase de mărfuri și faptul că dispune de un nomenclator variat de mărfuri. Unele formulare reflectă probleme specifice activității de circulație a mărfurilor.

În ramura de producție agricolă, la *I.A.S.* ca urmare a unor particularități în modul de calcul al prețului de cost, stocurile de produse finite se evaluează la nivelul prețurilor interne de decontare prin faptul că la aceste prețuri au fost înscrise în veniturile anuale. Cheltuielile de transport-aprovizionare nu se însumează în valoarea de facturare a materialelor pentru a fi înscrise în bilanț la prețul de cost efectiv de aprovizionare. Se procedează astfel, deoarece cheltuielile de transport-aprovizionare se consemnează în contul 510 *„Cheltuielile sectoarelor de deservire"*, iar cheltuielile nerepartizate se înscriu în bilanț ca producție neterminată a sectorului A.L.T.

În *unitățile cooperatiste agricole* produsele se înscriu în bilanț la prețul mediu de realizare la care au fost înscrise în producția globală.

În bilanțul C.A.P. apar elemente noi, care indică proprietatea obștească asupra mijloacelor materiale de care dispun. Astfel în grupa *A* pasiv se arată cît reprezintă părțile sociale ale membrilor cooperatori.

Sumele care nu se pot acoperi din veniturile anului curent se consemnează în contul 532 *„Cheltuieli neacoperite din venituri"*.

În structura bilanțului C.A.P., prin faptul că nu se calculează beneficii și nu se fac vărsăminte, apar trei grupe de posturi de bilanț:

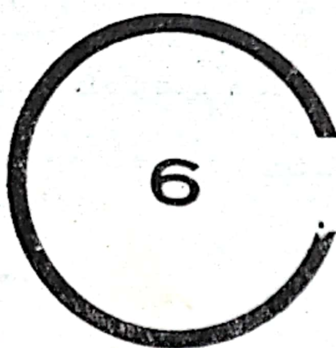
Activ		*Pasiv*	
Grupa *A* *Mijloace fixe*	12 807	Grupa *A* *Surse proprii, împrumutate și alte pasive*	12 807
Grupa *B* *Mijloace circulante*	9 965	Grupa *B* *Surse proprii, împrumutate și alte pasive privind mijloacele circulante*	9 965
Grupa *C* *Mijloace și cheltuieli pentru investiții*	1 802	Grupa *C* *Surse pentru investiții și alte pasive*	1 802
TOTAL Activ	24 574	TOTAL Pasiv	24 574

Probleme

În contabilitatea unității economice, conturile prezintă după ultimul bilanț următoarele solduri:

Denumirea conturilor	Solduri Debitoare	Solduri Creditoare
„Mijloace fixe"	8 540 000	
„Uzura mijloacelor fixe"		840 000
„Materiale"	3 480 000	
„Cheltuieli de transport-aprovizionare"	89 500	
„Produse finite"	960 000	
„Semifabricate"	340 000	
„Diferențe de preț la produse"	214 000	
„Diferențe de preț la produse livrate"	26 507	
„Clienți cu plata în rate"	58 600	
„Cheltuieli pentru investiții"	760 000	
„Vărsăminte și prelevări"	510 000	
„Fondul mijloacelor fixe"		6 900 000
„Împrumuturi pentru procurarea mijloacelor fixe"		800 000
„Fondul mijloacelor circulante"		2 299 990
„Produse livrate, lucrări executate, servicii prestate-facturate"	408 502	
„Credite bancare pentru producție"		1 467 102
„Beneficii sau subvenții"	310 000	
„Beneficii și pierderi"		820 000
„Furnizori"		529 003
„Finanțarea investițiilor centralizate"		760 000

Să se întocmească bilanțul anual și să se stabilească corelațiile între posturile din activul și pasivul bilanțului.

6 Mecanizarea lucrărilor de evidență și calcul

1. CARACTERISTICILE GENERALE ALE MAȘINILOR DE FACTURAT-CONTABILIZAT

Continua creștere a economiei noastre socialiste multilateral dezvoltate impune folosirea de către toate unitățile, pe scară din ce în ce mai largă, a mijloacelor tehnice în întocmirea lucrărilor contabile.

Alături de mașinile de adunat și calculat, cu ajutorul cărora se efectuează un volum mare de operațiuni de adunări, scăderi, înmulțiri și împărțiri, un loc important în executarea lucrărilor de contabilitate îl dețin mașinile de facturat-contabilizat.

Aceste mașini se folosesc, de asemenea, după cum și denumirea lor arată, și la întocmirea facturilor.

Mașinile de facturat-contabilizat, din punct de vedere al construcției lor, sînt rezultatul combinării mașinilor de scris cu cele de calculat.

O asemenea mașină este constituită, în general, din următoarele trei *părți principale*:

— tastatura (cu taste alfanumerice și funcționale);
— blocul de calcul;
— dispozitivul de imprimare.

Tastele alfanumerice servesc la introducerea datelor în mașină, iar cele funcționale, prin apăsarea lor, la declanșarea impulsurilor electrice corespunzătoare, care comandă sistemul de relee ce deschid și închid circuitele care determină funcționarea mașinii.

Blocul de calcul asigură efectuarea adunării, scăderii, înmulțirii și, după caz, și a împărțirii, precum și stocarea, dacă este necesar, a rezultatelor intermediare sau finale, obținute de către acesta.

Dispozitivul de imprimare este constituit dintr-o mașină de scris electrică cu o viteză de imprimare pe hîrtie de circa 10—15 caractere pe secundă.

Lucrările contabile sau de facturare se efectuează de către aceste mașini potrivit programelor respective întocmite în acest scop.

Potrivit acestor programe, mașina poate executa:

— înscrierea datelor în coloanele respective;
— deplasarea în mod automat a carului pentru a se putea realiza imprimarea datelor într-o coloană sau alta, precum și sărirea unei coloane sau a mai multor coloane;
— poziționarea în mod automat a virgulei zecimale etc.

Mașinilor de contabilizat-facturat li se poate mări posibilitatea de lucru prin conectarea a diverse echipamente auxiliare, după cum cer necesitățile (mașină de scris, cititor de bandă din hîrtie perforată, perforator de bandă de hîrtie, perforator de cartele, extinderea memoriei etc.).

Ca urmare, mașinile de facturat-contabilizat, datorită conectării acestor echipamente, pot să transpună:

— fie prin imprimare pe hîrtie în clar datele din benzile perforate, cartele perforate etc.;

— fie prin perforare în banda de hîrtie sau cartele etc. a datelor ce se imprimă concomitent în clar pe hîrtie.

Benzile perforate, cartele perforate etc. pot servi la introducerea directă în calculatoarele electronice a datelor pe care le conțin, în vederea prelucrării lor în mod complex, avantaj de o deosebită importanță pentru unitățile mici și mijlocii din economie, care nu pot dispune de un calculator electronic propriu.

Calculele se efectuează de către mașinile de facturat-contabilizat în *sistemul de numerație zecimal-binar.*

Datorită faptului că sistemul de numerație zecimal folosește zece cifre (de la „0" la „9"), efectuarea operațiilor de calcul în acest sistem ar necesita numeroase circuite într-o mașină electronică, ceea ce ar îngreuia construcția cît și funcționarea acesteia. De aceea s-a adoptat un sistem mai simplu de numerație, care are baza 2, folosind pentru exprimarea oricărui număr doar cifrele 1 și 0. Acest sistem de numerație poartă numele de *sistem binar*, iar cifrele 1 și 0 sînt denumite *cifre binare.*

Sistemul de numerație binar este cel mai corespunzător cerințelor tehnicii electronice, deoarece cifra 1 poate fi prezentată printr-un impuls electric, iar cifra 0 prin absența impulsului electric.

Pentru îmbinarea avantajelor sistemului de numerație binar cu necesitățile impuse de sistemul zecimal utilizat în practică, s-a conceput un *sistem mixt zecimal-binar.*

Regula de scriere a cifrelor în cazul sistemului zecimal-binar este simplă. Fiecare ordin aritmetic zecimal este exprimat printr-o suită de patru cifre compuse din 0 sau 1 (tetradă).

Modul de scriere în sistemul de numerații zecimal și zecimal-binar al cifrelor zecimale de la 0 la 9 este următorul:

În sistemul zecimal	*În sistemul zecimal-binar*
0	0000
1	0001
2	0010
3	0011
4	0100
5	0101
6	0110
7	0111
8	1000
9	1001

Poziţia cifrelor binare în cadrul fiecărui ordin aritmetic (al zecilor, al sutelor etc.) este identică cu aceea stabilită pentru ordinul unităţilor.

De *exemplu*, în cazul numărului 11 se scrie:

0001 0001

1 zeci 1 unităţi

Exprimarea în acest sistem de numeraţie a numerelor din ordinul aritmetic al zecilor, sutelor, miilor etc. se face în felul următor:

În sistemul zecimal	*În sistemul zecimal-binar*			
	mii	sute	zeci	unităţi
10			0001	0000
11			0001	0001
12			0001	0010
100		0001	0000	0000
101		0001	0000	0001
1000	0001	0000	0000	0000
1001	0001	0000	0000	0001
1002	0001	0000	0000	0010

Cu toate că în sistemul zecimal-binar un număr conţine de patru ori mai multe cifre decît în cel zecimal, acest fapt nu constituie un impediment pentru maşinile electronice, datorită vitezei extrem de mari cu care citesc şi efectuează operaţiunile.

În maşinile electronice de calcul se introduc cifre zecimale care, pentru efectuarea calculelor, sînt transformate automat în cifre binare, iar rezultatele calculelor sînt transformate din nou şi sînt redate tot în cifre zecimale.

Regulile după care se efectuează calculele în cazul adunării şi înmulţirii numerelor binare sînt următoarele:

Reguli de adunare:

$0 + 0 = 0$

$0 + 1 = 1$

$1 + 1 = 10$ care corespunde cifrei 2 în sistemul zecimal (0010)

Reguli de înmulţire

$0 \times 0 = 0$

$0 \times 1 = 0$

$1 \times 1 = 1$

Se prezintă cîteva exemple de operaţiuni comparative:

zecimal	binar	zecimal	binar	zecimal	binar
3	0011	3	0011	3	0011
+4	+0100	+5	0101	×2	×0010
7	0111	8	1000	6	0000
					0011
					00110

Dacă din rezultatul operaţiunii, cifrele unui ordin zecimal depăşesc cifra 9 (1001), maşina procedează automat la normalizarea rezultatului prin adăugarea complementului cifrei 9. Complementul se obţine prin inversarea cifrelor binare, zero fiind înlocuit cu 1 şi 1 cu zero. Deci cifra 9 fiind reprezen-

tată în cod binar-zecimal prin 1001, complementul său este 0110 care corespunde cifrei zecimale 6. În acest fel se obține rezultatul exact.

De exemplu, în cazul adunării 15 + 18 = 33.

0001 · 0101 + 0001 · 100 = 0010 · 1101 + 0110 = 0011 · 0011
1 5 + 1 8 = ↑ = 3 3
complementul cifrei 9

Un alt sistem de numerație ce se folosește în efectuarea calculelor de către mașinile electronice este *sistemul de numerație octal*, cu baza 8, care necesită folosirea a 8 simboluri cifrice 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,

Exemplu de corespondență între sistemul de numerație zecimal și sistemul de numerație octal:

— în sistemul zecimal 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.
— în sistemul octal 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
— în sistemul octal 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ...
— în sistemul octal 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17,20 ...

Avantajul sistemului octal constă în faptul că un număr din acest sistem este foarte ușor de transformat cifră cu cifră în cel binar, cu baza 2, necesitînd numai 3 cifre binare. De exemplu:

7	3	2	1	octal
111	011	010	001	binar

Mașinile de facturat-contabilizat ce se construiesc în țara noastră (FC 15, FC 15 Ș și FC 30) folosesc sistemul de numerație zecimal-binar.

2. MAȘINILE DE FACTURAT-CONTABILIZAT FC 15 ȘI FC 15 S

Părțile componente ale acestor mașini se pot împărți în următoarele două mari grupe (fig. 1):

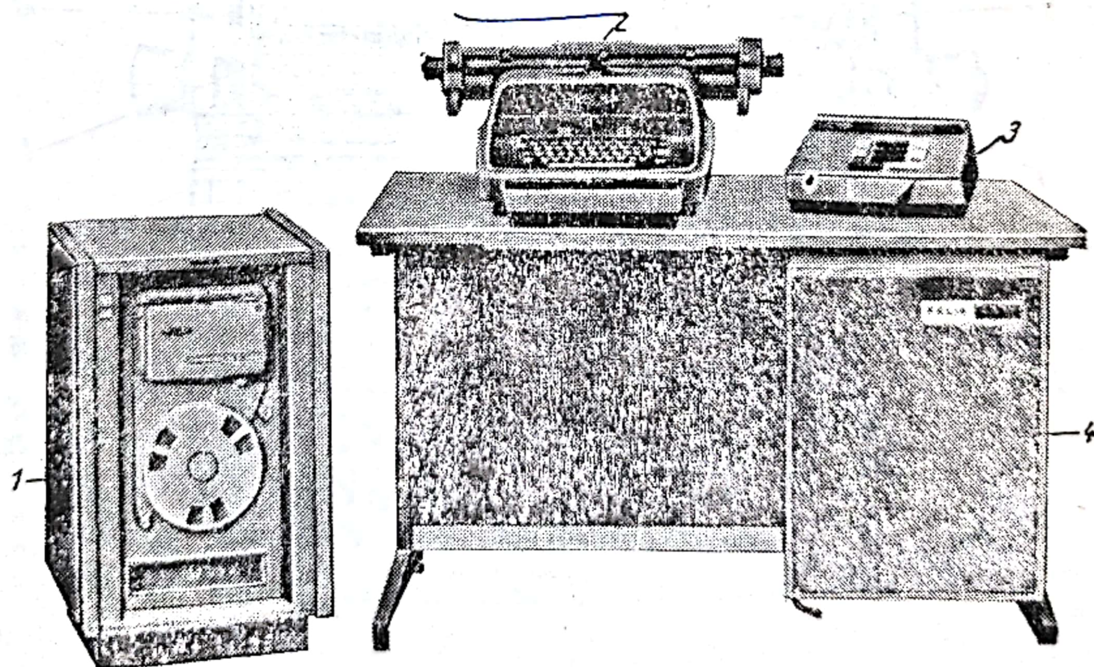

Fig. 1. Mașina de facturat-contabilizat Felix FC15:
1 — perforatorul Felix FC15P; 2 — mașina de scris; *3* — tastatura zecimală auxiliară; 4 — blocul electronic al mașinii Felix FC15.

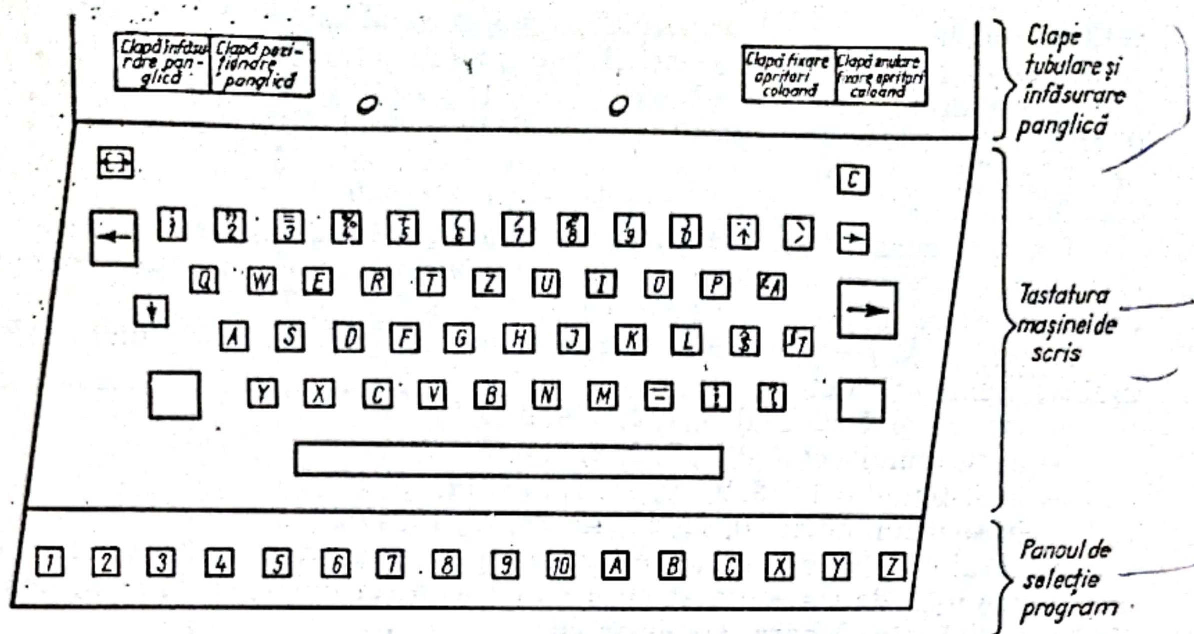

Fig. 2. **Tastatura mașinii de scris FC15 împreună cu tastele de programare și selectare.**

Fig. 3. **Tastatura și carul mașinii de scris FC15.**

— În prima grupă intră *componentele strict necesare* pentru folosirea independentă a mașinii, și anume:

— *mașina de scris*, care poate fi:

— tip IBM, în care caz mașina de facturat-contabilizat poartă denumirea de *FC 15* (fig. 2 și 3);

— tip SOEMTRON, în care caz mașina de facturat-contabilizat este cunoscută sub denumirea de *FC 15 S* (fig. 4);

— *blocul electronic de calcul*;

— *pupitrul mașinii*, pe care se află montată mașina de scris și blocul electronic de calcul.

— În a doua grupă intră *componentele auxiliare*, care prin atașarea lor la mașina de facturat-contabilizat măresc randamentul acesteia:

— *tastatura zecimală auxiliară*;

— *perforatorul de bandă de hîrtie P 15.*

a. **Părțile principale ale mașinii de facturat-contabilizat.** — *Mașina de scris electrică* constituie dispozitivul prin care se face introducerea cifrelor,

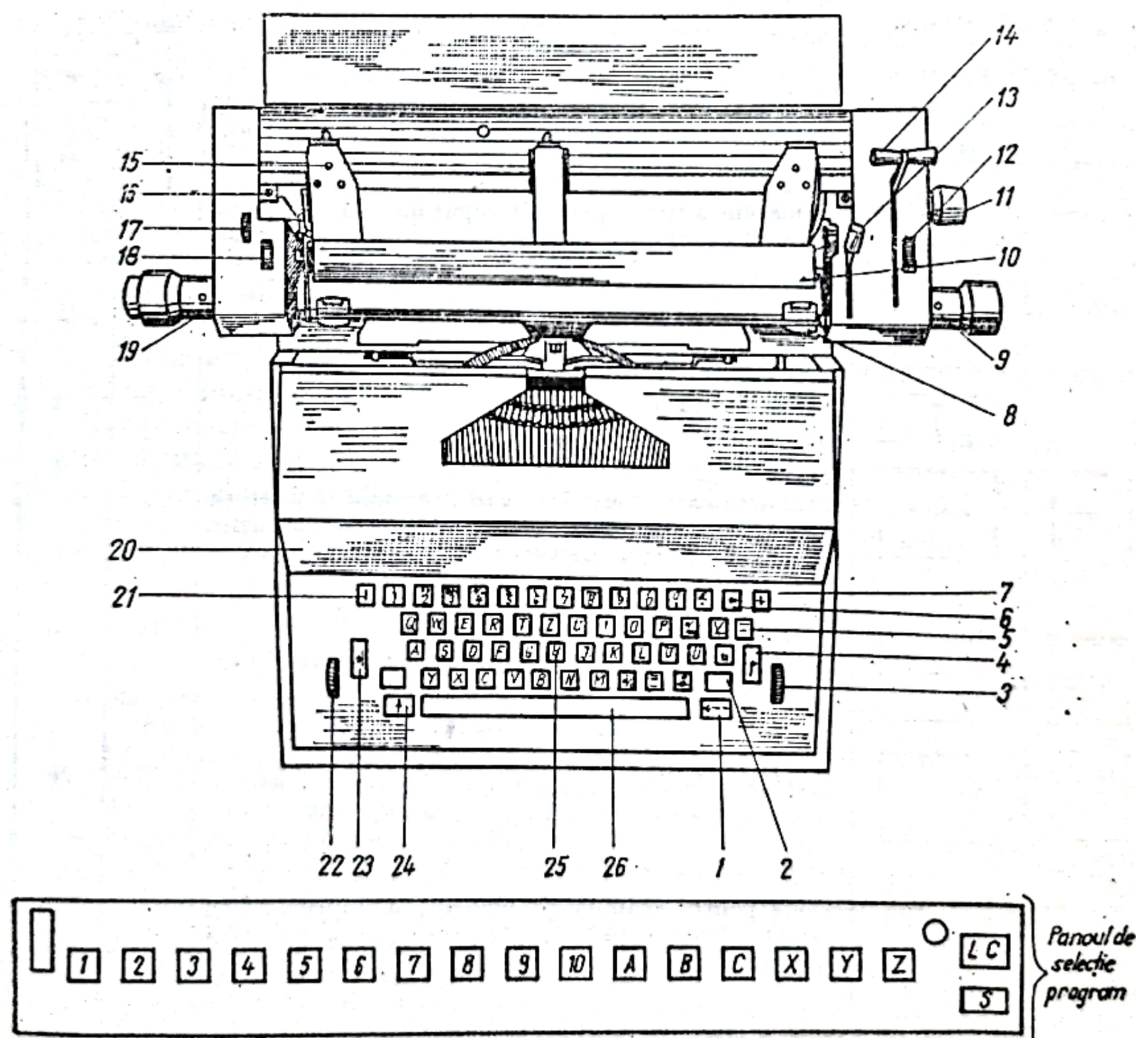

Fig. 4. Tastatura mașinii de scris a mașinii de facturat-contabilizat FC15S.

literelor și semnelor, cît și ieșirea datelor prelucrate la mașină, diferența esențială dintre această mașină și cea obișnuită constituind-o faptul că ea poate comunica cu blocul de calcul.

Părțile principale ale mașinii de scris sînt:

— tastatura;
— carul;
— placa cu came;
— panoul cu taste program și taste selectoare.

Tastatura mașinii de scris este constituită, după cum arată și nenumirea ei, din taste ce au gravate pe ele cifre de la zero la nouă, literele de la *A* la *Z*, precum și alte semne necesare realizării scrierii.

La mașina de scris tip IBM (FC 15) aceste taste sînt în număr de 44, iar la mașina tip SOEMTROM (FC 15 S) sînt în număr de 46.

Tastatura mașinii de scris de tip IBM conține numai litere mari, pe cînd aceea de tip SOEMTRON conține și litere mici.

În afară de aceste taste, mașina mai este înzestrată și cu alte taste destinate realizării diferitelor funcții ale sale. Aceste taste sînt:

gravate la mașina			*simbolizate în*	
FC 15	*FC 15 S*		*fig. 3*	*fig. 4*
→	⌐→	Tastă pentru întoarcerea carului mașinii cu avans de rînd Prin apăsarea acestei taste se realizează revenirea la marginea fixată pentru început de rînd, precum și avansul de rînd (adică ridicarea hîrtiei cu un spațiu)	19	4
	→|	Tastă pentru întoarcerea carului fără avans de rînd	—	23
	↑	Tastă pentru avans de rînd	—	24
→	←---	Tastă de tabulare Prin acționarea acestei taste se determină deplasarea rapidă a carului pînă la primul stop de tabulare (de exemplu, stop despărțitor de coloană în cazul unui imprimat)	17	1
→	→	Tastă pentru spațiu înapoi Apăsarea acestei taste determină deplasarea carului cu un spațiu spre dreapta	18	6
▭	▭	Tastă de spațiu	21	26
↓ ▯...▯	▯...▯	Taste pentru schimbarea manuală a imprimării cu caracterele gravate în partea de sus sau de jos a tastelor	14	2
	|	Tastă de poziționare a stopului de margine	—	21

gravate la mașina FC 15	FC 15 S		simbolizate în fig. 3	fig. 4
TAB +	+	Tastă de poziționare a tabulatorilor	15	7
TAB −	−	Tastă pentru depoziționarea tabulatorilor	16	5
2 3 4 5	3	Comutator pentru reglarea tăriei imprimării caracterelor pe documentul întocmit	13	3
		Tastă pentru înfășurarea panglicii uzate de pe o rolă pe cealaltă	23	—
		Tastă pentru alegerea pistei de panglică, ce urmează a fi folosită	24	—
		Tastă pentru deblocarea carului blocat în stopul de întoarcere parțială	12	—
C	LC	Tastă de corectare, ce se folosește pentru anularea erorii de perforat	22	28

De asemenea mai există și două becuri:

— primul, alb, care indică prin aprinderea lui perforarea unei date numerice și

— al doilea, roșu, care semnalizează prin aprinderea lui perforarea eronată a unei date numerice în bandă.

Carul mașinii de scris este dispozitivul mobil care se deplasează, după caz, la stînga sau la dreapta, pentru a se putea imprima pe hîrtia poziționată pe sulul său, datele preluate în mașină sau redate de către mașină.

Pentru manevrarea carului și a documentului de pe sulul de cauciuc, carul dispune de o serie de pîrghii și butoane, astfel:

	Simbolizat la mașina FC 15	FC 15 S
— Butonul prin apăsarea căruia se realizează deplasarea manuală a carului spre stînga sau dreapta, după caz	1	12
— Pîrghia pentru eliberarea hîrtiei	2	13
— Pîrghia pentru a putea introduce concomitent mai multe coli de hîrtie în mașină spre a fi imprimate	10	11
— Pîrghia pentru avansarea rapidă a hîrtiei	—	14
— Butonul pentru rotirea manuală a sulului (avans de rînd)	—	9
— Pîrghia (rotița) pentru stabilirea spațiului între rînduri	9	18
— Pîrghia (rotița) pentru eliberarea sulului	3	17
— Limitatorul (marginalul) hîrtiei	5	15
— Dispozitivul pentru dirijarea hîrtiei	4	10
— Sulul carului mașinii de scris	6	19
— Presorul hîrtiei (la mașina de scris IBM se prezintă sub forma unei rigle gradate în fața sului, iar la mașina SOEMTRON presorul este gradat pentru a se putea poziționa tabulatorii)	7	8

Carul mașinii tip IBM este prevăzut cu o placă de metal pentru protejarea acestuia contra prafului, căderea de obiecte străine în mașină etc.

Accesul la stopurile pentru marginea din stînga și pentru întoarcerea parțială a carului este posibil după scoaterea plăcuței pentru hîrtie a carului. Aceste piese sînt fixate pe o bară gradată (gradații care corespund cu acelea de pe riglă din fața carului).

Piesa din stînga, cunoscută sub denumirea de *marginal*, se deplasează în urma apăsării pe plăcuța situată în canalul sus al stopului.

Prin fixarea marginalului într-un anumit punct pe rigletă se stabilește limita pînă la care se poate deplasa carul spre dreapta. Această poziție indică, de asemenea, limita marginii din stînga a hîrtiei, de unde începe scrierea.

Celelalte două piese, denumite *stopuri de întoarcere parțială a carului*, sînt identice din punct de vedere al formatului și au același rol. Pentru fixarea lor în poziția dorită se scoate sîrma elastică de fixare, care se reintroduce după montarea stopului respectiv.

Stopurile de întoarcere parțială a carului se folosesc numai prin programul mașinii.

Tabulatorii sînt plăcuțe din metal de o formă specială montate pe bara paralelă cu bara gradată a opririlor. Numărul tabulatorilor montați pe bară sînt egali cu numărul diviziunilor de pe rigla gradată din fața carului. Astfel unei diviziuni îi corespunde un tabulator ce poate avea două poziții prin basculare lui pe verticală: poziționat și depoziționat.

Dacă într-o anumită poziție a carului, ce este determinată de rigla gradată, se acționează clapa *TAB* se va poziționa tabulatorul din poziția respectivă. Pentru a vedea efectul acestei operații se aduce carul în poziția zero. Acționînd tasta de tabulare, carul se va deplasa oprindu-se automat în poziția corespunzătoare tabulatorului fixat. Pentru a anula fixarea tabulatorului se acționează tasta *TAB*.

Rolul acestor tabulatori este de a opri în deplasarea lor carul în anumite poziții corespunzătoare coloanelor documentului spre a se putea înscrie datele în coloana respectivă sau pentru executarea unei alte operații cu ajutorul instrucțiunilor stabilite în acest scop.

Mașina de scris tip SOEMTRON nu dispune de stopuri de întoarcere parțială, iar marginalii și tabulatorii nu se pot vedea ca la mașina de scris tip IBM. Manevrarea lor se face cu ajutorul tastelor respective de pe tastatură.

Placa de came se află în spatele carului mașinii (fig. 5) și dă posibilitatea fixării unor călăreți în diferitele canale, cu scopul de a selecta liniile program în combinație cu una din tastele selectoare.

Datorită construcției sale, placa cu came poate fi montată și demontată cu ușurință pe carul mașinii.

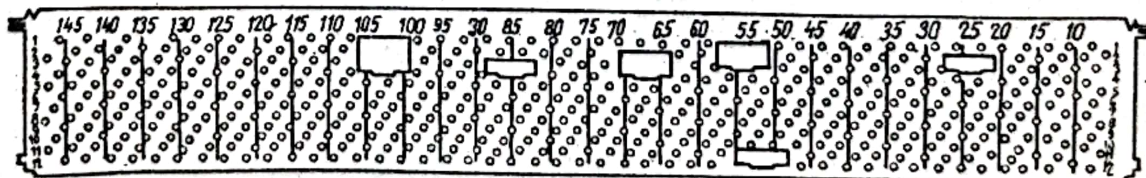

Fig. 5. Placa cu came.

Placa cu came este confecţionată din metal, fiind prevăzută cu orificii ce sînt dispuse în rînduri. În aceste orificii se pot fixa camele din plastic un metal în poziţiile dorite.

Cama este o piesă de formă paralelipipedică, care are pe una din feţele sale o proeminenţă în formă de trunchi de piramidă (fig. 6). În partea opusă trunchiului de piramidă se găsesc 4 orificii aferente celor două şuruburi pentru fixarea camei pe placa de metal.

În spatele plăcii cu came se află o casetă de formă dreptunghiulară în care se găsesc *microîntrerupătorii cu role*. În casetă aceşti microîntrerupători sînt montaţi în poziţie verticală, în aşa fel încît o rolă a microîntrerupătorului să corespundă numai unui rînd de orificii ale plăcii cu came.

Caseta cu microîntrerupători este fixată pe maşina de scris. Cînd carul maşinii se află în mişcare, camele de pe placa acestora acţionează cu proeminenţele lor rolele microîntrerupătorului, care sînt ieşite în mod normal cu circa 5 mm în afara casetei.

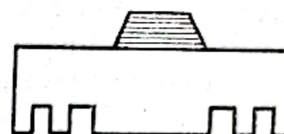

Fig. 6. Cama pentru maşina Felix FC 15.

În urma atingerii camei cu rola microîntrerupătorului, se închide un contact electric.

Placa cu came la maşina de scris tip IMB dispune de 12 rînduri, din care se folosesc rîndurile 1, 2, 3, 10, 11 şi 12, iar maşina de scris tip SOEMTRON dispune de 6 rînduri, din care se folosesc rîndurile 1, 2, 3, şi 6.

Camele în rîndurile 1, 2 şi 3 ale plăcii cu came pentru ambele tipuri de maşini de scris au aceeaşi destinaţie şi le corespund anumite valori (reprezentate în sistemul zecimal-binar) în circuitele de control ale maşinii, după cum urmează:

	în sistemul zecimal-binar
— valorii 1 camă, în rîndul plăcii 1	0001
— valorii 2 camă, în rîndul plăcii 2	0010
— valorii 3 camă, în rîndul plăcii 1 şi 2	0011
— valorii 4 camă, în rîndul plăcii 3	0100
— valorii 5 camă, în rîndul plăcii 1 şi 3	0101
— valorii 6 camă, în rîndul plăcii 2 şi 3	0110
— valorii 7 camă, în rîndul plăcii 1, 2 şi 3	0111

Reprezentarea acestor came pe cele trei rînduri ale plăcii cu came se prezintă în modul următor:

Valoarea camei / Rîndul plăcii	1	2	3	4	5	6	7
1	×		×		×		×
2		×	×			×	×
3				×	×	×	×

Panoul cu taste program și taste selectoare (fig. 7) este amplasat în fața tastaturii mașinii de scris.

Tastele ce au gravate (desenate) pe ele cifrele de la 1 la 10, sînt denumite *taste program*, ele servind împreună cu anumite valori ale camelor la alegerea și executarea unei linii de program (porțiune de program).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	A	B	C	X	Y	Z

Fig. 7. Panoul cu taste program și selectoare.

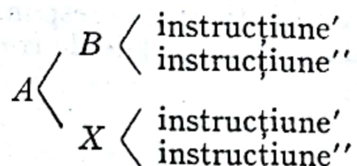
Prin *program* se înțelege succesiunea operațiilor pe care trebuie să le execute o mașină întocmirea unei anumite lucrări, potrivit instrucțiunilor ce i se dau în acest scop.

Tastele ce au gravate (desenate) pe ele literele *A*, *B*, *C*, *X*, *Y*, *Z*, poartă denumirea de *taste selectoare*, deoarece ele servesc pentru a alege într-un anumit punct al executării programului de către mașină, fie între două instrucțiuni, fie între două linii de program, ca urmare a acționării tastei respective.

Funcțiunea acestor taste este asemănătoare macazelor de cale ferată.

De *exemplu*: prin apăsarea tastei *A* ⟨ instrucțiune′ / instrucțiune″ sau

În întocmirea lucrării pot interveni și alți selectori, așa după cum un macaz poate urma altor macazuri. De exemplu:

Tastele program și selectoare sînt prevăzute fiecare cu cîte un bec. Cînd o asemenea tastă este apăsată, becul din interiorul său se aprinde, cunoscîndu-se astfel care acționează în privința executării unei anumite părți din program.

În timpul executării programului de către mașină, nu se poate acționa decît o singură tastă program, în timp ce tastele selectoare pot fi acționate una, două sau mai multe concomitent.

Tasta program prin acționare declanșează începerea și executarea părții din program aferentă ei, dezacționarea avînd loc numai la sfîrșitul părții respective din program.

Tasta selectoare prin acționare nu are nici un efect asupra programului. Ea își execută funcția numai împreună cu o tastă program. Prin program o tastă selectoare poate fi scoasă din funcțiune în timpul executării programului respectiv.

Pentru executarea programului, tastele program și selectoare ce trebuie folosite sînt stabilite de către programatorul care execută proiectul program.

Blocul electronic de calcul (fig. 8) servește pentru efectuarea comenzilor programului, a calculelor aritmetice, pentru introducerea și extragerea datelor.

Blocul electronic de calcul încorporează circuite necesare funcționării mașinii de facturat-contabilizat. El este complet tranzistorizat, fiind compus din 42 plăci cu circuite imprimate.

Blocului electronic de calcul i se poate adăuga o placă cu circuite imprimate pentru tastatura zecimală auxiliară și șapte plăci pentru funcționarea perforatorului de bandă P 15.

Legătura între blocul electronic de calcul și mașina de scris este asigurată de trei cabluri: unul de alimentare cu curent electric și două de comandă a mașinii de scris.

Blocul electronic de calcul este prevăzut cu un panou de programare pe care se realizează programul lucrărilor de efectuat. Părțile componente ale blocului electronic de calcul conlucrează la executarea programului stabilit.

Părțile principale componente ale blocului de calcul sînt:

— blocul de alimentare cu curent electric;
— blocul de comandă;
— blocul logic;
— blocul de memorii.

Blocul de alimentare este prevăzut cu o priză bipolară, de 10 A.

Tensiunile de alimentare cu curent electric a mașinilor Felix PC 15 și FC 15 S sînt 105, 115, 200, 220, 240 V.

Pentru punerea în funcțiune a mașinii de facturat-contabilizat se acționează întrerupătorul ce se află amplasat în interiorul mașinii de scris.

La mașina de scris tip IBM întrerupătorul se află în partea dreaptă inferioară și se manipulează cu ajutorul unei manete, iar la mașina de scris SOEMTRON se află în partea stîngă lîngă panoul cu taste program și selectori și se manipulează cu ajutorul unui buton.

Scoaterea din funcțiune a mașinii are loc prin apăsarea butonului „oprit" ce se află montat în partea dreaptă a blocului electronic de calcul.

Blocul de comandă asigură funcționarea mașinii Felix FC 15 sau FC 15 S, conform programului citește și comandă executarea instrucțiunilor de programare. El are legătură cu toate dispozitivele mașinii, deoarece asigură coordonarea funcționării lor.

Blocul logic (aritmetic) controlează efectuarea operațiilor ce trebuie realizate de către mașină. Acest bloc execută operațiile aritmetice comandate de către blocul de comandă.

Blocul de memorii. Mașina de facturat-contabilizat Felix FC 15 și FC 15 S are 12 celule de memorie pe bază de ferită (inele de 0,5 mm diametrul exterior). Fiecare celulă poate să cuprindă o dată numerică formată din 12 cifre, iar fiecare poziție de cifră cuprinde 4 inele de ferită (tetradă) pentru reprezentarea cifrelor în sistemul zecimal binar.

Cele 12 registre ale memoriei (fig. 8) din punct de vedere funcțional se împart în:

— 3 registre de lucru, din care:
— 2 registre accesibile programatorului, și anume, registrul activ (RA) și registrul pasiv (RP) și
— 1 registru accesibil numai mașinii cu ajutorul căruia se realizează înmulțirile (Rm);

— 9 registre de memorie, în care pot fi cumulate datele numerice. Acestea sînt numerotate în ordinea M_1, M_2, M_3, ... M_9.

Poziționarea virgulei zecimale este aceeași pentru toate cele 12 celule de memorie. Poziția virgulei zecimale este exprimată prin prescurtarea *S D Z* (stînga, dreapta virgulei zecimale), adică numărul de cifre înainte și după virgula zecimală (punctul zecimal).

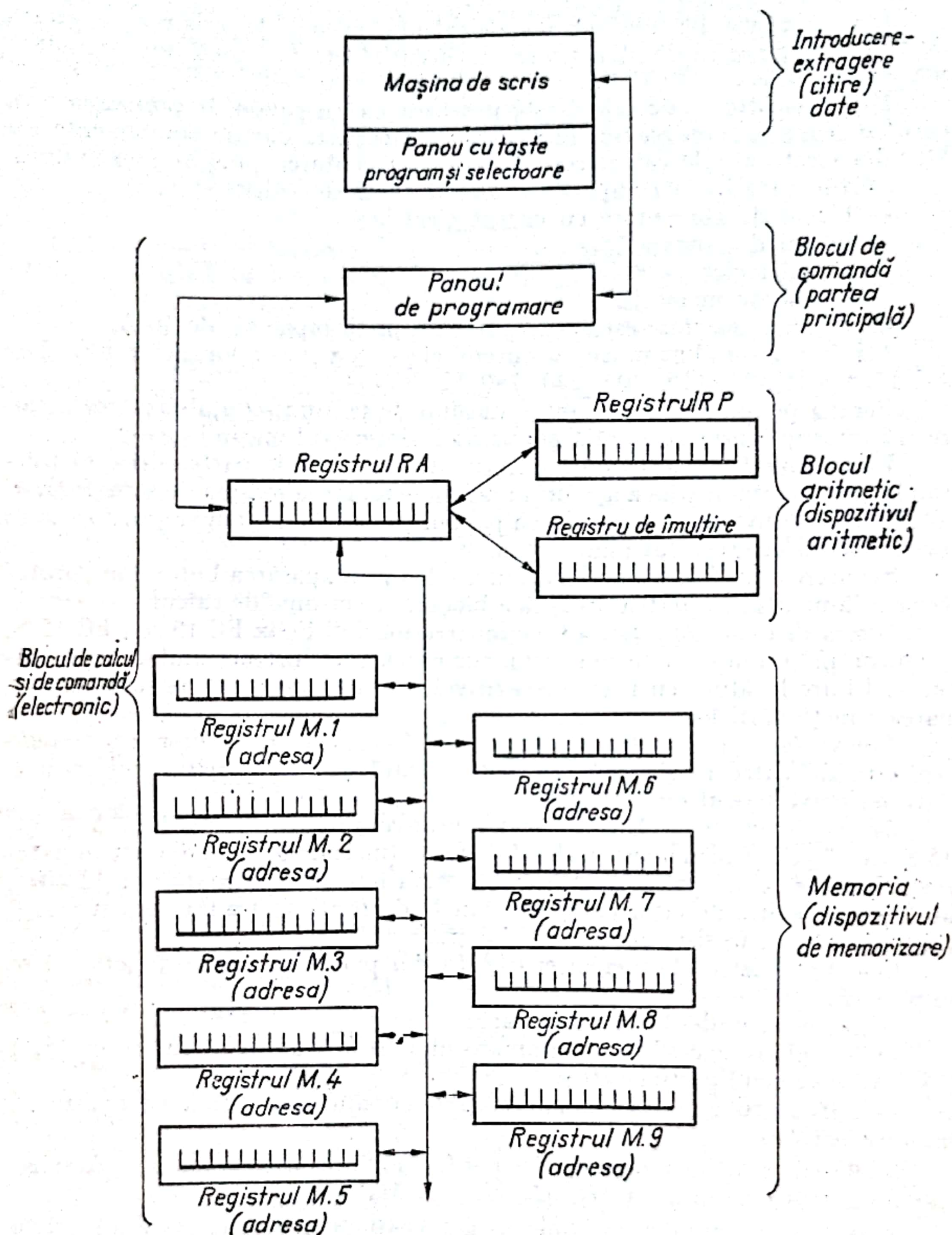

Fig. 8. Blocul de calcul şi comandă (blocul electronic al maşinii Felix FC15).

Numerotarea celor 12 cifre pe care le poate conține o celulă de memorie, începe de la stînga spre dreapta, în modul următor:

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Poziția unei cifre într-o celulă de memorie poartă denumirea de *rang*.
Virgula zecimală (punctul zecimal) nu ocupă însă un rang în registru.
Toate intrările și redările de date numerice se fac prin registrul activ (*RA*) (fig. 8).
Atît registrul activ (*RA*), cît și cel pasiv (*RP*) sînt identice. În timpul executării programului, registrele *RA* și *RP* își schimbă rolurile.
Astfel la introducerea celei de-a doua date numerice registrul *RP* devine *RA*, iar *RA* devine *RP*.
Introducerea celei de-a treia date numerice inversează din nou rolurile celor două registre. Registrul *RP* devine din nou *RA*, data numerică precedentă care a fost introdusă dispărînd, locul ei fiind luat de cea de a treia dată numerică introdusă.
Numerele negative sînt reprezentate în cele 12 celule de memorie prin complementul lor. De exemplu, în sistemul zecimal numărul negativ „17" este prezentat în modul următor:„— 17". În mașină însă acest număr este reprezentat prin complementul său 999 999 983.
În cazul cînd complementul numărului negativ este în mașină, aceasta redă numărul respectiv prin scăderea complementului numărului negativ din 1 000 000 000, cifra „1" din față aflîndu-se însă în afara capacității registrului astfel:

$$\begin{array}{r} 1\ 000\ 000\ 000\ - \\ 999\ 999\ 999 \\ \hline =\ =\ =\ =\ 17 \end{array}$$

Deoarece mașina nu are circuite pentru a semnala în mod automat numerele negative, programatorul, în acest caz trebuie să treacă numărul respectiv, din cod invers, în cod normal, cu ajutorul instrucțiunilor de programare.

— *Panoul-program* (tabloul program) se prezintă sub forma unei plăci dreptunghiulare confecționate din material izolant. Această placă este prevăzută cu 896 borne duble dispuse în 56 coloane și 16 rînduri (fig. 9).

În partea superioară bornele au o formă circulară putînd fi interconectate de către programator cu ajutorul unor fire de diverse dimensiuni prevăzute cu banane la ambele capete. Interconectarea se face în cadrul unui program în vederea întocmirii unei anumite lucrări la mașină.

În partea inferioară bornele au formă de con pentru a permite cuplarea cu blocul electronic sau mai exact cu blocul de comandă.

Cuplarea cu blocul de comandă are loc prin introducerea casetei program în ghidajele fixate pe blocul de comandă și acționarea pîrghiei (manetei) de fixare spre dreapta și înainte.

Panoul-program este prevăzut ca un capac care împiedică deteriorarea firelor sau deranjarea conexiunilor stabilite.

Fig. 9. Panoul program cu secțiunile sale.

Potrivit destinației lor, pe panoul-program bornele sînt grupate în următoarele 8 secțiuni:

Secțiunea I — pașii liniilor program (*A B C D* 15 borne duble, *E F G 12,H J 10, K L 8, NM7, QP5, TSR3*, fiecărui pas corespunzîndu-i o bornă dublă);

Secțiunea a II-a — instrucțiunile de prelucrare (între *B—I* coloanele *14—22* în care există bornele de la 01—09);

Secțiunea a III-a — instrucțiuni de imprimare (între *J N* coloanele 14—21 și *J M* coloana 22, bornele fiind individualizate prin codul instrucțiunii. De exemplu, la borna 01 se cablează instrucțiunea 01 „adunare" etc.);

Secțiunea a IV-a — comutatoare electronice (între *A — P* coloanele de borne de la 23—27);

Secțiunea a V-a — taste program, comutatoare de poziție a carului (între *B—O* coloanele de borne de la 28—32). Fiecăruia din cele 10 coloane de borne îi corespunde o tastă de programare);

Secțiunea a VI-a — borne selectoare ale liniei program (între *A—I* coloanele de borne 34—35, adică 18 borne purtînd literele corespunzătoare celor 18 linii program *A—J* (9 borne) și *L—T* (9 borne), fiecărei linii de program corespunzîndu-i o bornă;

Secțiunea a VII-a — taste selectoare (între *J—O* coloanele de borne 34—35).

Secțiunea a VIII-a — formate zecimale *S D Z* (între *C—K* bornele din coloanele 37—38 numerotate de la 1—9).

După cum se poate vedea din figura 9, rîndurile de borne sînt identificate prin litere de la *A* la *P* inclusiv, iar coloanele de borne prin numere de la 1—56.

În cadrul fiecărei secțiuni, bornele sînt individualizate prin numere sau litere, după caz. Astfel în secțiunea a V-a, fiecare bornă este marcată printr-un număr format din două cifre — 11, 12 etc., prima cifră indicînd pentru întreaga coloană tasta din program căreia îi este afectată borna respectivă, iar a doua cifră ieșirea binară determinată de poziționarea camelor în coloanele plăcii cu came.

Pașii liniilor program. Una sau mai multe instrucțiuni alcătuiesc o *linie program*, iar una sau mai multe linii program constituie *programul de lucru al mașinii.*

Pe panoul program, liniile program sînt realizate cu ajutorul bornelor duble situate în aceeași coloană. Aceste borne duble poartă denumirea de *pași program.*

Panoul-program al mașinii Felix FC 15 și FC 15 S are 18 linii program, care conțin 165 pași program.

Cele 18 linii program sînt de dimensiuni diferite (ca număr de pași) fiind marcate prin litere de la *A* la *T* (fără literele *I* și *O* pentru a nu se produce confuzii cu numerele unu sau zero).

Pașii dintr-o linie program sînt numerotați pentru a ușura cablarea programului.

Liniile program se află în porțiunea cuprinsă între *B*—3—13 și *R*—3—13.

Liniile program conţin următorul număr de paşi:

liniile program *A*, *B*, *C*, *D*	15 paşi program	aceşti paşi sînt numerotaţi în panou de sus în jos
liniile program *E*, *F*, *G*	12 paşi porgram	
liniile program *H*, *J*	10 paşi program	
liniile program *K*, *L*	8 paşi program	
liniile program *M*, *N*	7 paşi program	aceşti paşi sînt numerotaţi în panou de jos în sus
liniile program *P*, *Q*	5 paşi program	
liniile program *R*, *S*, *T*	3 paşi program	

La fiecare pas dintr-o linie program se poate cabla fie o instrucţiune, fie un selector care poate alege una sau mai multe instrucţiuni. Executarea instrucţiunilor într-o linie program se face pas cu pas începînd din pasul 1 al liniei program respective.

Alegerea unei linii program de către maşină spre a fi executată, trebuie să fie determinată de combinaţia tastă-program-valoare-camă. Pe panoul program există borne ce reprezintă această combinaţie.

Combinaţiile tastă-program-valoare-camă. Prin acţionarea unei taste-program carul maşinii de scris se deplasează în mod automat de la dreapta spre stînga. În timpul deplasării carului, camele de pe placă montate în diferite poziţii şi de diverse valori acţionează rolele microîntrerupătorilor, închizînd contactele electrice. În acest mod se obţine un semnal electric care este dirijat de către maşină la o bornă din panoul-program ce corespunde tastei activate şi valorii camei care a acţionat rolele microîntrerupătorilor.

Această combinaţie tastă-program-valoare-camă sau mai scurt combinaţia tastă-camă este prevăzută pe panoul-program în secţiunea *B* 28—32 la *Q* 28—32. În această secţiune se găsesc 70 borne duble ce reprezintă toate combinaţiile posibile între cele 10 taste-program şi cele 7 valori de came.

Bornele sînt notate prin două cifre. Prima cifră reprezintă tasta-program, iar a doua cifră valoarea camei.

Pentru ca impulsul (semnalul) de la borna avută în vedere să determine alegerea unei linii program, este necesar ca borna respectivă să fie legată prin firul de conexiune la una din cele 18 borne marcate cu literele de la *A* la *T*. Aceste 18 borne se găsesc în secţiunea panoului-program *A* 34—35, *B* 34—35 reprezentînd cele 18 linii de program.

În timpul executării programului, toate tastele-program pot să intre în combinaţie cu cele 7 valori de came. Rezultă deci că o linie program poate fi legată la oricare din cele 70 combinaţii posibile tastă-camă.

Combinaţia tastă-camă se reprezintă sub forma următoare: *T*/*C*.

De *exemplu*, linia program *H* poate fi interconectată la combinaţiile tastă-camă: 1/1, 2/3, 3/2 etc.

În decursul executării unui program, o linie poate fi repetată în timpul activării unei taste-program, în combinaţie cu aceeaşi sau cu altă valoare de camă.

De *exemplu*, linia program *L* poate fi interconectată la combinaţiile tastă-camă 3/2, 3/1, 3/7 etc.

La o combinaţie tastă-camă nu poate fi interconectată decît o singură linie program.

Dacă la acționarea unei taste-program nici una din cele șapte borne care corespund tastei-program în funcție nu conduce la alegerea și începerea unei linii program, carul se deplasează pînă la marginea din dreapta.

Pentru scoaterea din funcțiune a tastei program necorespunzătoare se apasă simultan pe patru taste-program.

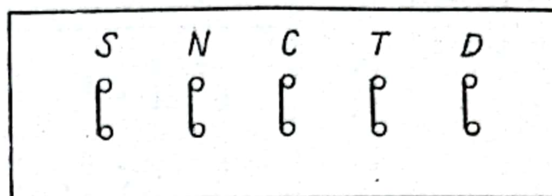

Fig. 10. Bornele selectorului.

Selectorii. În panoul-program se găsesc 25 de selectori electronici care pot fi comandați de către tastele selectoare *A B C X Y Z*.

Un selector electronic este reprezentat prin 5 borne duble (fig. 10) care sînt denumite astfel:

S⟶Stînga	*T*⟶Transferat
N⟶Normal	*D*⟶Dreapta
C⟶Comun	

În secțiunea de la *A* 23—24 la *R* 23—27 se găsește un grup de 16 selectori numerotați de la 1 la 16, și încă 9 selectori numerotați de la 17 la 15, plasați în următoarele secțiuni:

A	13—17	*R* 18—22
A	18—22	*Q* 18—22
A	28—32	*R* 28—32
A	40—44	*R* 34—38
A	45—49	

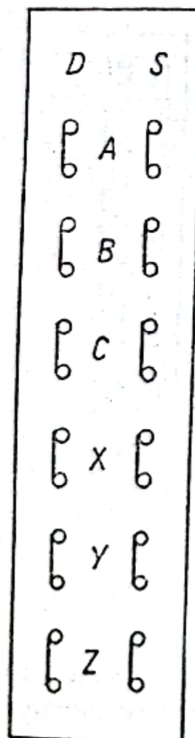

Fig. 11. Bornele tastelor selectoare.

Cei 25 selectori pot fi conectați la bornele din secțiunea de la *K* 34—35 la *Q* 34—35 aferente tastelor selectoare în orice combinație. Unei taste selectoare îi corespund două borne duble care sînt *S* stînga și *D* dreapta, după cum se arată în figura 11.

Pentru ca un selector să poată funcționa, trebuie interconectate bornele *S* și *D* ale tastei selectoare dorite, cu bornele *S* și *D* ale selectorului. Ca urmare a acestui fapt, selectorul respectiv poartă denumirea tastei de selecție (fig. 12).

Un selector, prin funcția lui, poate selecta fie între două instrucțiuni, fie între două linii program.

Cînd un selector trebuie să selecteze între două linii program, acesta se conectează la o bornă (fig. 13) ce reprezintă combinația tastă-program, valoare-camă.

Pentru ca un selector să se găsească în poziția „Normal" tasta selectoare (care a fost interconectată la bornele *S* și *D* ale selectorului) trebuie să fie dezactivată (stinsă) prin apăsarea ei iar în poziția „Transferat" tasta selectoare trebuie să fie activată (aprinsă).

Ca urmare, legătura funcțională a unui selector se face fie prin bornele *SNC*, fie prin bornele *DTC*.

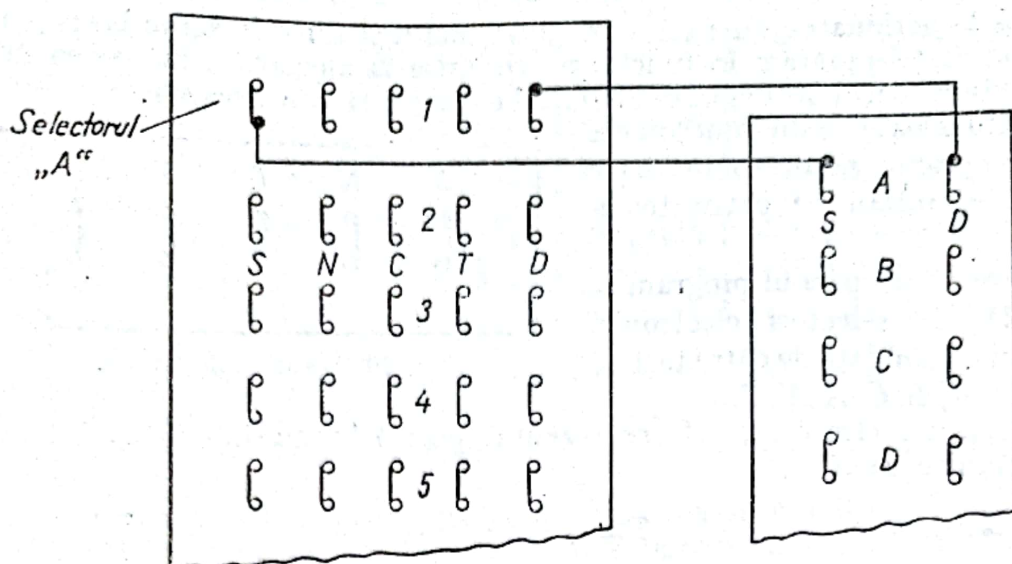

Fig. 12. Interconectarea bornelor *S* şi *D* ale tastei selectoare *A* cu bornele *S* şi *D* ale selectorului *A*.

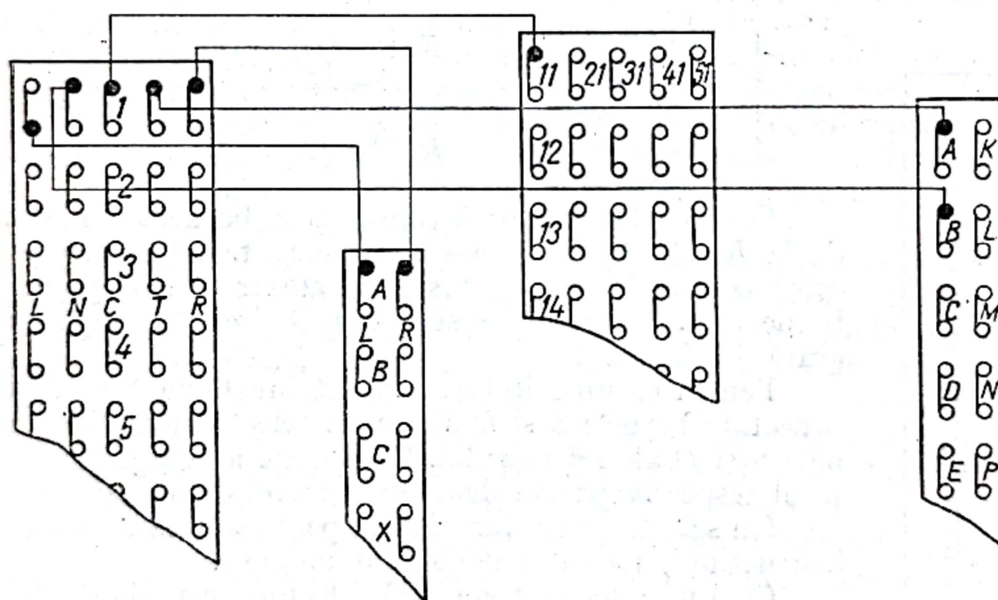

Fig. 13. Selector între două linii program.

Dacă este necesar se pot conecta sub capacul panoului-program una sau două casete conţinînd fiecare cîte 10 selectori electronici cu bornele respective de conectare.

Bornele în acest caz sînt inversate în succesiunea *DT CN S* faţă de *SNCTD*, fapt de care se va ţine seama la conectarea corectă cu bornele tastelor selectoare.

Poziționarea virgulei stînga-dreapta zecimală (SDZ). *SDZ*-urile reprezintă numărul maxim de cifre la stînga și la dreapta punctului zecimal ce pot fi folosite la întocmirea lucrării.

Virgula (punctul) pentru zecimale are o poziție fixată, aceeași pentru toate cele 12 registre. Virgula (punctul) zecimală nu ocupă un rang în registru (memorie).

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Poziția standard a virgulei zecimale (punctului) este între rangurile 3 și 4 ale registrului. Deoarece un rang nu reprezintă decît spațiul pentru cifră, la stînga punctului zecimal există nouă cifre, iar la dreapta lui trei cifre, care reprezintă formatul standard notat cu $SDZ = 9.3$.

Prin efectuarea unor conexiuni pe placa cu circuite imprimate în privința poziției punctului zecimal se pot obține formatele de *SDZ*-uri 10.2; 8.4; 7.5 sau 6.6.

Oricare ar fi poziția punctului zecimal, programatorul poate obține și folosi nouă formate *SDZ*-uri diferite ce sînt determinate de către *SDZ*-ul maxim al mașinii.

Pentru controlul acestor nouă variante de *SDZ*-uri, programatorului îi sînt accesibile următoarele borne pe panoul-program (care este împărțit în două mari grupe de borne):

— primul grup de borne se află în coloana 36 rîndurile *A—M*, fiind marcată cu cifre de la 0 la 12, purtînd numele de bornele registrului formatelor *SDZ*. Aceste borne reprezintă cele 12 ranguri ale registrului și punctul zecimal. Pe panoul-program, punctului zecimal îi este destinată o bornă dublă (borna 3). Bornele destinate zecimalelor sînt înaintea bornei punctului zecimal fiind numerotate de la 0 la 2, iar bornele destinate întregilor sînt după borna punctului zecimal, fiind numerotate de la 4 la 12, astfel:

12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0

partea întreagă a numărului

partea zecimală a numărului

punctul (virgula zecimală)

— al doilea grup de borne se află în secțiunea *C—L* vertical și 37.38 orizontal, marcate prin cifrele de la 1 la 9, corespunzînd celor nouă *SDZ*-uri diferite ce pot fi folosite în întocmirea unei lucrări.

Fiecărei cifre ce marchează un *SDZ* îi sînt atribuite două borne duble. Borna notată cu *S* (stînga) va determina numărul de cifre din stînga punctului zecimal, adică a părții întregi, iar borna *D* (dreapta) numărul de cifre din dreapta punctului zecimal, adică a părții zecimale.

Pentru a determina unde se conexează borna *S* (stînga) și borna *D* (dreapta) a unui *SDZ*, presupunînd că *SDZ*-ul trebuie să aibă 4.2., se procedează astfel:

— numărul de cifre a părții întregi dinaintea punctului zecimal al *SDZ*-ului cerut, se adună cu acela din dreapta formatului *SDZ*-ului standard a masinii:

SDZ standard 9.3

stînga *S* $3 + 4 = 7$

SDZ cerut 4.2

— din numărul de cifre de la dreapta punctului zecimal *SDZ*-ului standard se scade acela din dreapta al formatului *SDZ* cerut:

SDZ standard 9.3
dreapta *D* 3 — 2 = 1
SDZ cerut 4.2

Deci pentru ca *SDZ*-ul să corespundă formatului 4.2 borna *S* se cablează cu borna 7 din coloana 36 a panoului-program (*H* 36), iar borna *D* se cablează la borna 1 (*H* 36).

— *Instrucţiunile programului de bază. Instrucţiunea* este o comandă transmisă maşinii de facturat-contabilizat pentru efectuarea unor anumite funcţii ale maşinii de scris sau executarea unor anumite operaţii aritmetice.

Instrucţiunea se compune din două părţi:

— prima parte, care determină operaţia de executat (adunare, scădere etc.);

— a doua parte, care serveşte pentru identificarea adresei (de exemplu, locurile din memorie de unde trebuie luaţi termenii pentru executarea operaţiei prevăzută de instrucţiune a se executa).

Bornele duble din panoul-program ce se află în secţiunea *B* 14—22 la *P* 14—22 reprezintă *instrucţiunile de bază* care sînt:

— aritmetice;
— de deplasare;
— diverse;
— de intrare;
— de ieşire;
— de transfer;
— de extragere;
— de cumulare;
— de înmulţire;
— de imprimare în mod automat a unor caractere;
— de deplasare a carului.

Instrucţiunile aritmetice determină blocul de calcul să execute una din următoarele operaţiuni aritmetice: adunarea, scăderea sau înmulţirea, rezultatul apărînd în registrul *RA*.

În cadrul instrucţiunilor aritmetice există:

01 — Instrucţiune pentru adunare.

RP + *RA* → *RA* Adună conţinutul registrului *RP* la conţinutul registrului *RA*. Rezultatul obţinut rămîne în *RA*. Registrul *RP* rămîne neschimbat.

Exemplu: *RA* 635 + *RP* 216 = *RA* 851

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	2	1	6	0	0	0

Ca urmare a executării instrucţiunii 01 în cele două registre, rezultă:

RA	0	0	0	0	0	0	8	5	1	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	2	1	6	0	0	0

02 — Instrucţiune pentru scădere.

RP — *RA* → *RA* Scade conţinutul registrului *RA* din conţinutul registrului *RP*. Rezultatul scăderii apare în *RA*. Conţinutul registrului *RP* rămîne neschimbat.

Exemplu: *RP* 851 — *RA* 216 = *RA* 635

RA	0	0	0	0	0	0	2	1	6	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	8	5	1	0	0	0

Ca urmare a executării instrucţiunii 02 rezultă:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	8	5	1	0	0	0

11 — Instrucţiune pentru înmulţire a conţinutului celor două registre lucrative.

$RP \times RA \rightarrow RA$ Înmulţeşte conţinutul registrului *RP* cu acela al registrului *RA*. Rezultatul înmulţirii se obţine în *RA*. Conţinutul registrului *RP* rămîne neschimbat.

Exemplu: *RP* 17 × *RA* 23 = *RA* 391

RA	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0

Ca urmare a executării instrucţiunii 11 cele două registre se vor prezenta astfel:

RA	0	0	0	0	0	0	3	9	1	0	0	0
RP	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0

04 — Instrucţiune de adunare a unei cifre constante.

$RP + RA \rightarrow RA$ Realizează adunarea cifrei 5 în primul rang al registrului *RA*. Se foloseşte pentru rotunjirea rezultatelor în urma unor operaţii aritmetice şi la crearea de date constante.

Exemplu: Dacă în registrul *RA* există data numerică 635 214:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1	4

Ca urmare a executării instrucţiunii 04, în *RA* conţinutul va fi:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1	9

Instrucţiunile de deplasare sînt utilizate pentru deplasarea conţinutului registrului *RA* cu un anumit număr de ranguri (spaţii). Astfel deplasarea la stînga cu un rang corespunde înmulţirii conţinutului registrului *RA* cu 10, cu două ranguri înmulţirii cu 100 etc., iar prin deplasarea către dreapta cu un rang corespunde împărţirii prin 10, cu două ranguri împărţirii prin 100 etc.

De asemenea, instrucţiunile de deplasare sînt folosite şi la eliminarea poziţiilor zecimale care nu sînt necesare.

05 — Instrucţiune ce deplasează data numerică în registrul *RA* cu un rang spre dreapta.

Exemplu:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1	9

Ca urmare a executării instrucțiunii 05 în *RA* se va găsi:

RA	0	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1

Conținutul primului rang (în exemplul luat, cifra 9) se pierde, iar în rangul al 12-lea se introduce cifra zero ca urmare a deplasării cu o cifră spre dreapta în *RA* a numărului 635 219.

Ca urmare a executării acestei deplasări data numerică din *RA* a fost împărțită prin 10

06 — Instrucțiune ce deplasează data numerică din *RA* cu un rang spre stînga.

Exemplu:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1	9

Ca urmare a executării instrucțiunii 06 în *RA* se va găsi:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	2	1	9	0

În primul rang al registrului *RA* se introduce cifra zero, iar conținutul rangului 12 din situația inițială se pierde.

Ca urmare a executării acestei deplasări, data numerică din *RA* a fost înmulțită cu 10.

07 — Instrucțiune ce deplasează data numerică din *RA* cu două ranguri spre dreapta.

Executarea acestei instrucțiuni face ca conținutul registrului *RA* să fie împărțit cu 100 în urma deplasării cu două ranguri a datei numerice spre dreapta.

Această instrucțiune este similară instrucțiunii „05" care împarte însă conținutul registrului *RA* numai prin 10.

08 — Instrucțiune ce deplasează data numerică din *RA* cu două ranguri spre stînga.

Această instrucțiune este similară instrucțiunii 06, numai că în cazul instrucțiunii 08 conținutul registrului *RA* fiind deplasat cu două ranguri spre stînga este înmulțit cu 100.

Instrucțiunile diverse sînt destinate efectuării anumitor operațiuni, cum sînt: ștergerea conținutului registrului *RA*, repetarea liniei program etc.

03 — Instrucțiune de ștergere a registrului *RA*.

Exemplu:

RA	0	0	0	0	0	0	6	3	5	1	9	0

Ca urmare a executării instrucțiunii 03, data numerică din *RA* va fi ștearsă.

RA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

09 — Instrucțiune de repetare a liniei program.

La întîlnirea acestei instrucţiuni într-o linie program, maşina trece imediat la executarea instrucţiunii din primul pas program al aceleiaşi linii program.

12 — Instrucţiune ce anulează tastele selectoare *ABC*.

Dacă în timpul executării programului de către maşină este citită instrucţiunea 12 aceasta va avea ca rezultat scoaterea din funcţiune (dacă erau acţionate) a tastelor selectoare *ABC*.

Instrucţiunea 12 are efect numai după executarea ultimei instrucţiuni cablate în linia program indiferent de pasul program în care a fost cablată.

13 — Instrucţiune ce anulează tastele selectoare *XYZ*.

Are acelaşi efect ca şi instrucţiunea 12, însă în ceea ce priveşte tastele *XYZ*.

14 — Instrucţiune ce anulează toate cele 16 taste program şi selectoare.

Acţionează în acelaşi mod ca şi instrucţiunea 12, însă în ceea ce priveşte cele 16 taste program şi selectoare.

15 — Instrucţiune pentru blocarea tabulării automate.

Folosirea acestei instrucţiuni permite imprimarea textului (explicaţiilor) între două coloane programate ale imprimatului.

Acţiunea acestei instrucţiuni se termină în momentul, cînd datorită deplasării carului, o camă montată pe placă atinge microîntrerupătorul cu role.

Această camă se montează la rîndul 11 al plăcii maşinii de scris tip IBM şi în rîndul 6 al plăcii de la maşina de scris tip SOEMTRON.

16 — Instrucţiune pentru tabularea automată, care se foloseşte în acelaşi mod ca şi instrucţiunea 15, cu deosebire că acţiunea acestei instrucţiuni în cazul maşinii de scris IMB se termină printr-o camă montată în rîndul al 12-lea al plăcii cu came.

În cazul maşinii de scris SOEMTRON, în momentul executării acestei instrucţiuni, se aprinde becul tastei *S*, ce se află în partea dreaptă a panoului cu taste program şi selectoare. Pentru anularea acestei instrucţiuni se apasă pe tasta *S*, în care caz becul se stinge.

17 — Instrucţiune pentru imprimarea datei calendaristice în mod automat.

Data poate fi imprimată în mod automat prin executarea acestei instrucţiuni în următoarele formate:

zi	lună	an	
00 —	00 —	00	cu linii între cele 3 grupe de cifre reprezentînd ziua, luna şi anul (standard)
00	00	00	cu punct între grupele de cifre ale datei fără nici un punct
00	00	00	între grupele de cifre ale datei
00	00	0000	cu patru cifre pentru an

Pentru ca data să fie imprimată corect este necesar ca:

— introducerea datei în registrul *RA* să se facă tastînd cifră după cifră (de exemplu 150972) fără pauze între zi, lună şi an;

— cifrele introduse în *RA* trebuie să se găsească în rangurile de la 12 la 7 inclusiv.

Transferul datei din *RA* se face în mod obligatoriu numai în memoria şapte. Prin redarea datei (imprimării pe hîrtie) conţinutul memoriei şapte rămîne neschimbat.

18 — Instrucţiune care inversează registrele *RA* cu *RP*.
Această instrucţiune face ca cele două registre să-şi schimbe rolul: registrul *RA* să devină *RP* şi invers. Această inversiune prezintă importanţă

prin faptul că instrucţiunile următoare din linia program care folosesc registrul *RA* vor folosi registrul *RP*.

19 — Instrucţiune care acţionează tasta de selectare *C*.

În executarea instrucţiunii 19 maşina indică prin aprinderea tastei selectoare *C* că în rangul al 12-lea al registrului *RA* se află cifra 9.

Cunoscînd că numerele negative sînt reprezentate în maşină în cod invers (complementar), cu ajutorul acestei instrucţiuni se poate pune în evidenţă acest lucru. În continuare tasta selectoare *C*, activată automat, va executa varianta de program care va transforma numărul din codul invers în codul normal.

Anularea tastei selectoare se face numai cu instrucţiunile 12 sau 14.

Instrucţiunile de intrare determină introducerea datelor numerice în blocul de calcul. În cadrul acestor instrucţiuni există:

— instrucţiunile 21—29 care constituie cele nouă instrucţiuni posibile de introducere a datelor numerice de la maşina de scris la registrul *RA*.

Prima cifră „2" indică „introducere" iar cifra a doua „1—9" numărul *SDZ*-ului sub controlul căruia se efectuează introducerea. Această cifră corespunde cifrei care marchează numărul *SDZ*-ului pe panoul program.

În cursul executării acestei instrucţiuni maşina de scris nu funcţionează, permiţînd numai introducerea cifrelor datei numerice.

Dacă operatorul vrea să micşoreze capacitatea de introducere a datei numerice, în funcţie de *SDZ*-ul instrucţiunii, el trebuie să apese pe bara de spaţiu. Datorită acestei acţionări se realizează atît spaţiu ca funcţie a maşinii de scris cît şi introducerea cifrei zero în rangul registrului destinat introducerii unei alte cifre.

Pentru mărirea capacităţii de introducere a datei numerice se apasă pe tasta de spaţiu înapoi. Indicatorul de poziţie se deplasează cu o poziţie la stînga concomitent cu deplasarea respectivă a carului.

În cursul executării unei instrucţiuni de introducere a datei numerice, tastarea unei litere are ca efect introducerea cifrei zero în rangul respectiv al registrului *RA*. Acţionarea tastei de tabulare provoacă terminarea liniei program în care se află instrucţiunea de introducere.

În cazul cînd la introducerea datei numerice s-au specificat cifre aîtît la stînga cît şi la dreapta punctului zecimal, aceasta din urmă se imprimă în mod automat.

Instrucţiunile de ieşire servesc la transferul conţinutului registrului *RA* la maşina de scris pentru imprimare. Instrucţiunile de ieşire declanşează, de asemenea, o serie de operaţiuni, cum sînt: imprimarea cifrelor, simbolurilor, semnelor, mişcarea şi întoarcerea carului, tabularea.

Instrucţiunile de ieşire corespunzătoare caracterelor „superioare" determină în mod automat deplasarea în jos a carului cu caractere şi readucerea lui în poziţie normal, precum şi imprimarea caracterului aferent instrucţiunii.

În cadrul acestor instrucţiuni există instrucţiunile 31—39 care constituie cele nouă instrucţiuni de redare în mod automat a datelor numerice prin intermediul maşinii de scris din registrul *RA*.

Prima cifră „3" indică „redarea" iar a doua cifră „1—9" numărul *SDZ*-ului sub controlul căruia se face redarea.

La redarea unei date numerice dinaintea primei cifre semnificative maşina lasă spaţii albe.

Programatorul poate folosi acest fapt pentru a încorpora spaţii între coloanele documentului efectuînd la stînga punctului zecimal un număr mai mare decît cel necesar fără a depăşi nouă spaţii care indică numărul maxim de cifre din stînga punctului zecimal (corespunzător în cazul *SDZ*-ului standard 9.3).

Cînd capacitatea de redare (*SDZ*) este mai mică decît rezultatul operaţiilor cuprinse în conţinutul registrului *RA*, maşina nu semnalează această situaţie. Ca atare redarea datei numerice va fi eronată în acest caz. Pentru aceasta este necesar să se ţină întotdeauna seama de data numerică maximă posibilă ce poate fi imprimată într-o coloană a documentului.

Instrucţiunile de transfer asigură transferul datelor numerice din registrul *RA*, într-una din adresele memoriei maşinii.

Instrucţiunile 41—49 constituie cele nouă instrucţiuni ce realizează transferul unei date numerice din registrul *RA* într-una din cele 9 memorii.

Prima cifră a instrucţiunii indică „transfer" iar a doua de la „1—9" memoria în care trebuie să se execute transferul.

Conţinutul registrului *RA* este transferat în memoria indicată prin ştergerea conţinutului anterior al memoriei.

După efectuarea transferului, conţinutul registrului *RA* este identic cu acela al memoriei în care s-a executat transferul. Deci, după executarea transferului, prin instrucţiunea 41 conţinutul registrului *RA* rămîne neschimbat.

Exemplu:

— înainte de transfer:

RA	0	0	0	0	0	0	6	1	4	0	0	0
M_1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

— după transfer:

RA	0	0	0	0	0	0	6	1	4	0	0	0
M_1	0	0	0	0	0	0	6	1	4	0	0	0

Instrucţiunile de extragere sînt instrucţiunile 51—59, care realizează extragerea unei date numerice în registrul *RA* din memoria indicată.

Prima cifră „5" indică „extragerea" iar a doua de la „1—9", memoria din care trebuie să se execute extragerea.

În urma extragerii, conţinutul registrului *RA* este identic cu acela al memoriei din care s-a făcut extragerea.

Instrucţiunile de cumulare sînt instrucţiunile 61—69, nouă instrucţiuni care realizează cumularea datelor numerice din registrul *RA* în una din cele nouă memorii ale maşinii.

Prima cifră „6" indică „cumulare", iar a doua de la „1—9", memoria în care trebuie să se execute cumularea.

În memoria indicată se cumulează conţinutul acesteia cu conţinutul registrului *RA*.

Exemplu:

— înainte de cumulare:

RA	0	0	0	0	0	0	6	1	4	0	0	0
M_1	0	0	0	0	0	0	8	5	1	0	0	0

— după cumulare:

RA

0	0	0	0	0	0	6	1	4	0	0	0

M_1

0	0	0	0	0	1	4	6	5	0	0	0

Conținutul registrului *RA* rămîne neschimbat.

Instrucțiunile de înmulțire a conținutului RA cu conținutul unei memorii sînt instrucțiunile 71—79, cele nouă instrucțiuni de înmulțire a datei numerice din registrul *RA* cu data numerică din memoria indicată.

Prima cifră „7" indică înmulțire, iar a doua de la „1—9" memoria cu al cărui conținut se realizează înmulțirea.

Rezultatul înmulțirii se obține în registrul *RA*, iar conținutul memoriei rămîne neschimbat.

Exemplu:

— înainte de efectuarea înmulțirii:

RA

0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0

M_1

0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0

— după efectuarea înmulțirii:

RA

0	0	0	0	0	0	3	9	1	0	0	0

M_1

0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0

Instrucțiunile de imprimare automată a unor caractere și de funcții ale carului mașinii de scris (81—128). La întîlnirea unei astfel de instrucțiuni în linia program, mașina de scris va imprima caracterul sau va executa deplasarea carului ca și cum operația ar fi realizată prin acționarea tastelor amplasate pe tastatura mașinii de scris.

În tabelul de mai jos se prezintă instrucțiunile cărora le corespund imprimarea automată a caracterelor sau executarea funcțiilor respective ale mașinii de scris (atît pentru mașinile de scris IMB (FC-15), cît și SOEMTRON (FC-15S).

Instr.	Caracter-funcții		Instr.	Caracter-funcții		Instr.	Caracter-funcții		Instr.	Caracter-funcții		Instr.	Caracter-funcții	
	FC-15	FC-15S		FC-15	FC-15S		FC-15	FC-15S		FC-15	FC-15S		FC-15	FC-15S
81	0	0	91	2	2	101	4	4	111	6	6	121	8	8
82	1	1	92	3	3	102	5	5	112	7	7	122	9	9
83	U	u	93	M	m	103	T	t	113	R	r	123	.	.
84	C	c	94	S	s	104	G	g	114	–	—	124	spațiu	/
85	)	Lei	95	„	"	105	%	%	115	(	(	125	Â	‰
86	:	:	96	=	=	106	+	+	116	/	)	126	!	◇
87	+	U'	97	‰	M	107	*	T	117	◇	R	127	;	;
88		C	98	◇	S	108		G	118	—	—	128	spațiu	*
89	TAB	TAB	99	RC	RC	109	IPC-1	Av. rînd	119	IPC-2	spațiu	129	avans	program

La mașina de scris SOEMTRON există posibilitatea programării schimbării pistei de imprimare a panglicii de culoare neagră pe aceea de culoare roșie utilizîndu-se bornele *RP* 1 și *RP* 2, din panoul de programe.

Conținutul celor 12 celule de memorie rămîne neschimbat la executarea acestor instrucțiuni.

Instrucțiunea 129 „Avansează" indică mașinii să avanseze citirea instrucțiunii pasului următor. Folosirea acestei instrucțiuni nu schimbă conținutul celor 12 celule de memorie. Se folosește la cablarea selectorilor sau la perforarea datelor în banda de hîrtie.

— Instrucțiuni ce determină deplasarea în mod automat a carului mașinii:

Instrucțiunea 89 de tabulare (TAB) determină deplasarea carului mașinii pînă la primul stop de tabulare. Pentru a se putea folosi această instrucțiune trebuie să existe cel puțin trei spații între poziția de la care începe deplasarea carului și pînă la primul stop de tabulare.

Instrucțiunea 99 de întoarcere a carului (R.C.) determină executarea deplasării carului pînă în poziția în care este fixat marginalul și concomitent și avansul de rînd.

Instrucțiunile 109 și 119 pentru întoarcerea parțială a carului (I.P.C.) La întîlnirea acestor instrucțiuni pe linia de programare, mașina va executa întoarcerea carului pînă în poziția în care este fixat opritorul de întoarcere parțială a carului, concomitent cu avansul de rînd.

Instrucțiunea 109 (I.P.C.-1) va realiza întoarcerea parțială a carului, numai în asociere cu o camă în rîndul 10 al plăcii cu came. Montarea acestei came trebuie făcută cu minimum 14 spații între acționarea instrucțiunii și camă și cu cel puțin 12 spații între camă și opritorul de întoarcere parțială a carului.

Folosirea camei din rîndul 10 al plăcii cu came în executarea instrucțiunii 109 permite ignorarea altor opritori de întoarcere parțială a carului pînă intervine cama.

Instrucțiunea 119 I.P.C. 2 execută întoarcerea carului pînă la primul opritor de întoarcere parțială fără a interveni acțiunea vreunei came.

Distanța minimă între poziția de activare a instrucțiunii 119 și opritor trebuie să fie de 7 pași.

Instrucțiunea 124 de spațiu (*SP*) stă la baza executării deplasării carului cu un spațiu egal cu lățimea unui caracter.

Recapitulația instrucțiunilor

01	$RP = RP$ $RA = RA + RP$	05	$RP = RP$ $RA = RA : 10$
02	$RP = RP$ $RA = RP - RA$	06	$RP = RP$ $RA = RA \times 10$
03	$RP = RP$ $RA = 0$	07	$RP = RP$ $RA = RA : 100$
04	$RP = RP$ $RA = RA + 0{,}005$ (în cadrul *SDZ*-ului standard 9.3)	08	$RP = RP$ $RA = RA \times 100$
12	$RP = RP$ $RA = RA$	11	$RP = RP$ $RA = RA \times RP$
		31/39	$RP = RP$ $RA = RA$

13 $RP = RP$
$RA = RA$

14 $RP = RP$
$RA = RA$

15 $RP = RP$
$RA = RA$

16 $RP = RP$
$RA = RA$

17 $RP = RP$
$RA = RA$

18 $RP = RA$
$RA = RP$

21/29 $RP = RA$
$RA =$ data numerică introdusă
$M_1 = M_1$

$M = M$

41/49 $RP = RP$
$RA = RA$
$M_1 = RA$

51/59 $RP = RA$
$RA = M_1$
$M_1 = M_1$

61/69 $RP = RP$
$RA = RA$
$M_1 = M_1 + RA$

71/79 $RP = RA$
$RA = RA \times M_1$
$M_1 = M_1$

81/129 $RP = RP$
$RA = RA$
$M_1 = M_1$

— *Programarea lucrărilor.* Principala sarcină a programului este de a transpune lucrarea ce trebuie executată în limbajul de program al mașinii.

În acest scop programatorul trebuie să descompună lucrarea (problema) în etape legate între ele, ce se parcurg într-o succesiune logică.

Etapele întocmirii programului sînt:

— cunoașterea lucrării ce urmează să fie programată și a imprimatului folosit (documentul, fișa de cont etc.);
— stabilirea spațiului destinat fiecărei coloane și a formatelor *SDZ*;
— stabilirea memoriilor și repartizarea lor în funcție de cerințele lucrării;
— alcătuirea liniilor program;
— stabilirea pozițiilor tabulatorilor și a camelor;
— efectuarea cablărilor potrivit programului, pe panoul de programare;
— verificarea programului.

Analiza constă în stabilirea procedeului de rezolvare a problemei în vederea găsirii soluției corespunzătoare. Cu această ocazie se determină numărul de indicatori și mărimea lor, totalurile ce sînt necesare, modul de obținere a acestor totaluri, amănunte în privința realizării imprimării pe documente etc.

La stabilirea formatelor zecimale *SDZ* și repartizarea adreselor, programatorul trebuie să țină seama de lungimea numerelor ce se introduc și se extrag din mașină, rezervînd adresele necesare pentru datele inițiale, totaluri etc.

În ceea ce privește codificarea programului se stabilesc instrucțiunile necesare care se transcriu în codul mașinii. Aranjînd instrucțiunile potrivit problemei date, se obține programul codificat. Prin parcurgerea acestui program se obține soluția problemei date.

Finisarea este etapa următoare codificării problemei în limbajul mașinii, care constă în stabilirea liniilor de program disponibile, a utilizării acestora, precum și a fixării combinațiilor camă-tastă de programare ce urmează a fi folosite.

Cablarea pe panoul de programare are loc pe baza programului amănunțit întocmit într-o formă ușor accesibilă.

Verificarea are ca scop de a constata dacă panoul de programare a fost corect cablat și dacă corespunde problemei date, în care scop se conectează la mașină.

Prin folosirea unui panou luminos indicator de verificare, montat provizoriu pe blocul de calcul, se poate urmări realizarea fiecărei instrucțiuni prevăzute în program.

Exemplu. — Întocmirea unei facturi. Întreprinderea „Progresul" a livrat în ziua de 8 noiembrie 1976 următoarele cantități de produse pentru care este necesar să se întocmească factura la mașina Felix FC 15 scriindu-se programul respectiv:

— stofă calitatea I	4 135,50 m	a 130,00 lei m
— stofă calitatea I	1 762,00 m	a 105,50 lei m

În poziția 41 pe placa cu came se montează o camă de valoarea 1.
În poziția 68 pe placa cu came se montează o camă de valoarea 2.

Întreprinderea *PROGRESUL*

FACTURA Nr. 561

	Nr. crt.	Denumirea produselor	U/M	Cantitatea	Prețul unitar	Suma
SDZ				① 4.2	② 3.2	③ 8.2
M						1
	1	Stofă lînă	m	4 135,50	130,00	537 615,00
	2	Stofă lînă	m	1 762,00	105,50	185 891,00
		Total				723 506,00
	|		|	1 △	|	2 △
	8 ↓	13 ↓	33 ↓	41 ↓	55 ↓	68 ↓
				*)	**)	***)

* Poziția de la care se începe înscrierea cantității (caracter pe rigleta mașinii de scris).
** Poziția de la care se începe înscrierea prețului.
*** Poziția de la care se începe înscrierea sumei.

Începînd din coloanele:
— 41 se introduce cantitatea vîndută;
— 55 se introduce prețul de vînzare;
— 68 se redă suma produselor vîndute.

Numărul coloanelor este în concordanță cu gradațiile de pe rigleta mașinii de scris, o gradație corespunde unui caracter.

Datele numerice în exemplul luat:

— 4 135,50 și 1 762,00 reprezintă cantitățile și au 4 cifre la stînga virgulei zecimale și 2 cifre la dreapta acesteia, adică 4,2;

— 130,00 și 105,50 reprezintă prețul și au formatul *SDZ* 3.2;
— 537 615,00 (4 135,50 × 130,00) și 18 589,10 (1 762,00 × 105,50) reprezintă suma produselor livrate și au formatul *SDZ* 8.2.

În coloana „suma" va fi redat și totalul facturii.

Soluția:

SDZ 1 ———→ 4.2
SDZ 2 ———→ 3.2
SDZ 3 ———→ 8.2

Stop de tabulare în pozițiile 8; 13; 33; 41; 55; 68.

Executarea liniilor program;

| 1/1 | Combinația tastă-camă, cu ajutorul căreia se rezolvă introducerea cantității, prețului și sumei produselor livrate, prin instrucțiunile:

21 introducerea cantității cu *SDZ*-ul 1 (4 135,50);
89 tabulare pînă în poziția 55 (coloana preț);
22 introducerea prețului cu *SDZ*-ul 2 (130,00)
11 înmulțirea prețului cu cantitatea (4 135,50 × 130,00);
04 se adună 0,005 (*SDZ*-ul standardizat al mașinii fiind 9.3);
05 deplasarea conținutului *RA* cu un rang la dreapta (se elimină a treia cifră zecimală);
06 deplasarea conținutului *RA* cu un rang la stînga (se reface ordinul dinainte al produsului înmulțirii);
89 tabularea pînă la primul stop de tabulare;
33 redarea sumei produsului vîndut, cu *SDZ*-ul 3;
61 cumularea sumei în memoria 1;
99 întoarcerea carului;
14 anularea tastelor program și selectoare.

În cazul celui de-al doilea articol „stofă calitatea a II-a" se folosesc aceleași linii program

| 2/2 | Combinația tastă-camă:

51 adunarea conținutului memoriei I în registrul *RA*;
33 redarea sumei produselor vîndute;
107 imprimarea semnului total;
99 întoarcerea carului;
14 anularea tastelor program și selectoare.

| 10/1 | Combinația tastă-camă:

03 ștergerea conținutului registrului *RA*;
41 transferarea conținutului registrului *RA* (adică zero) în memoria 1;
107 semn că s-a realizat anularea conținutului memoriei;
99 întoarcerea carului;
14 anularea tastelor program și selectoare.

NOTĂ: Tasta program „1" realizează introducerea cantității, prețului și redarea produsului în coloana „suma".
Tasta program „2" se folosește la redarea totalului în coloana „suma".
Tasta program „10" se folosește la anularea conținutului memoriei utilizată pentru a se putea trece la o nouă lucrare.

b. **Părțile auxiliare ale mașinii de facturat contabilizat.** *Tastatura zecimală auxiliară* constituie un dispozitiv auxiliar al mașinii Felix FC 15 și servește la introducerea cu ușurință a datelor numerice pentru a fi prelucrate de către mașină potrivit programului efectuat în panoul-program. Ea se conexează la mașina de facturat-contabilizat, printr-un cablu multifilar.

În blocul electronic există o placă cu circuite imprimate aferente tastaturii zecimale auxiliare. Între funcţionarea tastaturii zecimale auxiliare şi aceea a maşinii de facturat-contabilizat la care este ataşată, există o sincronizare perfectă.

Tastatura zecimală auxiliară (fig. 14) are dispuse pe panoul său frontal 10 taste numerice şi 4 taste funcţionale.

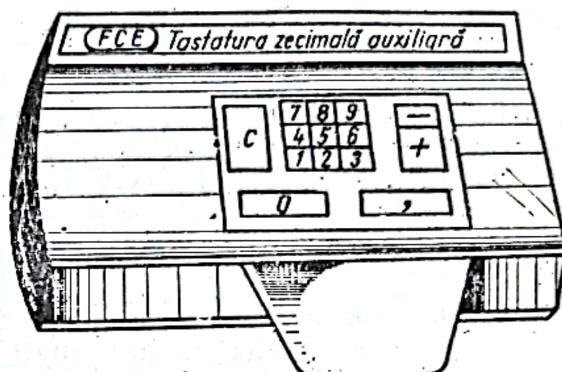

Fig. 14. Tastatura zecimală auxiliară.

La maşina Felix FC 15 sau FC 15 S care are ataşată tastatură zecimală auxiliară, programatorul trebuie să ţină seama de modul de folosire corectă a instrucţiunilor de introducere a datelor numerice.

În cazul introducerii de date numerice prin tastatura zecimală auxiliară se foloseşte instrucţiunea de introducere „29".

Folosirea instrucţiunilor 21—28 implică introducerea datelor numerice de la maşina de scris ca în cazul în care nu ar exista tastatura zecimală auxiliară.

Programarea introducerii datelor numerice prin tastatura zecimală auxiliară TZ 10. Panoul frontal al tastaturii zecimale auxiliare *TZ* 10 se prezintă în figura 15.

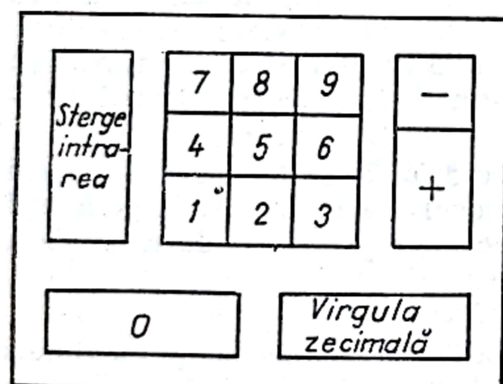

Fig. 15. Tastatura zecimală auxiliară *TZ* 10.

Pe acest panou frontal se află tastele numerice 0—9 şi tastele funcţionale: virgula zecimală, intrare (+), şterge intrarea şi tabulare (—).

Tasta zecimală auxiliară se foloseşte pentru introducerea datelor numerice în cadrul instrucţiunii „29" în cursul căreia tastele numerice de la maşina de scris devin inoperante.

Introducerea datelor numerice se realizează prin intermediul *registrului memoriei tampon* pe care-l conţine tastatura zecimală auxiliară, de unde sînt transferate în registrul activ *RA* al maşinii FC 15, sau FC 15 S, fără a avea loc imprimarea.

Data numerică este introdusă sub controlul instrucţiunii „29" cu o capacitate de maximum 8 cifre la stînga virgulei zecimale şi de maximum 2 cifre la dreapta. Deci, *SDZ*-ul 9 va fi cablat la panoul-program pentru realizarea formatului *SDZ* 8.2.

Acționarea tastei de INTRARE (+) marchează terminarea operației de introducere a cifrelor și inițiază operația de transfer a numărului introdus în memoria tampon către registrul activ *RA* al mașinii Felix FC 15 sau FC 15 S, după care are loc operația de ștergere a conținutului registrului tampon.

Acționarea tastei „Virgula zecimală" permite introducerea a maximum 2 cifre după virgula zecimală.

Pentru ca data numerică să fie imprimată pe hîrtie (document) se folosesc instrucțiunile de ieșire 31—38.

În cazul acestei tastaturi nu mai este necesară instrucțiunea 05/*A*4.

Acționarea tastei TABULARE (—) înainte de introducerea primei cifre a datei numerice, determină încheierea intrării și în același timp produce eliberarea liniei program selectate.

Acționarea tastei ȘTERGE INTRAREA înainte de a acționa tasta de INTRARE sau înainte de a avea loc realizarea efectului acționării tastei de tabulare, are ca rezultat ștergerea conținutului registrului de memorie tampon.

— *Perforatorul de bandă.* Mașinile de facturat-contabilizat pot reda lucrările pe care le efectuează fie imprimate pe hîrtie în clar, fie concomitent și prin perforări în banda de hîrtie, dacă la o asemenea mașină se conectează în acest scop un perforator de bandă.

Perforatorul de bandă este o mașină care execută perforări în banda de hîrtie, reprezentînd cifre, litere sau diferite semne, exprimate într-un anumit cod de combinații ale perforărilor, potrivit impulsurilor electrice pe care le primește de la mașina de bază la care este conectat.

Banda de hîrtie perforată constituie unul dintre suporturile pentru transmiterea datelor în vederea prelucrării lor în mod automat la calculatoarele electronice.

Benzile perforate au o greutate relativ mică, o capacitate nelimitată de înmagazinare a datelor, preț redus, iar datele sînt perforate în bandă în mod succesiv în ordinea stabilită.

Lățimea benzilor de hîrtie variază între 1,75 cm și 2,54 cm, în raport cu numărul de perforații ce se pot executa într-un rînd, pe lățimea benzilor respective.

Corespunzător lățimii lor există benzi cu 5, 6, 7 sau 8 canale (perforații pe coloană). Separat de canalele benzii, în mijlocul ei se perforează cu perforații mai mici canalul de transport (ghidaj) care servește pentru conducerea benzii în dispozitivul de citire al benzii perforate.

În figura 16 se prezintă banda perforată cu 5 canale.

Perforatoarele care pot executa cu ajutorul unor reglaje simple perforări atît în benzile de 5, 6, 7 canale, cît și în cele de 8 canale poartă denumirea de *perforatoare universale*. Perforarea în banda de hîrtie se realizează în mod automat pe baza unui program de selectare a datelor ce urmează a fi perforate și de stabilire a ordinii succesiunii lor în bandă.

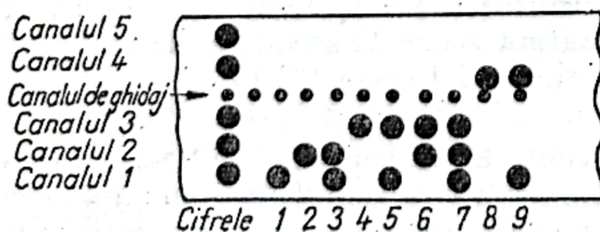

Fig. 16. Banda perforată cu 5 canale.

Transpunerea literelor, cifrelor sumelor și comenzilor funcționale în perforații se face potrivit unor coduri în care, de exemplu, cifra 1 este reprezentată printr-o perforare în

Cifra	Canale							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	●				●			
2		●			●			
3	●	●						
4			●		●			
5	●		●					
6		●	●					
7	●	●	●		●			
8				●	●			
9	●			●				
0					●	●		

Litera	Canale							
	1	2	3	4	5	6	7	8
A	●				●	●	●	
B		●			●	●	●	
C	●	●				●	●	
D			●		●	●	●	
E	●		●			●	●	
F		●	●			●	●	
G	●	●	●		●	●	●	
H				●	●	●	●	
I	●			●		●	●	

Litera	Canale							
	1	2	3	4	5	6	7	8
J	●						●	
K		●					●	
L	●	●			●		●	
M			●				●	
N	●		●		●		●	
O		●	●		●		●	
P	●	●	●				●	
Q				●			●	
R	●			●	●		●	

Litera	Canale							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ă	●					●		
S		●				●		
T	●	●			●	●		
U			●			●		
V	●		●		●	●		
W		●	●		●	●		
X	●	●	●			●		
Y				●		●		
Z	●			●	●	●		

În canalul 5, se execută automat perforația pentru controlul de paritate.
În afară de cifre și litere, codul mai cuprinde și alte combinații de perforări, utilizate pentru semne și comenzi funcționale.

Fig. 17. Cod pentru efectuarea perforărilor în banda de hîrtie cu 8 canale.

canalul 1, cifra 2 printr-o perforare în canalul 2, cifra 3 în canalele 1 și 2, adică prin combinarea executării perforării în diferite canale (fig. 17).

În prezent se folosesc diferite coduri. De exemplu, în cazul unor coduri, cifra 1 este reprezentată printr-o perforare în canalul 1, iar în cazul altora prin perforarea atît în canalul 1 cît și în canalul 2.

Banda perforată mai prezintă și avantajul că în cazul întocmirii lucrărilor contabile ale unei unități, la centrul electronic se pot trece în banda perforată numai datele documentelor de debit cu indicarea simbolului complet al contului corespondent.

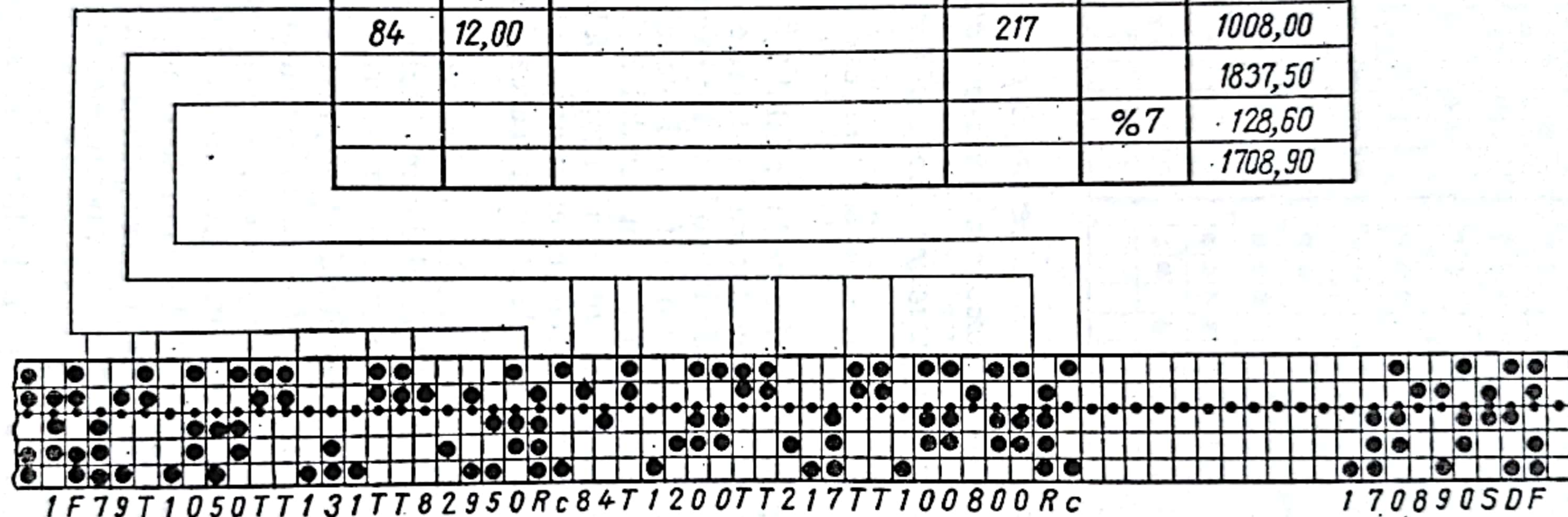
La calculatorul electronic datele din banda perforată (ziua, luna, anul simbolul contului debitor, numărul documentului, simbolul contului corespondent, simbolul operațiunii și suma)se transferă în banda magnetică de debit.

Prin citirea benzii magnetice de debit, inversîndu-se prin program cîmpul simbolului contului debitor cu acela al contului creditor, deoarece celelalte elemente ale documentului sînt comune, se poate obține deci în mod automat într-o altă bandă magnetică mișcarea creditului.

În figura 18 se arată modul cum se transpun datele dintr-o factură în banda cu 5 canale. Prin faptul că se perforează nu numai cifre, ci și litere, codul folosit în cazul acestei benzi nu permite efectuarea controlului de paritate sau imparitate.

Pentru identificarea benzii de hîrtie se scrie pe verso la începutul ei unitatea în cadrul căreia s-a realizat și data.

Mașina de facturat-contabilizat poate fi înzestrată cu *perforator de bandă tip FC 15 P* (fig. 19).

Cantitatea	Prețul unitar	Felul mărfii (produsul)	Simbol	Rabat	Suma
79	10,50		131		829,50
84	12,00		217		1008,00
					1837,50
				%7	128,60
					1708,90

Fig. **18.** Transpunerea datelor dintr-o factură în banda cu 5 canale.

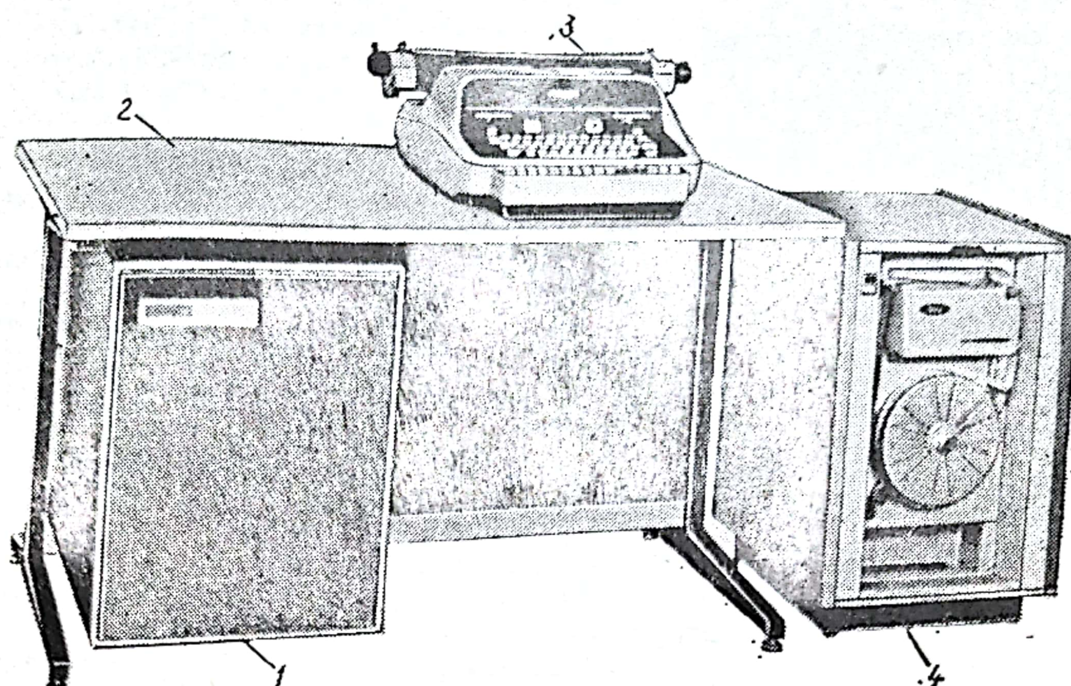

Fig. *19.* Mașina de facturat-contabilizat Felix FC 15 prevăzută cu perforator de bandă:
1 — blocul electronic de calcul; 2 — pupitrul; 3 — mașina de scris; *4* — perforatorul de bandă.

Legătura dintre mașina de facturat-contabilizat și perforator este realizată printr-un cablu de comandă. Funcționarea perforatorului este asigurată de către motorul cu care acesta este înzestrat, alimentarea cu curent electric făcîndu-se de către mașina de facturat-contabilizat.

Datele ce se prelucrează la mașină sînt transpuse concomitent și în mod automat în banda de hîrtie sub formă de perforări prin mijlocul perforatorului.

Banda de hîrtie obținută astfel, ca subprodus la mașina de facturat-contabilizat, se trimite la centrul electronic pentru prelucrarea în continuare a datelor pe care le conține.

Perforatorul FC 15 P poate perfora în banda de hîrtie în orice cod format din 3, 6, 7 sau 8, canale (piste) de perforare a benzii cu control de paritate.

Perforatorul (fig. 20) este plasat într-o cutie metalică în care sînt montate:

— dispozitivul de perforare;

— motorul de antrenare a benzii de hîrtie;

— schema de conexiuni care permite programarea realizării controlului de paritate sau imparitate a perforărilor pe bandă de hîrtie;

— pîrghia de tensionare a benzii de hîrtie și pîrghia de sesizare a lipsei benzii de perforat (în caz de rupere sau la sfîrșitul benzii);

— bobinele de desfășurare și înfășurare a benzii de perforat;

— cutia pentru colectarea decupărilor de hîrtie rezultate în urma perforării.

Pe partea frontală a casetei perforatorului, după cum se vede în figura de mai sus, se află:

— butonul „pornit-oprit", prevăzut cu o lampă montată în interiorul său, care prin aprindere arată că perforatorul este conectat la mașina de

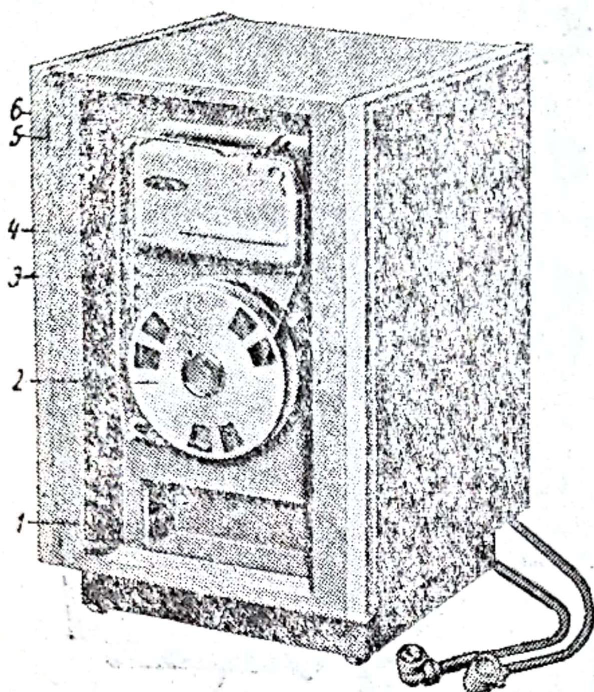

Fig. 20. Perforatorul de bandă Felix FC15 P:

1 — cutia de colectare a decupărilor de hîrtie rezultate în urma perforării; *2* — rolă bandă perforată; *3* — bandă de hîrtie perforată; *4* — dispozitivul de perforare; *5* — buton avans bandă; *6* — buton pornit-oprit; *7* — cablu de legătură comandă; *8* — cablu de legătură, alimentare perforator cu curent electric.

acturat-contabilizat. Prin apăsarea acestui buton perforatorul se deconectează de mașina de facturat-contabilizat, fapt ce este marcat prin stingerea lămpii de pe buton. În această situație mașina de facturat-contabilizat funcționează fără a îndeplini și funcția de perforare în banda de hîrtie a datelor prelucrate;

— butonul „Avans-bandă", care are montat în mijlocul său o lampă. Prin apăsarea acestui buton și aprinderea lămpii se comandă avansarea benzii de hîrtie în perforator și perforarea acesteia în codul prestabilit. Acest buton nu funcționează dacă este apăsată vreo tastă program.

Programarea perforării datelor. Cu excepția butoanelor „Pornit-oprit" și „Avans-bandă" ce se găsesc montate pe perforator și a tastei de corecție „C" de pe mașina de scris, precum și a benzilor de semnalizare a perforării, toate funcțiile de perforare sînt comandate de conexiunile făcute de programator în panoul program.

Panoul de programare al mașinii de facturat-contabilizat este constituit din două părți principale:

— partea din stînga, cuprinzînd secțiunile I—VIII, aferentă realizării programului de bază (singura funcțiune ce privește perforarea și care este poziționată în această parte a panoului de programare este instrucțiunea 129 „Avansează");

— partea din dreapta, care este destinată programului de perforare.

Cei 165 pași-program ai celor 18 linii program din programul de bază (din stînga panoului program) sînt repetați în partea de perforare a panoului program (în dreapta panoului program).

Linia program de perforare și de bază este activată simultan de aceeași combinație tastă-camă și pașii avansează în aceeași ordine. Totuși, la fiecare pas instrucțiunea de perforare este sesizată și executată înaintea instrucțiunii din programul de bază.

Pentru programul de perforare se folosesc alți selectori decît cei folosiți în programul de bază.

Perforarea în banda de hîrtie se realizează numai în cazul în care un pas al programului de perforare este conectat la o instrucţiune de perforare.

Dacă în cazul unei instrucţiuni de perforare, nu este conectat vreun pas de perforare, maşina execută sărirea acestui pas, în ceea ce priveşte programul de perforare, executînd în cadrul pasului respectiv al liniei program instrucţiunea din programul de bază (fără perforare).

De asemenea, dacă în programul de bază nu este conectată nici o instrucţiune cu paşi în care se realizează instrucţiunea de perforare, linia de program se consideră terminată (se pierde).

Pentru înlăturarea acestei situaţii se adaugă la instrucţiunea de bază instrucţiunea 129 „Avansează" care are ca scop avansarea cu un pas a numărului de instrucţiuni.

Instrucţiunile programului de perforare. Pe panoul program al maşinii Felix FC 15 sau FC 15 S pot fi cablate 32 de instrucţiuni care comandă perforarea, prin conectarea la paşii programului de perforare.

Aceste instrucţiuni se împart în două grupe:

— 24 instrucţiuni care perforează 24 coduri de funcţii diferite, direct de la blocul electronic, fără afectarea maşinii de scris;

— 8 instrucţiuni care perforează coduri ca rezultat al imprimării maşinii de scris sau a altor mişcări ale carului.

Cele 24 instrucţiuni de perforare de coduri de la 151 la 156, de la 161 la 166, de la 171 la 176, de la 181 la 186, sînt arătate în figura 21.

De fiecare dată cînd un pas al programului de perforare execută una din instrucţiunile de mai sus, codul aferent instrucţiunii se perforează fără antrenarea maşinii de scris.

Cele 8 instrucţiuni de perforare comandă perforarea datelor numerice, imprimate pe hîrtie de către maşina de scris, precum şi unele funcţii ale maşinii de scris.

Perforarea în bandă de hîrtie poate avea loc atunci cînd în programul de bază sînt executate instrucţiunile:

— introducerea de date 21—29;
— ieşirea de date 31—39;
— descrieri cifrice 15 şi 16;
— imprimare automată a datei 17.

Există 16 coduri care pot fi perforate ca rezultat al acţiunii maşinii de scris:

— cifrele de la „0" la „9";
— spaţiu;
— spaţiu ca zero (de exemplu, înaintea primei cifre semnificative a unui număr);
— tabulare manuală;
— punct zecimal imprimat în mod automat;
— întoarcerea manuală a carului;
— codul de eroare (se perforează ca urmare a apăsării tastei *C* de la maşina de scris).

Datele numerice ce trebuie perforate se pot prezenta sub formă de cîmpuri de lungime variabilă sau de lungime fixă.

În cazul cîmpurilor perforate de lungime variabilă, fiecare are un număr diferit de cifre ce se perforează în banda de hîrtie. De exemplu, numărul 195 189 are lungime de 6 cifre, numărul 19 218 numai de 5 cifre etc., deci fiecare din ele avînd o lungime variabilă se perforează în bandă ca atare.

Instrucţiunea	Caracterul funcţie etc.	Canalele de perforare a benzii de hîrtie:							
		8	7	6	5	4	3	2	1
151	0			6					
152	1								1
153	2							2	
154	3							2	1
155	4						3		
156	5						3		1
161	6						3	2	
162	7						3	2	1
163	8					4			
164	9					4			1
165	—								
166	—								
171	TAB			6	5	4	3	2	
172	CR	8							
173	SP				5				
174	M		7		5		3		
175	T			6				2	1
176	S			6	5			2	
181	TAPE FEED		7	6	5	4	3	2	1
182	P1				5	4		2	
183	P2		7		5			2	
184	P3			6		4		2	
185	P4			6	5	4	3		1
186	P5		7	6		4	3		1

În cazul cîmpurilor de lungime fixă, de exemplu, de 12 cifre toate numerele care nu au 12 cifre vor avea completate spaţiile de la stînga primei lor cifre semnificative cu zerouri. Astfel numerele de mai sus în cazul cîmpurilor de lungimi fixe se vor prezenta în modul următor: primul 00000 195189 iar al doilea 000000 19218, ambele avînd deci 12 cifre ce vor fi perforate în bandă.

La imprimarea pe hîrtie zerourile dinaintea primei cifre semnificative a numărului vor fi reprezentate prin spaţii libere.

Perforarea datelor numerice de lungime variabilă are loc în cursul execuţiei instrucţiunilor 21—29, 31—39, 15 şi 16.

Pentru a indica maşinii că se perforează date numerice de lungime variabilă, pasul din linia de perforare, corespunzînd pasului din linia de programare de bază cablat la una din instrucţiunile 21—29, 31—39, 15 sau 16, va fi cablat la una din instrucţiunile 131—134.

Acestor instrucţiuni de perforare le corespunde cîte un rînd de borne duble ce definesc funcţiile care sînt permise sau interzise a fi perforate în timpul perforării unei date numerice. Cele patru rînduri de borne poartă denumirea de *conturi de date numerice variabile*, conţinînd fiecare cîte 7 borne duble.

Pentru fiecare contur, şi în aceeaşi ordine, bornele îndeplinesc una din următoarele două condiţii:

— „PERMITE", potrivit căreia funcţia respectivă va fi permisă în cadrul instrucţiunii de perforare dar nu va fi perforată;

— „PERFOREAZĂ", potrivit căreia funcţia respectivă se va perfora în cursul executării ei de către maşina de scris.

Pentru ca aceste două condiţii să poată fi realizate, este necesar ca borna „Comun" din poziţia *A* 53 să fie cablată la borna contorului ce îndeplineşte condiţia de „PERMITE" sau „PERFOREAZĂ".

Aceste condiţii trebuie realizate în funcţie de necesităţile prelucrării benzii sau ca posibilităţi de control a introducerii datelor numerice. Deci, bornele contorului ce reprezintă instrucţiunea de perforare se vor cabla la borna „comun" numai în anumite cazuri.

Denumirile celor 7 borne ale contorului, condiţiile de folosire a lor sînt:

TFD — „Tabulare înaintea introducerii datelor", cînd se acţionează tasta de tabulare (manual) înainte de introducerea primei cifre a datei numerice. Permite realizarea acestei funcţii de către maşină dacă se cablează borna „Comun" la borna *TFD*. Dacă nu se realizează această cablare, maşina intră în condiţia de eroare la acţionarea tastei de tabulare.

TAP — „Tabulare după imprimarea punctului zecima" (virgulei zecimale), cînd se acţionează tasta de tabulare (manual) înainte de introducerea zecimalelor datei numerice. Permite realizarea acestei funcţii dacă se cablează borna „Comun" la borna *TAP*. În cazul în care nu se realizează această cablare, maşina intră în condiţia de eroare la apăsarea tastei de tabulare.

BSP — „Spaţiu înapoi" cînd în cursul unei introduceri de date numerice este necesar ca să se mărească capacitatea de introducere. Permite realizarea acestei funcţii dacă se cablează la borna „Comun" borna *BSP*. Dacă nu se realizează această cablare, maşina intră în condiţia de eroare la acţionarea tastei de spaţiu înapoi. Prin cablarea bornei „Comun" la funcţiile *TFD*, *TAP* şi *BSP* se permite realizarea funcţiei dar nu se şi perforează. Intrarea în condiţia de eroare este pusă în evidenţă prin aprinderea becului roşu de la maşina de scris. Pentru anularea condiţiei de eroare se acţionează tasta de corecţie *C*.

PRD — „Punctul zecimal (virgula zecimală)", cînd este imprimat în mod automat în cursul unei introduceri sau redări de date numerice. Perforează codul punctului zecimal în bandă dacă borna „Comun" este cablată la borna *PRD*. Dacă nu se realizează această cablare, punctul zecimal nu se perforează în bandă.

TAB — „Tabulare manuală", cînd este acţionată tasta de tabulare în cazurile *TFD* şi *TAP*. Perforează codul de tabulare dacă borna „Comun" este cablată la borna *TAB*. Dacă nu se realizează această cablare, nu se perforează codul tabulării la acţionarea tastei de tabulare manuală.

Sp — „Spaţiu" cînd are loc introducerea sau redarea de date numerice. Perforează codul de spaţiu în cazul cînd borna „Comun" este cablată la borna *Sp*. Dacă nu se realizează această cablare, nu se perforează codul spaţiu. La acţionarea tastei de spaţiu maşina intră în condiţia de eroare.

Sp — O — „Spaţiu ca zero". Cînd este necesar ca înaintea primei cifre semnificative să nu apară codul spaţiu, ci codul spaţiu marcat prin zero. Perforează codul spaţiu ca zero, dacă borna „Comun" este cablată la borna *Sp — O*.

Perforarea datelor numerice de lungime fixă poate avea loc în cursul instrucţiunilor 21—29, 31—39, 16 şi 17.

Pentru a indica maşinii ca să perforeze date numerice în cîmp de lungime fixă, pasul din linia program de perforare, corespunzînd pasului din linia program de bază ce este cablat la una din instrucţiunile 21—29, 31—39, 16 şi 17, trebuie să fie conectat la una din instrucţiunile 141—144.

Controlul perforării în acest caz se face pentru fiecare poziţie imprimată (manual sau automat) cu ajutorul unui contor de poziţii.

Ca şi în cazul perforării datelor numerice în cîmpuri de lungime variabilă, fiecăreia din instrucţiunile 141—144 îi corespunde cîte un contor de poziţii. Aceste contoare se găsesc pe panoul program în secţiunea *J* 53 la 56— *R* 53 la 56 avînd cîte 8 paşi, fiecare putînd fi cablat consecutiv pentru a determina controlul perforării cerut de fiecare poziţie.

Numărătorul de poziţii avansează cu fiecare funcţie permisă a maşinii de scris. Cînd s-au terminat cei 8 paşi ai numărătorului şi instrucţiunea nu s-a terminat, numărătorul „sare" din pasul 8 în pasul 1 şi reia secvenţa.

Dacă cîmpul de perforare în cuvîntul cu lungime fixă depăşeşte 8 poziţii, cu diferite comenzi, va trebui să fie extins. Aceasta se poate realiza prin cablarea instrucţiunilor 15 şi 16 în programul aritmetic cu două din instrucţiunile 141—144 în paşii corespunzători de perforare. Acelaşi obiectiv se poate realiza şi prin cablarea a două instrucţiuni de introducere sau redare consecutive. iar în paşii de perforare corespunzători conectîndu-se două din instrucţiunile 141—144.

În operarea datelor numerice de lungime fixă, toate funcţiile maşinii de scris trebuie să fie permise de către programul cablat. Dacă se execută o funcţie fără a fi permisă de program apare condiţia de eroare.

Bornele din secţiunea *I* de la 50—52 la *Q* 50—52 reprezintă condiţiile de perforare a datei numerice ce se cablează la paşii contorului instrucţiunii folosite.

Aceste borne de funcţii permit: tabularea, returul de car, spaţiu, tipărire de cifre sau litere.

Ca urmare a oricărei funcţii ale maşinii de scris, cu excepţia literelor, se perforează codurile corespunzătoare.

Bornele *LTR* se folosesc numai pentru a-i permite operatorului să scrie litere sau să realizeze punctuaţia fără a produce condiţii de eroare.

Dacă este necesar să se depăşească în mod automat punctul zecimal în cursul unei instrucţiuni de intrare sau redare, pentru perforarea lui, pasul respectiv al contorului se cablează la borna *DGT*, iar pentru neperforare la borna *NT* (nu perforează). De asemenea, bornele *DGT* se cablează la pasul contorului pentru perforarea cifrelor.

Ca să se poată realiza funcțiile manuale ale mașinii de scris: tabulare, retur de car, spațiu sau spațiu ca zero, fără ca mașina de scris să intre în condiții de eroare, se leagă bornele respective la borna *DGT*. Ca urmare a executării acestor funcții se perforează în bandă codurile respective.

Cînd un pas al numărătorului este legat la *NP*, orice funcție a mașinii de scris, cu excepția spațiului înapoi, se poate realiza fără însă a avea loc perforarea pentru această poziție. Totuși numărătorul de poziție va face un pas.

Posibilitatea folosirii bornei *SNP* „Nu perforează selectiv" este similară cu aceea a bornei *NP*, dar de o manieră selectivă. Cînd o anumită funcție care în mod normal se perforează este legată la un pas al contorului de poziții, această funcție particulară poate fi împiedicată de a perfora, conectînd borna funcției la una din bornele „nu perforează selectiv".

Controlul perforării datelor de lungime fixă se folosește mai ales pentru redări. Se mai poate folosi și atunci cînd este necesar să se perforeze data în mod automat.

Sistemul de siguranță asigură corecta perforare a datelor în bandă. În cazul apariției unei erori de perforare sau a unei greșeli privind controlul parității ca urmare a unei perforări eronate, mașina trece în condiția de eroare și porțiunea respectivă a benzii perforate trebuie să se termine cu codul de eroare.

Prin cablarea panoului program se poate determina:

— dacă o dată numerică trebuie sau nu perforată;

— dacă o dată numerică este perforată cu lungime variabilă sau lungime fixă;

— care funcții ale mașinii de scris sînt permise în cursul perforării unei date numerice (tasta de tabulare, de întoarcere a carului, de spațiu înapoi, cifre, litere, bara de spațiu);

— care din funcțiile permise ale mașinii de scris vor determina perforarea în bandă.

Cînd este apăsată o tastă nepermisă, sistemul de siguranță detectează eroarea și mașina trece în condiția de eroare. Același lucru are loc în cazul cînd apare o eroare de paritate a perforării.

Condiția de eroare are ca rezultat:

— scoaterea din funcție a tastelor numerice și barei de spațiu a mașinii de scris, acestea devenind inoperante;

— încetarea în continuare a perforării;

— scoaterea din funcție a butoanelor „Pornit-oprit" și „Avans-bandă" ale perforatorului, acestea devenind inoperante:

— eliberarea tastelor program și selectoarelor în funcțiune, făcîndu-le inoperante;

— aprinderea becului roșu de pe mașina de scris.

Se scoate mașina din condiția de eroare prin apăsarea tastei *C* de pe tastatura mașinii de scris. Acționarea tastei *C* are ca rezultat:

— executarea unui retur automat al carului;

— perforarea în banda de hîrtie a unui cod de eroare;

— eliberarea tastelor numerice și a barei de spațiu;

— trecerea în poziția de operante a butoanelor „Pornit-oprit" și „Avans-bandă";

— reactivarea tastelor program și selectoare;

— stingerea becului roșu de pe mașina de scris.

Aplicații

Lucrări întocmite la mașinile de facturat — contabilizat FC 15 și FC 15 S.

— *Întocmirea unei facturi la mașina de facturat-contabilizat cuprinzînd rabat, ambalaje și cheltuieli de transport.*

Executarea unui proiect pentru realizarea unei lucrări necesită următoarele *faze* (în cazul unei facturi):

— Stabilirea elementelor pe care trebuie să le cuprindă factura, aceasta constituind modelul de calcul potrivit căruia se va executa programul.

— Analizarea formularului pe care trebuie să se execute lucrarea. În acest scop se urmărește capacitatea coloanelor în funcție de numărul maxim de cifre la partea întreagă și la partea zecimală care se vor imprima în coloanele respective.

În același mod se procedează și în privința imprimării în coloane a rezultatelor prelucrării datelor de către mașină.

Este necesar să se acorde o atenție deosebită în acest caz, deoarece dacă capacitatea de imprimare sau redarea maximă a datelor și rezultatelor pe document nu sînt în mod corect stabilite, datele numerice respective nu se vor încadra perfect în coloane.

MINISTERUL ....
CENTRALA ....
UNITATEA ....

FACTURA Nr......... din..............

Către ....

V-am expediat în ziua de......................

....

	Nr. crt.	Denumirea produsului	U/M	Cantitatea	Prețul unitar	Valoarea
	1	2	3	4	5	6
S.D.Z. ①	2.0			② 3.2	③ 2.2	④ 8.2 ② 3.2 M = i
	1	Produsul „Y"	kg	100,00	10,00	1 000,00
	2	Produsul „z"	kg	320,00	20,00	6 400,00
	3	Produsul „W"	kg	250,00	15,00	3 750,00
		Subtotal				11 150,00 ◇
		Rabat comercial			10,00%	1 115,00 —
		Subtotal				10 035 00 ◇
		Ambalaj		10,00	10,00	100,00
		Cheltuieli transport				300,00
		Total general				10 435,00 ✱

1 △ | ! ! 2 △ | 3 △ | 4 IPC_2 △ |

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

poz 8 ↓ 12 ↓ 37 ↓ 48 ↓ 60 ↓ % 66 ↓ 71 ↓

— Stabilirea *SDZ*-urilor (stînga, dreapta punctului zecimal) în privința cărora trebuie să se țină seama de numărul mai frecvent de cifre la partea întreagă și la cea zecimală pentru coloana respectivă. Prin stabilirea *SDZ*-urilor, datele numerice sînt introduse sau redate cu imprimarea în locul fixat al punctului zecimal.

Pentru a se putea executa programul acestei facturi, trebuie să se țină seama de numărul maxim de cifre din stînga și dreapta punctului zecimal, pentru a se verifica dacă dimensiunile coloanelor permit imprimarea acestor date numerice. Totodată se vor indica și formatele *SDZ* cele mai frecvent folosite în cazul facturii ce trebuie întocmită. Acestea din urmă vor constitui *SDZ*-urile ce vor fi folosite pentru executarea programului.

În cazul facturii luate pentru exemplificare, situația se prezintă astfel:

nr. crt.	maxim 2.0 frecvent 2.0
cantitate	maxim 6.2 frecvent 3.2
preț	maxim 5.2 frecvent 2.2
valoare	maxim 8.2 frecvent 8.2
rabat comercial	maxim 2.2 frecvent 2.2
cheltuieli transport	maxim 3.2 frecvent 3.2

Pentru a verifica dacă *SDZ*-urile maxime se încadrează în dimensiunile coloanelor, se imprimă un rînd de X (pe lățimea imprimatului). Se numără X-urile tipărite în coloană și se compară cu suma cifrelor dinaintea și de după punctul zecimal (totodată se adună la suma obținută și punctul zecimal fiindcă și el ocupă un spațiu).

De exemplu, în coloana „Cantitate" este imprimat X de 13 ori, față de suma numărului cifrelor inclusiv a punctului zecimal, care este de 9.

Pe baza formulei „$i^{*} + 3.3 - z^{**}$", ținind seama de *SDZ*-ul standard al mașinii „9.3" se calculează valorile cu care trebuie cablat fiecare *SDZ* în panoul program. Totodată se indică și numărul *SDZ*-urilor. Cele mai frecvente *SDZ*-uri ce se vor folosi sînt:

1	2.0 → 5.3
2	3.2 → 6.1
3	2.2 → 5.1
4	8.2 → 11.2

Pentru a putea cunoaște poziția tabulatorilor de la care începe tipărirea unei date numerice (nr. crt., cantitatea etc.), se numără X-urile imprimate pe formular. Această numărare se face din poziția 8, de la care începe imprimarea cifrelor pentru coloana „Nr. crt.".

Pozițiile tabulatorilor sînt arătate pe imprimatul facturii:

Nr. crt.	poziția 8
Denumirea produsului	poziția 12
U/M	poziția 37
Cantitatea	poziția 48
Prețul	poziția 60
Valoarea	poziția 66

Aceste numere indică, de asemenea, și pozițiile în care se montează camele pe placa cu came (numai în cazul celor necesare).

Poziția tabulatorului pe formular este indicată prin semnul „1", iar cama prin semnul „Δ". Cifra înscrisă în vîrful triunghiului indică valoarea camei.

Aceste elemente fiind stabilite, se trece la realizarea liniilor program.

Pentru înscrierea datelor numerice privind produsul y se folosește tasta program „1" în asociere cu cama de valoare „1".

---

* Număr cifre partea întreagă
** Număr cifre partea zecimală

[1/1] Tasta program 1/ camă de valoare 1

Carul se va opri în poziția 8 (coloana „Nr. crt.")

21 imprimarea cifrelor ce reprezintă nr. curent

124 spațiu

124 spațiu

15 oprirea în mod automat a tabulării pentru a putea imprima textul

Dezactivarea instrucțiunii „15" se face prin montarea unei came pe rîndul 11 poziția 37 a plăcii cu came.

În timpul activării instrucțiunii „15" se imprimă și U/M.

Pentru cama din rîndul 11 nu este necesar a se poziționa și un tabulator.

Linia program terminîndu-se cu instrucțiunea „15", carul mașinii se va deplasa mai departe — pentru că tasta program 1 este activată —, pînă cînd va întîlni o altă valoare de camă care duce (datorită cablării în panoul program a combinației tastă-camă) la executarea unei alte linii program ce va efectua în continuare calculul și imprimarea datelor numerice pentru produsul *y*.

[1/2] Tasta program 1/ cama de valoare 2

Carul se va opri în poziția 48 (coloana „cantitatea")

22 introducerea datei numerice ce reprezintă cantitatea

89 tabulare pînă la primul stop (coloana prețurilor)

23 introducerea prețului

11 înmulțirea celor două date numerice (cantitatea cu prețul)

04, 05, 06 } rotunjirea produsului obținut

89 spațiu pînă la poziția 66 (coloana „valoarea")

33 redarea prin imprimare a produsului

61 cumularea produsului în memoria I

Z < 124 prin aprinderea tastei selectoare *Z* se va executa scăderea produsului din memorie
114 I fiind folosită astfel această tastă pentru corecție

Cînd tasta *Z* este în funcție execută instrucțiunea cablată la transferul selectorului (minus)

99 întoarcerea carului

14 anularea tastelor program și selectoare

Pentru produsele *z* și *w* se folosesc aceleași linii program deoarece calculul este identic

Redarea prin imprimare a subtotalului se face cu ajutorul tastei program „2" și cu cama de valoare „3" montată în poziția „66".

[2/3] Tasta program 2/ cama de valoare 3

Carul se va deplasa în mod automat pînă în poziția 66 (coloana „valoarea")

51 transferă conținutul memoriei M_1 în *RA*

34 redarea subtotalului

117 imprimarea semnului de subtotal.

99 întoarcerea carului

14 anularea tastelor program și selectoare

Calcularea rabatului se face folosind tasta program „3" și tasta selectoare *Z*

[3/4] Tasta program 3/cama de valoare 4

23 introducerea cotei (procentului) de rabat în coloana „preț"

105 imprimarea semnului 0/0

89 tabulare pînă la primul stop

71 înmulțirea procentului de rabat cu conținutul memoriei M_1

07 impărţirea prin 100

04, 05, 06 } rotunjirea

33 imprimarea cuantumului rabatului

Z { 124 ca urmare a acţionării acestei taste se efectuează Scăderea rabatului din subtotalul care se află în memoria M_1
114 Se imprimă semnul minus }

61 instrucţiunea 61 care în mod normal execută cumularea datei numerice $RA+M_1 \rightarrow M_1$, prin aprinderea tastei selectoare Z se va executa diferenţa $M_1-RA \rightarrow M_1$

119 executarea întoarcerii parţiale a carului pînă la opritorul de întoarcere parţială care este montat în poziţia 66

13 anularea tastei selectoare

(Linia program terminîndu-se, iar carul maşinii aflîndu-se pe cama de valoare 3, se va realiza o altă linie program care are combinaţia tastă-program-valoare-camă 3/3.)

Se redă diferenţa dintre subtotal şi suma rabatului care se află în memoria M_1, după care carul se întoarce, aşteptînd o nouă comandă.

|3/3| Tasta program 3/ cama de valoare 3

51 transferarea conţinutului M_1 în RA

34 redarea subtotalului

98 imprimarea semnului de subtotal

99 întoarcerea carului

14 anularea tastelor program şi selectoare

Calcularea ambalajului se face folosind liniile program prin care se realizează calculul produselor y, z, w.

Cheltuielile de transport se tastează direct în coloana „valoarea", cumulîndu-se în memoria M_1. Această operaţie se execută cu tasta program „4" în combinaţie cu cama de valoare „3".

Prin faptul că această dată numerică se cere a fi introdusă cu *SDZ*-ul 3.2, se poziţionează un tabulator în poziţia 71.

|4/3| Tasta program 4/ cama de valoare „3"

89 tabulare pînă la primul stop

22 introducerea datei numerice ce reprezintă cheltuielile de transport

61 cumularea cheltuielilor de transport în M_1

99 întoarcerea carului

14 anularea tastelor program şi selectoare

Totalul general se imprimă pe factură prin acţionarea tastei „5" în combinaţie cu cama de valoare „3".

|5/3| Tasta program 5/ cama de valoare 3

51 transferarea conţinutului M_1 în RA

34 redarea totalului

107 imprimarea semnului de total*

99 întoarcerea carului

14 anularea tastelor program şi selectoare

Pentru anularea conţinutului din memorie se foloseste tasta program „10" în combinaţie cu cama de valoare 1.

|10/1| Tasta program 10/ cama de valoare 1

03 ştergerea conţinutului registrului RA

41 transferarea conţinutului RA în M_1, realizîndu-se astfel anularea conţinutului memoriei M_1

107 imprimarea semnului de total*
99 întoarcerea carului
14 anularea tastelor program și selectoare

Numărul instrucțiunilor realizate în fiecare linie program se repartizează în planul program pentru cablare astfel:

1/1 → 4 pași program Q
1/2 → 13 pași program D
2/3 → 5 pași program P
3/4 → 12 pași program G
3/3 → 5 pași program M
4/4 → 6 pași program N
5/3 → 5 pași program L
10/1 → 5 pași program K

Din cele arătate, rezultă că:

— pe placa cu came se montează următoarele valori de came în pozițiile stabilite prin program:

Camă de valoare 1 în poziția 8
Camă de valoare 2 în poziția 48
Camă de valoare 3 în poziția 60
Camă de valoare 4 în poziția 66

Cama din rîndul 11 se montează în poziția 40.

— Poziția tabulatorilor 8, 12, 48, 60, 66, 71
— Poziția marginalului 8
— Poziția opritorului de întoarcere parțială IPC_2 este 66
— Tastele ce se folosesc sînt:

Tasta program 1 pentru nr. crt., denumirea produsului, cantitatea, prețul.
Tasta program 2 pentru valoare.
Tasta program 3 pentru subtotal.
Tasta program 3 + z pentru calcularea rabatului.
Tasta program 1 ambalaj (număr lăzi, preț, valoare)
Tasta program 4 cheltuieli transport.
Tasta program 5 total general.
Tasta program 10 anularea memoriilor.

— *Întocmirea unei facturi care cuprinde și calculul impozitului pe circulația mărfurilor (ICM) și beneficiul.*

Executarea programului. Pentru exemplificare se presupune că formularul de factură este de mărime normală, iar capacitatea coloanelor satisface numărul maxim de cifre la partea întreagă și zecimală, introduse sau redate în coloanele formularului.

În coloana „simbol" 4.0 înseamnă 4 întregi și „0" zecimale SDZ-urile sînt:

	frecvent	*maximum*
1)	4.0	7.3
2)	3.2	6.1
3)	3.0	6.3
4)	2.2	5.1
5)	6.2	9.1
6)	2.0	5.1
7)	1.2	4.1
8)	6.0	9.3

Avînd în vedere că SDZ-ul standard al calculatorului este „9.3", după formula $i + 3.3 - z$ se vor cunoaște valorile cu care va trebui cablat fiecare SDZ în panou program

MINISTERUL ....
CENTRALA ....
UNITATEA ....

FACTURA Nr.......din ....

Către ....

v-am expediat în ziua de ....

	Simbolul	Denumirea produsului	U/M	Cantitatea	Preț unitar	Valoare	Cota impozit circulația mărfurilor	Shma impozitului	Preț unitar plan	Valoare la preț plan
SDZ	① 4,0			② 3,2 ③ 3,0	④ 2.2 ⑦ 1,2	⑤ 6.2	⑥ 2.0	⑤ 6.2	④ 2.2	⑤ 6.2
M				1		2 3		4		5
	1 008	Produsul „y"	m	120,50	10,00	1 205,00			8,00	946,00
	1 025	Produsul „z"	m	230,00	12,00	3 000,00			9,00	2 070,00
		Subtotal				4 205,00◇				
		Rabat comercial			7,00%	224,35—				
		Subtotal inclusiv ICM				3 980,65◇	10%	398,06		
	2 001	Produsul „X"	m	135,25	8,00	1 082,00			6,00	811,50
	2 035	Produsul „W"	m	56,50	5,00	282,50			5,00	282,50
		Subtotal inclusiv ICM				1 364,50◇	18%	245,61		
		Total general				5 345 15*		643,67*		
										4 128,00* 643,67 5 345,15— 573,48+
		Calculul beneficiului			IPC$_2$				IPC$_2$	
	1 △ | poz. 10 ↓	| poz. 18 ↓	| 55 ↓	2 ▽ | 65 ↓	5 △ | 75 ↓	3 △ | 81 ↓	4 △ | 95 ↓	| 101 ↓	5 △ | 115 ↓	| 121 131 ↓ ↓

exemplarele 1 și 2 ale facturii

exemplarele 3 și 4 ale facturii

Pentru a putea înțelege mai ușor programarea acestei facturi se menționează și pozițiile de unde trebuie să înceapă introducerea sau redarea datelor în coloanele formularului:

Simbolul	poziția 10
Denumirea produsului	poziția 18
Cantitatea	poziția 65
Prețul unitar	poziția 75
Valoarea	poziția 81
Cota impozit	poziția 95
Valoarea impozit	poziția 101
Prețul plan	poziția 115
Valoarea plan	poziția 121

Cunoscînd aceastea se poate începe programarea calculului facturii.

Mai întîi se va stabili legătura tastă-camă a primei linii program.

|1/1| Tasta program 1 și cama de valoare 1

Carul se va opri în poziția 10 (coloana simbol).

21 introducerea simbolului cu *SDZ*-ul 1

89 tabularea automată pînă la primul stop de tab din poziția 18, respectiv coloana de denumire a produsului

15 oprirea tabulării automate pentru a putea scrie textul

Instrucțiunea 15 va activa pînă cînd microîntrerupătorul va întîlni o camă pe rîndul 11 a rigletei. În cazul exemplului de mai sus cama de pe rîndul 11 va fi în poziția 65.

|1/2| Tasta program 1 și cama de valoare 2

Carul se va opri în poziția 65 (coloana „cantitate")

A_1 ⟨ 22 selectorul A_1 realizează introducerea cantității

23 pe normal cu *SDZ* 2, iar pe transfer cu *SDZ* 3

41 execută transferul cantității din registrul activ *RA* în M_1

89 tabularea automată pînă la următorul stop de tab

24 introduce prețul cu *SDZ*-ul 4

89 spațiu

11 înmulțire $RA \times RP \rightarrow RA$

04 adună 5(0,005)
05 împarte cu 10
06 înmulțește cu 10
} rotunjirea rezultatului înmulțirii

35 redarea rezultatului înmulțirii cu *SDZ* 5

62 cumularea datei din *RA* în M_2

89 tabulare

Sfîrșind această linie program tasta program rămîne activă, iar carul mișcîndu-se automat va găsi o altă legătură tastă-camă a cărei linie program va executa introducerea prețului plan și va reda valoarea plan.

Această legătură tastă-camă este:

|1/5| Tasta program 1 și cama de valoare 5

Carul se va opri în poziția 115 (coloana preț plan)

24 introducerea prețului plan cu *SDZ* 4

89 spațiu

71 înmulțire $RA \times M_1$

04 adună 5 (0,005)
05 împarte cu 10
06 înmulțește cu 10
} rotunjirea rezultatului

35 redarea rezultatului împărțirii cu *SDZ* 5
65 cumularea datei din *RA* în M_5
99 retur car
143 anularea tastelor program și selectoare

Deci, la activarea tastei program 1, prin programarea făcută, mașina de scris va permite acționarea tastelor pentru scrierea datelor în coloanele: simbol, denumirea produsului, U/M, cantitate, preț unitar, preț plan și va reda automat rezultatele în coloanele de valoare și valoare plan.

După redarea valorii plan, carul se întoarce la capătul din stînga și tasta program 1 este anulată.

Pașii program ai liniilor program executate trebuie să fie numerotați și, în funcție de numărul lor, se va face repartizarea pe linii program.

Linia 1/1 va fi repartizată în una din liniile cu trei pași program. În exemplul luat se află repartizate la linia program *R*, instrucțiunile 21, 89, 15. Următoarele linii program care au legătura tastă-camă: 1/2 și 1/5 se află în fișa de program la linia program *E*, $A_1 \langle {22 \atop 23}$, 41, 89, 24, 124, 11, 04, 05, 05, 35, 62 și respectiv *J*, 24, 124, 71, 04, 05, 06, 35, 65, 99, 14.

În continuarea executării programării exemplului de calcul, liniile următoare program se află în fișa program după următoarea legendă:

— tasta program 2 activată va reda subtotalul în coloana de valoare: linia program *Q*, 52, 35, 98, 99, 14;

— tasta program 3 și tasta selectoare *Z* activate vor calcula valoarea rabatului, valoarea de încasat și cota de impozit. Aceste operații sînt programate în linia program *C* 3/6, 27, 105, 124, 72, 07, 04, 05, 06, 35, 114, 62, 119, 89, 12; linia program *P* 3/3, 4/3, 52, 35, 117, 63; linia program *F* 3/4, 4/4, 26, 105, 89, 11, 07, 04, 05, 06, 35, 64, 03, 42; linia program *S* 3/5, 4/5, 99, 14;

— tasta program 4 va reda subtotalul în coloana de valoare și va calcula cota de impozit: liniile program *P*, *F* și *S*;]

— tasta program 5 activată va reda totalurile în coloanele de valori: linia program *K* 5/3. 53, 35, 107, 89, 54, 35, 107; linia program *N* 5/5, 89, 55, 35, 107, 99, 14;

— tasta program 6 activată va executa calculul beneficiului: linia program *H* 6/5, 89, 54, 35, 65, 119, 89, 53, 35, 114 și linia program *D* 6/7, 119, 89, 55, 18, 02, 19, 35, C_1 18, 106 C_2* 03, 99 C_3 18, 14, *NH*, C_4 02, 35, 114, 99.

— tasta program 7 activată va executa introducerea numărului de factură și redarea automată a datei: linia program *L* 7/1, 89, 89, 28, 89, 17, 99, 14;

— tasta program 8 activată va executa introducerea datei în M_7, linia program *M* 8/1, 28, 06, 08, 47, 99, 14;

— tasta program 10 activată va executa golirea memoriilor: linia program *G* 10/1, 03, 41, 42, 44, 43, 45, 107, 99, 14.

— *Întocmirea balanței de verificare*

Pentru întocmirea proiectului program privind realizarea acestei balanțe de verificare la mașina Felix FC 15 se stabilesc:

- *SDZ*-urile
- pentru simbolul contul maxim 3.0 frecvent 3.0
- pentru coloana „Total mișcarea lunii precedente" atît pentru Debit cît și pentru Credit maxim 9,2, frecvent 6.2
- pentru coloana „Mișcarea lunii curente" *D* și *C* maxim 9,2, frecvent 6.2
- pentru coloanele „Total mișcare" și „Solduri" atît pentru Debit cît și pentru Credit se are în vedere numai *SDZ*-ul maxim care este 9.2, deoarece în coloanele respective are loc numai redarea în mod automat a datelor numerice.

Întreprinderea *MINERVA*

BALANȚA DE VERIFICARE
încheiată la 31 august 1976

	Simbol cont	Denumirea contului	Total mişcare luni precedente		Mişcare luna curentă		Total mişcare		Solduri	
			Debit	Credit	Debit	Credit	Debit	Credit	Debit	Credit
SDZ			③ 5.2 ④ 7.2	③ 5.2 ④ 7.2	③ 5.2 ④ 7.2	③ 5.2 ④ 7.2	④ 7.2	④ 7.2	④ 7.2	④ 7.2
M			1,5	2,6	1,3,5	2,4,6	1,5	2,6	7	8
	220	*„Produse finite"*	180 000,00	160 000,00	148 000,00	—	328 000,00	160 000,00	160,000,00	—
	221	*„Diferențe de preț la produse finite"*	4 000,00	3 000,00	2 400,00	—	6 400,00	3 000,00	3 400,00	—
	300	*„Casa"*	25 500,75	24 800,15	32 800,25	32 000,25	58 300,00	56 800,15	1 499,85	—
	410	*„Furnizori"*	12 000,00	52 000,00	42 000,00	27 000,00	54 000,00	79 000,00	—	25 000,00
	700	*„Fondul mijloacelor fixe"*	—	980 000,00	10 000,00	—	10 000,00	980 000,00	—	970 000,00
		Total	5 780 300,15*	5 780 300,15*	2 408 310,00*	2 408 310,00*	8 188 610,00*	8 188 610,00*	1 740 230,00*	1 740 230,00*
	8 ↓	15 ↓	1 △ 50 ↓ 52 ↓	2 △ 63 ↓	3 △ 74 ↓	4 △ 85 ↓	5 △ 94 ↓	6 △ 105 ↓	7 △ 116 ↓	127 ↓

— *SDZ*-urile ce vor fi folosite în programe se calculează astfel:

1. 3.0 → 6.3
2. 6.2 → 9.1
3. 9.2 → 12.1

Prin întocmirea următoarelor linii program se realizează introducerea datelor în coloanele „Total mişcare luna precedentă" şi „Mişcare luna curentă" atît pentru Debit cît şi pentru Credit.

1/1	1/2	1/3
21	89	89
89	22	22
15	49	47
	61	63
	Z < 124	Z < 124
	114	114
	89	89
	22	22
	48	46
	62	62
	Z < 124	Z < 124
	114	114

Redarea rezultatelor în coloanele „Total sume" şi „Solduri" sînt executate de către următoarele linii program:

1/4 2/4	1/5 2/5
59	59
57	58
01	02
33	19
49	C_1 < 33
124	89
124	C_2 < 129
58	18
56	C_3 < 129
01	03
33	C_4 < 99
48	18
	14
	C_5 < NH
	02
	32
	99
	14

Totalul va fi redat de liniile program ce folosesc tastele program „21" în combinaţie cu o camă ce corespunde coloanei respective:

2/2	2/3
51	53

33	33
49	47
107	107
124	124
52	54
33	33
48	46
107	107
124	124

Aceste linii program redau totalurile în coloanele „Total mişcare luna precedentă" şi „Mişcare luna curentă".

Pentru celelalte două coloane „Total sume" şi „Solduri" se folosesc aceleaşi linii ca şi în cazul introducerii, însă pe lîngă combinaţia tastă-camă folosită la introducere, se mai adaugă o combinaţie corespunzătoare pentru tasta program „2".

3. MAŞINILE DE FACTURAT-CONTABILIZAT FC 30 ŞI FC 30 S

Aceste maşini, după cum şi denumirea lor arată, servesc ca şi maşinile FC 15 şi FC 15 S la întocmirea lucrărilor de facturat-contabilizat, însă cu posibilităţi de lucru sporite, datorită numărului de memorii mai mare pe care îl au.

Ca şi în cazul maşinilor Felix 15 şi Felix 15 S, maşinile Felix 30 şi Felix 30 S se compun dintr-o maşină electrică de scris ce se află amplasată pe un pupitru, în interiorul căreia se află montat blocul electronic de calcul.

Dacă maşinile de facturat-contabilizat sînt prevăzute cu maşini de scris tip IBM, poartă denumirea de FC 30, iar dacă sînt înzestrate cu maşina de scris tip SOEMTRON, poartă denumirea de FC 30 S.

Şi la aceste maşini se pot conecta: tastatura zecimală auxiliară *TX* 10, precum şi perforatorul de bandă *F* 15.

Deosebirile între maşinile de facturat-contabilizat FC 30, FC 30 S şi FC 15, FC 15 S sînt:

— *Panoul cu taste program şi selectoare* conţine 7 taste program în loc de 10 şi 9 taste selectoare în loc de 6:

1	2	3	4	5	6	7	A	B	C	K	L	M	X	Y	Z

— *Blocul de calcul şi comandă* dispune de 22 registre de memorie în loc de 12, care se împart, din punct de vedere funcţional, în:

2 registre (*RA* şi *RP*) ce sînt accesibile programatorului;

1 registru (*RM*) cu care se realizează înmulţirea ce este accesibilă numai maşinii;

18 registre de memorie pentru cumulările de date (*M* 1... *M* 18);

1 registru pentru data calendaristică (M 19).

Capacitatea fiecărui registru de memorie, cît şi poziţia punctului (virgulei) zecimale nu diferă de aceea a maşinilor FC 15 şi FC 15 S.

— *Panoul program* al maşinilor FC 30 şi FC 30 S (fig. 22) are în principiu aceleaşi secţiuni ca şi acela al maşinilor FC 15 şi FC 15 S. Deosebirile constau în dispunerea celor 12 secţiuni pe panoul program.

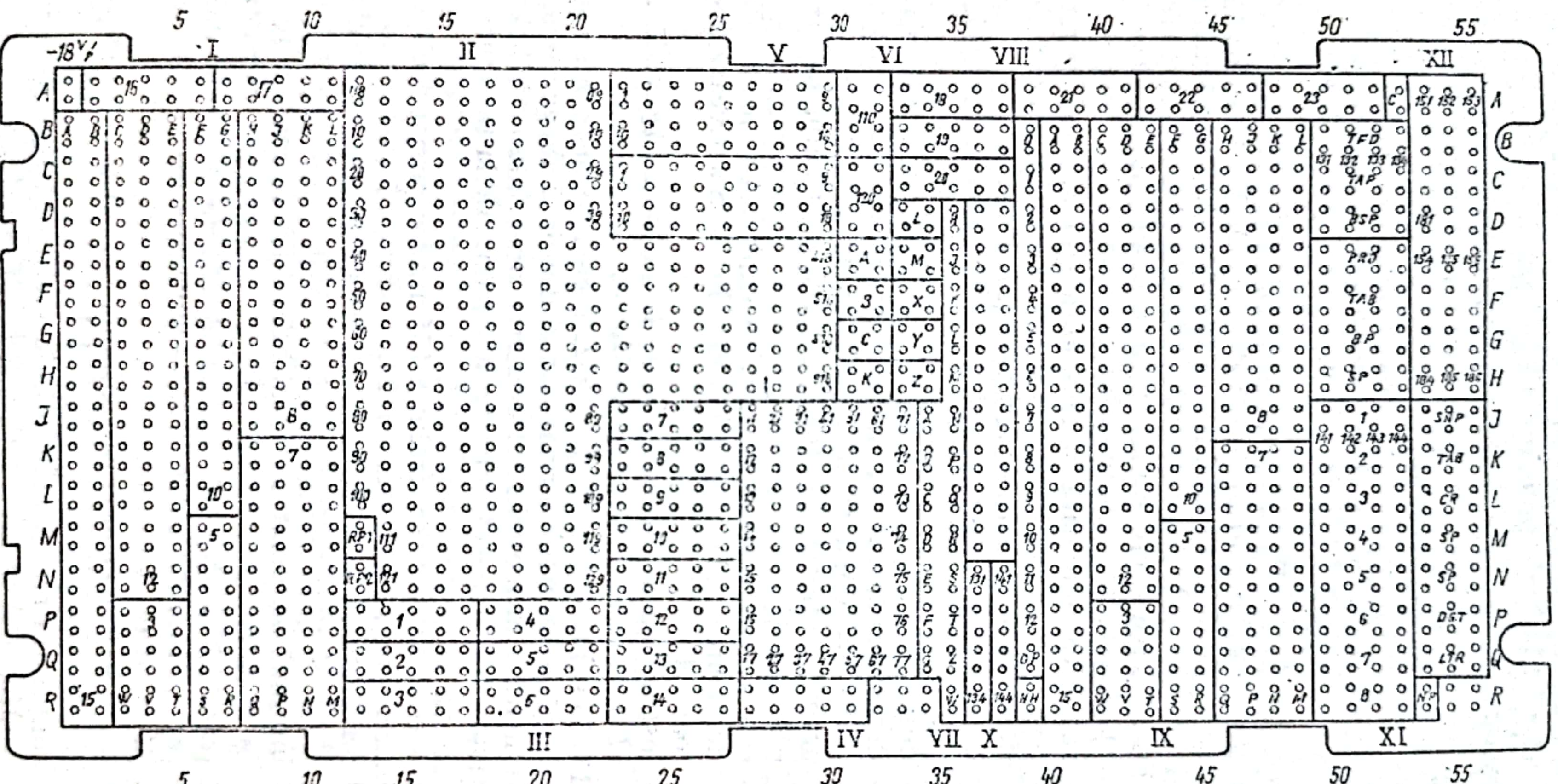

Fig. 22. Panoul program al mașinilor FC 30 și FC 30 S

Secţiunile panoului program sînt:
— paşii celor 20 linii ale programului de bază

liniile program	*A, B*	15 paşi program
„ „	*C, D, E*	12 „
„ „	*F, G*	10 „
„ „	*H, J, K, L*	8 „
„ „	*M, N, P, Q*	7 „
„ „	*R, S*	5
„ „	*T, V, W*	3 „

— *Instrucţiunile de programare.* Faţă de maşinile FC 15 şi FC 15 S, bornele aferente instrucţiunilor sînt mai numeroase datorită numărului registrelor de memorii mai mare, cît şi a unor instrucţiuni în plus, din care cauză maşinile FC 30 şi FC 30 S pot fi programate pentru o gamă mai largă şi mai complexă de lucrări. Aceste instrucţiuni sînt pentru:

— 00 — activarea automată şi necondiţionată a tastei selectoare *B*;
— 10 — transferarea conţinutului registrului *RA* în registrul de memorie pentru data calendaristică (*M* 19);
— 12 — dezactivarea selectorilor *K, L, M* după terminarea liniei program;
— 13 — dezactivarea selectorilor *X, Y, Z* după terminarea liniei program;
— 14 — dezactivarea tuturor tastelor program şi a tuturor tastelor selectoare după terminarea liniei program;
— 17 — activarea tastei selectoare *C* dacă conţinutul registrului *RA* este zero;
— 19 — este aceeaşi instrucţiune nr. 19 explicată la maşina FC 15, cu deosebirea că la maşina FC 30 şi FC 30 S activează tasta selectoare *A*;
— 20 — instrucţiunea a două cifre de la tastatura zecimală auxiliară (*Tz*) în registrele *RA* şi *SAM*.

Maşinile FC 30 şi FC 30 S, pe lîngă cele 22 registre de memorie mai dispun de încă un registru de memorie format numai din două ranguri numit *SAM* (selectarea automată a memoriei). Introducerea unei date ce indică numărul registrului memoriei de la 1—18 se poate face numai de la tastatura zecimală auxiliară.

Modificarea conţinutului registrului *SAM* are loc numai dacă se execută o nouă introducere prin instrucţiunea 20.

Registrul *SAM* indică instrucţiunile 40, 50, 60 sau 70, registrului memoriei cu care trebuie să se opereze.

— 30 — imprimă automat data calendaristică memorată în prealabil în registrul de memorie *M* 19 cu ajutorul instrucţiunii 10;
— 40 — transferă conţinutul registrului *RA* în memoria indicată de conţinutul registrului *SAM* — după care $RA = RA$; $RQ = RP$; $M_1 = RA$;
— 41/49 şi 410/418 au efectul instrucţiunilor 41/49 de la FC 15 şi FC 15 S;
— 50 — transferă conţinutul registrului de memorie M_1 indicată de conţinutul registrului *SAM* în registrul *RA*, după care $RA = M_1$; $RA = M_1$; $RP = RA$; $M_1 = M_1$;
— 51/59 şi 510/518 au efectul instrucţiunilor 51/59 de la FC 15 şi FC 15 S;

— 60 — transferă conţinutul registrului RA în memoria indicată de conţinutul registrului SAM, după care $RA = RA$, $RP = RP$, $M_1 = M_1 + RA$;

— 61/69 şi 610/618 au efectul instrucţiunilor 61/69 de la FC 15 şi FC 15 S.

Tasta selectoare Z nu are efect asupra acestor instrucţiuni de a se schimba semnul de operare din + în —, ca şi în cazul maşinilor FC 15 şi FC 15 S. De asemenea şi asupra instrucţiunii „60".

— 70 — transferă conţinutul registrului RA în memoria indicată de conţinutul registrului SAM, după care $RA = RA$, $RP = RP$, $M_1 = M_1 - RA$;

— 71/79 şi 710/718 scade conţinutul registrului RA din conţinutul registrului de memorie M_1, după care $RA = RA$, $RP = RP$, $M_1 = M_1 - RA$;

— 80 — dezactivează imediat tasta selectoare A;

— 90 — dezactivează imediat tasta selectoare B;

— 100 — dezactivează imediat tasta selectoare C;

— 110 } aceste două instrucţiuni sînt pentru registru SAM. Prima
— 120 }

instrucţiune poziţionează registrul SAM, la care registrul de memorie trebuie să înceapă operarea cu instrucţiunile 40, 50, 60 sau 70. A doua instrucţiune indică registrul SAM pînă la care registrul de memorie să opereze instrucţiunile 40, 50, 60 sau 70. Pentru fiecare instrucţiune sînt posibile patru variante de la care să înceapă şi să sfîrşească operarea. Instrucţiunea 110 (1) indică numărul memoriei de început, iar 120 (18) indică numărul registrului memoriei cu care se sfîrşeşte.

În *exemplul* ce urmează se arată folosirea acestor două instrucţiuni în executarea unui program pentru anularea registrelor de memorie.

7/1

110/1 — poziţionează registrul SAM, care indică cu ce registru de memorie se va începe operarea;

03 — face ca să fie zero în registrul RA;

40 — transferă conţinutul registrului RA în registrul de memorie pe care-l indică registrul SAM;

120(18)— compară numărul din paranteză cu numărul din registrul SAM. Dacă acesta din urmă este mai mic adaugă o unitate la acesta şi face ca să se repete executarea liniei program. Această repetare va continua pînă cînd numărul din registrul SAM ajunge să fie egal cu acela din paranteză, după care se trece la executarea instrucţiunii următoare:

107

99

14

Cablarea pentru instrucţiunile 110 şi 120 se execută aşa cum se arată în figura 23.

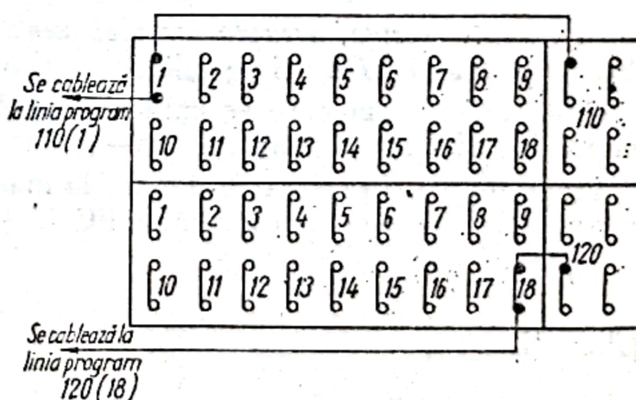

Fig. 23. Cablarea pentru instrucţiunile 110 şi 120.

După cum se vede, pentru fiecare instrucţiune 110 sau 120 există 18 borne duble ce corespund registrelor de memorie.

— *Selectorii* reprezentaţi prin cele 5 borne duble *SNCTD* (stînga, normal, comun, transfer, dreapta) sînt la maşinile FC 30 şi FC 30 S în număr de 23 şi sînt plasaţi în următoarele secţiuni ale panoului program:

P, Q, R	12—17
P, Q, R	18—22
J, K, L, M, N, P, Q, R	23—27
R	28—32
A	2— 6
A	7—11
A, B, C	33—37
A	38—42
A	43—47
A	48—52

— *Combinaţiile tastă-program-valoare-camă.* Fiecare tastă poate să intre în combinaţie cu cele 7 valori de came.

Combinaţiile tastă-camă sînt prevăzute prin bornele din secţiunea *J* 28—34 la *K* 28—34.

Pentru ca impulsul de la borna stabilită să determine alegerea unei linii program, trebuie ca aceasta să fie conectată la una din cele 20 de linii program corespunzătoare celor 18 borne care se găsesc în secţiunile:

J, K, L, M, N, P, Q	35
D, E, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R	36

În timpul executării programului o linie program poate fi legată cu oricare din cele 49 combinaţii posibile tastă-camă.

În ceea ce priveşte cele 9 taste selectoare, acestea sînt reprezentate în panoul program prin următorul grupaj de borne:

Pentru selectorul	*A*	*E* 31—32
	B	*F* 31—32
	C	*G* 31—32
	K	*H* 31—32
	L	*D* 33—34
	M	*E* 33—34
	X	*F* 33—34
	Y	*G* 33—34
	Z	*H* 33—34

— *S.D.Z.* (*stînga, dreapta virgulei-punctului zecimal*). La maşinile FC 30 şi FC 30 S cele 9 *SDZ*-uri se află în secţiunea *D* 36—37 pînă la *M* 36—37.

Cele 12 borne la care se cablează *SDZ*-urile reprezentînd registrele de memorie se află în secţiunea *B* 38—*P* 38.

Programarea şi perforarea datelor la maşinile FC 30 şi FC 30 S sînt identice cu cele arătate pentru maşinile FC 15 şi FC 15 S.

Aplicaţii

Întocmirea la maşinile FC 30 şi FC 30 S a statului de plată a retribuţiei angajaţilor.

STATUL DE PLATĂ A RETRIBUȚIEI ANGAJAȚILOR

Nr. crt.	Numele și prenumele	Marca sau funcția	Total retribuție brută	Rețineri										Rest de plată	Alocații de stat pentru copii		Total de plată	Semnătura	Nr. ort.
				Impozit	Contribuția 2%	Avans și concedii	Imputații	Popriri	Rate	Chirii	Echipament	Pensii			Nr. copii	Suma			
A	B	C	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	D	E	F	G	H	I
5 Δ 1		camă ↓ 11	2 Δ 1	1 Δ 1 *	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1 Δ 1 *	3 Δ 1 *		1 Δ 1 *	*	6
valoare camă 5			2	4										1	3		1		6
poziție camă 11			47	55										126	134		143		163
poziție tubulatori. 11			47	55	62	69	76	83	90	97	104	111	118	126	134	137	143		163

Pentru efectuarea acestei lucrări sint stabilite:

a) *SDZ-urile:*

1) 4.0
2) 7.0
3) 5.0
4) 6.0

b) *Memoriile:*

1. pentru impozit
2. pentru contribuția 2%
3. pentru avans
4. pentru imputații
5. pentru popriri
6. pentru rate
7. chirii
8. pentru echipament
9. pentru pensii
10. pentru total retribuții brute
11. pentru alocație copii
12. pentru nr. curent
13. pentru brut-rest-total de plată
14. nr. coloană pentru instrucțiuni
15. pentru constanta = 1
16. pentru numărat coloana stat

c) *Liniile program*

7/2

110(1)
03
40
120(12)
107
04
04
08
414
417
99
14

1/5

514
31
124
15
124

1/2

29
32
415
z8 < 611 / 711
517
418
Zz7 < 124 / 114

1/4

B1 < 20 / 89
B2 < 416 / 516
518
02
17
19
517
618
A4 < C3 (< 00 / 90) / NH
C5 < 09 / 29
32
715
Z6 < 60 / 70
100
09

1/1

80
03
515
19
A9 < 129 / 02
32
A 10 < 124 / 114

1/3

29
31
29
33
Z11 < 612 / 712
615
Z7 < 124 / 114

1/6

514
31
517
614
99
14

2/2

511
32
107
415
124

2/4

110(1)
50
34
107
715
120(10)

2/1

515
34
107

2/3

89
512
33
107
615

2/6

99
14

Liniile program:

7/2 — execută anularea memoriilor de la 1 la 12 cu ajutorul instrucțiunilor 110 (1) și 120 (12) după care urmează crearea constantei = 1 (în privința căreia se dau explicații în cadrul liniei program 1/2) și transferarea acestei constante în memoriile 14 și 17.

1/5 — redă în mod automat numărul curent care a fost introdus în prealabil în memoria 14, iar prin instrucţiunea 15 maşina permite scrierea textului aferent coloanelor: „Numele şi prenumele" şi „Marca sau funcţia angajatului".

Terminarea textului se realizează prin cama montată în rîndul 11 al plăcii cu came.

1/2 — execută introducerea retribuţiei brute care este redată pe stat prin instrucţiunea 132 şi înregistrată în memoria 15 pentru suma pe orizontală.

Pentru memorarea sumei brute pe vertical se foloseşte memoria 11.

În memoria 17 se află o cifră, constanta = 1, care serveşte la numerotarea reperelor (nr. crt.) şi a coloanelor de reţinere.

Pentru chemarea conţinutului memoriei (17) (instr. 517) şi transferarea în memoria 18 (instr. 417) se pregăteşte memoria 18 pentru a număra coloana de reţinere în care se va executa suma reţinută.

Această măsură este necesară, deoarece în timpul executării unui reper nu toate coloanele privesc reţineri de sume.

Din totalul celor 10 coloane în medie sînt folosite doar 4—5 pentru reţineri.

Pentru a evita introducerea lui zero în coloanele care nu au sume de reţinut, încetind astfel executarea unui reper, s-a căutat realizarea unei linii program, care prin instrucţiunile maşinii FC 30, carul maşinii de scris să execute tabulări automate pînă în coloana respectivă de reţinere.

1/4 — execută lucrările arătate mai sus, cît şi introducerea sumei de reţinut în modul următor:

La începerea executării liniei program este activată numai tasta program „1". Deci toţi selectorii sînt în poziţia normal. Prin instrucţiunea 20 a selectorului *B* 1 se introduce numărul coloanei de reţinere, care se înscrie în *RA* şi *SAM*. Instrucţiunea 416 transferă conţinutul registrului *RA* (care priveşte numărul coloanei de reţinere) în memoria 16.

Instrucţiunea 518 cheamă numărul coloanei de reţinere din memoria 18 în care se află poziţionat carul maşinii de scris.

Instrucţiunea 02 execută diferenţa între cele două registre *RP* (numărul coloanei de reţinut) şi *RA* (numărul coloanei în care se află poziţionat carul).

Instrucţiunile 17 şi 19 testează rezultatul diferenţei dintre cele două registre *RA* şi *RP*.

Instrucţiunea 517 cheamă conţinutul memoriei 17 care este „1" şi prin instrucţiunea 618 îl cumulează în memoria 18.

Dacă conţinutul registrului *RA* nu este egal cu zero şi nici mai mic ca zero, selectorii care urmează în linia programului rămîn în poziţia normal şi se vor executa instrucţiunile aferente acestei poziţii.

Instrucţiunea „00" după normalul selectorului „C3" va activa tasta selectoare *B*, iar instrucţiunea 09 va indica maşinii de facturat să repete linia program.

La repetarea liniei program selectorii *B*1 şi *B*2 vor fi în poziţia transferat, executîndu-se instrucţiunile după transferat. Instrucţiunea 89 va face să execute carul o tabulare automată pînă la tabulatorul următoarei coloane.

Instrucţiunea 516 şi 518 cheamă conţinutul memoriei 16, care reprezintă numărul coloanei de reţinere respectiv numărul coloanei în care se află poziţionat carul maşinii de scris.

Instrucţiunile 02, 17, 19, 157 şi 618 execută operaţiile aferente acestora, după cum s-a arătat în cazul lor mai sus.

Dacă conţinutul registrului *RA* este egal cu zero, selectorul tastei selectoare *C* se va activa datorită instrucţiunii 17 şi se vor executa instrucţiunile după transferul selectorului *C*. Astfel instrucţiunea după transferul selectorului *C*3 este „90" care va dezactiva tasta selectoare *B* (aceasta este necesar pentru a pregăti linia program în vederea realizării unei noi introduceri cu instrucţiunea 20, după normalul selectorului *B* 1).

Linia program continuă cu instrucţiunea 29 după transferatul selectorului „C5", care permite introducerea sumei de reţinut ce este redată pe stat prin instrucţiunea 32 şi scăzută prin instrucţiunea 415 din memoria 15 în care se află retribuţia brută.

Combinarea pe verticală aferentă coloanei respective se realizează cu instrucţiunea 30, după normalul selectorului *Z6* care va cumula conţinutul *RA* în memoria indicată de *SAM*.

În acest caz instrucţiunea 30 are dublă valoare atît pentru introducerea numărului coloanei de reţinut, cît şi pentru a cumula suma coloanei respective în memorie. Urmează instrucţiunea 100, care dezactivează tasta selectoare *C* şi instrucţiunea 09, care indică maşinii să repete linia program. Se continuă astfel introducerea sumelor de reţinut în coloanele necesare.

Pentru terminarea introducerii reţinerilor în loc de numărul coloanei de reţinere introdus cu instrucţiunea 20 se introduce zero.

Prin instrucţiunile 518, 02 şi 19 se activează astfel tasta selectoare *A*, care prin instrucţiunea *NH* după transferat, selectorul „*A4*" va indica condiţia de terminare a liniei program.

— Linia program cu combinaţia *TC* = 1/1 va dezactiva tasta selectoare *A* şi va reda conţinutul memoriei 15 care reprezintă „Restul de plată" după ce acesta este tastat dacă este pozitiv sau negativ.

— Linia program 1/3 permite executarea instrucţiunii privind numărul copiilor şi a sumei pentru alocaţia de stat pentru copii.

Suma ce reprezintă „Total de plată" este redată tot cu ajutorul liniei program 1/1 folosită în cazul „restului de plată".

Prin linia program 1/6 se redă numărul curent, la care se adaugă o unitate în memoria „14".

Totalul coloanelor se realizează de către maşină prin liniile program în următoarea ordine: 2/2; 2/4; 2/1; 2/3; 2/1 şi 2/6.

Din întocmirea acestui stat de plată la maşinile de facturat-contabilizat FC 30 şi FC 30 S rezultă posibilităţile mărite pe care aceste maşini le au în întocmirea lucrărilor faţă de acelea ale maşinilor FC 15 şi FC 15 S.

* * *

Maşinile de facturat-contabilizat prezintă următoarele *avantaje*:

— pentru manipularea lor necesită un personal redus ca număr şi care poate fi pregătit într-o perioadă de timp relativ scurtă;

— programarea întocmirii lucrărilor are loc într-un timp relativ redus;

— efectuează într-un timp extrem de scurt calcule complexe care ar necesita imobilizarea unui calculator electronic;

— asigură controale operative în privinţa lucrărilor executate;

— imprimă lucrările pe hîrtie (numerice sau alfanumerice) care pot fi de diferite mărimi;

— permit transpunerea datelor pe diferiţi suporţi (benzi perforate de hîrtie, benzi magnetice etc.) care pot fi introduşi în calculatoare electronice de capacitate mare sau mijlocie, pentru prelucrarea complexă a datelor ce le conţin;

— necesită spaţiu şi timp redus pentru instalarea lor;

— nu solicită instalaţii de ventilaţie sau climatizare pentru asigurarea funcţionării lor.

Pentru aceste avantaje pe care le prezintă, maşinile de facturat-contabilizat se introduc cu uşurinţă şi au o eficienţă sporită în întocmirea lucrărilor de evidenţă şi calcul.

Tabelul de instrucţiuni pentru maşina FELIX FC 15

Nr. cod.	Operaţia	Explicaţie	Natura instrucţiunilor
1	2	3	4
01	Adunare	Adună conţinutul registrului RP la conţinutul registrului RA, în acesta din urmă apărînd rezultatul. Conţinutul registrului RP rămîne neschimbat	Instrucţiune aritmetică
02	Scădere	Scade conţinutul registrului RA din conţinutul registrului RP. Rezultatul apare în registrul RA. Conţinutul registrului RP rămîne neschimbat.	„
03	Şterge registrul RA	Şterge complet conţinutul registrului RA introducînd cifra „0" în toate poziţiile acestui registru	Instrucţiune de deplasare
04	Rotunjire	Adună cifra „5" la cifra cea mai puţin semnificativă din registrul RA. Această instrucţiune se utilizează la operaţia de rotunjire a numerelor.	Instrucţiune aritmetică
05	Deplasare dreapta 1 rang	Deplasează conţinutul registrului RA cu 1 rang la dreapta. Prin această deplasare conţinutul registrului RA se imparte cu 10.	„
06	Deplasare stînga 1 rang	Deplasează conţinutul registrului RA cu 1 rang la stînga. Prin această deplasare conţinutul registrului RA se înmulţeşte cu 10.	„
07	Deplasare dreapta 2 ranguri	Deplasează conţinutul registrului RA cu 2 ranguri la dreapta. Prin această deplasare conţinutul registrului RA se împarte cu 100.	Instrucţiune aritmetică
08	Deplasare strînga 2 ranguri	Deplasează conţinutul registrului RA cu 2 ranguri la stînga. Prin această deplasare conţinutul registrului RA se înmulţeşte cu 100	„
09	Iterare	Repetă linia de program determinînd întoarcerea la prima secvenţă a liniei de program în curs de execuţie.	Instrucţiune diversă
11	Înmulţire	Înmulţeşte conţinutul registrului RA cu acela al registrului RP, conţinutul acestuia din urmă rămînînd neschimbat.	Instrucţiune aritmetică.

1	2	3	4
12	Anulare taste A—B—C	Eliberează tastele selectoare A—B—C după terminarea liniei de program.	„
13	Anulare taste X—Y—Z	Eliberează tastele selectoare X—Y—Z după terminarea liniei de program.	Instrucţiune diversă
14	Anulare toate tastele	Eliberează toate tastele de programare şi tastele selectoare.	„
15	BTA 1	Opreşte tabularea automată cind intilneşte o camă in canalul 11.	„
16	BTA 2	Opreşte tabularea automată cind intilneşte o camă în canalul 12.	„
17	Imprimarea datei	Imprimă în mod automat conţinutul adresei M 7 în care se pot introduce datele calendaristice (2 reprezentind ziua, două luna şi două anul) acestea putind fi despărţite între ele prin imprimarea unei linii, unui punct sau lăsarea unui spaţiu, după cum se stabileşte de către uzina constructoare de maşini. Introducerea datelor calendaristice la adresa M7 se face prin tastatura maşinii de scris în registrul RA sub comanda secvenţelor programului cablat şi potrivit formatului zecimal SDZ stabilit. Prima cifră a zilei se plasează în poziţia a 12-a a adresei M7. După imprimare, conţinutul adresei M7 tămine neschimbat.	Instrucţiune diversă
18	Inversare	Transferă conţinutul registrului RA în registru RP, iar conţinutul registrului RP în RA.	„
19	Tastare RA la minus	Acţionează tasta selectoare „C" dacă numărul din registru RA este mai mic ca zero (RA < 0). Cifra 9 pe poziţia a 12-a a registrului RA denotă existenţa unui număr negativ (condiţia de negativ); in funcţia logică a maşinii. Într-o operaţie aritmetică, poziţia a 12-a a registrului RA este echivalentă cu o poziţie de semn. Cind este executată instrucţiunea 19 conţinutul registrului RA este tastat imediat. Dacă este tastat un număr negativ tasta selectoare „C" va fi acţionată şi comutatorul electronic conectat la această tastă işi va schimba starea. Dacă conţinutul registrului RA este pozitiv programul va executa instrucţiunea următoare (din pasul următor).	„

1	2	3	4
19	Tastare RA la minus	Instrucţiunea 19 se poate folosi la selectarea liniei de program — normală sau condiţionată — sau la modificarea paşilor de program dintr-o linie.	
21—29	Introducere date	Transferă în registrul RA, conform formatelor zecimale SDZ 1—9, datele introduse prin acţionarea tastelor maşinii de scris. În prealabil are loc inversarea conţinutului registrului RA cu a lui RP.	Instrucţiune de introducere-extragere a datelor
31—39	Imprimare	Imprimă conţinutul registrului RA potrivit formatelor zecimale SDZ 1—9. Conţinutul registrului RA rămîne neschimbat.	Instrucţiune de introducere-extragere a datelor
41—49	Memorare	Transferă conţinutul registrului RA la adresa respectivă din grupul de adrese al memoriei 1—9. Conţinutul registrului RA rămîne neschimbat.	Instrucţiuni de transfer
51—59	Citire	Transferă conţinutul uneia din adresele memoriei 1—9 în registrul RA. Înainte de a se produce transferul, are loc inversarea conţinutului registrului RA cu acela al lui RP. Citirea datelor din memorie este nedestructivă, astfel că după transmiterea datelor din memorie în registrul RA prin activarea instrucţiunilor de transfer, datele rămîn înscrise în memorie.	„
69	Memorare cumulativă	Adună conţinutul registrului RA la unul din conţinutul adreselor memoriei 1—9 astfel: — instrucţiunea 6 1 adună conţinutul registrului RA la conţinutul adresei M — 1 — instrucţiunea 6 2 adună conţinutul registrului RA la conţinutul adresei M — 2 etc. Rezultatul apare la adresa respectivă, conţinutul registrelor RA şi RP rămîne neschimbat. Dacă se acţionează tasta de selectare „Z" înainte de a se acţiona prin instrucţiunile 61—69, va avea loc scăderea conţinutului registrului RA din conţinutul adresei respective din grupul de adrese al memoriei 1—9.	Instrucţiune aritmetică
71—79	Înmulţire nedestructivă	Înmulţeşte conţinutul registrului RA cu conţinutul adresei respective din grupul de adrese ale memoriei 1—9. Produsul înmulţirii apare în registrul RA. Conţinutul adreselor respective rămîne neschimbat.	„

Cuprins

Plan editură 11475. Coli de tipar 13 + 3 planșe. Tiraj 6000+50 ex. broșate. Bun de tipar 17.05.77 Apărut 1977.

Tiparul executat sub comanda
nr. 825 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Organul central sau local ____________________

Centrala ____________________

Unitatea economică ____________________

Adresa ____________________ Telefon ____________

ACTIV

01.22

DENUMIREA INDICATORULUI	Nr. rînd	Cod. mec.	SOLD LA Începutul anului	Sfîrşi[tul]
A	B	C	1	
A. MIJLOACE FIXE (valoarea rămasă neamortizată) (rd. 2–3)	01	10		
– Valoarea de inventar a mijloacelor fixe (ct. 100)	02	11		
– Uzura mijloacelor fixe (ct. 101)	03	12		
B. MIJLOACE CIRCULANTE (rd. 5+19+24+25+36)	04	15		
1. Mijloace materiale și cheltuieli. (rd. 6 la 18)	05	16		
– Materiale (ct. 200+201+202–203+204+205+206+ +207+295+297).	06	17		
– Baracamente și amenajări provizorii de șantier (ct. 290)	07	18		
– Produse finite (ct. 220±221+224)	03	19		
– Semifabricate (ct. 222±223)	09	20		
– Producția neterminată (cont. 500+510+512)	10	21		
– Producția agricolă neterminată (cont. 510)	11	22		
– Cheltuieli de repartizat (cont. 530+501)	12	23		
– Cheltuieli finanțate de la buget – agricultură – (ct. 513)	13	24		
– Produse, lucrări și servicii facturate (ct. 225±226)	14	25		
– Animale tinere, la îngrășat și de laborator (ct. 211+212+ din 206)	15	26		
– Mărfuri (ct. 230+231+232+234+235.01+236+237–239)	16	27		
– Mărfuri refuzate la export (ct. 235.02)	17	28		
– Ambalaje (ct. 250–251)	18	29		
2. Mijloace bănești (rd. 20 la 23)	19	35		
Disponibil la bancă (ct. 310+311+330+331+340)	20	36		
Disponibil la bancă din încasări la export (ct. 351)	21	37		
Disponibil la bancă în străinătate (ct. 356)	22	38		
Alte mijloace bănești (ct. 300+339+341+352+353+355+357+ + 390+391+392+399+803)	23	39		
3. Participații externe (ct. 395)	24	45		
4. Decontări cu terții (rd. 26+31+35)	25	46		
– Clienți și debitori interni (rd. 27 la 30)	26	47		
Clienți interni (din ct. 400)	27	43		
Clienți cu plata în rate (ct. 401)	28	49		
Debitori interni (din ct. 498)	29	50		
Alte creanțe (ct. 238+411+413+490+753)	30	51		
– Clienți și debitori externi (rd. 32 la 34)	31	55		
Clienți externi (ct. 400+414)	32	56		
Debitori externi (ct. 498+491)	33	57		
Decontări cu partenerii externi (450)	34	58		
– Decontări cu bugetul, asigurările sociale și amortizările (430+431+432)				
5. Decontări în cadrul sistemului (ct. 440+441+442+493+494+495)	35	60		
C. MIJLOACE ȘI CHELTUIELI PENTRU INVESTIȚII (clasa IX)	36	65		
D. VĂRSĂMINTE, PRELEVĂRI ȘI PIERDERI (rd. 39 la 41)	37	75		
Vărsăminte și prelevări din rezultate (ct. 751)	38	90		
– Pierderi (ct. 750)	39	91		
– Pierderi din calamități – sectorul agricol – (ct. 752)	40	92		
TOTAL ACTIV (rd. 1+4+37+38)	41	93		
	42	120		

BILANȚ

Încheiat la ______________ 1976

Nr. rînd	Cod. mec.	SOLD LA: Începutul anului	SOLD LA: Sfîrșitul perioadei raportate	DENUMIREA INDICATORULUI	Nr. rînd	Cod mec.
B	C	1	2	A	B	C
1	10		90 000	A. SURSE PROPRII ȘI ÎMPRUMUTATE PRIVIND MIJLOACELE FIXE (rd. 44 la 46)	43	130
2	11		95 000	– Fondul mijloacelor fixe (ct. 700)	44	131
3	12		5 000	– Împrumuturi bancare (ct. 806)	45	132
4	15		52 000	– Împrumuturi restante (din cont. 809)	46	133
5	16		56 500	B. SURSE PROPRII, ÎMPRUMUTATE ȘI ATRASE PRIVIND MIJLOACELE CIRCULANTE (rd. 48+52+60+70+71)	47	140
5	17					
7	18		8 500	1. Surse proprii privind mijloacele circulante (rd. 49+50+51)	48	141
	19		12 500	Fondul mijloacelor circulante (ct. 701.01+04+05)	49	142
	20		5 050	Fondul baracamentelor și amenajărilor provizorii (ct. 701.03)	50	143
	21		5 772	Finanțări pentru introducerea tehnicii noi (ct. 741)	51	144
	22			2. Împrumuturi pentru mijloace circulante (rd. 53 la 59)	52	150
	23		518	Împrumuturi pe termen scurt (ct. 340+341+800)	53	151
	24			Împrumuturi pentru import (803)	54	152
	25		4 160	Împrumuturi pentru export (802)	55	153
	26			Împrumuturi nerambursate in termen (807.01)	56	154
	27			Împrumuturi restante din activitatea de bază (din 809)	57	155
	28			Împrumuturi nerambursate in termen din activit. de com. exterior (807.02)	53	156
	29			Împrumuturi în condiții speciale (ct. 808)	59	158
	35		15 500	3. Decontări cu terții (rd. 61+65+69)	60	180
	36			– Furnizori și creditori interni (rd. 62 la 64)	61	181
	37			Furnizori interni (din ct. 410)	62	182
	38			Creditori interni (din ct. 499)	63	183
	39		15 500	Alte obligații (ct. 238+411+413+420+421+490+497+753)	64	184
	45			– Furnizori și creditori externi (rd. 66 la 68)	65	190
	46			Furnizori externi (din ct. 410)	66	191
	47			Creditori externi (din ct. 499)	67	192
	43			Alte obligații (ct. 450+491+413)	68	193
	49			– Decontări cu bugetul statului, asig. sociale și amortizările (430+431+432)	69	194
	50			4. Decontări în cadrul sistemului (ct. 400+441+442+494)	70	200
	51			5. Alte surse (rd. 72 la 75)	71	210
	55			– Decontarea poducției agricole (ct. 540)	72	212
	56			– Venituri din activitatea agricolă (ct. 600)	73	213
	57			– Venituri anticipate și de realizat (ct. 610+611)	74	211
	58			– Rezerve pentru cheltuieli preliminate (ct. 730)	75	216
	60			– Fond pentru participații externe (ct. 717)	76	217
	65			– Alte fonduri și finanțări (ct. 710+703+719+749+712+714+ + 716+742+701.02)	77	218
	75		40 000	C. SURSE PENTRU INVESTIȚII (clasa IX – investiții)	78	230
	90		8 000	D. BENEFICII ȘI SUBVENȚII (rd. 80 la 82)	79	250
	91		8 000	– Împrumuturi pentru acoperirea temporară a pierderilor planificate 800.01	80	253
	92			– Suvbenții (ct. 740)	81	251
	93			– Beneficii (750)	82	252
	120		190 000	TOTAL PASIV (rd. 43+47+78+79)	83	270

...unității, Contabil șef, I.S.I.A

Comun general	1976

Ramura ______________

Subramura ______________

BILANT

a ______________ 1976

PASIV

— în mii lei —

DENUMIREA INDICATORULUI	Nr. rînd	Cod mec.	SOLD LA Începutul anului	SOLD LA Sfîrşitul perioadei raportate
A	B	C	1	2
A. SURSE PROPRII ŞI ÎMPRUMUTATE PRIVIND MIJLOACELE FIXE (rd. 44 la 46)	43	130		90 000
— Fondul mijloacelor fixe (ct. 700)	44	131		90 000
— Împrumuturi bancare (ct. 806)	45	132		
— Împrumuturi restante (din cont. 809)	46	133		
B. SURSE PROPRII, ÎMPRUMUTATE ŞI ATRASE PRIVIND MIJLOACELE CIRCULANTE (rd. 48+52+60+70+71)	47	140		50 000
1. Surse proprii privind mijloacele circulante (rd. 49+50+51)	48	141		32 828
Fondul mijloacelor circulante (ct. 701.01+04+05)	49	142		32 828
Fondul baracamentelor şi amenajărilor provizorii (ct. 701.03)	50	143		
Finanţări pentru introducerea tehnicii noi (ct. 741)	51	144		
2. Împrumuturi pentru mijloace circulante (rd. 53 la 59)	52	150		9 072
Împrumuturi pe termen scurt (ct. 340+341+800)	53	151		8 822
Împrumuturi pentru import (803)	54	152		
Împrumuturi pentru export (802)	55	153		
Împrumuturi nerambursate în termen (807.01)	56	154		250
Împrumuturi restante din activitatea de bază (din 809)	57	155		
Împrumuturi nerambursate în termen din activit. de com. exterior (807.02)	53	156		
Împrumuturi în condiţii speciale (ct. 808)	59	158		
3. Decontări cu terţii (rd. 61+65+69)	60	180		1 500
— Furnizori şi creditori interni (rd. 62 la 64)	61	181		1 000
Furnizori interni (din ct. 410)	62	182		190
Creditori interni (din ct. 499)	63	183		10
Alte obligaţii (ct. 238+411+413+420+421+490+497+753)	64	184		800
— Furnizori şi creditori externi (rd. 66 la 68)	65	190		300
Furnizori externi (din ct. 410)	66	191		300
Creditori externi (din ct. 499)	67	192		
Alte obligaţii (ct. 450+491+413)	68	193		
— Decontări cu bugetul statului, asig. sociale şi amortizările (430+431+432)	69	194		200
4. Decontări în cadrul sistemului (ct. 400+441+442+494)	70	200		500
5. Alte surse (rd. 72 la 75)	71	210		6 100
— Decontarea poducţiei agricole (ct. 540)	72	212		
— Venituri din activitatea agricolă (ct. 600)	73	213		
— Venituri anticipate şi de realizat (ct. 610+611)	74	211		
— Rezerve pentru cheltuieli preliminate (ct. 730)	75	216		500
— Fond pentru participaţii externe (ct. 717)	76	217		5 000
— Alte fonduri şi finanţări (ct. 710+703+719+749+712+714+ + 716+742+701.02)	77	218		600
C. SURSE PENTRU INVESTIŢII (clasa IX — investiţii)	78	230		40 000
D. BENEFICII ŞI SUBVENŢII (rd. 80 la 82)	79	250		10 000
— Împrumuturi pentru acoperirea temporară a pierderilor planificate 800.01	80	253		
— Subvenţii (ct. 740)	81	251		
— Beneficii (750)	82	252		10 000
TOTAL PASIV (rd. 43+47+78+79)	83	270		190 000

Contabil şef,

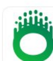
I.S.I.A.P.98/563—T. Pl. c-da 10125—4750/25 f.

…ULAȚIA CHELTUIELILOR ȘI …LUL PREȚU…

SPECIFICAȚII		Nr. rînd	TOTAL Fermă	Din care: Repartizate pe tractoare și mașini ag… — Tractoare și mașini agr.	Irigarea culturilor	Comune fermei	Vie rod	Piersic…
		b	1	2	3	4	5	6
a) Indicatorul tehnicii de producție:								
Unități de producție (ha, cap, tone materie primă etc.)	U.M.	1	x	x	x	x	Ha.	Pomi
	Cant		x	x	x	x	163	5 80…
Producția principală — totală — (pentru care se face calculația)	U.M.	2	x	x	x	x	To.	To.
	Cant.		x	x	x	x	799	11…
Prod. princip. livrată în afara I.A.S.	Cant.	3	x	x	x	x	x	11…
din care: livrări la stat	Cant.	4	x	x	x	x	x	11…
Lucr. mec. cu mijl. proprii ale fermei	ha an.	5	1 737	1 737	x	x	1 334	22…
Irigarea culturilor	mii m.c.	6	x	x	x	x	x	x
b) Cheltuieli de producție (mii lei)								
Retribuții		7	1 562	71		210	1 091	14…
Materiale total (din stoc la 1 I + cumpărări)		8	790	33		115	565	2…
din care:		80						
		81						
		82						
		83						
Cheltuieli de aprovizionare (16%)		9	111	5		16	67	5…
Servicii prestate de terți		10	423	78		108	162	2…
Amortizare		11	641	46		94	446	5…
Alte cheltuieli		12	112	5		15	82	
Lucrări cu tractoarele și mașinile agricole (lei/ha a.n.)		13	x	238		x	184	3…
Irigarea culturilor (lei/m.c.)		14	x			x	x	x
		15						
TOTAL I (7 la 15)		16	3 639	x	x	558	2 597	29…
Cheltuieli comune fermei (15%)		17	x	x	x	x	514	4…
Cheltuieli generale ale I.A.S. (3.5%)		18	124	x	x	x	97	
Valoarea produselor din produc. proprie recoltate și consumate în anul de plan		19	x	x	x	x	x	x
Producția neterminată și cheltuieli anticipate la I 1 1969		20	454	x	x	x	410	
Mutații de animale tinere în cadrul fermei (intrări)		21	x	x	x	x	x	x
Animale și păsări tinere și animale la îngrășat cumpărate		22	x	x	x	x		
Recup. de cheltuieli		23	32	x	x	x	32	
Se scad: — pierderi de calamități		23a	777	x	x	x	670	10…
TOTAL CHELTUIELI DE PRODUCȚIE		24	3 408	x	x	x	2 916	28…
din care: pt. produsul principal		25		x		x	2 916	28…
Cheltuieli de producție aferente produselor livrate în afara I.A.S. total (3×32)		26		x	x	x	x	28…
Cheltuieli de desfacere (................%)		27		x	x	x	x	
c) Indicatori economico-financiari								
Valoarea producției marfă	la preț — de cost complet (26+27)	28		x	x	x	x	28…
	la preț de livrare (3×34)	29		x	x	x	2 520	40…
	din care: — la stat (4×34)	30		x	x	x	x	40…
Cheltuieli pe unitatea de producție (24×1)		31	x	x	x	x	17 890	0,483
Preț de cost de producție pe produs (25×2)		32	x	x	x	x	3,649	2,434
Preț de cost complet (28 : 3)		33	x	x	x	x	x	2,452
Preț de livrare		34	x	x	x	x	3.155	3,500
Rezultate financiare	— beneficii (29—28)	35	x	x	x	x	x	121
	— pierderi 28—29)	36	x	x	x	x	396	

…LILOR ŞI CALCULUL PREŢULUI DE COST ÎN ANUL……. (în mii lei)

…ne …i	Repartizate pe tractoare şi maşini agricole, irigaţii comune fermei, culturi, categorii de animale, activităţi industriale etc. (conf. planului de cheltuieli)											
	Vie rod	Piersic	Prod. net. vie	P N. piersic	Tineret cabalin	etc.						
	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	Ha.	Pomi	Ha.	Pomi								
	163	5 800	163	5 800								
	To.	To.	x	x								
	799	115	x	x								
	x	115	x	x								
	x	115	x	x								
	1 334	226	139	37								
	x	x	x	x								
	1 091	141	37	12								
	565	27	144	6								
	67	5	17	1								
	162	27	45	3								
	446	55	x	x								
	82	7	3	x								
	184	31	19	4								
	x	x	x	x								
				x								
	2 597	293	165	26								
	514	44	25	4								
	97	12	14	1								
	x	x	x	x								
	410	38	x	x	6							
	x	x	x	x	x							
	32											
	670	107										
	2 916	280	204	31	6							
	2 916	280	x	x								
	x	280	x	x								
	x	2	x	x	x							
	x	282										
	2 520	403										
	x	403										
	17 890	0,483										
	3,649	2,434										
	x	2,452										
	3.155	3,500										
	x	121										
	396											

REGISTRUL-JURNAL PENTRU URMĂRIREA PLANULUI DE PRODU

Partida de cheltuieli: MATERIALE CONSUMATE

Doumentul de înregistrare			EXPLICAȚII	TOTAL FERMĂ		Din care: Tractoare și mașini agricole irigații c						
						Tractoare și mașini agricole		Irigarea culturilor		Comune fermei		Irigarea
Felul	Nr.	Data		Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
			Planul anual	82 000	—	35 000	—			120 000	—	—
										—		
B.I.	18	16.I.1976	Carburanți și lubrifianți	2 650		2 650				—		
B.I.	22	18.I.1976	Piese de schimb	1 450		1 450				—		
B.I.	26	20.I.1976	Rechizite birou	200						200		
			Total ianuarie	12 200	817 800	10 000	25 000			2 200	117 800	

ULUI DE PRODUCȚIE, VENITURI ȘI CHELTUIELI

...ini agricole irigații comune fermei, culturi, categorii de animale, activități industriale etc. (conf. planului de cheltuieli)														
...nei	Irigarea culturilor		Vie pe rod		Piersic		Producție neterminată vie		Producție neterminată piersic		Tineret cabalin		etc.	
Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold	Sume	Sold
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
—	—	—	560 000	—	25 000	—	44 000	—	6 000					
7 800														